

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2565) : กรกฎาคม-ธันวาคม
Vol. 7 No. 2 (2022) : July-December

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

Academic MCU Buriram Journal

ISSN 2651-1150

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2565

Vol. 7 No. 2 (July-December 2022)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสารอย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 281

หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์ 06 4946 1595, 08 97102920

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปริยัตยาจารย์, ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.

พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.

พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

ที่ปรึกษาอธิการบดี

อธิการบดี

เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย,

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉันท จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ดร.บรรพต แคไธสง

นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาถนอม อานนโท, ดร.

พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.

พระปลัดกิตติ ยุติธโร, ดร.

ดร.ภักขวัชร สุขเสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์

รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกัญจนารณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.บรรพต แคะไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ นพดล จันทรเพ็ญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ภมร ชันธหัตถ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคายกุล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธิรักษ์ ปราบนอก

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.อักรพล เนื้อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาทสุข

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิวัฒน์ ถาวรสินศักดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ ณ พัทลุง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ดร.สិวกกรณ์ กฤษสุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดร.สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.มนูญ สอนโพนงาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.อุดม ชัยสุวรรณ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.พีรวัส อินทวิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ดร.พิสุทธิ์พงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิทยาเขตสุรินทร์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: อรุณรัตน์ แก้วอรสาน

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการศึกษาหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เข้าใจและเข้าถึง พร้อมบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ แล้วเผยแพร่ต่อสังคมในรูปแบบการจัดการความรู้สู่สาธารณะ เป็นภารกิจที่สำคัญของมหาวิทยาลัย เพื่อสนองนโยบายและดำเนินการตามพันธกิจดังกล่าว วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ จึงจัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ขึ้น

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ระดับชาติ การส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาองค์ประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตั้งแต่ 2 ท่านขึ้นไป

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในส่วนวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และภายนอก รวมถึงนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ อันเป็นพลังให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน พร้อมนี้ขอกราบขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน)

บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้

ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- ภาววิทยาค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์ 1
Ontology Values of One-night Among Modern Adolescents in Buriram Province
อุทิศ ทาหอม, สุจิตรา ยางนอก
Utis Tathom, Sujitra Yangnok
- การตั้งชื่อและการให้ความหมายพื้นที่พิเศษบนเทือกเขาพนมดงรัก 19
Naming and Meaning of Special Areas on Phanom Dong Rak Mountain
บัญญัติ สาลี
Banyat Salee
- รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 35
Learning Management Model of Philosophy and Religion for Learning in 21st Century
พระมหาพจน์ สุวโจ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ
Phramaha Phocana Suvaco, Phrakrusripanyavikrom, Chayaporn Sukprasert
- วรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ 52
สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว: การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม
Phetchabun Song Literature, Thailand and Vientiane Song Literature, Lao People's
Democratic Republic : Social Reflection Education
สุรธอม พาแก้ว, บุญเหลือ ใจมโน, ขนิษฐา ใจมโน
Surathom Phakaew, Boonlue Chainano, Kanita Chaimano
- การศึกษาการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 65
(วิทยาการคำนวณ) เรื่องการใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้
รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม: การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม
The Study of Computational Thinking and Science and Technology (Computing Science)
Learning Achievement on Using Logical Thinking to Solve the Problems of Students in
Grade 6 By Using Engineering Design Process: A Multivariate Analysis of Covariance
เพียงขวัญ แก้วเรือง, วิไลลักษณ์ ลังกา, อรุณา เจริญสุข
Phiangkwan Kaewruang, Wilailak Langka, Ornuma Charoensuk

- การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ
โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

The Development of Curriculum to Enhance English for Speaking Communicative
Ability by Using Role Play Approach for Fifth-Grade Students

นุชนาถ เปี่ยมณี, ปริญญภาส สีทอง

Nuchanath Pearmanee, Parinyapast Seethong

80
- การประยุกต์หลักอรรถในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่า
ของนายคำนึง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

An Application of Interest in Buddhism and Sufficiency Economy Theory
in Forest cultivation of Kamneng Charoensiri of Charoensiri
of Chum Saeng Sub-District, Satuk District, Buriram Province

ณัฐวุฒิ งามสง่า, พระมหาพจน์ สุวโจ, ไว ชีรัมย์

Nattawut Ngamsanga, Phramaha Phocana Suwajo, Wai Chueram

94
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย
กรณีศึกษาน้ำพุร้อนสันกำแพง เชียงใหม่

Factor Affecting Health Tourism Behavior of Senior Thai Tourists Case Study of
Sankamphaeng Hot Spring Chiangmai

ชนิษฐา ใจเป็ง, วิลาวรรณ พิศแสง

Chanistha Jaipen, Wilawan Pitsawang

104
- การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

Administration of Student Care and Support System according to Brahma Vihara 4
of School Under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat

พชรกมล บุญฤทธิ์, มะลิวัลย์ โยธารักษ์, กษมา ศรีสุวรรณ, นพรัตน์ ชัยเรือง

Pacharakamol Boonrit, Maliwan Yotharak, Kasama Srisuwan, Nopparat Chairueng

119
- การประยุกต์จิตอาสาเชิงพุทธกับงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม)
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

An Application of Buddhist Volunteer to Village Health Volunteer of Samed Sub-District,
Muang Buriram District, Buriram Province

แพรวา เพิ่มพิริยกุล, พระมหาพจน์ สุวโจ, บรรพต แคไธสง

Pearwa Pampiriyakul, Phramaha Phocana Suvaco, Banpot Khathaisong,

132

- การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 148
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
 The Conservation of Soil Resource of Sufficiency Economy Wisdom Group according to
 Buddhist Principles in Nakhon Ratchasima Province
 จันทรจิรา สระแดง, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ, พระครูประโชติกิจจาภรณ์, อาภรณ์ อ่อนคง
 Janjira Sadang, Phramaha Supot Sumato, Phrakhruprachotkichchaporn, Aporn Onkong
- การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด 161
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
 Performance according to the Teacher Professional Standards Affecting the Quality of
 Students in Educational Institutions Under Krabi Primary Educational Service Area Office
 สลิลทิพย์ เกลี้ยงเกลา, พระปลัดโฆสิต โฆสิตโต, อธิพงษ์ สมหาใหญ่, อาภรณ์ อ่อนคง
 Salinthip Klangklow, Phra Paladkosit Kosito, Teeraphong Somkhaoyai, Arporn Onkong
- แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช 178
 Guidelines for the Participatory Management of Nakhon Si Thammarat Special
 Education Center
 โสฬส เพ็งเหมือน, บุญเลิศ วีระพรกานต์, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ
 Soros Pengmhuan, Boonlert Weeraponkan, Phramaha Supot Sumato
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 193
 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
 The Relationship between Administrator's Creative Leadership with Learning in the 21st
 Century of Schools Under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat
 นริรัตน์ ศิริวัฒน์, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ, สามิตร อ่อนคง, อรุณเกียรติ จันทรสังแสง
 Nareerat Siriwat, Phramaha Supot Sumato, Samit Onkong, Arungiat Chansongsaeng
- ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 207
 Background and Change of Temple Names, Nai Wiang Sub-district,
 Mueang Nan District, Nan Province
 แอนนา ใจปิง, วิลาวรรณ เข้มขัน
 Aenna Jaiping, Wilaiwan Kemkan
- บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 221
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
 The Role of School Administrators Affecting to Performance Management Learning of
 Teachers under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2
 ธนวัฒน์ ช่วยพิทักษ์, พระครูพิจิตรศุภการ, สามิตร อ่อนคง, พระมหาสมปอง ฐานิสฺสโร
 Tanawat Chuaypattalung, Phrakhru Phichitsuphakan, Samit Onkong, Phramaha Sompong nunnum

- การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

Assessment of School-Based Curriculum in the Science Learning Area at the Upper
Secondary Level of Schools under the Secondary Education Service Area Office 6

ชมภูณัฐ ลาบัง, ทศนีย์ ชาติไทย, นลินี ณ นคร

Chompoonut Labung, Tassanee Chatthai, Nalinee Na Nakorn

235
- ผลของกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อพัฒนาการกำกับตนเอง
ด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี

The Effect of Guidance Activities on Ability of Adversity Quotient to Develop Self-Regulated
in Learning of Upper Primary School Students Prasanmit School Pathumthani Province

เสาวนีย์ ทองเกลี้ยง, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์, กรกฏา นักร้อง

Saowanee Thongklieng, Manasanan Hatthasak, Karakada Nugkim

247
- การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4
วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Educational Administration in the Bilateral System to Development Learner Quality
of the Principle according Itthipada 4 Takuapa Vocational College Phang Nga Province

ไตรวุฒิ ทองสกุล

Trivut Tongskul

259
- ผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จ
ในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

Effects of Emotional Intelligence and Accounting Potential on Accounting Performance
Success in the New Normal

ทัตฟ้า ลาขุณี, พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก

Thadfhah Lakhunee, Porntip Shoommuangpak

272
- แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19
ของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

Guidelines for Promoting Buddhist Well-being in the COVID-19 Epidemic Situation of
Monks in Kantharawichai District, Maha Sarakham Province

พระวิมาน คมภีรปัญญา, พระครูโพธิธรรมานุสาสน์, พระครูพิศาลโพธิธรรม, ชาญชัย เพียงแก้ว

Phra Viman Khambhirapanno, Phrakhrui Bodhidhammanusat, Phrakhrui Phisanphotham,
Chanchai Piengkaew

285

- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา 300
The Intergration of Buddhadhamma for Improve the Quality of Life of the Elderly
in Muang District, Nakhonratdhasima Province
พระครูปริยัติธรรมชัย, พระยุดธนา อธิจิตโต, เสถียร ทังทองมะดัน
Phrakhru Pariyatdammachai, Phra Yutthana Athijitto, Sathien Thangthongmadan

บทความวิชาการ: Academic Article

- พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 312
Buddhism and the Solution of Family Violence
พระครูพัชรกิตติโสภณ, พระครูปัญญาสารบัณฑิต, พระมหาวิรุฬหจิต นริสสุโร, พีรพงษ์ มาลา
Phrakhruphatcharakittisophon, Phrakhrupanyasarabandit, PhramahaWirunchit Narissaro,
Peerapong Mala

ภาคผนวก

- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ 327
- คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 328
- หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ 334

ภววิทยาค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์ Ontology Values of One-Night Among Modern Adolescents in Buriram Province

อุทิศ ทาหอม, สุจิตรา ยางนอก

Utis Tahom, Sujitra Yangnok

สาขาวิชาการพัฒนาลังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University

E-mail: arm.utit.tahom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาค่านิยมความสัมพันธ์แบบคู่นอนคืนเดียวของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์ เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การลงพื้นที่ภาคสนาม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

ภววิทยาค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (On night Stand) เกิดจากสาเหตุ 4 ประการ คือ 1) ค่านิยมการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว 2) ค่านิยมจากการคบเพื่อน 3) ค่านิยมจากสถานบันเทิง 4) ค่านิยมจากเทคโนโลยี สำหรับผลกระทบของค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวนั้น พบว่า มี 3 ประการ คือ ประการแรก ผลกระทบต่อตนเอง ได้แก่ การตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้ง และปัญหาผลการเรียน ประการที่สอง ผลกระทบต่อครอบครัว ได้แก่ ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการเลี้ยงดู การทอดทิ้งเด็กทารก และประการที่สาม ผลกระทบต่อสังคม ได้แก่ โรคติดต่อทางเพศ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาทำร้ายร่างกาย ดังนั้นภววิทยาค่านิยมวัยรุ่นยุคใหม่ต้องวางมาตรการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนหาแนวทางการป้องกันแก้ไขในอนาคต 3 แนวทาง ได้แก่ 1. สร้างพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำกับวัยรุ่นในทุกระดับ 2. ใช้สื่อสร้างความตระหนัก 3. พัฒนาความสัมพันธ์ของครอบครัว

คำสำคัญ: ภววิทยา, ค่านิยม, ความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว, วัยรุ่นยุคใหม่

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the values of one-night partner relationship among modern adolescents in Buriram Province; 2) investigate the impact of one-night stand values among teenagers in the new era in Buriram

ได้รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2565

Received: May 20, 2022; Revised: June 23, 2022; Accepted: July 4, 2022

Province. The researcher collected the data through in-depth interview, group discussion, field study, and related literatures and researches.

The results of the study revealed that:

The one-night-stand was based on 4 reasons as follows: 1) family upbringing, 2) friends, 3) entertainment, and 4) technology. As for the impact of the one-night partner relationship values, it was found that there were three aspects: first, the self-effect, which was unprepared pregnancy, abortion, and academic performance problems; secondly, the family impact was divorce, parenting problems, and abandoned baby; and the third social impacts include sexually transmitted diseases, violence problem, and physical abuse problem. Therefore, the new era adolescent values ontology must put the appropriate measures to the current events, as well as to find three preventive and corrective measures in the future, namely: 1) create a counseling area for adolescents at all levels; 2) use media to raise awareness; and 3) develop family relationships.

Keywords: Ontology, Values, One-Night Stand, Modern Adolescents

1. บทนำ

เพศวิถีมีความสัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อที่เชื่อมโยงไปสู่การแสดงพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาผ่านพัฒนาการทางเพศของแต่ละบุคคล โดยในปัจจุบันมีวัยรุ่นสมัยใหม่บางส่วนแสดงพฤติกรรมทางเพศตามกระแสอดคล้องกับวิถีชีวิตทางเพศตามกรอบปฏิบัติของสังคมและวัฒนธรรมไทย เนื่องจากนำเอาความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและค่านิยมจากต่างประเทศ โดยขาดการคิดไตร่ตรอง จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมาและเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาจริยธรรมทางเพศวิถีที่ถูกกล่าวถึงในสังคมปัจจุบัน คือ การมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่มีพันธผูกพัน (วินัสภักดีนรา, 2559: 1) ซึ่งได้รับค่านิยมและอารยธรรมตะวันตกเกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ยอมให้มีเซ็กส์มาก่อนแต่งงาน การอยู่ก่อนแต่ง เป็นต้น (Wentland & Reissing, 2014: 167) ทำให้เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ นำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ทั้งต่อตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในกลุ่มเยาวชนวัยรุ่นในปัจจุบันมีจุดเปลี่ยนเกี่ยวกับความคิดเห็น ทศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรี นำไปสู่การเกิดค่านิยมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการมีความสัมพันธ์แบบคู่นอนคืนเดียว (One night stand) หรือเรียกว่า hookup (ความสัมพันธ์ระยะสั้น การหาเพื่อนใหม่) การคบเพื่อนที่มีผลประโยชน์ (Friends with

Benefits: FWB) รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนรู้จักกันหรือไม่รู้จักกันมาก่อน (Sex Buddy) ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในวัยรุ่นอายุระหว่าง 17-21 ปี และมักจะเกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นนักศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิง (Aaron, 2008: 5, 7) สำหรับภววิทยาค่านิยมของวัยรุ่นยุคใหม่นั้นการมีความสัมพันธ์แบบคืนอนคืนเดียว (One night stand) มองว่าเป็นสิ่งท้าทายสำหรับหนุ่มสาวที่เป็นโสดที่รักสนุกแต่ไม่ผูกพัน สถานที่พบปะส่วนใหญ่มักจะเป็นสถานบันเทิงที่มีวัยรุ่นหนุ่มสาวเข้าไปเที่ยวเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ร้านเหล้า พับ บาร์ เป็นต้น (Pedersen, Tutenges & Sandberg, 2017: 160-167) เป็นความสัมพันธ์เริ่มต้นและสิ้นสุดภายในช่วงเวลาสั้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงที่อาจส่งผลให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์หรือโรคเอดส์ รวมทั้งการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นบ่อเกิดในการทำแท้งผิดกฎหมายสำหรับวัยรุ่นที่ยังไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ดังนั้นพอลกล่าวถึงภววิทยา (Ontology) เป็นการดูสถานะความจริงของสังคมในที่นี้ คือ ความจริงของวัยรุ่น ดำรงอยู่แบบสัมพัทธนิยม (relativism) เพราะมีบทบาทแวดล้อมสังคม กลุ่มเพื่อน การเลี้ยงดู สื่อเทคโนโลยี ที่ทำให้เกิดค่านิยมวัยรุ่นสมัยใหม่ในทางบวกและทางลบ

จังหวัดบุรีรัมย์มีการขยายตัวทางการเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงทำให้ธุรกิจสถานบันเทิงเกิดขึ้นจำนวนมาก เช่น ตะวันแดง ไนท์บาร์ โรงเลี่ยน ผับ เชน บาร์ เป็นต้น ซึ่งมีวัยรุ่น คนหนุ่มสาวเข้าไปเที่ยวในช่วงเวลากลางคืนเป็นจำนวนมาก จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า มีวัยรุ่นอายุเฉลี่ยประมาณ 18-25 คน มักเข้าไปดื่มกินตามสถานที่ดังกล่าว เป็นสถานที่นัดพบปะพูดคุย มีอาหารและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบกับมีเพลงดนตรีที่เหมาะสมกับวัยรุ่นมีการเต้น ร้องเพลง เกิดความสนุกและเพลิดเพลิน จากการสนทนากับวัยรุ่นยุคใหม่สาเหตุที่มาเที่ยวในสถานบันเทิง พบว่า 1) รู้สึกเหงาและต้องการผ่อนคลาย 2) มีปัญหากับครอบครัวจึงทำให้มาเที่ยวสถานบันเทิง 3) มาเที่ยวกับเพื่อนและต้องการพบเพื่อนใหม่ ๆ ในสถานบันเทิง เป็นต้น

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยพิจารณาเห็นถึงความสำคัญกับการค้นหาองค์ความรู้เกี่ยวกับค่านิยม สาเหตุและการตัดสินใจคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) เป็นพฤติกรรมของวัยรุ่นคนหนุ่มสาวในปัจจุบัน และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญในการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการเกิดโรคติดต่อทางเพศ พร้อมทั้งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาสังคม เช่น ครอบครัวแตกแยก แม่เลี้ยงเดี่ยว ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น การวิจัยนี้จึงเป็นการอธิบายค่านิยมของวัยรุ่นในปัจจุบันและสาเหตุของการมีความสัมพันธ์แบบคืนอนคืนเดียว เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมและการแก้ไขปัญหาสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งออกมาตรการ นโยบาย ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่านิยมความสัมพันธ์แบบคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) ของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของค่านิยมความสัมพันธ์แบบคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) ของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การลงพื้นที่ภาคสนาม และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา

3.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข่าวตามหนังสือพิมพ์ ข่าวออนไลน์ เอกสารการเสวนาทางวิชาการ เป็นต้น

3.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลจากผู้รู้เกี่ยวกับการทำงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชน วัยรุ่นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงคืนอนคืนเดียว และผู้ประกอบการสถานบันเทิงในจังหวัดบุรีรัมย์ ตลอดจนลงพื้นที่สังเกตพฤติกรรมของวัยรุ่นในสถานบันเทิง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับค่านิยมเกี่ยวกับคืนอนคืนเดียว สาเหตุของการเกิดคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) อิทธิพลของเพื่อนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและค่านิยมของปัจเจกและการป้องกันตนเองหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น

- 2) การสนทนากลุ่ม (Focused Group) เกี่ยวกับค่านิยม ปัญหา สาเหตุ และพฤติกรรมของวัยรุ่นยุคใหม่กับคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาได้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น

- 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาสังเกตในสถานบันเทิง เพื่อเป็นศึกษาพฤติกรรมและการเกิดค่านิยมคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) พร้อมทั้งอิทธิพลของสถานบันเทิงที่มีกลุ่มวัยรุ่นยุคใหม่ที่พบปะสังสรรค์ เปิดดนตรี เต้น ดื่มสุราและของมีเมา เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลหลักจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 5 กลุ่ม 1) ผู้เชี่ยวชาญพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จำนวน 5 คน 2) กลุ่มวัยรุ่นยุคใหม่ที่มีประสบการณ์คู่นอนคนเดียว จำนวน 20 คน 3) ผู้ประกอบการสถานบันเทิง จำนวน 5 คน 4) นักจิตวิทยา จำนวน 2 คน 5) เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน จำนวน 5 คน รวมจำนวน 37 คน ทั้งนี้การเก็บข้อมูลกับวัยรุ่นยุคใหม่ที่มีประสบการณ์คู่นอนคนเดียว (One Night Stand) ทั้งเพศชายและเพศหญิง ใช้วิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball sampling technique)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ภาววิทยาค่านิยมความสัมพันธ์แบบคู่นอนคนเดียว (One Night Stand) ของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์

ค่านิยมเป็นทัศนคติของคนหรือสังคมที่มีต่อความคิดและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปรารถนา คุณค่าและความถูกต้องของสังคมนั้น ๆ เป็นสิ่งที่บุคคลพอใจที่จะกระทำลงไปด้วยผ่านการคิดไตร่ตรองและตัดสินใจบนพื้นฐานเหตุการณ์ความเชื่อและประสบการณ์ (ชญาธิศวรร กุศลรัตนนิพนธ์ และคณะ, 2555: 27) ภาววิทยา หรือ การแสวงหาความรู้นั้นมี 3 กระบวนทัศน์ คือ 1) กระบวนทัศน์ธรรมชาตินิยม (Naturalism Paradigm) มุ่งเน้นการเรียนรู้การอธิบายทำนายปรากฏการณ์สังคม ควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเชิงสาเหตุ 2) กระบวนทัศน์การตีความ (Interpretivism Paradigm) มีความเชื่อว่าความจริงมีอยู่หลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ต้องใช้ความคิดและสติปัญญาในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น 3) กระบวนทัศน์วิพากษ์ (Critical Paradigm) ให้ความสำคัญกับวิภาษวิธีและการสนทนา มีจุดหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความรู้เพื่อการปลดปล่อย (Emancipation) มนุษย์มีอิสระจากการครอบงำ (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2559: 36-38) จะเห็นได้สภาพที่ความจริงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับค่านิยมของวัยรุ่นยุคใหม่ล้วนได้รับรู้ค่านิยมจากต่างประเทศ ตลอดจนอิทธิพลทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน อินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ การเลียนแบบ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นสภาวะที่ดำรงอยู่ในสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางบวกและทางลบของวัยรุ่นยุคใหม่ จากผลการศึกษา พบว่า สาเหตุค่านิยมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์คู่นอนคนเดียว (On night Stand) มี 4 ประการ คือ 1) ค่านิยมการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว 2) ค่านิยมจากการคบเพื่อน 3) ค่านิยมจากสถานบันเทิง 4) ค่านิยมจากเทคโนโลยี มีรายละเอียดดังนี้

1. ค่านิยมการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว พบว่า ความสัมพันธ์ของครอบครัวมีผลต่อการแสดงออกของเด็ก 4 รูปแบบ คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ จะทำให้จะทำให้เด็กได้รับความอบอุ่นและมีเหตุผล 2) การเลี้ยงดูแบบควบคุม จะทำให้เด็กเกิดภาวะกดดันและมักจะไปแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์กับเพื่อนหรือสถานที่ห่างไกล ผู้ปกครอง 3) แบบตามใจ จะทำให้เด็กได้เรียนรู้และตัดสินใจด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้ผู้ปกครอง

ต้องคอยให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ หากปล่อยตามใจมากเกินไปจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเอาแต่ใจจนไร้เหตุผล 4) แบบทอดทิ้ง โดยไม่ได้รับความสนใจจากครอบครัว ส่งผลให้เด็กขาดความอบอุ่นและไม่มีคนคอยให้คำแนะนำปรึกษา อนาคตอาจจะส่งผลต่อกระทบต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Wintre & Yaffe, 2000: 10) ดังนั้นพฤติกรรมการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น หรือ ครอบครัวที่พ่อแม่มีการทะเลาะวิวาทกันบ่อยครั้งซึ่งส่งผลต่อการเบื่อหน่ายและทำให้ลูก ๆ ไม่มีความสุขในการใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่ จึงเป็นสาเหตุที่ต้องออกไปหาเพื่อนหรือไปอยู่ในสถานที่เกี่ยวกับเพื่อน ๆ ในสถานบันเทิงเพื่อไปผ่อนคลายจากเหตุทะเลาะวิวาทของครอบครัว

จากการให้ข้อมูลของนางสาว แก้ว (นามสมมุติ) อายุ 22 ปี กล่าวว่า "การเที่ยวกลางคืนแน่นอนอยู่แล้วว่าจะต้องมีคนจำนวนมากมาเพื่อความสนุกสนานได้แต่งตัวสวย ๆ มาเจอแสง สี เสียง เพราะรู้สึกเบื่อที่บ้าน พ่อกับแม่ชอบทะเลาะกันทำให้รู้สึกว่าไม่อยากที่จะอยู่บ้าน ทำให้รู้สึกเบื่อและมีความสุขที่อยู่กับครอบครัว จึงทำให้ออกมาเที่ยวตามสถานบันเทิง และได้พบเจอสิ่งใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ชายที่เราไม่รู้จักรักกันมานาน รู้จักเพียงชั่วคราวก็ทำให้เราตัดสินใจไปนอนด้วยกัน มันทำให้รู้สึกว่าได้รับความรัก รู้สึกแปลกใหม่ การมีเซ็กตอนมาเป็นอะไรที่สนุกได้ปลดปล่อย และเราก็เต็มใจที่จะทำสิ่งนั้น"

ค่านิยมการเป็นคู่นอนคืนเดียวนั้นไม่ได้เป็นอะไรที่แปลกหรือเป็นการรู้สึกผิดต่อการกระทำ แต่กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติของวัยรุ่นในยุคปัจจุบันที่ใช้ความรู้สึกการรู้จักกันระยะสั้นแล้วไปมีสัมพันธ์กันโดยไม่มีการผูกมัด เป็นเพียงการสร้างความสุขให้กับตนเอง ปัญหาของวัยรุ่นมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองประกอบกับวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเจริญเติบโตทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ จึงส่งผลต่อพฤติกรรมและค่านิยมที่เกิดขึ้น (เพ็ญนภา กุลนาคดล, 2563: 87) ดังนั้นครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรม และสร้างความอบอุ่นทางร่างกายและจิตใจ การที่พ่อแม่มีเวลาคอยให้คำปรึกษา แนะนำ อบรมเลี้ยงดูแบบเข้าใจ ให้ลูกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทำให้ลูกกล้าที่จะเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างสนิทใจ ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวไม่ได้สร้างความอบอุ่นและไม่คอยให้คำปรึกษา แนะนำอาจจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้

จากการให้ข้อมูลของนางสาว ดี (นามสมมุติ) อายุ 21 ปี กล่าวว่า "เป็นคนหนึ่งที่มีปัญหาครอบครัว ไม่เคยได้รับความรักจากคนในครอบครัวไม่เคยได้รับการดูแลเอาใจใส่ จึงทำให้หาพื้นที่สร้างความสุขให้กับตนเอง คบเพื่อนและชวนกันไปเที่ยวกลางคืนตามสถานบันเทิงในจังหวัด เวลาไปเที่ยวก็จะมองหาเพศตรงข้ามที่มาเป็นกลุ่ม หรือมาเฉพาะผู้ชาย เราก็จะเริ่มเข้าไปชวนคุยก่อน ถูกใจก็ขอชนแก้ว ทำความสนิทสนม เดินด้วยกันบ้างทำตัวเหมือนเป็นแฟน สุดท้ายก็ไปนอนด้วยกันในคืนนั้น"

สัมพันธภาพของครอบครัวเป็นการสร้างความสุขระหว่างพ่อแม่กับลูก มีการสนทนาพูดคุย ปรึกษาหารือ แสดงออกถึงความรักใคร่ปรองดอง ความห่วงใยซึ่งกันและกัน รวมถึงการคอยให้คำปรึกษาแนะนำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวห่างเหิน มีความไม่เข้าใจกัน ต่างคนต่างอยู่ มีปฏิสัมพันธ์น้อย ขาดการสื่อสารที่เข้าใจซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาและนำไปสู่พฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นได้ (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2560: 361) ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวนับจุดสำคัญที่จะหล่อหลอมพฤติกรรมวัยรุ่นให้เหมาะสมและสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งควบคุมอารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนตัดสินใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมในทางที่ไม่เหมาะสม

2. ค่านิยมจากการคบเพื่อน พบว่า อิทธิพลจากเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญต่อพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น เนื่องจากวัยรุ่นมักมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยง นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีพฤติกรรมชอบอยู่กับเพื่อนมากกว่าอยู่คนเดียว เลียนแบบพฤติกรรม เช่น การสูบบุหรี่ การใช้จ่ายเสพติด และการขับรถโดยประมาท การดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวกลางคืน เป็นต้น เพื่อให้เกิดการยอมรับในหมู่เพื่อน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมกลุ่มมีผลต่อปัจเจกอย่างชัดเจน 3 ประการ คือ **ประการแรก** การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน เนื่องจากวัยรุ่นมีพฤติกรรมและนิสัยชอบอยู่กับเพื่อนและพยายามเรียนรู้แนวคิด **ประการที่สอง** การเลียนแบบจากกลุ่มเพื่อน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมอยากทดลองสิ่งแปลกใหม่ หากมีกลุ่มเพื่อนดีก็จะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และ **ประการที่สาม** ผลกระทบจากการกระทำ เนื่องจากวัยรุ่นพื้นฐานการตัดสินใจในการกระทำสิ่งใดหนึ่งสิ่งหนึ่งนั้น เพื่อนจึงมีอิทธิพลกับการรับค่านิยมและพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ (Siraj, Najam& Ghazal, 2021: 2) ความสัมพันธ์แบบคู่ขนานกันเดียวของวัยรุ่นเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างจากพฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นทั่วไป เป็นการมีเพศสัมพันธ์กับคนที่รู้จักกันในระยะเวลาสั้น และยังไม่รู้จักกันเสีย พฤติกรรม จึงอาจจะส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาโรคติดต่อจากการมีเพศสัมพันธ์ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหาการแท้ง เป็นต้น สำหรับการมีความสัมพันธ์คู่ขนานกันเดียวนั้นเพศหญิงจะมีความวิตกกังวลผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมากกว่าเพศชาย เพศชายจะไม่รู้สึกได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้น (ธีระ สันเดชารักษ์ และ ผกามาต เลียงธนะฤกษ์, 2557: 103)

จากการให้ข้อมูลนางสาว ก้อย (นามสมมุติ) อายุ 22 ปี กล่าวว่า “เพื่อนเปรียบเสมือนทุกอย่างของชีวิต เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากครอบครัว หรือ ผู้ปกครอง หากมีปัญหาอะไรที่เกิดขึ้นก็จะไม่ได้ปรึกษาครอบครัว เลือกที่จะปรึกษาเพื่อนแทน เพราะเป็นช่วงวัยเดียวกัน ความเข้าใจเหมือนกัน และเพื่อนก็จะช่วยคิดและหาทางออกให้ เพื่อนจึงมีบทบาทมากในช่วงชีวิตวัยรุ่น หากคบเพื่อนดีก็จะดีตามไปด้วย หากคบเพื่อนไม่ดีก็จะส่งผลต่อการชักชวนไปในทางที่ไม่ดีเช่นกัน หนูมีเพื่อนหนึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว หรือ มีปัญหากับ

แฟน ก็จะชวนกันไปเที่ยว ไปเจอผู้ชายก็ไปร่วมหลับนอนกับเขา และโกหกแฟนตัวเองว่าไปนอนกับเพื่อน เพราะแฟนอยู่คนละที่ ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้มีมากในกลุ่มวัยรุ่น เพราะไม่ได้คิดถึงอนาคต คิดเพียงสนุกไปวัน ๆ การมีเพศสัมพันธ์กับคนไม่รู้จักเป็นความสุขและตื่นเต้นมาก”

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เพื่อนมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ทั้งความคิด ความเชื่อและการชักจูงไปในทางที่ดีหรือไม่ดี เนื่องจากเป็นบุคคลที่คอยให้คำปรึกษา อยู่ด้วยกันตลอดเวลา ด้วยความที่เป็นกลุ่มวัย (Generation) เดียวกัน มีพฤติกรรมคล้ายกัน การสื่อสาร ความเข้าใจจึงมีความง่ายมากกว่าคนที่อยู่ต่างวัย ฉะนั้นการคบเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญของวัยรุ่นที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในทางบวกและทางลบ

3. ค่านิยมจากสถานบันเทิง พบว่า สถานบันเทิงเป็นสถานที่ของวัยรุ่นที่มีความเหงา เศร้า ออกหัก ผ่อนคลาย การไปเที่ยวมักจะพบเจอผู้คนหลากหลาย เช่น เพศหญิง เกย์ กระเทย ทอม ผู้ชาย เป็นต้น ขณะเดียวกันสถานบันเทิงจะมีชายเครื่องเต็มแอลกอฮอล์ พร้อมทั้งเปิดเพลงให้ผู้ที่ได้ยินได้เต้น เพื่อเป็นการสร้างความสนุกและเพลิดเพลิน การดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้รู้สึกใจกล้า ไม่เขินอาย กอรปกับมีเพื่อนสนิท ดนตรีสนุกยิ่งทำให้เกิดความสนุกมากยิ่งขึ้น หากมีเพศตรงข้ามทำความรู้จัก เช่น การขอชนแก้ว หรือ ขอเต้นด้วย ก็จะทำให้รู้สึกมีเสน่ห์ มีคุณค่าในการดึงดูดเพศตรงข้าม เนื่องจากสถานบันเทิงมักมีกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมคล้ายกันหรือใกล้เคียงกัน การทำความรู้จัก สนทนสนมจึงไม่ใช่เรื่องยาก เพราะเป็นสถานที่ ปลดปล่อยจากความทุกข์ สร้างความสุขให้กับตนเอง การมีความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One night stand) จึงไม่ใช่เรื่องแปลกสำหรับทัศนคติของวัยรุ่นยุคใหม่ จากศึกษาของ Smith (2016: 3) ได้อธิบายให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว คือ การดื่มแอลกอฮอล์ ทำให้ขาดสติ การตัดสินใจที่ขาดการกลั่นกรองอย่างรอบคอบ ซึ่งเกิดผลกระทบตามมาในอนาคต ของวัยรุ่นยุคใหม่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ นายเท่ (นามสมมุติ) อายุ 20 ปี กล่าวว่า “เวลาดื่มเครื่องเต็มเหล้ามีอารมณ์เมาก็จะมีความกล้าที่จะเข้าไปติดต่อกับใครสักคนที่เราสนใจใน การเจอคนที่ถูกใจในสถานบันเทิงจะเริ่มจากส่งสายตา มอง ยิ้ม พร้อมยกแก้วขึ้นเพื่อเป็นการทักทาย เมื่อเขาตอบรับด้วยการชนแล้ว หรือ ส่งสายตามา จากนั้นก็จะเดินไปขอชนแก้ว พร้อมกับขอเต้นด้วย พร้อมกับส่งสายตา แตะเนื้อต้องตัว กอด หอม เพราะทั้งคู่อยู่ในอารมณ์เมาก็จะเกิดอารมณ์ทางเพศสุดท้ายก็ไปนอนด้วยกัน เข้ามาก็ต่างคนต่างไป เจอกันก็เหมือนคนไม่รู้จักกัน บางคนก็ทักทายกันเหมือนเพื่อนแต่ไม่ได้รู้สึกรัก เพียงแค่ต่างคนต่างได้ระบายอารมณ์ความรู้สึกทางเพศ”

จุดเริ่มต้นการสร้างสัมพันธ์กันของวัยรุ่นในสถานบันเทิงมีลักษณะ คือ 1) ด้วยวัจนภาษา คือ การสนทนาพูดคุย การสร้างความสัมพันธ์ภาพ เป็นต้น 2) ด้วยอวัจนภาษา คือ การส่งสายตา การยกมือทักทาย การยกแก้ว เพื่อเป็นสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

(Heldman, 2010: 324) สถาบันเท็งนับเป็นจุดนัดพบสำคัญของวัยรุ่นที่หาความสัมพันธ์แบบคืนอนคืนเดียว (One Night Stand) เพราะพื้นที่ทุกคนได้แสดงออกและปลดปล่อยความรู้สึกในสิ่งที่ตนเองอยากทำ การมีความสัมพันธ์แบบคืนอนคืนเดียวเป็นผลมาจากค่านิยมและทัศนคติของวัยรุ่นในปัจจุบันที่มองว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่เลวร้ายก่อให้เกิดความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต (พัชรภา ตันติสุขเวช, 2552: 15)

จากการให้ข้อมูลนางสาวอ้อม (นามสมมุติ) อายุ 21 ปีกล่าวว่า “ความเครียด ความเหงา ความรู้สึกเบื่อหน่าย ทำให้อยากออกไปปลดปล่อย มีการติดต่อกับผู้ชายในผับและตกลงปลงใจที่จะไปมีเพศสัมพันธ์กัน ไม่ได้รู้สึกอาย แต่กลับรู้สึกดีมากกว่า หมดุษคที่โบราณกล่าวว่าต้องรักษาสกสวณตัว ปัจจุบันคนทำกันเยอะเลยไม่ได้รู้สึกผิด หรือ สนใจคนอื่น เพียงแค่รู้สึกตัวเองสนุก มีความสุขก็พอ”

ความสัมพันธ์แบบคืนอนคืน ร้อยละ 60 เกิดจากความรู้สึกชอบพอเป็นการส่วนตัว ร้อยละ 25 ด้านสถาบันเท็งและสิ่งแวดล้อม เช่น การดื่มเหล้า เสี่ยงเพลง เป็นต้น ร้อยละ 15 เกิดจากอยากเลียนแบบพฤติกรรมเพื่อนในกลุ่มและอยากรู้อยากทดลองด้วยตนเอง การมีสัมพันธ์คืนอนคืนเดียวจึงเป็นการทำทุกสิ่งที่จะดึงดูดเพศตรงข้ามให้สนใจ (Supphatkul & Suttiwan, 2009: 202)

จากการให้ข้อมูลของผู้ประกอบการสถานบันเท็ง กล่าวว่า “ด้วยเราเปิดสถานที่เที่ยวกลางคืน การเห็นเรื่องราวพวกนี้เป็นสิ่งปกติ มันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นโลกียชน (กิน เที่ยว เล่น มีเพศสัมพันธ์) เรื่องเพศของคนรุ่นใหม่ ทุกอย่างเกิดการจากชอบพอ สมยอมพร้อมใจ สถานบันเท็งเป็นสถานที่พบเจอของผู้คนหลากหลาย กินเหล้า เมา สนุก ใจกล้า ก็เป็นเรื่องธรรมดาที่จะทำให้เกิดเรื่องเพศสัมพันธ์ตามมา”

4. ค่านิยมจากสื่อเทคโนโลยี พบว่า สื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะมีสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน ที่ใช้ทั้งการแสวงหาความรู้และการบริโภคสื่อออนไลน์ที่หลากหลายมากกว่าสื่อออฟไลน์ เนื่องจากวัยรุ่นจะใช้เวลากับสื่อออนไลน์ในแต่ละครั้งสั้น ๆ แต่บ่อย ๆ แตกต่างกับสื่อทีวีที่แต่ละครั้งที่ใช้จะเป็นเวลานาน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต กลายเป็นการสร้างค่านิยมเลียนแบบ และพฤติกรรมเลียนแบบที่ผิดขาดความเป็นตัวของตัวเอง เนื่องจากอยู่ในกระแสสังคมนั้น ๆ เช่น การใช้ของหรือซื้อตามศิลปินนักแสดงในอินสตาแกรม (IG) การแต่งตัวโป๊โล่แหลม การเต้น การเที่ยวสถานบันเท็ง การดื่มของมีเมา สื่อจึงมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างมาก (ปัทมาภรณ์ สุขสมโส และปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ, 2563: 121) โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี 2540-2555 หรือที่เรียกว่า เจเนอเรชัน Z หรือ Gen Z มี อายุระหว่าง 9-24 ปี เป็นกลุ่มคนที่ยอมรับความคิดที่แตกต่าง ยอมรับค่านิยม วัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย และชอบความเป็นอิสระ

ปราศจากการครอบงำทางความคิด เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มนี้เกิดมาในยุคโซเชียลมีเดีย (Social media) และอินเทอร์เน็ต จึงทำให้รับรู้ข้อมูลที่หลากหลายด้านสิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน (รศรินทร์เกรย์ อุมารณ ภัทรวาณิชย์ อักษรภาค หลักทอง และ เจตพล แสงกล้า, 2559: 10) นอกจากนี้สื่อโซเชียลมีเดีย (Social media) ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารกันง่ายขึ้น

ขณะเดียวกัน นายแจ๊ค (นามสมมุติ) อายุ 20 ปี ได้กล่าวว่า “การมีสื่อออนไลน์ทำให้สามารถติดต่อกันได้ง่ายขึ้น และสามารถเห็นพฤติกรรมของผู้หญิงในแต่ละคน โดยเฉพาะผู้หญิงที่ชอบเที่ยวกลางคืน มักจะลงรูปร้านเหล้า แต่งตัวออกแนวเซ็กซี่ และถ่ายรูปลงเฟสบุ๊ก (Facebook) บ่อย ๆ ทำให้ง่ายต่อการสร้างความสัมพันธ์ โดยเฉพาะชวนไปเที่ยว หรือ ไปนั่งดื่ม ไปฟังเพลง ส่วนใหญ่ก็จะตอบรับ เมื่อไปเที่ยวแล้วก็ดูแลเอาใจใส่ ชวนคุย ชวนแกล้ง จะทำให้สนิทสนมเร็วขึ้น เพราะได้เป็นเพื่อนกันในเฟสบุ๊ก (Facebook) มีการทักทายกันบ้าง พอมีอาการมีเมามา มีเพลงเต้นด้วยกัน การนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางเพศก็ง่ายขึ้น”

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสื่อออนไลน์มีผลทำให้เกิดความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว เนื่องจากบางคนเป็นเพื่อนกันในเฟสบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) ก็ได้ติดตามความเคลื่อนไหวพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน หากมีการติดต่อพูดคุย หรือมีการชักชวนไปเที่ยวสถานบันเทิง หรือไปดื่มแอลกอฮอล์ก็จะทำให้สนิทสนมและนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์กันที่สุด

4.2 ผลกระทบของค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One Night Stand) ของวัยรุ่นยุคใหม่ในจังหวัดบุรีรัมย์

ปัจจุบันมีการถกเถียงถึงผลกระทบในมุมมองทางจริยธรรม จิตวิทยา และนักสังคมวิทยาว่าค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One Night Stand) เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการลดทอนคุณค่าในตัวเอง ขณะเดียวกันส่งผลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวของวัยรุ่นมากขึ้น เป็นเหตุปัจจัยทำให้เกิดปัญหาสังคมในอนาคต (Webb S, 2015: 1-13) ผลกระทบเกิดจากความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One Night Stand) ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ประการแรก ผลกระทบต่อตนเอง ได้แก่ การตั้งครรภ์ไม่พร้อม การทำแท้ง และปัญหาผลการเรียน ประการที่สอง ผลกระทบต่อครอบครัว ได้แก่ ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการเลี้ยงดู การทอดทิ้งเด็กทารก และประการที่สาม ผลกระทบต่อสังคม ได้แก่ การติดโรคทางเพศ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาการทำร้ายร่างกาย

1. **ผลกระทบต่อตนเอง** พบว่า ผู้หญิงจะมีความรู้สึกเสียใจ หรือ รู้สึกผิดต่อการมีความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวมากกว่าเพศชาย เนื่องจากผู้หญิงบางคนมองว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า เพราะหากพลาดไปก็จะทำให้เกิดการตั้งครรภ์ หรือ ติดโรคร้ายแรงทางเพศได้ ขณะเดียวกันเพศชายจะเสียใจหากพลาดโอกาสมีความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวกับเพศหญิง

จากการให้ข้อมูลของนางสาวบี (นามสมมุติ) อายุ 20 ปี ได้กล่าวว่า “ตอนนี้กลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเกิดจากความสัมพันธ์คู่่นอนคืนเดียว และไม่ได้ป้องกัน เพราะเกิดจากความเมา รักสนุกแบบไม่ผูกพัน ตอนไปนอนรู้สึกว่ามันมีเสน่ห์ดึงดูดเพศชายแปลกหน้าได้ สุดท้ายต้องตามมาตีหน้าขมที่ครอบครัวให้ออกไปและบอกว่าจะช่วยเหลือดู หนูก็จำเป็นต้องออกจากเรียน เพื่อหาเงินมาเลี้ยงลูก โชคดีผู้ชายที่ไปมีสัมพันธ์ทางเพศด้วยเป็นเพื่อนของเพื่อนเลยคุยกันได้ ตอนแรกผู้ชายไม่รับผิดชอบ เขาคิดว่าเราง่ายกับเขา ก็คงจะง่ายกับทุกคน สุดท้ายเขาก็รับผิดชอบเลี้ยงลูกด้วยกัน ถือว่ายังมีความโชคดีอยู่บ้าง”

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งร่างกายจิตใจ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเพศ วัยรุ่นจะเริ่มให้ความสนใจต่อเพศตรงข้าม เริ่มมีความรู้สึกทางเพศ ประกอบกับเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลองมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงและอาจยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องเพศ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีปัจจัยและสถานการณ์ที่ยั่วยุชักนำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมได้ง่ายและอาจนำมาซึ่งการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ กอปรกับการแสดงพฤติกรรมทางเพศแบบเสรีของวัยรุ่นยุคใหม่นับเป็นปกติในสังคมวัยรุ่น เช่น การจับมือการกอดเพื่อนต่างเพศ การโอบกอด การอยู่ตามลำพังกับคู่รักหรือเพื่อนต่างเพศในที่สาธารณะ การเปลี่ยนคู่นอนบ่อย ๆ กำลังเป็นค่านิยมที่ผิดและเป็นปัญหาในปัจจุบัน (ปัญญานาฏ วรวิวัฒน์ชัย, 2563: 7) ดังนั้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับวัยรุ่นเกี่ยวกับค่านิยมที่ทำลายคุณค่าตนเองเป็นปัญหาทุกองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันสร้างมาตรการป้องกันการเลียนแบบค่านิยมคู่นอนคืนเดียว (One Night Stand) เป็นปัญหาสำคัญจะนำไปสู่การตั้งครรภ์ (ท้อง) ไม่พร้อม นำไปสู่การทำแท้ง หรือทอดทิ้งเด็กทารก เพิ่มขึ้นในอนาคต

2. ผลกระทบต่อครอบครัว พบว่า วัยรุ่นยุคใหม่มองการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรีเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากสภาพสังคมได้ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางเพศ กอปรกับสื่อต่าง ๆ เช่น ยูทูบ Youtube เฟสบุ๊ก มีช่องทางการนำข้อมูลเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์แบบเสรี จึงทำให้วัยรุ่นยุคใหม่มองคุณค่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนอารมณ์ทางเพศเท่านั้นไม่ให้ตระหนักผลกระทบที่ตามมา โดยเฉพาะเพศหญิงการคิดในลักษณะเช่นนี้เป็น การลดทอนคุณค่าของตนเอง เนื่องจากสังคมไทยยังมีกรอบทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีแบบดั้งเดิมจึงยังไม่ยอมรับค่านิยมจากค่านิยมเกี่ยวกับเพศมากนัก หากมีการตั้งครรภ์จะทำให้ถูกตีตรา กล่าวหาว่าเป็นหญิงที่ไม่ดี ใจแตก ส่งผลทำให้ครอบครัวอับอาย ฉะนั้นการมีความสัมพันธ์แบบคืนเดียวแม้เป็นสิทธิทางร่างกาย แต่วัยรุ่นยุคใหม่ควรคำนึงถึงผลกระทบตามมาด้วย หากไม่สามารถมีความจำเป็นควรมีการป้องกันก่อนมีเพศสัมพันธ์ด้วย

นางสาวส้ม (นามสมมุติ) อายุ 24 ปี ได้กล่าวว่า “ปัจจุบันตนเลิกกันสามปีได้ 2 ปี ตั้งแต่ตั้งครรภ์ได้ 8 เดือน เนื่องจากทั้งเราและเขาไม่ได้รักกันตั้งแต่แรก แต่เพราะพลาด

ตอนไปเที่ยวกลางคืนด้วยกัน ก็ไปมีความสัมพันธ์กันจนทำให้ตั้งครรภ์ และก็ได้แต่งงานกัน ซึ่งการมาอยู่ด้วยกันมีปัญหาความไม่เข้าใจ ทั้งนิสัย พฤติกรรม การใช้ชีวิต ทำให้เกิดการทะเลาะกันบ่อย เพราะเกิดจากเราไม่รักกัน อีกทั้งยังไม่ได้รู้จักนิสัย การใช้ชีวิตทั้งเราทั้งสองเป็นอย่างดี สุดท้ายทำให้ชีวิตคู่ไปกันไม่ได้ ต้องเลิกกัน หนูก็ได้เลี้ยงลูกคนเดียว เนื่องจากผู้ชายไม่มีงานทำและไม่สามารถส่งเสียเลี้ยงดูลูกได้”

การรับกระแสนิยมเรื่องเพศภาวะและเพศวิถีจากตะวันตก เช่น การแต่งกายที่เน้นสัดส่วน การทักทายโดยการกอดการสัมผัส การได้มีโอกาสพบปะและทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น เรื่องการสัมผัสตัวชายหญิงจะผ่อนคลายมากขึ้น การรักนวลสงวนตัว จึงมักถูกเน้นในประเด็นเรื่องการรักษาความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงานของผู้หญิงค่อนข้างมาก โดยเฉพาะผู้หญิงที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษ คือ เด็กสาวที่กำลังอยู่ในวัยซึ่งสังคมมองว่ายังไม่ถึงวัยที่ควรมีเพศสัมพันธ์ ในขณะที่ผู้ชายมีการปฏิบัติตัวเรื่องเพศไม่เคร่งครัดมาก สังคมไทยขัดเกล่าผู้ชายว่าควรมีประสบการณ์เรื่องเพศก่อนการแต่งงานการสะสมประสบการณ์แบบที่เรียกว่า “พินหญิง” ได้รับการยอมรับเป็นบรรทัดฐานในกลุ่มผู้ชาย ขณะเดียวกันตั้งครรถ์ไม่พร้อมอาจจะทำให้เกิดความอับอายต่อสังคม เพราะในสังคมชนบทยังให้ความสำคัญกับอำนาจทางวัฒนธรรมเป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของคน โดยเฉพาะการตั้งครรถ์ที่ยังไม่ได้แต่งงานตามประเพณีท้องถิ่น ทำให้สังคมตีตราว่าเป็นคนไม่ดี ผิดจารีตประเพณี (เกษตรชัย และหิมา ประไพ สุวรรณสุนทร, 2558: 136) จะเห็นได้ว่าสังคมยังไม่ให้ความสำคัญระหว่างชายหญิงเนื่องจากอิทธิพลทางวัฒนธรรม ยังให้ความสำคัญกับชายเป็นใหญ่ เพศชายมีโอกาสมากกิจกรรมทางเพศได้มากกว่าเพศหญิง

3. ผลกระทบต่อสังคม พบว่า ความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One night stand) นั้น แม้จะเป็นค่านิยมการแสดงออกทางเพศแบบเสรีของวัยรุ่นยุคใหม่ก็ตาม แต่พฤติกรรมดังกล่าวอาจนำไปสู่โรคติดต่อ การตั้งครรถ์อันไม่พึงประสงค์ อาจส่งผลกระทบต่อการทำแท้ง หรือแม้แต่การล่องลอยไปสู่การค้าประเวณีในที่สุด ดังนั้นหากวัยรุ่นยุคใหม่ยอมรับค่านิยมดังกล่าวควรป้องกันให้ปลอดภัย เช่น การพกถุงยางอนามัย หรือวิธีการป้องกันไม่ให้โรคติดต่อ เป็นต้น

นางสาวบี (นามสมมติ) อายุ 22 ปี ได้กล่าวว่า “หนูเคยมีสัมพันธ์แบบคืนเดียว เห็นเพื่อนเล่าให้ฟังว่า รู้สึกดี มีความสุข แต่สำหรับหนูจะมีอะไรกับผู้ชายที่ไม่รู้จักสักครั้ง ก็ต้องเลือกหน้าที่ดูดีหน่อย ไม่ใช่ใครก็ได้ พอเราได้มีอะไรกับคนหน้าตาดี รู้สึกว่าเราโอเคกับการกระทำครั้งนี้ มันรู้สึกว่าเราได้เปรียบ ทุกครั้งก็จะมีมาให้ผู้ชายป้องกัน ใส่ถุงยางอนามัยด้วย เพราะกลัวติดโรค และกลัวท้อง”

จากคำพูดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เพศหญิงมักจะเลือกผู้ชายมีรูปร่างหน้าตาดีกับการมีสัมพันธ์แบบคืนเดียว เพราะความคิดระหว่างเพศชายกับเพศหญิงมีทัศนคติที่

แตกต่างกัน โดยเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์กับชายแปลก ผู้หญิงมักจะเลือกรูปร่าง หน้าตา อาชีพ แม้กระทั่งคนที่มีฐานะพอรับผิดชอบค่าใช้จ่ายได้ แต่สำหรับผู้ชายมักจะไม่เลือกมาก หากผู้หญิงคุยถูกคอ หน้าตาพอไปได้ ผู้ชายพร้อมที่จะมีสัมพันธ์ทางเพศด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์สังคม (Understanding of social phenomena) องค์ประกอบของค่านิยมของวัยรุ่นยุคใหม่ได้รับอิทธิจากประเทศตะวันตก นับเป็นพลวัตทำให้ก่อต่อเป็นพฤติกรรมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One night stand) เป็นค่านิยมการมีเพศสัมพันธ์อย่างไม่ผูกมัด กำลังค่อย ๆ ฝังแน่นในวัฒนธรรมสมัยนิยม สะท้อนถึงความชอบทางเพศที่พัฒนาแล้วและการเปลี่ยนบทบาททางสังคมและเรื่องเพศ พฤติกรรมนำไปสู่ความสัมพันธ์กัน ได้แก่ การจูบ การมีเซ็กด้วยปาก และการมีเพศสัมพันธ์แบบสอดใส่ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One night stand) นั้นมักเกิดขึ้นโดยไม่มีข้อผูกมัด เป็นเพียงแค่กิจกรรมความสุขทางเพศเท่านั้น กำลังเป็นบรรทัดฐานมากขึ้น ในวัยรุ่นและคนหนุ่มสาวในอเมริกันเหนือ เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมต่อการยอมรับทางเพศแบบไม่ผูกมัดมากขึ้น (Garcia et al, 2012: 161-176) สำหรับวัยรุ่นยุคใหม่ ในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับค่านิยมดังกล่าวจากหลากหลายช่องทาง เช่น เพื่อน สื่อออนไลน์ ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว เป็นต้น เป็นค่านิยมร่วมสมัยเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ ทางความคิด ตลอดจนค่านิยมความเท่าเทียมทางเพศ และอิทธิพลการเลี้ยงดูจากครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การคบเพื่อน อินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ การเลียนแบบ เป็นต้น เป็นสถานะที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมไทยในปัจจุบัน ค่านิยมที่ทำให้เกิดค่านิยมสัมพันธ์แบบคืนเดียวมี 4 ประการ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว พบว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมในทางบวกและทางลบ ครอบครัวเป็นแหล่งขัดเกลาทางสังคมให้กับเด็ก และเยาวชนได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวมีปัญหา เช่น ครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง พ่อแม่ทะเลาะวิวาท การไม่มีเวลาให้ลูก เป็นต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ค่านิยมความสัมพันธ์แบบคืนเดียว เนื่องจากต้องการความรัก ความเอาใจใส่ จนทำให้เกิดสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า การที่พ่อแม่ไม่มีเวลาและไม่ค่อยมีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำเรื่องเพศ ทำให้วัยรุ่นได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความเสี่ยงที่จะนำไปสู่พฤติกรรมสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่เหมาะสม จากการศึกษาของ Lanz et al (2001) ได้ให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ปกครองนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก การให้รางวัล การแสดงความรัก การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้อิสระในการคิด และการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัว หากลูกกระทำผิด กฎ กติกา ควรมีมาตรการลงโทษจากเขา

ไปหาหนัก ซึ่งเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมให้เคารพกฎ พร้อมทั้งให้วัยรุ่นได้มีอิสระแต่อยู่ภายในเงื่อนไขข้อตกลงของครอบครัว

2. การคบเพื่อน พบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับวัยรุ่น เพราะมีค่านิยม การรับรู้ และพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน ผู้ปกครองหลายคนจึงให้ความสำคัญกับการเลือกคบเพื่อนของตนเอง หากได้รับค่านิยม พฤติกรรมในทางไม่เหมาะสมเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ หรือ ค่านิยมความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One night stand) อาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น โรคติดต่อทางเพศ การตั้งครรภ์ การทำแท้ง เป็นต้น ผู้เป็นอาชญากรวัยรุ่นเกือบทุกประเทศนั้น พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรเกิดจากเพื่อนชักจูง นำไปสู่พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น เกรเร ติดยาเสพติด ล้วนมีสาเหตุสำคัญจากการถูกเพื่อนชักจูง เนื่องจากจิตใจวัยรุ่นนั้นละเอียดอ่อน เพราะบางฉณนั้นการรู้จักคบเพื่อนที่ดี ที่จะชักจูงไปในทางที่ดี จึงเป็นมีความสำคัญกับวัยรุ่น ดังสุภาษิตไทยอัน ที่ว่า “คบเพื่อนดีเป็นศรีแก่ตัว คบเพื่อนชั่วพาตัวอัปปาง” (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553: 8)

3. สถานบันเทิง พบว่า สถานบันเทิงเป็นพื้นที่ปลดปล่อยทางอารมณ์ของวัยรุ่น เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาทะเลาะวิวาทกับคู่รัก หรือ แม้กระทั่งความเหงา เศร้า โสด เป็นต้น จึงกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงในอันดับแรก ๆ ที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียว (One night stand) เนื่องจากการดื่มแอลกอฮอล์ มีดนตรีสด การแต่งตัวที่ล่อแหลม ขณะเดียวกันสถานบันเทิงเป็นพื้นที่การสร้างความสุข หากมีเพศตรงข้ามที่ถูกใจ พุดคุยสนุกก็พร้อมที่จะเกิดความสัมพันธ์ทางเพศตามมา

4. เทคโนโลยี พบว่า ปัจจุบันมีสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook) อินสตราแกรม (Instagram) เป็นสื่อที่สังคมวัยรุ่นเข้าใช้เป็นจำนวนมาก และมีการนำเสนอข้อมูล (Post) เกี่ยวกับการเที่ยวกลางคืนบ้าง การแสดงออกทางเพศ การแสดงความเศร้า เหงา โสด ตลอดจนการแต่งตัวล่อแหลม ส่งผลให้วัยรุ่นได้เลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว ขณะเดียวกันการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทำให้เกิดการติดต่อพูดคุย สร้างความสนิทกันง่ายขึ้น ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ตลอดจนการชักชวนไปเที่ยวสถานบันเทิงนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบคืนเดียว พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่วัยรุ่นใช้มากที่สุด คือ เฟสบุ๊ก เชื่อมต่อกับ โทรศัพท์มือถือ โน้ตบุ๊ก เน็ตบุ๊ก และไอแพด ใช้งานทุกวัน ใช้ต่อเนื่องกันเฉลี่ย 66.95 นาที ใช้ต่อเนื่องไม่ทำอย่างอื่น ๆ นานสุด 57.96 นาที โดยวันจันทร์ถึงวันศุกร์เฉลี่ยทำวันละ 6.38 ชั่วโมง และวันหยุด วันเสาร์ถึงวันอาทิตย์เฉลี่ยทำวันละ 1.18 ชั่วโมง มีวัตถุประสงค์ที่ใช้ติดต่อกับสนทนาพูดคุยกับเพื่อน คนรู้จัก คนรัก และสร้างการผ่อนคลาย ติดตามข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนดูวิดีโอต่าง ๆ (บุหงา ชัยสุวรรณ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร, 2558: 31-57) จาก 4 ประการเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดค่านิยมสัมพันธ์คู่นอนคืนเดียวนับเป็นสภาวะที่ดำรงอยู่ของวัยรุ่นยุคใหม่และค่านิยมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการเกิดขึ้นอนาคต ดังนั้น ภาววิทยา (Ontology) เป็นแนวกระบวนทัศน์ในการมองภาวะความมีอยู่ ความเป็นอยู่ และความ

เป็นไปของสิ่งต่าง ๆ หรือ สัตตะ (Being) กลุ่มแนวคิดภววิทยาในคริสต์ทศวรรษที่ 2010 ถูกนำมาในมานุษยวิทยา ให้ความสำคัญกับการมองปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบสร้างขึ้นมาเป็นเครือข่ายอยู่บนประเด็นในการศึกษา หรือคุณค่าที่ถูกปรุงแต่ง ธรรมชาติและวัฒนธรรม ค่านิยม และความหมายทางวัตถุ ในมุมมองของมานุษยวิทยาไม่ใช่แค่การมองแบบวิทยาศาสตร์ แต่มองความสัมพันธ์ความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคม (วริศ ลิขิตอนุสรณ์, 2560: 206) ดังนั้นภววิทยาค่านิยมวัยรุ่นยุคใหม่จำเป็นต้องวางมาตรการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนหาแนวทางการป้องกันแก้ไขในอนาคต

จาก 4 ประการเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดค่านิยมสัมพันธ์คู่นอนคั่นเดียว นับเป็นสถานะที่ดำรงอยู่ของวัยรุ่นยุคใหม่และค่านิยมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อ การเกิดขึ้นอนาคต ดังนั้น ภววิทยา (Ontology) เป็นแนวกระบวนทัศน์ในการมองภาวะความมีอยู่ ความเป็นอยู่ และความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ หรือ สัตตะ (Being) กลุ่มแนวคิดภววิทยาในคริสต์ทศวรรษที่ 2010 ถูกนำมาในมานุษยวิทยา ให้ความสำคัญกับการมองปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบสร้างขึ้นมาเป็นเครือข่ายอยู่บนประเด็นในการศึกษา หรือคุณค่าที่ถูกปรุงแต่ง ธรรมชาติและวัฒนธรรม ค่านิยมและความหมายทางวัตถุ ในมุมมองของมานุษยวิทยาไม่ใช่แค่การมองแบบวิทยาศาสตร์ แต่มองความสัมพันธ์ความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคม (วริศ ลิขิตอนุสรณ์, 2560: 206) ดังนั้นภววิทยาค่านิยมวัยรุ่นยุคใหม่จำเป็นต้องวางมาตรการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนหาแนวทางการป้องกันแก้ไขในอนาคต ข้อค้นพบจากการวิจัยเกิดมาตรการ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) สร้างพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำกับวัยรุ่นในทุก ระดับ 2) ใช้สื่อสร้างความตระหนัก 3) พัฒนาความสัมพันธ์ของครอบครัว มีรายละเอียดดังนี้

1) สร้างพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำกับวัยรุ่นในทุกระดับ ตั้งแต่ ครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นต้น แม้จะมีองค์กร หน่วยงาน คอยให้คำปรึกษา แต่ไม่วัยรุ่นไม่กล้าที่จะเข้าไปเกิดจาก สถานที่ กลุ่มคน เจินอายุ ค่านิยมของสังคม การจะแก้ปัญหาในระยะยาวควรจัดสถานที่ บุคคลที่เหมาะสม สามารถเข้าถึงง่าย เนื่องจากพฤติกรรมของวัยรุ่นมีนิสัยอิสระ ต้องการคนเข้าใจ มีทัศนคติ ค่านิยมคล้ายกัน ดังนั้นพื้นที่จำเป็นต้องมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมของวัยรุ่น เพื่อวางมาตรการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2) ใช้สื่อสร้างความตระหนัก เน้นการจัดทำสื่อสร้างสรรค์ผ่านวิดีโอหนังสือ เป็นการนำเสนอผลกระทบที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบคู่นอนคั่นเดียวตั้งแต่ โรคติดต่อทางเพศ การตั้งครรภ์ ปัญหาการเรียน การชีวิต การเป็นพ่อ แม่ เลี้ยงเดียว เป็นต้น โดยเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ยูทูบ (YouTube) อินสตราแกรม (Instagram) เพื่อสื่อสารให้กับกลุ่มวัยรุ่นได้เข้าถึง ตลอดจนการสร้างความรู้ความตระหนักในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3) พัฒนาความสัมพันธ์ของครอบครัว โดยเน้นการส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนการสร้างกิจกรรมที่เกิดสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว และทำกิจกรรมเชิง

ปฏิบัติการผู้ปกครองทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ เพื่อให้ได้เข้าใจและเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของวัยรุ่น พร้อมทั้งเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีสามารถทำให้วัยรุ่นได้เกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลายช่องทาง ขณะเดียวกันพ่อแม่ครูไม่เท่าทันกับโลกที่เปลี่ยนไม่เข้าใจในบุตรหลานของตนเอง เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพลังมากอยู่ในช่วงวัยแสวงหาตัวตนจึงต้องการการยอมรับ โอกาส พื้นที่แสดงออกที่สร้างสรรค์ ต้องการคนรับฟัง ให้โอกาส ไม่ตำหนิ กล่าวโทษ อยากรเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิเลือกและตัดสินใจ (วผสข แก้วเจริญตา, 2555: 35) ผู้ปกครองจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้เหตุผล การตัดสินใจ การมีพื้นที่ให้แสดงออก และการวางแผนในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้วัยรุ่นได้รับค่านิยมที่ดีและมีประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ครอบครัวควรให้ความสำคัญกับการให้คำปรึกษาแนะนำวัยรุ่นยุคใหม่ โดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครองควรทำความเข้าใจพฤติกรรมการคบเพื่อนเพราะมีบทความสำคัญต่อการเกิดความสัมพันธ์คู่ขนานกัน
2. สถาบันการศึกษาควรมีพื้นที่ให้คำแนะนำปรึกษา หรือ อาจจะทำคลินิกวัยรุ่นยุคใหม่ โดยให้นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์มาช่วยให้คำแนะนำ เพื่อลดปัญหาความสัมพันธ์คู่ขนานกันเดียวอันจะนำไปสู่ปัญหาสังคมในอนาคต
3. สถาบันศาสนาควรมีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมเชิงรุก และมีพระสงฆ์ นักบวชที่เข้าใจบทบาทของวัยรุ่นยุคใหม่ พร้อมทั้งมีพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้สะท้อนปัญหาของตนเอง พร้อมทั้งมีพระสงฆ์ นักบวช ช่วยหาทางแก้ไขบนพื้นฐานหลักศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- เกษรชัย และหิมา และ ประไพ สุวรรณสุนทร. (2558). ผลกระทบทางสังคมจากการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของหญิงวัยรุ่นในอำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 55 (1), 130-152.
- ชญาณิศวรร กุลรัตนมณีพร และคณะ. (2555). การเสริมสร้างค่านิยม: การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยมไทยในอนาคต. ได้รับงบประมาณอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2555.
- ธีระ สนิทธารักษ์ และ ผกามาศ เลียงชนะฤกษ์. (2557). วัยรุ่น: หลายทัศนคติและพฤติกรรมบนความเหมือนและความต่างของวัยรุ่นปัจจุบัน กรณีศึกษานักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33 (1), 98-121.

- บุหงา ชัยสุวรรณ และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร (2558). พฤติกรรมการใช้สื่อใหม่ของวัยรุ่น
อายุระหว่าง 10-19 ปี. **วารสารการสื่อสารและการจัดการ** นิต้า, 1 (1), 31-57.
- ปัทมาภรณ์ สุขสมโส และ ปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ. (2563). ผลกระทบของการใช้สื่อสังคม
ออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัยรุ่นในพระนครศรีอยุธยา.
วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 13 (1), 119-137.
- ปัญจนาฏ วรพัฒนชัย. (2563). พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของสังคม. **วารสารสารสนเทศ**, 19 (2), 1-16.
- ผาสุข แก้วเจริญตา. (2555). กรณีศึกษา ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยบริการ
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ในการสร้างภูมิคุ้มกัน
สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบ
สุขภาพชุมชน (สพช.) สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พัชรภา ตันติชูเวช. (2552). การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาที่มีประสบการณ์
เพศสัมพันธ์แบบขี้มก. **สุทธิปริทัศน์**, 26 (78), 7-18.
- พิชัย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2559). **ปรัชญาสังคมศาสตร์: การอธิบายทางสังคม รากฐาน
สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อก.
- เพ็ญภา กลนภาดล. (2563). การเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นด้วยชุด
กิจกรรมเชิงจิตวิทยา. **วารสารสังคมศาสตร์**, 9 (2), 86-96.
- พรินทร์เกรย์ อุมารณ ภัทรวาณิชย์ อักษรภาค หลัทอง และ เจตพล แสงกล้า. (2559).
คุณภาพชีวิตต่างวัยของผู้มีงานทำ. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันญญา แก้วแก้วปาน. (2560). สัมพันธภาพครอบครัวกับปัญหาการกระทำความผิดใน
วัยรุ่น. **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 10 (1), 361-371.
- วริศ ลิขิตอนุสรณ์. (2560). สู่ทววิทยาการสื่อสารของมนุษย์กระบวนทัศน์. **วารสาร
สหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 14 (2), 183-224.
- วินัส ภัคดิ้นรา. (2559). การพัฒนาจริยธรรมทางเพศวิถีของนักศึกษาโดยการปรึกษากลุ่มเชิง
บูรณาการ. **ดุสิตนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการ
ปรึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 9 ฉบับที่ 2.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Aaron, L. L. (2008). **The influence of alcohol and drug use on one-night
stands among adolescents**. Iowa State University.
- Garcia, J. R., Reiber, C., Massey, S. G., & Merriwether, A. M. (2012). Sexual hookup
culture: A review. **Review of General Psychology**, 16(2), 161-176.

- Heldman, C., & Wade, L. (2010). Hook-up culture: Setting a new research agenda. **Sexuality Research and Social Policy**, 7(4), 323-333.
- Lanz, M., Scabini, E., Vermulst, A. A., & Gerris, J. R. (2001). Congruence on child rearing in families with early adolescent and middle adolescent children. **International Journal of Behavioral Development**, 25 (2), 133-139.
- Pedersen, W., Tutenges, S., & Sandberg, S. (2017). The pleasures of drunken one-night stands: Assemblage theory and narrative environments. **International journal of drug policy**, 49, 160-167.
- Smith, T. S. (2016). **Personality, Attitudes, and demographics as predictors of One-night stands**. A Thesis Presented to the (Doctoral dissertation, California State University, Fullerton).
- Siraj, R., Najam, B., & Ghazal, S. (2021). **Sensation seeking, peer influence, and risk-taking behavior in adolescents**. Education Research International, 2021.
- Supphatkul, P., & Suttiwan, P. (2009). Self-Esteem, Aids Knowledge, and Reasons of Late Adolescents with One-Night Stand Behavior. **Journal of Health Research**, 23(4), 197-203.
- Webb, S. (2015). Communication in the Modern Hookup Culture: A Literature Review. **Lexia: Undergraduate Journal in Writing, Rhetoric & Technical Communication**, 4(1), 3; 1-13
- Wentland, J. J., & Reissing, E. (2014). Casual sexual relationships: Identifying definitions for one night stands, booty calls, fuck buddies, and friends with benefits. **The Canadian Journal of Human Sexuality**, 23(3), 167-177.
- Wintre, M. G., & Yaffe, M. (2000). First-year students' adjustment to university life as a function of relationships with parents. **Journal of adolescent research**, 15(1), 9-37.

การตั้งชื่อและการให้ความหมายพื้นที่พิเศษบนเทือกเขาพนมดงรัก
Naming and Meaning of Special Areas
on Phanom Dong Rak Mountain

บัญญัติ สาลี

Banyat Salee

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Humanities and Social Science, Mahasarakham University

E-mail: banyat.s@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตั้งชื่อและการให้ความหมายเทือกเขาพนมดงรักและพื้นที่พิเศษบนเทือกเขาพนมดงรัก เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง กระบวนการให้ความหมาย การปะทะปฏิสัมพันธ์ และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการพื้นที่ชายแดนไทยกัมพูชา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดน ติดกับเทือกเขาพนมดงรัก ได้แก่ บ้านภูมิซรอล จังหวัดศรีสะเกษ บ้านด่าน และบ้านหนองคันนา จังหวัดสุรินทร์ ระเบียบวิธีวิจัยทางด้านมานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ โดยใช้แนวคิดการตั้งชื่อและการให้ความหมายของชื่อ พบว่า พื้นที่พิเศษที่คนในพื้นที่ชายแดนตั้งชื่อและให้ความหมาย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) พื้นที่พิเศษทางศาสนาและความเชื่อ ชื่อพื้นที่พิเศษทางความเชื่อมีการตั้งชื่อตามชื่อของคนผู้อาศัยอยู่บริเวณนั้น และตั้งชื่อตามผู้นำ เช่น ปราสาทตาเมือน ปราสาทตาควาย ปราสาทโดนตวล และปราสาทพระวิหาร เป็นต้น และ 2) พื้นที่พิเศษในการข้ามแดน ได้แก่ ช่องสง่า และช่องจอม เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจในการนำข้อมูลไปศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: การให้ความหมาย, พนมดงรัก, พื้นที่พิเศษบนเทือกเขาพนมดงรัก, ชายแดน

Abstract

The objective of this article was to study the naming and meaning of the Phanom Dong Rak Mountain Range and the special areas on the Phanom Dong Rak Mountain Range. This article is part of the research on semantic process interaction clash and development guidelines for the management of Thai-Cambodian border areas It is a qualitative research. The data collected from informants who lived in border areas adjacent to the Phanom Dong Rak

ได้รับบทความ: 21 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 14 ตุลาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 18 ตุลาคม 2565

Received: September 21, 2022; Revised: October 14, 2022; Accepted: October 18, 2022

mountain range, including Bhumsaral village, Sisaket Province, Ban Dan and Ban Nong Khanna Surin Province. Research methodology in anthropology used the concept of geography on the relationship between landscape names and language usage culture in naming and meaning of names. concept of geography on the relationship between landscape names and language culture in naming and meaning. The results found that the special areas that people in border areas named and gave meanings were divided into 2 types: 1) special area of faith The names of special religious areas are named after the people who live there. and named after the leader, such as Prasat Ta Muen, Prasat Ta Kwai, Prasat Don Tuan and Prasat Preah Vihear, etc., and 2) special cross-border areas, including Chong Sa-ngam and Chong Chom, etc. The results of this research will be beneficial to those interested in applying the information to study in various aspects further.

Keywords: Meaning, Phanom Dong Rak, Special Areas on Phanom Dong Rak Mountain Range, Borderland

1. บทนำ

เทือกเขาพนมดงรักเป็นเทือกเขาทอดยาวตั้งแต่บริเวณอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี ผ่านจังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ จนถึงอุทยานแห่งชาติตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ตามลำดับ เทือกเขานี้มีความยาวประมาณ 544 กิโลเมตร ลักษณะของเทือกเขามีเขาน้อยใหญ่สูงต่ำสลับกันไป ยอดเขาที่สูงที่สุดก็คือ ภูเขาสูง จังหวัดอุดรธานี ประมาณ 761 เมตร ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ในอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุดรธานี บนเทือกเขามีแหล่งโบราณสถานทั้งบนยอดเขาสูงและที่ราบ และในที่ราบรอยต่อระหว่างยอดเขาสูงต่ำของเทือกเขาพนมดงรักนี้หลายแห่งเป็นที่ข้ามเขาระหว่างคนทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งมีเป็นพื้นที่เป็นที่ใช้ข้ามมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บางแห่งรัฐไทยและกัมพูชา มีข้อตกลงร่วมกันให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร บางแห่งมีข้อตกลงให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรชั่วคราว

การใช้ภาษาในการเรียกชื่อเทือกเขานี้มีพัฒนาการมาตามลำดับตั้งแต่คำเรียกชื่อที่อยู่ในศิลาจารึกซึ่งเป็นภาษาเขมรโบราณและคำเรียกชื่อปัจจุบันทั้งที่เป็นภาษาเขมรและภาษาไทย บางครั้งคำที่เรียกชื่อนั้นใช้คำที่ผ่านการเรียกโดยภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาเขมรและภาษาไทย เช่น คำเรียกเทือกเขานี้ว่า พนมดงรัก ในภาษาไทย แต่ในภาษาเขมรเรียกว่า ภูมุดองแรก เมื่อศึกษาความหมายของคำทั้ง 2 จะพบว่ามีความหมายแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกหลายแห่งที่มีลักษณะเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้เป็นพื้นที่พิเศษที่

ตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรัก และนำแนวคิดด้านมานุษยวิทยาซึ่งเป็นแนวคิดหลักในงานวิจัย และแนวคิดด้านภูมินามวิทยา มาศึกษาการเรียกชื่อสถานที่ต่าง ๆ บนเทือกเขาพนมดงรัก โดยแบ่งการศึกษา 2 ประเภท คือ คำเรียกชื่อพื้นที่ด้านวัฒนธรรมความเชื่อ และคำเรียกชื่อพื้นที่พิเศษด้านการข้ามเขตแดน ทั้งนี้พื้นที่บนเทือกเขาพนมดงรักในอาณาบริเวณพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้เลือกเป็นพื้นที่ศึกษาก็คือ บ้านภูมิซรอล จังหวัดศรีสะเกษ บ้านด่าน และบ้านหนองคันนา จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะที่เหมาะสมกับการแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์เพราะมีลักษณะที่แสดงให้เห็นทั้งทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อและการข้ามแดนของคนทั้ง 2 ฝั่ง ดังนี้ 1) มีแหล่งโบราณสถานตั้งอยู่บนเทือกเขา ได้แก่ ปราสาทพระวิหาร กลุ่มปราสาทตาเมือน และปราสาทตาควาย 2) มีช่องที่ใช้ผ่านแดนทั้งช่องผ่านแดนที่มีการข้ามแดนที่เป็นช่องถาวรในปัจจุบัน ได้แก่ ช่องสะง่า และช่องจอม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตั้งชื่อและการให้ความหมายเทือกเขาพนมดงรัก
2. เพื่อศึกษาการตั้งชื่อและการให้ความหมายพื้นที่พิเศษบนเทือกเขาพนมดงรัก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งทางด้านมนุษยวิทยา และภาษา โดยนำแนวคิดการตั้งและการให้ความหมายมาศึกษาวิเคราะห์ ใช้วิธีค้นหากลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีบอกต่อ (snowball sampling) เก็บข้อมูลทั้งจากเอกสารและการการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพนมดงรักทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ชื่อ และการอธิบายความหมาย

3.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดทางด้านมานุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ ข่ายแดน และการข้ามแดน มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ทั้งนี้ ในบทความนี้ได้นำแนวคิดทางด้านภาษาศาสตร์มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษา โดยเฉพาะกรอบแนวคิดทางด้านการตั้งชื่อและการให้ความหมาย

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทางด้านเอกสารและการสัมภาษณ์คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรัก โดยแบ่งขอบเขตและเครื่องมือในการเก็บรวบรวม ดังนี้

3.3.1 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ โบราณสถานและช่องผ่านแดนที่ติดกับพื้นที่ของหมู่บ้านดังนี้

- (1) บ้านภูมิซร้อล ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
- (2) บ้านด่าน ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดศรีสะเกษ
- (3) บ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

2) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) จำนวน 6 คน ได้แก่ หมู่บ้านภูมิซร้อล อำเภอกันทรลักษ์จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 2 คน หมู่บ้านด่าน ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 2 คน และหนองคันนา อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 2 คน

(1) ขอบเขตทางด้านเนื้อหา ได้แก่ คำเรียกชื่อและการให้ความหมายในพื้นที่พิเศษด้านวัฒนธรรมความเชื่อการข้ามเขตแดน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ 2 ลักษณะคือ การสัมภาษณ์แบบที่ไม่ได้กำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้า (non directive interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview)

3.4 สังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูล ในบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องกระบวนการให้ความหมายและการปะทะปฏิสัมพันธ์ในอาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักได้เอาในส่วนที่เป็นกรเรียกชื่อและการให้ความหมายของพื้นที่พิเศษมาศึกษาวิเคราะห์ตามแนวคิดการตั้งชื่อและการให้ความหมาย

3.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

พื้นที่พิเศษ หมายถึง พื้นที่ที่คนทั้ง 2 ฝ่ายฝั่งในบริเวณเทือกเขาพนมดงรักได้ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน และพื้นที่ผู้คนเคยใช้ในการปฏิบัติการกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในงานวิจัยนี้พื้นที่พิเศษมีความหมายถึงปราสาทและช่องผ่านแดนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์

การตั้งชื่อ หมายถึง วิธีการตั้งชื่อเรียกสถานที่ต่าง ๆ โดยคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่คนนอกพื้นที่ และการตั้งที่เรียกเป็นทางการของรัฐ ในงานวิจัยนี้ใช้กับข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่พิเศษทางด้านวัฒนธรรมความเชื่อและด้านการข้ามแดนทั้งไทยและกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์

การให้ความหมาย หมายถึง การประกอบสร้างความหมายของคนในพื้นที่ชายแดน รัฐ และคนนอกพื้นที่ทั้งไทยและกัมพูชาในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในบทความนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. การตั้งชื่อและการให้ความหมายเทือกเขาพนมดงรัก

เทือกเขาพนมดงรักเป็นเทือกเขาที่มีความสำคัญที่ผู้คนในอดีตยกฐานะเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมีการปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนในอดีตเป็นอย่างมาก หลักฐานด้านโบราณคดีและปราสาทหินที่ตั้งอยู่บนอาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักแสดงถึงการปะทะปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่นี้ตลอดระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 800 ปี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเทือกเขานี้มีการตั้งชื่อและการให้ความหมายแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัยของผู้คนและรัฐ จากหลักฐานต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นชื่อและความหมายของชื่อสามารถแบ่งออก 2 ยุคสมัย ดังนี้

1.1 ชื่อและความหมายที่ปรากฏในศิลาจารึก

นักวิชาการทางด้านศิลาจารึกเขมรคนหนึ่งได้สันนิษฐาน พบว่า พนมดงรักและเป็นเทือกเขาที่เป็นเขตแบ่งดินแดนในพื้นที่เอเชียอาคเนย์ในอดีตซึ่งมีชื่อเรียก ในภาษาเขมรโบราณที่ปรากฏในจารึกปราสาทขนา (K.660) ว่า “วนม กัมเวง [vnam kamvenʔ]”/ วนัม กัมเวง/ การสันนิษฐานชื่อดังกล่าวเป็นการสันนิษฐานตามหลักฐานที่ปรากฏอยู่ที่ปราสาทที่อยู่ทางตะวันออกไม่ห่างจากเทือกเขา ดังรูปภาพจารึกข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 จารึก K.660 PIÉDROIT OF PRÀSÀT KHNA

หมายเหตุ: จารึก K.660 PIÉDROIT OF PRÀSÀT KHNA, โดย SEA classics Khmer (ม.ป.ป.) จาก SEAClassics Old Khmer Images (<http://sealang.net/oldkhmer/image.htm>)

คำอ่านจารึกภาษาเขมรโบราณ ตั้งแต่บรรทัดที่ 4-11 ดังนี้

(4) 963 ศก ญ วรระ กมรเตง อย ศรี ภูวนาทิตย ต ฝูอน

- (5) กมรเตง อยล ศรีวีรลักษมี ต วรระ กุลา วรระ ปาท ศรี ห
- (6) รัชวรรมมเทว โดย มาตฤปกษ สรูก วนปุร เซง วนม กั
- (7) เวง ปศุจิม เถว วรระ ครุทวาทน เนะ รุပ္ยปรตฺครห
- (8) มวาย งน ชยง 10 1 รุပ္ยกลศ 1 หนฺร คโรป งน ชยง
- (9) 8 ลิง 1 ปาท 1 ถวาย ชา วรระ ชันวน วรระ ปาท กมรเตง
- (10) กัตวน อยล ศรี สุรยวรมมเทว ต กมรเตง ชคต ส
- (11) กวราหมณ

คำแปล

มหาศักราช 963 (พ.ศ.1584) ด้วยว่า พระกัมรเตงอัญศรีภูวนาติตย์ ผู้เป็นน้องของกัมรเตงอัญศรีวีรลักษมี ซึ่งเป็นพระญาติของพระบาทศรีหรรษวรมเทวะฝ่ายแม่หมุ่มบ้านวนปุระ เชิงเขากำแพง ด้านทิศตะวันตก ได้ทำพระครุฑพาทนนี้ กระโถนทอง 1 ชิ้นหนัก 11 ชั่ง หม้อน้ำทอง 1 ชิ้น พร้อมกับฝาคอบหนัก 8 ชั่ง 1 ตำลึง 1 บาท ถวายเป็นพระราชไทยธรรมของพระบาทกัมรเตงกัตวนอัญศรีสุรยวรมเทวะ แต่กัมรเตงชคตสกวราหมณะ

คำเขมรโบราณในบรรทัดที่ 6-7 บอกชื่อหมู่บ้านและชื่อเขาอยู่ในปี พ.ศ. 1584 ว่า “...สรูก วนปุร เซง วนม กัเวง ปศุจิม...” (หมู่บ้านวนปุระเชิงเขากำแพง)

ความหมายของคำว่า กำเวง ตรงกับภาษาเขมรปัจจุบันว่า កំពែង [kambaen] (Saveros POU, 1989: 91) แปลว่า กำแพง ชื่อดังกล่าวเป็นการเรียกชื่อเทือกเขาที่อยู่ทางตะวันตกของตัวปราสาทขนา เทือกเขาดังกล่าวนอกจากจะมีปราสาทอยู่บนเทือกเขาแล้วยังทำหน้าที่เป็นกำแพงกันเขตแดนหมู่บ้านที่อยู่ทั้งสองฟากฝั่งด้วย นอกจากนี้ชื่อนี้ยังน่าจะถูกเรียกอย่างเป็นทางการในสมัยนั้น

1.2 ชื่อและความหมายในปัจจุบัน

การเรียกชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเทือกเขานี้ชื่อว่า ភ្នំដងរែក [กัณฺ ฎงแรก] อ่านออกเสียงได้ว่า “พนมฎองแรก” แปลว่า เขาไม้คาน การตั้งชื่อการให้ความหมายเทือกเขานี้ของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรตั้งชื่อตามรูปสัณฐานของเทือกเขาที่ทอดยาว มีลักษณะเหมือนไม้คานที่ใช้หาบสิ่งของ ชื่อนี้ นอกจากจะเป็นชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเรียกแล้วยังเป็นชื่อที่ทางการกัมพูชาเรียกและมีความหมายเดียวกัน

ส่วนทางชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ จะเรียกชื่อตามทางการไทยว่า พนมดงรัก ซึ่งกลายเสียงมาจากคำว่า “ฎงแรก” และจากภาษาอังกฤษว่า “dang rek” เป็น “ดงรัก” ซึ่งหากพิจารณาความหมายตามรูปคำในภาษาไทยแล้วจะมีความหมายแตกต่างจากคำเดิมในภาษาเขมร

การตั้งชื่อและการให้ความหมายพื้นที่พิเศษก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งได้แก่ ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ผาแต้ม มีการแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาพเขียนสีผาขาม กลุ่มภาพเขียนสีผาแต้ม กลุ่มภาพเขียนสีผาหมอน และ กลุ่มภาพเขียนสีผาหมอนน้อย ตั้งอยู่ในบริเวณในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี แหล่งโบราณคดีผาจันทร์แดงและแหล่งโบราณคดีผาเขียนที่มีลักษณะเป็นเพิงผาหินทราย พบหลักฐานการทำภาพสลักลงไปบนผนัง แหล่งโบราณคดีทั้งสองแหล่งนี้ตั้งอยู่ในเขตบ้านภูดินพัฒนา ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งตั้งอยู่ในส่วนที่เป็นป่าเขาเชิงเทือกเขาพนมดงรัก หลักฐานแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าในอาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักมีผู้คนยุคก่อนประวัติศาสตร์อาศัยอยู่ แต่ไม่มีผู้ใดระบุได้ว่า การเรียกชื่อและความหมายของหลักฐานโบราณคดีที่ค้นในยุคก่อนประวัติศาสตร์แสดงผลงานนั้นมีชื่อเรียกและความหมายอย่างไร แต่ในสมัยปัจจุบันในอาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรักมีการตั้งถิ่นฐานและมีการโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย การเรียกชื่อและการให้ความหมายอาจมีความหมายแตกต่างจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ และเป็นไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ติดกับแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์นั้น ๆ เช่น แหล่งโบราณคดีผาแต้ม มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอาศัยอยู่ก็ใช้ชื่อเรียกตามภาษาของตนเองว่า ผา ในภาษาลาวได้ให้ความหมายไว้ว่า ผา 1น. ชิน, ผูชินที่ล้น และไม่มีต้นไม้” (ทองคำอ่อนมะนิสรอน, 2008 : 556) ส่วนคำว่า แต้ม ในภาษาลาวให้ความหมายไว้ว่า แต้ม 1ก. ขยบ ถ้วยสีให้เบ้เป็นรูป ขี้ลายทา “แต้ม 1 ก. เขียนด้วยสีให้เป็นรูป หรือลายทา” (ทองคำอ่อนมะนิสรอน, 2008 : 419) ความหมายในการเรียกชื่อแหล่งโบราณคดีนี้ในภาษาไทยเรียกว่า ภาพเขียนสี และเรียกชื่อผาแต้มนี้ว่า ภาพเขียนสีผาแต้ม แสดงให้เห็นว่า คำว่า ผาแต้ม ได้มีการเรียกชื่อก่อนที่จะมีการใช้คำในภาษาไทยว่า ภาพเขียนสี ลักษณะการให้ความหมาย

ของชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ให้ความหมายตามความเข้าใจและความเชื่อในยุคสมัยปัจจุบัน ส่วนแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสียุคก่อนสมัยประวัติศาสตร์ในจังหวัดศรีสะเกษนั้นมีการเรียกชื่อเป็นภาษาไทย คือ “ผาจันทร์แดง” ซึ่งเรียกชื่อตามต้นไม้จันทร์แดงที่ขึ้นบริเวณนั้นและเป็นชื่อคุ้มจันทร์แดงตั้งอยู่ในหมู่บ้านภูดินพัฒนา ตำบลบักดอง อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ การให้ความหมายของชื่อผาจันทร์แดง ไม่ได้ให้ความหมายตามภาพเขียนสีที่พบ แต่ได้ให้ชื่อตามต้นไม้จันทร์แดงที่พบในบริเวณนั้น ชื่อแหล่งโบราณคดีบนเทือกเขาพนมดงรักดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงวิธีการตั้งชื่อและการให้ความหมายของผู้คนที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่และแตกต่างกันแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อโดยหน่วยงานรัฐที่ได้สำรวจและกำหนดชื่อตามลักษณะแหล่งโบราณคดีที่สำรวจพบนั้นด้วย

การตั้งชื่อพื้นที่พิเศษซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์มีการเรียกชื่อแตกต่างกันไปสาเหตุเพราะมีการโยกย้ายถิ่นฐานของผู้คนจากอาณาบริเวณเทือกเขาพนมดงรัก และจากผู้อื่นย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ติดกับอาณาเทือกเขาพนมดงรัก การให้ความหมายก็แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและไปตามภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้ตั้งและให้ความหมาย

2.2 ชื่อและความหมายปราสาทที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรัก

การตั้งชื่อและการให้ความหมายปราสาทที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรักมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) ชื่อปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทแห่งนี้มีชื่อเรียกเก่าสุดว่า “ภวาลัย” ตามรายงานของกรมวิชาการ และมีชื่ออื่นอีกหลายชื่อ ได้แก่ ศรีศิขรีศวร, วีราศรม และตปสวินทราศรม (ธิดา สารยา, 2552 : 46) ในศิลาจารึกปราสาทหินพระวิหาร 1 ปี พ.ศ. 1581 ปรากฏชื่อในบรรทัดที่ 3-4 พบชื่อเป็นภาษาเขมรโบราณว่า กมรเตง ชคต ศรีศิขรีศวร (นุ) กมรเตง ชคต ศรีวิฤทเศศวร แปลเป็นภาษาไทยว่า กัมรเตง ชคต ศรีศิขรีศวร (และ) กัมรเตง ชคต ศรีวิฤทเศศวร (ฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย, 27 มิถุนายน 2564) ชื่อดังกล่าวมีความหมายถึงสถานที่สักการบูชาของคนเขมรโบราณในศิลาจารึกดังกล่าวยังได้กล่าวถึงก่อสร้างบริเวณรอบ ๆ ปราสาทด้วย ปราสาทพระวิหารนี้ถือว่าเป็นศูนย์กลางในลัทธิเทวราชาและศูนย์กลางแห่งพิธีกรรมในการนับถือบรรพบุรุษด้วย (ธิดา สารยา, 2552 : 30)

ต่อในปี พ.ศ. 2442 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชุมพลสมโภช กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ได้เสด็จบริเวณปราสาทแห่งนี้และทรงตั้งชื่อว่า ปราสาทพรหมวิหาร แต่ประชาชนกันทั่วไปว่า ปราสาทพระวิหาร นอกจากนี้ยังได้จารึก ร.ศ.ไว้ว่า 118 สรรพสิทธิณ ชะง่อนผาเปี้ยตาดี ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอจอมกระสาน จังหวัดพระวิหาร ราชอาณาจักร

กัมพูชา ชาวกัมพูชาเรียกปราสาทหลังนี้ว่า **ប្រាសាទព្រះវិហារ** [ปราสาทพระวิหาร] อ่านออกเสียงว่า ปราสาทเปรียะฮวิเฮีย มีความหมายเช่นเดียวกันชื่อในปราสาทในภาษาไทย

การให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทยและกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในประเทศกัมพูชาส่วนใหญ่มีการให้ความหมายปราสาทในฐานะความเป็นเจ้าของสิ่งก่อสร้างตามความหมายของรัฐ เพราะปราสาทพระวิหารมีการฟ้องร้องคดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 ต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) ทำให้รัฐทั้งไทยและกัมพูชาต้องต่อสู้คดีกันและในขณะเดียวกันนั้นได้สร้างความสำนึกชาตินิยมในดินแดนบนพื้นที่ปราสาท จึงเป็นเหตุให้กลุ่มชาติพันธุ์เขมรแม้จะมีความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันแต่การให้ความหมายผ่านกระบวนการสร้างชาตินิยมของรัฐทำให้มีความสำนึกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์แตกต่างกัน และมีการให้ความหมายใหม่ที่ขัดแย้งกับความหมายของรัฐปัจจุบัน

2) การตั้งชื่อและการให้ความหมายกลุ่มปราสาทตาเมือน

กลุ่มปราสาทตาเมือน ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านหนองคันนาสามัคคี ตำบลตาเมียง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยปราสาท 3 หลัง ได้แก่ ปราสาทตาเมือนธม ปราสาทตาเมือนโต้ง และปราสาทตาเมือน แต่ละปราสาทมีความแตกต่างกัน ที่ได้ชื่อว่าตาเมือน เพราะชื่อเขาแห่งนั้น เรียกกันว่า ช่องเขาตาเมือน ข้อสันนิษฐานชาวบ้านหนองคันนาว่า ที่เรียกว่า ตาเมือน เพราะมีชายชราคนหนึ่งอาศัยบริเวณปราสาทแห่งนี้มีชื่อว่า “เมือน” จึงเรียกชื่อว่า ปราสาทตาเมือน บางคนก็แปลเป็นภาษาไทยด้วยว่า “ตาเมือน” แปลเป็นภาษาไทยว่า “ตาไก่” (นายน้อย สีมวก, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2565) แต่บางคนเรียกชื่อช่องที่ตั้งปราสาทนี้ว่า ช่องเขาตาเมียง ซึ่งเป็นชื่อที่มีการตั้งเป็นชื่อตำบลด้วย ปราสาททั้ง 3 หลังนี้ มีชื่อและความหมายตามยุคสมัย ต่อไปนี้

2.1) ปราสาทตาเมือนธม เป็นเทวาลัยที่สร้างอุทิศถวายแด่พระศิวะ ซึ่งมีการสร้างมาหลายยุคสมัย ในศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม 5 ด้านที่ 1 ได้ระบุไว้ว่า บรรทัดที่ 1 ว่า “... 942 ศก ปณจมีโรจ คุรวณ วุธวาร์” แปลว่า มหาศักราช 942 ตรงกับปี พ.ศ. 1563 ซึ่งปักหลักเขตที่ดินเมืองสิทธิปุระในบริเวณปราสาทหลังนี้ (ฐานข้อมูลศิลาจารึกในประเทศไทย, 27 พ.ค. 2565) และได้ระบุสิ่งสักการบูชาในด้านที่ 2 บรรทัด 3 - 4 ว่า “...กัมร ชคต คิวบาท...” แปลว่า กัมรเตง ชคัต คิวบาท หากตีความในการเรียกชื่อปราสาทในสมัยก่อนอาจเรียกชื่อตามสิ่งสักการะสูงสุดในที่นั้น ดังนั้นในที่ปราสาทตาเมือนอาจมีชื่อเรียกว่า กัมรเตง ชคัต คิวบาท น่าจะมีร่องรอยการบูชารอยพระบาทของพระศิวะในที่แห่งนี้ ปัจจุบันมีชื่อว่าปราสาทตาเมือนธม เพราะเป็นปราสาทที่มีขนาดใหญ่กว่าปราสาทอีก 2 หลัง เรียกตามขนาดของตัวปราสาท

2.2) ปราสาทตาเมือนโต้ง เขียนด้วยการออกเสียงไทยว่า ปราสาทตาเมือนโต๊ด เนื่องจากไทยออกเสียงตัวสะกด [จ] เหมือนเขมรไม่ได้ พบศิลาจารึกที่ปราสาทหลังนี้ไม่ได้ระบุปี เนื้อหากล่าวถึงพระโกษะชक्रไวฑูรยประภาตถาคต พระโพธิสัตว์ผู้เป็นเทพเจ้าแห่งการรักษาโรค และกล่าวถึงเจ้าหน้าที่ประจำโรคยศาล ยุคสมัยที่สร้างปราสาทหลังนี้อยู่ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724 - 1761) เป็นศาสนสถานแบบอโรคยศาล ตามความเชื่อในศาสนาพุทธ นิกายมหายาน ปัจจุบันปราสาทหลังนี้ชื่อว่าปราสาทตาเมือนโต้ง ที่ชื่ออย่างนี้เพราะเรียกตามขนาดของปราสาทที่มีรูปร่างเล็กกว่าปราสาทตาเมือนธม คำว่า โต้ง มีความหมายว่า เล็ก หรือ น้อย

2.3) ปราสาทตาเมือน หรือปราสาทบายเกรียม ปราสาทหลังนี้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบที่พุกามทาง หรือบางครั้งเรียกกันว่า ธรรมศาลา แต่ในศิลาจารึกปราสาทพระขรรค์โคลกที่ 122 ถึง 123 เรียกว่า วหนิถุหะ ศาสตราจารย์ มจ.สุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงแปลว่า ที่พักคนเดินทางพร้อมด้วยไฟ (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2509 :57) บางครั้งกลุ่มชาติพันธุ์เรียกปราสาทหลังนี้ว่า ปราสาทหมอบายเกรียม หรือเรียกว่า ปราสาทบายเกรียม ซึ่งมีความหมายว่า ปราสาทศิลาแลง

3) การตั้งชื่อและให้ความหมายปราสาทตาควาย ตั้งอยู่บริเวณช่องตาควาย พื้นที่เขตบ้านไทยนิยมพัฒนา หมู่ 17 ตำบลบักได อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เป็นปราสาทที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรักหลังหนึ่งซึ่งมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบนครวัดตอนปลาย

กลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งสองฟากฝั่งเรียกปราสาทหลังนี้ว่า ប្រាសាទតាក្របី [ปราสาทตากกรอปี] ออกเสียงว่า ปราสาทตากกรอเบีย คำว่า ตากกรอเบียน กลุ่มชาติพันธุ์เขมรได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า คำนี้เป็นชื่อของชายที่มีอายุหรือชราที่มีชื่อว่า กรอเบีย ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่มาพบก่อนคนอื่นหรือเป็นผู้อาศัยบริเวณเทือกเขาติดกับปราสาทหลังนี้ แต่เมื่อนำคำดังกล่าวมาแปลเป็นภาษาไทย จึงเป็นชื่อว่า ควาย ในภาษาไทยจึงเรียกชื่อปราสาทหลังนี้ว่า ปราสาทตาควาย และบางทีก็มีคนเรียกว่า ปราสาทตาควาย แต่ความหมายไม่ตรงกับคำที่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเรียก

ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งชื่อปราสาทหลังนี้ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ (8 มิถุนายน 2553) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับจารึกที่ปราสาทหลังนี้ว่า นาค วงสา เจ้าหน้าที่ฝ่ายภูมิพูนได้อ้างว่า พบจารึกห่างจากตัวปราสาทหลังนี้ไปประมาณ 500 เมตร จารึกหินมีความสูง 1 เมตร กว้าง 48 ซม. หนา 8 ซม. ตัวอักษรเขมรโบราณ ภาษาสันสกฤต ในเนื้อหาจารึกบอกว่า มิกษัตริย์พระนามว่า พสุตา (ពសុតា) ทรงบัญชาให้ผู้บัญชาการสูงสุดที่ชื่อ "ตามอญ" กับพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อ "ตาพรหม" ไปป้องกันปราสาทเก่าแก่ 2 หลังในบริเวณนั้นให้พ้นจากมือข้าศึกที่ไม่ทราบฝ่าย ผู้บัญชาการสูงสุดมีความเชี่ยวชาญทั้งในการศึกและยุทธศาสตร์ ทุกครั้งที่ออกศึกจะขี่ควายเป็นพาหนะ แต่โชคร้ายที่ควายได้ตายลง ราษฎรจึงขนานนามท่าน

ว่า ตาควาย มาจนกระทั่งทุกวันนี้" ผบ.ทหาร วงศากล่าวกับหนังสือพิมพ์เดมอครี ปัจจุบันจารึกดังกล่าวยังเก็บเอาไว้ที่ที่ตั้งของหน่วยทหารในพื้นที่ รอคำสั่งของหน่วยเหนือต่อไป

ตามทัศนะของนักวิชาการเขมร สมโบร์ มาณณาร (សំបួរ ម៉ាណុន) อาจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยภูมินท์พนมเปญ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับชื่อว่าปราสาทแห่งนี้ชื่อว่าปราสาทตาควายก็จริง แต่ในทัศนะเขมรน่าจะชื่อว่า ปราสาทตังวาย (វិគីគី ឧត្តាសាខ្មែរ, ថៃអង្គរ ទី២៣ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២១)

2.3 การตั้งชื่อและการให้ความหมายช่องผ่านแดนบนเทือกเขาพนมดงรัก

การตั้งชื่อและให้ความหมายช่องผ่านแดนที่ตั้งอยู่บนเขาพนมดงรักนั้นมีลักษณะและวิธีการตั้งที่เหมือนกันกับการตั้งชื่อปราสาท แตกต่างกันที่ประวัติความเป็นมาและการให้ความหมายช่องผ่านแดนที่เป็นพื้นที่แตกต่างกัน บางชื่อไม่มีความหมาย เพราะเป็นการเรียกชื่อตามลักษณะของพื้นที่และตามความเชื่อเรียกต่อ ๆ กันมา ซึ่งเมื่อสัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่รอบในบริเวณช่องผ่านแดนก็ไม่สามารถบอกที่มาของการตั้งชื่อและความหมายของชื่อนั้นได้ ช่องผ่านแดนที่เป็นช่องทางธรรมชาติถูกถูกรัฐทั้งสองปากฝั่งปิดช่องไม่ให้มีการสัญจรไปมาได้ จึงกลายเป็นช่องที่อยู่ในความทรงจำของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ติดกับช่องผ่านแดนดังกล่าว ดังช่องผ่านแดนธรรมชาติในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ 1) ช่องโพน ตำบลภูผามอก อำเภอกันทรลักษ์ 2) ช่องชำเต ตำบลภูผามอก อำเภอกันทรลักษ์ 3) ช่องตาเฒ่า ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ 4) ช่องเขาพระวิหาร ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ 5) ช่องโดนเอาจ ตำบลสูง อำเภอกันทรลักษ์ 6) ช่องพระพาลย์ ตำบลสำโรงเกียรติ อำเภอบุณฑล และ 7) ช่องดาระกา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ และช่องผ่านแดนธรรมชาติในจังหวัดสุรินทร์ 1) ช่องพริก ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต 2) ช่องพราน ตำบลตาตุม อำเภอสังขะ 3) ช่องปลดต่าง ตำบลตะเคียน อำเภอกาบเชิง 4) ช่องกร่าง ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก 5) ช่องตาควาย 6) ช่องตาเมื่อน ดังนั้นในที่นี้จึงเลือกเอาเฉพาะช่องผ่านแดนที่เป็นช่องถาวรในจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์มาศึกษาวิเคราะห์ในการให้ความหมาย ดังต่อไปนี้

2.3.1 การตั้งชื่อและการให้ความหมายของช่องสะง่า

ช่องสะง่า ตั้งอยู่ในเขตอำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ กระทรวงมหาดไทย (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 120 ตอนพิเศษ 130 ง) ได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร 1 ช่อง ตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน 2546 โดยระบุในราชกิจจานุเบกษาว่า ช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย ตรงข้ามกับช่องจวม อำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ราชอาณาจักรกัมพูชา

คำว่า สะง่า มีความหมายว่า ซ้ำ โดยกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในเขตประเทศไทยได้ตั้งชื่อตามพื้นที่ที่มีความชื้นแฉะ ช่องผ่านแดนดังกล่าวจะเดินทางผ่านยากเมื่อคราวถูก

ฝนตกลงมา จึงเรียกช่องผ่านแดนนี้ว่า สะง่า (นายโชคชัย สายแก้ว, สัมภาษณ์ 4 กรกฎาคม 2555) ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์เขมรเรียกช่องผ่านแดนนี้ว่า ឆ្នេរ [จรงข้า] อ่านออกเสียงว่า จรงกัจม ซึ่งมีความหมายว่า ช่องข้า โดยตั้งชื่อตามลักษณะของพื้นที่และมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า สะง่า ในภาษาไทย

2.3.2 การตั้งชื่อและให้ความหมายช่องผ่านแดนช่องจอม

การตั้งชื่อและการให้ความหมายช่องจอมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่ตั้งอาศัยอยู่ติดกับด้านช่องจอมเรียกช่องนี้ว่า โอรัมจัจ เป็นชื่อลำน้ำขนาดเล็กที่ไหลติดกับช่องผ่านแดนนี้ และลำน้ำนี้มีต้นเสม็ดติดกับลำน้ำ (นายสปี ดิงาม, สัมภาษณ์ 24 กรกฎาคม 2555) ชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในประเทศไทยตรงกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในประเทศกัมพูชาเรียกว่า អូរស្នាង [โอรัมจัจ] อ่านออกเสียงว่า โอรัมจัจ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านด้านซึ่งติดกับช่องผ่านแดนนี้เรียกกันว่า โอรัมเสม็ด

การตั้งชื่อว่า ช่องจอม เป็นการตั้งชื่อตามหนองน้ำที่อยู่ติดกับบริเวณนั้นชื่อว่า หนองจอม และมีชื่ออย่างเป็นทางการที่ปรากฏในการประกาศของกระทรวงการคลังในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ (เล่ม 78 ตอนที่ 81 น. 23, 6 ตุลาคม 2504) โดยประกาศตั้งด่านพรมแดนช่องจอม ตั้งอยู่ที่บ้านด่าน ตำบลด่าน อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยได้ประกาศชื่อด่านผ่านแดนนี้เป็นช่องจอม ตามความหมายของประเทศไทย

ลักษณะการตั้งชื่อและการให้ความหมายพื้นที่พิเศษบนเทือกเขาพนมดงรักสรุปได้ดังนี้

1) การตั้งชื่อเทือกเขาพนมดงรัก มีการใช้ภาษาและการให้ความหมายจำนวน 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาเขมรโบราณ ภาษาเขมรปัจจุบัน และภาษาไทย ตามลำดับ ดังนี้

(1) วนัม กำเวง → (2) ญุมฏองแรก → (3) พนมดงรัก

ลักษณะการตั้งชื่อและการให้ความหมายเทือกเขานี้ก็คือ วนัม กำเวงมีความหมายว่า พนมกำแพง ตั้งชื่อตามหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ของเทือกเขา ส่วนคำว่า ญุมฏองแรก และ พนมดงรัก มีความหมายว่า เขาไม้คาน ตั้งชื่อตามรูปสัณฐานของเทือกเขาที่ทอดยาวมีลักษณะเหมือนไม้คาน

2) การตั้งชื่อและการให้ความหมายปราสาทที่ตั้งอยู่บนเขาพนมดงรัก มีการใช้ภาษาสันสกฤตในศิลาจารึก ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาเขมร ดังนี้

2.1) ปราสาทพระวิหาร มีการใช้ภาษาสันสกฤตซึ่งปรากฏในศิลาจารึก หลังจากนั้นมีการใช้ภาษาบาลีและสันสกฤตตั้งชื่อ ดังนี้

(1) กัมรเตง ชคัต ศรีศิริศวร (และ) กัมรเตง ชคัต ศรีวิภูเทศวร

(2) พระวิหาร

ลักษณะการตั้งชื่อของปราสาทหลังนี้ ชื่อในศิลาจารึกหมายถึงชื่อสิ่งเคารพสักการะในความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่วนชื่อปัจจุบันเป็นที่ชื่อที่ตั้งขึ้นหมายถึงสถานที่ที่ตั้งอยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และตั้งชื่อตามลักษณะของรูปสถาปัตยกรรมว่า พระวิหาร

2.2) กลุ่มปราสาทตาเมือน มีการใช้ภาษาเขมรในการตั้งชื่อปราสาทและให้ความหมาย ดังนี้

2.2.1) ปราสาทตาเมือนธม มีการตั้งชื่อสถานที่ในศิลาจารึกเป็นภาษาเขมรโบราณและสันสกฤต ต่อมาใช้ภาษาเขมรในการตั้งชื่อ ดังนี้

กัมรเตงคิวกบาท → ตาเมือนธม

กัมรเตง ชัคต คิวกบาท มาจาก คำว่า กัมรเตง ชัคต เป็นภาษาเขมรโบราณ ส่วนคำว่า คิวกบาท เป็นคำสันสกฤต ต่อมาใช้ภาษาเขมรปัจจุบันในการตั้งชื่อ ความหมายในศิลาจารึกหมายถึง เป็นที่ตั้งของสิ่งที่สักการบูชาตามความเชื่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ส่วนชื่อในสมัยปัจจุบันตั้งตามชื่อคนและขนาดของปราสาทที่เทียบกับกลุ่มปราสาทที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน

2.2.2) ปราสาทตาเมือนโต้ง มีการตั้งชื่อสถานที่ในศิลาจารึกภาษาสันสกฤต ต่อมาใช้ภาษาเขมรในการตั้งชื่อ ดังนี้

อโรคยศาล → ตาเมือนโต้ง

คำว่า อโรคยศาล เป็นภาษาสันสกฤต ซึ่งมีความหมายเป็นปราสาทที่สร้างเป็นศาลประจำโรงพยาบาลในรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอม ต่อมา มีการตั้งชื่อเป็นภาษาเขมรปัจจุบันมีความหมายโดยตั้งตามชื่อคนและขนาดของปราสาท

2.2.3) ปราสาทตาเมือน มีการตั้งชื่อสถานที่ในศิลาจารึกภาษาสันสกฤต ต่อมาใช้ภาษาเขมรในการตั้งชื่อ ดังนี้

วหนิกฤหะ → ตาเมือน และบายเกรียม

คำว่า วหนิกฤหะ เป็นภาษาสันสกฤต ซึ่งมีความหมายเป็นปราสาทที่สร้างเป็นศาลาที่พักริมทางและมีไฟในรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอม ต่อมา มีการตั้งชื่อเป็นภาษาเขมรปัจจุบันมีความหมายโดยตั้งตามชื่อคนและลักษณะวัสดุที่ใช้สร้างปราสาท คือ ศิลาแลง

2.3) ปราสาทตาควาย มีการตั้งชื่อด้วยภาษาเขมรปัจจุบันอย่างเดียว และตั้งตามชื่อและให้ความหมายตามชื่อของคน

3) การตั้งชื่อและการให้ความหมายช่องผ่านแดน มีการตั้งชื่อด้วยใช้ภาษาเขมรปัจจุบันและใช้ภาษาไทยในการตั้งชื่อและให้ความหมายแตกต่างกันไป

3.1) ช่องสง่า ตั้งชื่อตามภาษาเขมร โดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำในการใช้ภาษาในการตั้งชื่อ แต่มีความหมายเดียวกัน คือ จอม → สง่า โดยตั้งชื่อและให้ความหมายตามลักษณะพื้นที่ที่ขึ้นและ

3.2) ช่องจอม ตั้งชื่อตามภาษาเขมร โดยใช้ชื่อตามพื้นที่และลำน้ำตามธรรมชาติที่อยู่ติดกับช่องผ่านแดน คือ จอม ภาษาที่ใช้ตั้งคือภาษาเขมร ตั้งตามหนองน้ำที่อยู่ติดกับช่องผ่านแดนในพื้นที่บ้านด่าน และโอร้มัจ ตั้งชื่อด้วยภาษาเขมรและตั้งชื่อตามลำน้ำที่อยู่ติดกับช่องผ่านแดน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การตั้งชื่อและการให้ความหมายของชื่อมีมาตั้งแต่อดีต ดังที่ Carole Hough (2016: 1) ได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า การตั้งชื่อมีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ชื่อได้รับการยกย่องว่าเป็นจุดศูนย์กลางของการศึกษาภาษาซึ่งส่งผลต่อการสื่อสารระหว่างมนุษย์และความเข้าใจเกี่ยวกับโลก นอกจากนี้การตั้งชื่อและการให้ความหมายของชื่อยังมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดขึ้นมาอันเกี่ยวข้องกับภาษา ดังที่ ไพฑูรย์ พงศบุตร ชื่อสถานที่หรือภูมินามการศึกษาชื่อให้ประโยชน์ในด้านความรู้เกี่ยวกับความหมายของชื่อ เพราะคำที่ประกอบกันเป็นชื่อของสถานที่แต่ละคำล้วนมีความหมายในตัว นอกจากนี้ยังทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของชื่อสถานที่ต่าง ๆ ว่าชื่อนั้น ๆ มีมาตั้งแต่สมัยใด ตั้งขึ้นในโอกาสใด หรือมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างไร (ไพฑูรย์ พงศบุตร. 2542: 1)

การศึกษาการตั้งชื่อและการให้ความหมายดังที่ได้นำเสนอมาข้างต้นนั้นทำให้ทราบถึงที่มาของชื่อและความหมายของชื่อแต่ละยุคสมัย ดังได้แก่ การตั้งชื่อและความหมายของชื่อเทือกเขาพนมดงรัก ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของชื่อ ตั้งแต่ยุคที่ใช้ภาษาเขมรโบราณ คือ วนา กำเวง สะท้อนให้เห็นว่า ในเทือกเขานี้มีกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่ตั้งแต่อดีต และมีการให้ความหมายของเทือกเขานี้ตามอย่างเป็นทางการซึ่งปรากฏในศิลาจารึกมีความหมายว่าเป็นกำแพงกันซึ่งอาจหมายถึงดินแดนหรือกั้นพื้นที่สูงกับต่ำ ต่อมากลุ่มชาติพันธุ์เขมรเรียกชื่อเทือกเขานี้ผ่านการให้ความหมายว่าเป็นรูปสัณฐานเหมือนไม้คานว่า ภูมูองแรก ถัดมาอิทธิพลไทยได้เรียกชื่อเป็นภาษาไทยว่า พนมดงรัก ซึ่งกลายเสียงมาจากภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และภาษาเขมร การตั้งชื่อและการให้ความหมายแต่ละภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์นำมาตั้งชื่อและให้ความหมายที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในภายหลังมีการตั้งชื่อตามชื่อตามลักษณะของอาคารที่ก่อสร้าง ได้แก่ ปราสาทพระวิหาร ส่วนปราสาทตาเมือนและปราสาทตาควายตั้งชื่อตามชื่อของคน การตั้งชื่อและการให้

ความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเล่มที่วิจัยเกี่ยวกับการตั้งชื่อและการให้ความหมายของชื่อ เช่นงานวิจัยของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุขุมารดี ขำหิรัญ (2527: 1-62) เรื่อง ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์ งานวิจัยของ ไพฑูรย์ ปิยะปรณ (2531: 177-182) เรื่อง ภูมินามของการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมานิช ดินลานสกุล. (2556: 154-173) เรื่อง ชื่อบ้านนามเมือง : เรื่องเล่าชีวิตคน และชุมชนลุ่มทะเลสาบสงขลา ประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าวก็คือ ชื่อและความหมายสะท้อนให้เห็นถึงความสำนึกทางชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ บทความนี้จึงเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาวิจัยทางด้านการตั้งชื่อและการให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ต่าง ๆ

สรุปผล

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยของ บัญญัติ สาลี และคณะ เรื่อง กระบวนการให้ความหมาย การปะทะปฏิสัมพันธ์ และรูปแบบการจัดการพื้นที่ชายแดนไทยและกัมพูชา บนพื้นที่พิเศษในอาณาบริเวณพนมดงรัก (2556: 152-192) โดยส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ประเด็นที่ว่าด้วยการให้ความหมาย พบว่า การตั้งชื่อและการให้ความหมายเพื่อกำหนดพื้นที่พิเศษกล่าวคือปราสาทและช่องผ่านแดน ได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมรโบราณ ภาษาเขมรปัจจุบัน และภาษาไทยในการตั้งชื่อและการให้ความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัยที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมความเชื่อ ศาสนา และการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เขมรทั้งไทยและกัมพูชา กลุ่มชาติพันธุ์เขมรกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ย้ายถิ่นฐานมาตั้งตากับเพื่อกำหนดพนมดงรัก และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับรัฐ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ในการตั้งชื่อยังสะท้อนให้การให้ความหมายพื้นที่พิเศษทางด้านวัตถุประสงค์ การสร้างค่านิยม และกระบวนการสร้างนิยมของรัฐทั้งไทยและกัมพูชาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยา. (11 ก.ย. 2550). **จารึกปราสาทตาเมือน 5**. <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/3019> (สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2556).
- _____. (13 ก.พ. 2550). **จารึกปราสาทพระวิหาร 1**. <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/513> (สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2564).
- _____. (18 กันยายน 2560). **เขมรอ้างพบจารึกภาษาสันสกฤต เล่าตำนานปราสาทตาควาย**. <https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/513> (สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2564).
- ธิดา สารยา. (2552). **ปราสาท (เขา)พระวิหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

- บัญญัติ สาลี. (2556). **กระบวนการให้ความหมาย การปะทะปฏิสัมพันธ์ และรูปแบบการจัดการพื้นที่ชายแดนไทยและกัมพูชาบนพื้นที่พิเศษในอาณาบริเวณชายแดนพนมดงรัก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า.
- ประกาศกระทรวงการคลัง. (2504, ตุลาคม 6). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 87 ตอนที่ 81 หน้า 23.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (2546, พฤศจิกายน 10). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอนพิเศษ 130 ง.
- ไพฑูรย์ ปิยะปรกรณ์. (2532). ภูมินามของหมู่บ้านชนบทในจังหวัดชัยภูมิ. **ภูมิศาสตร์**, 14(3), 17-30.
- มานิช ดินลานสกุล. (2556). ชื่อบ้านนามเมือง: เรื่องเล่าชีวิตคน และชุมชนลุ่มทะเลสาบสงขลา. **ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 13(1), 154-173.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. ศาสตราจารย์ มจ. (2509). **ศิลาจารึกปราสาทพระขรรค์. นิตยสารรายเดือนศิลปากร**, 10(2), 57.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และสุชุมาวดี. (2527). **ชื่อหมู่บ้านของอำเภอเมืองสุรินทร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล
- Saveros POU. (1992). **An Old Khmer –French –English Dictionary**. Paris: cedoreck.
- SEA classics Khmer. (ม.ป.ป.). **K.660 PIÉDROIT OF PRÀSÀT KHNA**. SEAcassics
- Old Khmer Images. <http://sealang.net/oldkhmer/image.htm> (สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2556).
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (1927). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
- ทองคำอ่อนมะนิสอน, (2008). **อัตชีวประวัติของนางสาว อรุณรัตน์ : ช่างเย็บผ้าชาวอีสาน**.
- ประจักษ์ศิลปาคม. (2021, 15 ธันวาคม 23). **ค้น วิจัย ศึกษาศาสตร์**. **สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2021** ที่ <https://km.wikipedia.org/wiki/ประจักษ์ศิลปาคม>
- โชคชัย สายแก้ว. (15 ตุลาคม 2555). **บ้านภูมิซรอล ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์**.
- น้อย สีหมวก. (20 กันยายน 2555). **บ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์**.
- ลาบ วงชาติ. (15 กรกฎาคม 2555). **บ้านด่าน ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์**.
- สปี ดิงาม. (15 กรกฎาคม 2555). **บ้านด่าน ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์**.
- สุพิน พอเงิน. (15 กรกฎาคม 2555). **บ้านภูมิซรอล ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์**.
- หิรัญ คุณวัฒน์. (20 กันยายน 2555). **บ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์**.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 Learning Management Model of Philosophy and Religion for Learning in 21st Century

พระมหาพจน์ สุวโจ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ
Phramaha Phocana Suvaco, Phrakrusripanyavikrom, Chayaporn Sukprasert
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist Collage
E-mail: lankakumar@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 3) วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชน 4 ภาคของประเทศไทย จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยใช้สูตรคำนวณของครอนบาค และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนจาก 4 ภาค ของประเทศไทย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด
2. ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นวิธีการสอนที่นำเอากระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาตนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ เป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเอง และควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีและประเสริฐ
3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มี 4 ด้าน 1) ด้านสังคม มนุษย์ต้องเรียนรู้เพื่อยอมรับความหลากหลายทางสังคม หลักธรรมคือความสามัคคีเพื่อสร้างสันติสุข 2) ด้านสิ่งแวดล้อม มนุษย์ต้องตระหนักและเรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อความอยู่รอดของสิ่งแวดล้อมและตัวมนุษย์ 3) ด้านเศรษฐกิจ มนุษย์บริโภคทรัพยากรโลกด้วยมีจิตสำนึก จำเป็นต้องทบทวนด้วยการบริโภคอย่างไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ได้รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 11 กรกฎาคม 2565

Received: May 14, 2022; Revised: June 20, 2022; Accepted: July 11, 2022

และ 4) ด้านการศึกษา มนุษย์ต้องเน้นความกตัญญูและความอ่อนน้อมถ่อมตนในสถาบันครอบครัว ส่วนสถาบันการศึกษาต้องเน้นสอนทักษะให้รู้จักคิดวิเคราะห์ เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อบริโภคนิยมและสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: ปรัชญาและศาสนา, การเรียนรู้, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research are 1) to an analytical study of philosophy and religion for learning in 21st century AD, 2) to an analytical study of Buddhist principle for learning in 21st century AD, and 3) to analysis the learning management model of philosophy and religion for learning in 21st century AD. This is the mixed-methods research. The population and sample group are 200 youths from four parts of Thailand. The calculation the sample group by used Cronbach size. The data collection is questionnaire and the data analysis is used computer for frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research results found as follows:

1. Opinions on the analytical study of philosophy and religion for learning in 21st century of the youth from four parts of Thailand overall average was at very high. Considering individually found that educational philosophy and religion was the most average, followed by social philosophy and religion and environmental philosophy and religion respectively. Economic philosophy and religion was the least average.

2. An analytical study of Buddhist principle for learning in 21st century AD found that three fourth training of Theravada Buddhism combined training process and human development of the Buddha, applying teaching method by focusing self-training on precept, meditation and wisdom. This method provided opportunity for the learner who experienced by himself and controlled oneself behaviors to be good and excellent way.

3. An analysis the learning management model of philosophy and religion for learning in 21st century AD found that there were 4 sects; 1) society: humans must learn to recognize social diversity. The suitable Buddhist principle was unity for world peace, 2) environment: humans must realize and learn the problem in all sectors for the survival of the environment and human, 3) economic: humans had

consumed world resources with wrong view. Humans need to reconsider their ideas by consumption without destroying environment and 4) education: Human must focus on gratitude and humility in family institutions. Educational institutions must focus on teaching their skills to analytical think so as they were not to fall victim to consumerism and social media.

Keywords: Philosophy and Religion, Learning, 21st Century

1. บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) (ออนไลน์) รายงานว่าปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติปัญหาหลายอย่าง ซึ่งกำลังทำลายความสามารถของมวลมนุษยชาติ ได้แก่ ปัญหาความวุ่นวายภายในทวีปแอฟริกา (Africa Issue) ปัญหาของผู้สูงอายุ (Ageing) ปัญหาผู้ป่วยเอดส์ (Aids) ปัญหาพลังงานปรมาณู (Atomic Energy) ปัญหาเด็ก (Children) ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ (Climate Change) ปัญหาการแยกประเทศ (Decolonization) ปัญหาประชาธิปไตย (Democracy) ปัญหาความยากจน (Poverty) ปัญหาอาหาร (Food) ปัญหาความเท่าเทียมกันทางเพศ (Gender Equality) ปัญหาสุขภาพ (Health) ปัญหาสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ปัญหากฎหมายและความยุติธรรมระดับนานาชาติ (International Law and Justice) ปัญหาการอพยพย้ายถิ่น (Migration) ปัญหามหาสมุทรและกฎหมายทางทะเล (Oceans and Law of the Sea) ปัญหาสันติภาพและความมั่นคง (Peace and Security) ปัญหาประชากร (Population) ปัญหาผู้ลี้ภัย (Refugees) ปัญหาแหล่งน้ำ (Water) และปัญหาเยาวชน (Youth) ปัญหาเบื้องต้นสามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา องค์การสหประชาชาติในฐานะผู้รับผิดชอบปัญหาเหล่านี้ ได้ประสานงานกับนานาชาติเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหา ภายใต้โครงการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) (United Nations,ออนไลน์)

เดิมนั้นแนวคิดปรัชญาและคำสอนทางศาสนามีอิทธิพลต่อการกำหนดแนวทางของสังคม อีกทั้งสามารถเข้าไปแก้ปัญหามากมายของสังคมได้อย่างไร้ขอบเขต แต่ปัจจุบันปัญหาทุกอย่างกลับตกอยู่บนบ่าขององค์การสหประชาชาติ เห็นได้จากล่าสุดองค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมนักวิชาการภายใต้โครงการการบริหารจัดการการเปลี่ยนสภาพทางสังคม (The Management of Social Transformation (MOST) Programme) (unesco, ออนไลน์) เพื่อสนับสนุนความคิดเชิงมนุษยนิยมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะเล็งเห็นว่าปรัชญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ได้ตั้งคำถามเชิงวิเคราะหเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ทุกมิติ ปรัชญาสามารถให้ความหมายของชีวิตและปรากฏการณ์ในบริบทของระดับนานาชาติ และแนวความคิดทางปรัชญาอาจจะเป็นเหตุจำเป็นสำหรับการสร้างสันติภาพและความมั่นคงของโลกให้ยั่งยืนยาวนาน

สำหรับบทบาทของศาสนานั้น Pascal-Emmanuel Gobry สะท้อนให้เห็นในบทความเรื่อง Why Religion Will Dominate the 21st Century? (THE WEEK, ออนไลน์) ซึ่งสรุปได้ว่าศาสนาเป็นแหล่งเพาะบ่มความรู้มาแต่อดีต มิใช่เฉพาะเป็นแนวทางปฏิบัติเท่านั้น แต่เชื่อมโยงเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งผ่านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ศาสนาจึงมิได้แปลกแยกจากศาสตร์สมัยใหม่ ขณะเดียวกันศาสตร์สมัยใหม่ก็ได้เกิดขึ้นต่างหากจากศาสนา วิฤทธิปัญหาในศตวรรษที่ 21 ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากศาสนาเช่นเดียวกัน เพราะศาสนาเป็นผู้มีส่วนร่วมก่อเกิดความคิดแก่มนุษย์นับแต่อดีตมา ด้วยเหตุนี้ ศาสนาจึงเปรียบเสมือนปรากฏการณ์ที่ครอบคลุมโลกมาตั้งแต่อดีต และจะดำรงความสำคัญคู่โลกในศตวรรษที่ 21

อีกคนหนึ่งคือ William A. Graham (ออนไลน์) ได้เขียนบทความเรื่อง Why Study Religion in the Twenty-first Century? สรุปได้ว่าชีวิตสังคมและความเป็นส่วนตัวสมัยอดีตถูกกำหนดด้วยศาสนา ครั้นต่อมาเกิดความแตกแยกทางความคิดและหลักปฏิบัติตามเชื้อชาติ ศาสนาจึงกลายเป็นผู้สร้างปัญหาให้มนุษย์ ครั้นเข้าสู่ยุคปัจจุบันศาสนาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อีกต่อไป โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ซึ่งปฏิเสธศาสนา เพราะมองว่าไม่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต แต่ไม่ว่าศาสนาจะดำรงตนในฐานะตัวแทนของความมั่นคงหรือไม่ก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าจะดำรงอยู่เพื่อสร้างสันติภาพหรือเกิดความขัดแย้งหรือไม่ก็ตาม ศาสนาก็เป็นเพียงชนิดของความหลากหลายท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลก เชื่อว่าศาสนาจะดำรงคงอยู่ต่อไป เพื่อเป็นส่วนแห่งการวิเคราะห์ชีวิตส่วนตัวสังคมและการเมือง จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องเรียนรู้ศาสนา เพราะท้ายสุดแล้วศาสนาจะเป็นคำตอบของมนุษยชาติ เพื่อแก้ปัญหาวิฤทธิของโลกในศตวรรษที่ 21

ประเด็นน่าสนใจคือผู้ที่เห็นอันตรายหลายอย่างในศตวรรษที่ 21 กลับเป็นเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยสนุกสนานร่าเริง ได้รวมตัวกันออกมารณรงค์กระตุ้นชาวโลกให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบลงมือแก้ไขปัญหาดังนี้ โดยเฉพาะปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพราะปัจจุบันเข้าสู่ขั้นวิฤทธิแล้ว ยกตัวอย่างเช่น Greta Thunberg (Vox, ออนไลน์) เด็กหญิงชาวสวีเดนได้ชักชวนเยาวชนและผู้ใหญ่ทั่วโลกกว่า 150 ประเทศ พวกเขารณรงค์ประกาศจุดยืนและเรียกร้องปัญหาเร่งด่วน พร้อมแสดงพลังไม่เห็นด้วยกับผู้นำโลกและนักธุรกิจระดับโลก ซึ่งมีส่วนร่วมผลักดันนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ต่อมาเธอและเพื่อนได้รวมตัวกันก่อตั้งสมาคมวันศุกร์เพื่ออนาคต (Fridays for Future) โดยมีจุดมุ่งหมายต่อสู้เพื่ออนาคตและชีวิตที่ดีของตน เพราะเห็นว่าขณะนี้โลกถูกครอบงำด้วยวิฤทธิของสภาพอากาศ และความล้มเหลวด้านนิเวศวิทยา เหตุที่ต้องลงมือร่วมกันประท้วงครั้งนี้ เพราะพวกเขากำลังต้องการปกป้องความสวยงามของโลก ความหลากหลายทางชีวภาพ และชีวิตของสรรพสิ่งบนโลกใบนี้ เพื่อให้คงอยู่สำหรับลูกหลาน เป้าหมาย

หลักคือการชนะวิกฤติของสภาพอากาศและสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี ทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (Fridays for Future, ออนไลน์)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นพลังบริสุทธิ์ มีขีดความสามารถที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมและองค์ความรู้ใหม่ๆ จนสามารถเปลี่ยนแปลงปัญหาระดับประเทศและระดับโลกได้ จึงต้องการสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนไทย ตลอดทั้งจัดสัมมนากลุ่มเพื่อฟังความคิดเห็นของเยาวชน โดยกำหนดกรอบความคิดเห็นไว้ 4 ด้าน กล่าวคือ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา เพราะพิจารณาเห็นแล้วว่าปัจจัยเหล่านี้ นอกจากจะเป็นปรากฏการณ์ที่เราต้องเผชิญในชีวิตประจำวันแล้ว ยังเป็นเสมือนกลไกอันทรงพลัง ซึ่งขับเคลื่อนมนุษย์ให้สามารถอยู่รอดปลอดภัยในศตวรรษที่ 21 ได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงเอกสาร (Documentary Research) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนิน ดังนี้

3.1.1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและหลักพุทธธรรม จากนั้นเป็นการวิเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและหลักพุทธธรรม และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและหลักพุทธธรรม 4 ด้าน ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา

3.1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือ/แบบสอบถาม เพื่อทำการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนจาก 4 ภาค สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชน 4 ภาค และจัดการข้อมูลในเชิงปริมาณเพื่อทำความเข้าใจความคิดเห็นของเยาวชน 4 ภาค กล่าวคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

3.1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านปรัชญาและศาสนา และผู้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชน จำนวน 15 รูป/คน จากนั้นประมวลข้อมูล การสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้เห็นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาศาสนา สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครบ 4 ด้าน ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการศึกษา

3.2 พื้นที่การศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่เก็บข้อมูลคือเยาวชน 4 ภาค ได้แก่ 1) ภาคเหนือ เยาวชน จากโรงเรียนสบปราบพิทยาคม ตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง จำนวน 50 คน 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เยาวชนจากโรงเรียนกุดสะเทินวิทยาคาร ตำบลกุดสะเทิน อำเภอ ศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 50 คน 3) ภาคกลาง เยาวชนจากโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 50 คน และ 4) ภาคใต้ เยาวชนจาก โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ตำบลสะบารัง อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี จำนวน 50 คน

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.1 เชิงปริมาณ ประชากรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นปรัชญาและ ศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นเยาวชน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวน 200 คน

3.3.2 เชิงคุณภาพ ได้แก่ นักวิชาการด้านปรัชญา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน จำนวน 15 รูป/คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากเยาวชน 200 คน โดยมี เนื้อหาของแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ ศาสนา อายุ ระดับชั้นเรียน ภูมิภาค 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 เช่น แนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิงสังคม แนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิง สิ่งแวดล้อม แนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิงเศรษฐกิจ และแนวคิดปรัชญาและศาสนาเชิง การศึกษา และ 3) ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ

3.4.2 แบบสัมภาษณ์ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักวิชาการด้านปรัชญา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน จำนวน 15 รูป/คน เพื่อทราบถึงปรัชญาศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ คือ 1) แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาตะวันตก ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและการศึกษาตอบสนอง ความต้องการของมนุษย์อย่างไรบ้าง 2) ในศตวรรษที่ 21 แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาควรเป็น

อย่างไร 3) หลักพุทธธรรมด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและการศึกษาตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างไรบ้าง และ 4) ในศตวรรษที่ 21 หลักพุทธธรรมควรเป็นอย่างไร

3.4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้ดำเนินการดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือ
2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ทำหน้าที่พิจารณาทั้งด้านเนื้อหาสาระ โครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index: IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ
3. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนภัทรบพิตร อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 49 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .601
4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่เก็บรวบรวมจากเยาวชนจำนวน 200 คน โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science)
2. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการวิเคราะห์คำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย (X) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ใน

การพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับในแต่ละด้านจากกลุ่มตัวอย่าง (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2541: 75) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	หมายถึง มีมีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

4. แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาค่าเป็นกลางทางสถิติ และเพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

6. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา
2. วิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา
3. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาในศตวรรษที่ 21

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยแล้วนำเสนอข้อมูล (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545: 254) ดังนี้

3.6.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

3.6.2 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

3.6.3 ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด นำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อ วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

3.6.4 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ความเที่ยงตรง (Reliability) โดยใช้หลักสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ตัวแปรโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ เพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ Correlations ของการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนกับตัวแปรด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.7 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติ ซึ่งประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เห็นรูปแบบทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ โดยมีผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ผลการศึกษาทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) ชุดความรู้ทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นการศึกษาวเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4.1.1 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงสังคม** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา สังคมเพราะเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกคนต้องเผชิญ และสามารถประเมินข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสังคมได้อย่างมีวิจารณญาณ และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านสังคมได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง และจากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่า สังคมในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจกันและกันให้มากขึ้น เพราะสังคมโลกเป็นพหุวัฒนธรรม ต่างมีความคิดและคติความเชื่อแตกต่างกัน นอกจากนี้ไม่ยึดวัฒนธรรมตนเองเป็นแกนหลักแล้ว ก็ไม่ควรทำลายวัฒนธรรมหรือคติความเชื่อของสังคมอื่น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเคารพสิทธิของผู้อื่น สำหรับชาวพุทธนั้นต้องปรับประยุกต์หลักธรรมใหม่ให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยอาศัยการตีความให้ถูกต้องและให้สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ กล่าวคือสามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้ หรือสามารถนำไปปฏิบัติแล้วเกิดผล หลักธรรมต้องสามารถสอนชาวพุทธให้ตระหนักคุณค่าการอยู่ร่วมกันในสังคม พระสงฆ์เองในฐานะผู้ทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า ต้องปรับตัวขนานใหญ่ นอกจากจะต้องเรียนรู้เทคโนโลยีและศาสตร์สมัยใหม่แล้ว ต้องเรียนรู้กระบวนการสื่อสารด้วย เพราะผู้รับสารส่วนใหญ่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ซึ่งตื่นตัวด้านเทคโนโลยีดีอยู่แล้ว ต้องใช้ความสามารถในการดึงเยาวชนให้สนใจธรรมะ เยาวชนเหล่านี้เองจะเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมไปข้างหน้า สังคมควรเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสทำงานด้านกิจกรรมเชิงสังคมหรือจิตอาสา เพื่อให้เรียนรู้ปัญหาสังคมซึ่งมีมากมายหลายมิติ และการจะแก้ปัญหาสังคมได้ทุกมิติต้องเกิดจากความสมัครสมานสามัคคีกัน ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาสังคมด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือเพื่อความสันติสุขของสังคม เพื่อความยั่งยืนของสังคม และเพื่อความสงบสุขของโลก

4.1.2 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงสิ่งแวดล้อม** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าสามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เห็นว่าเยาวชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไขที่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่า ในศตวรรษที่ 21 สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ภาวะวิกฤติแน่นอน สิ่งที่เราต้องลงมือทำตอนนี้คือการตระหนักว่าตัวเรากับสิ่งแวดล้อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากทำลายสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลกระทบกับตัวเราด้วย เราต้องลงมืออนุรักษ์อย่างเร่งด่วน ด้วยการออกมาจัดการและสร้างกิจกรรมหลากหลายมิติ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วน เริ่มต้นจากตนเองก่อนด้วยการตระหนักถึงการบริโภคสิ่งแวดล้อมอย่างพอเหมาะพอควรตระหนักคุณค่าว่าแท้จริงแล้วสิ่งแวดล้อมให้คุณประโยชน์แก่มนุษย์อย่างไร? หากทำลาย

สิ่งแวดล้อมจะเกิดผลกระทบอย่างไร? ผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้คือพลังของคนรุ่นใหม่ เพราะคนเหล่านี้ย่อมได้รับผลกระทบไปอีกรุ่น แต่ผู้ใหญ่โดยเฉพาะรัฐต้องเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ พร้อมเปิดกว้างให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังตัวอย่างเช่นองค์การสหประชาชาติหรือยูเอ็น เปิดโอกาสให้กลุ่มชมรมคนวันศุกร์เพื่ออนาคต (Fridays for Future) โดยการนำของ Greta Thunberg เข้ามามีบทบาทต่อการกระตุ้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก

4.1.3 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงเศรษฐกิจ** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถเปรียบเทียบประโยชน์และความคุ้มค่าของสินค้าที่ต้องการซื้อได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีด้านเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้อง และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นตรงกันว่าระบบเศรษฐกิจที่ผ่านมาโดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีของตะวันตกเป็นลักษณะมีจรรยาบรรณ เน้นการบริโภคจนล้มละลายของทรัพยากรโลก ระบบเศรษฐกิจใหม่ต้องปรับตัวใหม่โดยใช้สัมมาทิฐิเข้ามาหนุน ด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเป็นส่วนอธิบายวิชาเศรษฐศาสตร์น้อยใหญ่ ในศตวรรษที่ 21 เศรษฐศาสตร์ไม่ได้เน้นการปิดช่องว่างเรื่องความอึดอัดขัดสน หรือไม่ได้เน้นความฟุ่มเฟือยของสินค้าบริโภค แต่เน้นการบริโภคแบบพอเพียงโดยไม่ทำลายชีวิตคนอื่นหรือสิ่งแวดล้อม พระพุทธศาสนาต้องเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดท่าทีของเศรษฐศาสตร์ ด้วยการเสนอโลกทัศน์ที่ครบถ้วนทั้งด้านมิติทางกายภาพและมิติทางจิตวิญญาณ ต้องชี้ให้เห็นว่าความสุขของมนุษย์มิได้อยู่เฉพาะการเสพหรือบริโภควัตถุทางกายเพียงอย่างเดียว แต่ความสุขแท้จริงอยู่ที่ความสุขแบบไม่ต้องอาศัยวัตถุเรียกว่าสมาธิ ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องอิงอาศัยวัตถุใดๆเลย

4.1.4 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 **ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงการศึกษา** พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นำความรู้เดิมมาบูรณาการกับความรู้ใหม่จากการสืบค้นข้อมูล เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมทักษะด้านการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษาได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่า ในศตวรรษที่ 21 มาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน มนุษย์ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ด้วยการจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการ

เปลี่ยนแปลง สิ่งแรกคือต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้กลับมาเป็นสถาบันแห่งการเพาะบ่มคุณธรรมจริยธรรม ทั้งความกตัญญูและความเคารพอ่อนน้อม จากนั้นเป็นสถาบันโรงเรียนโดยครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดีสมกับเป็นเจ้าหลอม ถัดมาเป็นหลักสูตรต้องสอนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์หรือคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ กล่าวคือพิจารณาปัญหาอย่างรอบด้าน ไม่ปักใจเชื่อข้อมูลข่าวสารอันใดอันหนึ่ง สิ่งที่ขาดมิได้คือต้องสอนทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษหน้า โดยตั้งโจทย์ว่าทำอย่างไรเยาวชนจะสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง? ทำอย่างไรจะรู้จักการบริโภคอย่างรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม? ทำอย่างไรเยาวชนจะรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ตกเป็นเหยื่อเทคโนโลยี

4.2 ศึกษาหลักธรรมสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

พบว่า ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความท้าทายความสามารถของมนุษย์ เพราะเป็นยุคต้องเผชิญปัญหาหลายรูปแบบทั้งปัญหาของมนุษย์เอง และปัญหาผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทักษะการเรียนรู้แบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของมนุษย์ได้ จำเป็นต้องปรับประยุกต์วิธีการใหม่เพื่อให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดได้ โดยหลักใหญ่ทักษะการเรียนรู้ล้วนให้ความสำคัญของการคิดเป็นหลัก แต่ต้องเพิ่มทักษะเพื่อการมีชีวิตอย่างเท่าทันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดหมาย โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีต้องพัฒนาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงด้วย สิ่งที่มีรูปแบบเบื้องต้นให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษคือการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อมิให้ตกเป็นเครื่องมือของสื่อสารมวลชน และทักษะที่เหมาะสมควรเป็นการลงมือปฏิบัติได้จริง สามารถรับรู้และเผชิญปัญหาซึ่งหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} ที่พัฒนาขึ้น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความเชื่อ 2) ระบุนปัญหา 3) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 4) ออกแบบการแก้ปัญหา 5) วางแผนและแก้ปัญหา 6) ประเมินผลงาน และ 7) นำเสนอและสะท้อนการเรียนรู้ มีคุณภาพที่เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านกรอบแนวคิดเติบโต ความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดปรัชญาเชิงสังคม

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสังคมเพราะเป็นปรากฏการณ์ที่ทุกคนต้องเผชิญ และสามารถประเมินข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสังคมได้อย่างมีวิจารณญาณ และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านสังคมได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย ศรสวัสดิ์ เรื่อง “ปรัชญาสังคมของพุทธศาสนา: เสรีนิยมหรือสังคมนิยม” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเน้นการให้มนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด ซึ่งมีความหมายมากกว่าการให้เสรีภาพแก่ปัจเจกบุคคล อุดมการณ์ทางสังคมของพุทธศาสนาที่สำคัญคือการผลิตเพื่อแจกจ่ายอรรถประโยชน์สุข ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ค้ำครองสิทธิของมนุษย์ และมุ่งให้เกิดความเสมอภาคและยุติธรรม (พระมหาอุทัย ศรสวัสดิ์ (ญาณธโร), 2533: บทคัดย่อ)

5.2 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดเชิงสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เห็นว่าเยาวชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไขที่เหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนางรุ่งทิพย์ กล้าหาญและนายบรรชร กล้าหาญ เรื่อง “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชน” ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และนักศึกษายังมีการพัฒนาระดับชั้นของจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการพัฒนาระดับจิตสำนึกเข้าสู่ระดับขั้นการจัดระบบคุณค่า ถึงร้อยละ 53.3 และนักศึกษาทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับที่มากที่สุด กล่าวโดยสรุปการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาให้นักศึกษาเกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม (รุ่งทิพย์ กล้าหาญและคณะ, 2548: บทคัดย่อ)

5.3 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดเชิงเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สามารถเปรียบเทียบประโยชน์และความคุ้มค่าของสินค้าที่ต้องการซื้อได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการ

แนวคิดและทฤษฎีด้านเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้อง และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสุมาลี เมติรส เรื่อง “**ศึกษาวิเคราะห์พุทธเศรษฐศาสตร์: กับการแก้ปัญหาและทางออกของสังคมบริโภคนิยม**” ซึ่งผลการวิจัยพบว่าพุทธศาสตร์สอนมนุษย์ไม่ให้ลุ่มหลงมัวเมากับการบริโภค ให้ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามหลักสายกลาง ให้รู้จักผลิตและบริโภคพอประมาณ ไม่มากเกินไปจนฟุ่มเฟือย และไม่น้อยเกินไปจนขาดแคลน สอนให้มนุษย์มีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ตลอดจนใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วยความมีเหตุผล ซึ่งหลักการดังกล่าวของพุทธเศรษฐศาสตร์สามารถประยุกต์ใช้กับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ดังที่ปรากฏในทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่รัฐบาลได้อัญเชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และมีผลเป็นที่ประจักษ์ว่าทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมบริโภคนิยม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมวลมนุษยชาติ (สุมาลี เมติรส, 2555: บทคัดย่อ)

5.4 การวิเคราะห์ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านแนวคิดเชิงการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นโดยภาพอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นำความรู้เดิมมาบูรณาการกับความรู้ใหม่จากการสืบค้นข้อมูล เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เคยเข้าร่วมกิจกรรมเสริมทักษะด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ สามารถถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีด้านการศึกษาได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนางฐิติรัตน์ วชิษฐ์พลพงศ์ เรื่อง “**การวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท**” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นวิธีการสอนที่นำเอากระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาตนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์เป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตน ด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเอง และควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีและประเสริฐ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ ความหมายและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขาในฐานะเป็นโอวาทปาฏิโมกข์ หลักไตรสิกขากับการจัดกระบวนการศึกษา และหลักไตรสิกขาในฐานะที่เป็นหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญ คือ เป้าหมายเพื่อชีวิตส่วนบุคคล และเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการที่มุ่งประสงค์ให้เข้าถึงเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ การที่จะมีจุดมุ่งหมายในระดับใด ๆ นั้นขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคล แต่อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายสำคัญยิ่งของการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ก็คือมุ่งให้เกิดการ

ดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตที่เข้าสู่บรรดาอันประเสริฐ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาหรือพระนิพพาน (ฐิตีรัตน์ วชิษฐ์พลพงศ์, 2557: บทคัดย่อ)

5.5 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยพบว่า ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งความท้าทายความสามารถของมนุษย์ เพราะเป็นยุคต้องเผชิญปัญหาหลายรูปแบบทั้งปัญหาของมนุษย์เอง และปัญหาผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม ทักษะการเรียนรู้แบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของมนุษย์ได้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการใหม่เพื่อให้มนุษย์สามารถเอาตัวรอดได้ โดยหลักใหญ่ทักษะการเรียนรู้ล้วนให้ความสำคัญของการคิดเป็นหลัก แต่ต้องเพิ่มทักษะเพื่อการมีชีวิตอย่างเท่าทันปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดหมาย โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยีต้องพัฒนาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงด้วย สิ่งที่มีรูปแบบเบื้องต้นให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษคือการคิดวิเคราะห์ด้วยการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อมิให้ตกเป็นเครื่องมือของสื่อสารมวลชน และทักษะที่เหมาะสมควรเป็นการลงมือปฏิบัติได้จริง สามารถรับรู้และเผชิญปัญหาซึ่งหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันท์นภัส ลิ้มสันติธรรม เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} เพื่อส่งเสริมกรอบแนวคิดเติบโตและความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} ที่พัฒนาขึ้น 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างความเชื่อ 2) ระบุปัญหา 3) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 4) ออกแบบการแก้ปัญหา 5) วางแผนและแก้ปัญหา 6) ประเมินผลงาน และ 7) นำเสนอและสะท้อนการเรียนรู้ มีคุณภาพที่เหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และสามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านกรอบแนวคิดเติบโต ความสามารถในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง (นันท์นภัส ลิ้มสันติธรรม, 2561: บทคัดย่อ)

5.6 สรุป

จากการสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนไทย 4 ภาค 4 ประเด็น กล่าวคือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนไทยมีความสนใจใฝ่เรียนรู้ปรัชญาและศาสนา ซึ่งมีใช้ปรัชญาและศาสนาแบบเดิม แต่ต้องการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาที่ตอบสนองความรู้แบบใหม่ เพื่อปรับตัวสำหรับเผชิญกับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น การศึกษาไม่ควรตีกรอบแบบเดิม แต่ควรเป็นการเปิดกว้างยอมรับความรู้แบบใหม่เพื่อยอมรับความหลากหลายของสังคม ส่วนการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านปรัชญา นักวิชาการด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนตระหนักรู้ปัญหาของโลกไม่ต่างจากผู้ใหญ่ เพียงแต่มุมมองของเยาวชนแตกต่างจากผู้ใหญ่บางบริบท สิ่งที่ผู้ใหญ่ควรกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักคือการรู้เท่าทันวัตถุนิยมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น

คุณธรรมสำคัญบางอย่างเช่นความกตัญญูและความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งสอดแทรกอยู่ในสถาบันครอบครัวยังเป็นสิ่งสำคัญต่อความดีงามของสังคม และด้านการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ปรัชญาและศาสนาในศตวรรษที่ 21 ซึ่ให้เห็นว่าทักษะการมีชีวิตอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเป็นเรื่องจำเป็น ทักษะดังกล่าวหมายถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยวิจญาณญาณและทักษะการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ เพื่อสามารถเผชิญกับปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญทุกยุคสมัย เพื่อให้เห็นรูปแบบทฤษฎีปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอแนะ ดังนี้

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับประถมศึกษา
2. ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับมัธยมศึกษา
3. ศึกษาวิจัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในระดับอุดมศึกษา
4. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนาสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งสามระดับชั้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.
- ฐิติรัตน์ วลีษฐ์พลพงศ์. (2557). การวิเคราะห์หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *ดุष्ณินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทน์ภัส ลิ่มสันติธรรม. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ STEM^{GM} เพื่อส่งเสริมกรอบแนวคิดเติบโตและความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *ดุष्ณินิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พระมหาอุทัย ศรสวัสดิ์ (ญาณธโร). (2533). ปรัชญาสังคมของพุทธศาสนา: เสรีนิยมหรือสังคมนิยม. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และนายบรรชกร กล้าหาญ. (2548). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของเยาวชน. **รายงานการวิจัย**. วิทยาเขตเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). **การใช้สถิติในงานวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง.
- สุมาลี เมดิรอส. (2555). ศึกษาวิเคราะห์พุทธเศรษฐศาสตร์: กับการแก้ปัญหาและทางออกของสังคมบริโภคนิยม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- United Nations. (2022). **Global Issues**. <https://www.un.org/en/global-issues> (Accessed 22 April 2022).
- United Nations. (2015). **Sustainable Development Goals-SDGs**. <https://sdgs.un.org/2030agenda> (Accessed 20 April 2022).
- Unesco. (2022). **Social Transformations**. <https://en.unesco.org/themes/social-transformations> (Accessed 24 April 2022).
- THE WEEK. (2016). **Why religion will dominate the 21st century?**. https://theweek.com/articles/555371/why-religion-dominate-21st-century (Accessed 22 April 2022).
- William A. Graham. (2012). **Why Study Religion in the Twenty-first Century?**. <https://bulletin.hds.harvard.edu/articles/summerautumn2012/why-study-religion> (Accessed 24 April 2022).
- Vox. (2022). **Greta Thunberg is leading kids and adults from 150 countries in a massive Friday climate strike**. <https://www.vox.com/2019/9/17/20864740/greta-thunberg> (Accessed 20 April 2022).
- Fridays for Future. (2022). **WHAT WE DO**. <https://fridaysforfuture.org/what-we-do> (Accessed 21 April 2022).

วรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลง
แขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว:
การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม

Phetchabun Song Literature, Thailand and Vientiane Song Literature,
Lao People's Democratic Republic : Social Reflection Education

สุรธอม พาแก้ว, บุญเหลือ ใจมน, ขนิษฐา ใจมน

Surathom Phakaew, Boonlue Chainano, Kanita Chaimano

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Doctor of Philosophy Program Department of Thai Language

Lampang Rajabhat University

E-Mail: poomeerat53@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวรรณกรรมเพลงของ จังหวัดเพชรบูรณ์ประเทศไทย และวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม และได้รวบรวมเอกสารเนื้อหา ของบทเพลง จากสื่อออนไลน์ โดยเลือกจำนวนเพลงเท่าที่สืบค้นได้ ประเทศละ 100 เพลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2562 ระยะเวลาประมาณ 5 ปี จากนั้นนำข้อมูลที่สืบค้น มาพิจารณา เพื่อคัดเลือกเพลงที่จะใช้สำหรับการวิจัย โดยเลือกเฉพาะเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อน ภาพสังคม ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว เหลือประเทศละ 50 เพลง รวมจำนวน 100 เพลง ด้วยวิธีสุ่ม ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling: SRS) จากนั้นนำบทเพลงที่ได้รับการ คัดเลือกตามจำนวนที่กำหนด แล้วมาวิเคราะห์หากวิธีการใช้ภาษาในบทเพลง โดยใช้กรอบ แนวคิดด้านภาพสะท้อนทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า

วรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และวรรณกรรมเพลงแขวง เวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้มีเนื้อหาสะท้อนภาพสังคม ทั้ง 8 ด้าน โดยมีเนื้อหาของบทเพลงสะท้อนภาพสังคมด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต มากที่สุด

ได้รับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 25 กุมภาพันธ์ 2565

Received: February 4, 2022; Revised: February 15, 2022; Accepted: February 25, 2022

รองลงมาคือ ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านภาษา ด้านประเพณี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา และด้านครอบครัว ตามลำดับ จากการศึกษาได้เห็นว่า การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากวรรณกรรมเพลงนั้น มีส่วนที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ระหว่างวรรณกรรมเพลงทั้งสองประเทศ ซึ่งนอกจากจะเป็นประเทศที่มีเขตแดนติดกันแล้ว ยังฝังแน่นด้วยมิติความสัมพันธ์ทางด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ของทั้งสองประเทศ

คำสำคัญ: เพลง, วรรณกรรม, ภาพสะท้อน

Abstract

This research article, the purpose is to study the music's literature Phetchabun Province, Thailand and literary music in Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic. Social reflection studies and has compiled a document on the content of the song from online media. By choosing the number of songs that can be searched, 100 songs per country from 2015 to 2019, approximately 5 years. Then, the collected data were taken into consideration in order to select the songs to be used for research. By selecting only songs that reflect social image of Phetchabun Province, Thailand and Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic : 50 songs per country. A total of 100 songs with a simple sampling method. Then take the songs that have been selected according to the specified number. And then analyze the strategies of using the language in the songs by using the concept of social reflection.

The research results finds that:

Song literature of Phetchabun Province, Thailand and song literature of Vientiane Province, Lao People's Democratic Republic. The content reflects the image of society in 8 aspects, with the content of the song reflecting the social image of geography and way of life the most. Followed by belief and religion, language, tradition, economy, politics and governance, education and family respectively. From the study, it was found that the social reflection study between Thailand and the Lao People's Democratic Republic from that literary

song There are similar and different parts between the two countries' music literature which in addition to being a country with adjacent borders also ingrained in various dimensions of relationships above of both countries.

Keywords: Music, Literature, Reflection

1. บทนำ

วรรณกรรมเป็นผลงานสร้างสรรค์จากความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ที่มองผ่านประสบการณ์ของตนเองในบริบทของสังคมแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมจึงไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาและศิลปะการใช้ภาษาเท่านั้น หากยังเป็นเรื่องที่สะท้อนภาพชีวิตสังคม และวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ ไว้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ที่ได้สร้างสรรค์วรรณกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงย่อมตกอยู่ใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมในยุคสมัยของตนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักประพันธ์ในฐานะที่เป็นแหล่งรวมชีวิต วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ (Abbott, 2013: 16) ซึ่งนักประพันธ์ย่อมจะนำไปเป็นวัตถุดิบในการเขียนเสมอ นับดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าวรรณกรรมเพลงกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง หากต้องการที่จะรู้ว่าคุณส่วนใหญ่ในสังคมมีวัฒนธรรมต่างกันอย่างไร (วสันต์ รัตนโกศา, 2560: 63) วรรณกรรมเพลงที่เกิดขึ้นในสมัยหนึ่ง ๆ ย่อมบรรจุภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยนั้นลงไว้ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตวรรณกรรมหรือกวีต่างก็เป็นผลิตผลของสังคม ปทัสถานหรือมาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ในกลุ่มยึดถือ เป็นแนวปฏิบัติของสังคมในยุคนั้น ๆ ย่อมมีส่วนกำหนดความนึกคิดของกวีที่จะสะท้อนภาพสังคมออกมา ได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับสังคมที่กวีสังกัดอยู่กวีราชสำนักย่อมสะท้อนภาพสังคมราชสำนักได้ชัดเจนกว่ากวีกลุ่มอื่นเช่นเดียวกับกวีชาวบ้าน หรือผู้ร้องเพลงพื้นบ้าน ย่อมสะท้อนภาพสังคมชาวบ้านได้ถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด (กุสุมา รักษมณี, 2559: 48)

การกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งใช้ความเชื่อความรู้สึก ทศนคติ แง่คิด ความรู้และประสบการณ์เข้าร่วมอาจจะเป็น บทความเป็นข่าว เป็นข้อเสนอแนะ หรือความคิดจากผู้เชี่ยวชาญก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะพิเศษ ของวรรณกรรมเพลง แตกต่าง ไปจากวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ คือเนื้อหา จะสั้น กระชับ เข้มข้น และสามารถสื่อแนวคิดได้ตรงประเด็นอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ และสะท้อนถึงภาพจำของสังคมในยุคสมัย อาจกล่าวได้ว่า พลังของวรรณกรรมเพลงสามารถสื่อเนื้อหาทางสังคม ทั้งที่เป็นตัว

สะท้อนถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ของผู้คนในยุคสมัยหนึ่งและเสนอให้เห็นถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมืองของสังคมในยุคสมัยนั้น (Vogel, 2012: 18)

ดังนั้นผลงานที่ถ่ายทอดชีวิตและสังคมดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับ แนวคิดของนักประพันธ์แต่ละคนที่มีต่อชีวิตและสังคมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งผลงานการประพันธ์ของนักประพันธ์แต่ละคน ย่อมแตกต่างกันไป ตามความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและการเข้าใจความเป็นจริงของสังคม (ลักขณา ศกุนะสิงห์ 2556: 14)

ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันมาตั้งแต่บรรพกาล และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การใช้ภาษาในปัจจุบันย่อมแตกต่างจากการใช้ภาษาในอดีต เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากธรรมชาติของภาษาจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ トラบเท่าที่มีผู้ใช้ภาษากันอยู่ในตระกูลภาษาไทย มีภาษาถิ่นมากมาย ภาษาถิ่น จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นภาษาไทยถิ่นหนึ่งที่แตกมาจากภาษาสุโขทัย และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกฎธรรมชาติของภาษา ตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนไปคือ ปัจจัยทางสังคมอย่างไรก็ตามผู้คนทั่วไปที่เกี่ยวข้องก็ยังคงขาดความตระหนักอย่างเพียงพอถึงความร้ายแรงของปัญหาภาวะวิกฤติทางภาษาและวัฒนธรรม ผลกระทบที่เกิดขึ้นอันจะทำลายความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม ประการหนึ่งคือการเร่งสร้างองค์ความรู้ในการจัดการกับปัญหากล่าวคือการศึกษาวิธีการฟื้นฟูอนุรักษ์ภาษาในภาวะวิกฤตซึ่งยังนับว่าขาดแคลนอยู่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นมาจากประสบการณ์การศึกษาและฟื้นฟูภาษาในบริบทของภูมิภาคเอเชียและประเทศไทย (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2560: 28)

ทั้งนี้เพราะส่วนมากแล้วองค์ความรู้ดังกล่าวในปัจจุบันล้วนมาจากประสบการณ์ในกิจกรรมฟื้นฟูภาษาในภูมิภาคเอเชียซึ่งมีบริบททางเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากงานแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย จังหวัดเพชรบูรณ์มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างมากโดยมีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ถึงกว่า 10 กลุ่ม (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2560: 54) ซึ่งนับว่าเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาและความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ในเอเชียอาคเนย์โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการเพียงภาษาเดียวและใช้เป็นสื่อในการสอนในโรงเรียนเป็นสื่อในการติดต่องานทุกระดับและในสื่อสารมวลชน (Smithand Hamon, 2015: 179)

ภาษาไทยถิ่น เป็นตำราเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างภาษาไทยมาตรฐานกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ อีก 3 ภาค ในด้านระบบเสียง ระบบคำ โดยถอดเสียงแสดงหน่วยเสียงและเปรียบเทียบคำศัพท์ โดยแบ่งออกเป็นหมวด ๆ ตามความหมายประเภทต่าง ๆ เป็นการเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นเชิงวิชาการด้านสัทวิทยา ซึ่งอิงภาษาศาสตร์เชิงประวัติด้วย ในการเปรียบเทียบได้จำแนกคำศัพท์ออกเป็นคำที่เหมือนกันทุกอย่าง และคำที่คล้ายกันบางอย่าง ตลอดทั้งจำแนกคำศัพท์ที่แตกต่างกัน ในแต่ละประเภทยังได้แบ่งย่อยออกเป็นหมวดต่าง ๆ เพื่อช่วยต่อการศึกษาคำศัพท์ (วิไลศักดิ์ กิ่งคำ, 2562: 48)

แม้ว่าจะผ่านไปนานแค่ไหน วรรณกรรมเพลงก็ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและทำให้ผู้คนผ่อนคลายได้ ตลอดจนสะท้อนสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ของ เหตุการณ์สำคัญในยุคสมัย วัฒนธรรม การเมือง ภาษาถิ่น ทั้งนี้ วรรณกรรมเพลงยังช่วยสะท้อนมโนธรรม ของมนุษย์ในสังคม เป็นเข็มทิศชี้แนะแนวทางในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและสังคมให้ดีขึ้น เช่นจริยธรรม การปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจ เป็นต้น (ปราณี วงษ์เทศ, 2556: 19) โดยทั่วไปแล้วการจะประพันธ์เพลงขึ้นมาได้นั้นจะต้องมีส่วนประกอบสองส่วนก็คือเนื้อร้องและทำนองนักประพันธ์เพลงยุคเก่าอาจจะทำได้ทั้งสอง อย่างในคนเดียว การประพันธ์เนื้อเพลงเป็นการประสมประสานศิลปะและวรรณศิลป์ขึ้นอยู่กับอัจฉริยภาพ ของ กวี หรือ นักประพันธ์เพลง ที่แสดงออกมา ในรูปของวรรณศิลป์ ความคิดที่ลึกซึ้ง เกี่ยวกับปรัชญาชีวิต จริยธรรมของสังคม ซึ่งจะช่วยให้งานประพันธ์นี้มีคุณค่ายิ่งขึ้น (บุญยงค์ เกศเทศ, 2562: 44)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันแสวงหาปัญหาและคิดค้นแนวทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่เป็นเรื่องอันเป็นฉันทามติของชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มทำงานร่วมกันทั้งแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยมีนักวิจัยภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยหรือวิทยากรกระบวนการร่วมกับนักวิจัยชุมชนที่เป็นชาวบ้าน จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมผ่านวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดย ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์เชิงลึก กับชุมชน โดยชุมชนจะมีบทบาท ในการให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้วิจัย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ และรวบรวมเอกสารเนื้อเพลง จากสื่อทางออนไลน์ โดยจะเลือกเพลงที่มีเนื้อหาให้ภาพสะท้อนทางสังคมจากจำนวนเพลงเท่าที่สืบค้นได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2562 ระยะเวลาประมาณ 5 ปี นำข้อมูลที่สืบค้นได้มาศึกษาพิจารณาเพื่อคัดเลือกเพลงที่จะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิจัย ประเทศละ 50 เพลง รวมจำนวน 100 เพลง โดยพิจารณาดังนี้

1) เนื้อหาของวรรณกรรมเพลงสะท้อนภาพสังคม ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวอาจจะทั้งเพลงหรือบางส่วนของเพลงโดยผู้วิจัย

2) ผู้วิจัยได้ทำการเลือกตัวอย่างสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling: SRS) เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่มีคุณลักษณะตรงตามต้องการ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 100 เพลง ให้เหลืออย่างละ 50 เพลง โดยผู้วิจัยได้รับคำปรึกษาและหลักการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถทางการประพันธ์เพลง และวรรณกรรมเพลง เพื่อเก็บข้อมูลตัวอย่างทั้งหมดตามที่กำหนด

3) ขั้นตอนการทำความเข้าใจข้อมูล นำข้อมูลมาศึกษาตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยใช้กรอบแนวคิด ภาพสะท้อนสังคมที่ประยุกต์มาจากกรอบแนวคิดของ จันธิมา อังคพณิชกิจ (2561: 180-213) จากนั้นนำผลการศึกษามาสรุปลักษณะการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมเพื่อเขียนบรรยายประกอบการยกตัวอย่างเพลงตามกรอบแนวคิด โดยขั้นตอนการสังเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้วยการพรรณนาให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมในด้านต่าง ๆ จากเนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงทั้งสองประเทศ

4) นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และเพิ่มเติมเนื้อหาส่วนที่ขาดความสมบูรณ์ให้ตรงตามขอบเขตเนื้อหา

5) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) จากภาพสะท้อนทางสังคมทั้ง 8 ด้าน

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ จำนวนประเทศละ 50 เพลง รวม 100 เพลง ผลการศึกษาในด้านเนื้อหา 8 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านภาษาถิ่น ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านความเชื่อและศาสนา และด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต

เนื้อหาสะท้อนด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านภาษา ด้านประเพณี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง ตามลำดับ ได้แสดงเนื้อหา โดยเพลงหนึ่งอาจปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมได้มากกว่า 1 ด้าน ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการศึกษาเนื้อหาด้านครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ภาษาถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา ด้านภูมิศาสตร์วิถีชีวิต

ที่	ภาพสะท้อน	เนื้อเพลงประเทศไทย		เนื้อเพลงประเทศลาว	
		พบ	ไม่พบ	พบ	ไม่พบ
1.	ด้านครอบครัว	✓		✓	
2.	ด้านการศึกษา	✓		✓	
3.	ด้านเศรษฐกิจ	✓		✓	
4.	ด้านการเมืองการปกครอง	✓		✓	
5.	ด้านภาษาถิ่น	✓		✓	
6.	ด้านประเพณี	✓		✓	
7.	ด้านความเชื่อและศาสนา	✓		✓	
8.	ด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต	✓		✓	

4.1 ผลการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ปรากฏภาพสะท้อน ดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านครอบครัว

ผลการภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ปรากฏภาพสะท้อน ปรากฏสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกันคือ การที่เป็นระบบสังคม

แบบเครือญาติ โดยเฉพาะชาวเพชรบูรณ์ที่ได้รับวัฒนธรรมด้านครอบครัวจากชาวลาวมาค่อนข้างมาก ทำให้กลายเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ของครอบครัวให้เห็นอย่างเด่นชัด แต่จะแตกต่างกันตรงความเข้มแข็งของระบบครอบครัวที่ในปัจจุบันเมื่อคนไทยแต่งงาน ฝ่ายหญิงจะต้องไปอาศัยอยู่บ้านของฝ่ายชายหรือมักจะมีการแยกบ้านออกไปสร้างครอบครัวของตนเอง และเมื่อจะแต่งงานอาจได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่หรือไม่ก็ได้ แต่ชาวลาวมีการนับถือญาติทั้งสองฝ่าย เมื่อมีการแต่งงาน จะถือเป็นการเพิ่มสมาชิกในครอบครัว ทำให้ครอบครัวขยายใหญ่ขึ้น โดยฝ่ายชายจะอาศัยอยู่บ้านฝ่ายหญิงระยะหนึ่ง หลังจากนั้นจะย้ายออกไปตั้งครัวเรือนใหม่

2. ภาพสะท้อนด้านการศึกษา

ผลการภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทยและวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากวรรณกรรมเพลงสะท้อนให้เห็นว่า ทั้งประเทศไทยและลาวต่างมีค่านิยมเรื่องการศึกษาที่เหมือนกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ คือ มีความเชื่อว่าผู้ที่จบปริญญาตรีเท่านั้นจึงจะมีโอกาสที่ดีกว่าผู้อื่น

3. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ

ผลการภาพสะท้อนทางสังคม ปรากฏภาพสะท้อนวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย จากบทเพลงปรากฏภาพสะท้อนเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า อาชีพเกษตรกรรม ถือเป็นอาชีพหลักของชาวเพชรบูรณ์ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจของวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยประเทศลาวกำลังพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งลักษณะที่เป็นขุนเขา ลำน้ำ อุโมงค์ และ เมืองต่าง ๆ ที่มีภูมิทัศน์งดงาม ซึ่งการท่องเที่ยวถือเชิดธรรมชาติและเชิงประวัติศาสตร์ถือเป็นจุดเด่นของประเทศลาว

4. ด้านการเมืองการปกครอง

ผลการภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย ปรากฏภาพสะท้อนวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย จากบทเพลงปรากฏภาพสะท้อนเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่เกี่ยวข้องกันระหว่างไทยกับลาว โดยประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีนายกรัฐมนตรี เป็นหัวหน้ารัฐบาล รัฐบาลไทยเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร อำนาจอธิปไตยอยู่กับรัฐสภาไทย ซึ่งแบ่งเป็นสองสภาได้แก่ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ฝ่ายตุลาการเป็น

อิสระจากฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ โดยมีประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด และประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นประมุขในส่วนของตน

5. ด้านภาษา

ผลการภาพสะท้อนทางสังคมจากวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย ปรากฏภาพสะท้อนวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่ามีการใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากลาว จากการศึกษา และปรากฏการใช้ภาษาถิ่นอีสานตลอดทั้งเพลง ซึ่งมีความใกล้เคียงกับภาษาลาว เป็นคำพื้นเมืองที่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ก็สามารถทำความเข้าใจได้ เพราะภาษาอีสานเป็น ภาษาถิ่นที่มีการใช้กันมากที่สุดในประเทศไทย

วรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว จากบทเพลงปรากฏภาพสะท้อนเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่คล้ายกับภาษาถิ่น อีสาน เพราะอยู่ในตระกูลเดียวกันคือ ภาษาไทย - ลาว เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์ของภาษา ที่เกิดขึ้นกับประชาชนชาวไทยและลาวแล้ว พบว่า คนลาวที่สามารถใช้ภาษาไทยได้ในระดับ การสื่อสารนั้นน่าจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าอดีต อันเนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารกันมาก ขึ้น มีการรับสื่อสารมวลชนของไทยมากขึ้น

6. ด้านประเพณีวัฒนธรรม

ผลการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย ได้สะท้อนคุณค่าทางสังคม ด้านประเพณี เกี่ยวกับเรื่อง อัมพระดำน้ำ ประเพณีเส็งกลองล่อง โคมไฟไหว้พ่อขุนผาเมือง งานประเพณีแข่งเรือยาววัดทุ่งธงไชย ประเพณีแต่งงาน ประเพณี แห่นางแมว และวันสำคัญต่าง ๆ

วรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว จากบทเพลงปรากฏภาพสะท้อนเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่คล้ายกับภาษาถิ่น อีสาน สะท้อนให้เห็นประเพณีที่หลากหลาย ได้แก่ 1) ประเพณีแต่งงาน 2) ฮีต 12 ครอง 14 3) งานสงกรานต์ 4) ประเพณีเดือนสิบสองเป็งล้านนา 5) งานบุญนมัสการพระธาตุหลวง 6) วัฒนธรรมการแต่งกาย 7) วัฒนธรรมด้านดนตรีพื้นบ้าน 8) ข้าวเหนียว

7. ด้านความเชื่อและศาสนา

ผลการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากบทเพลงปรากฏภาพสะท้อน ความเชื่อด้านศาสนา สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อที่ฝังลึกเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงออกผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้น จากการศึกษาปรากฏความเชื่อด้าน ความเชื่อเรื่องขวัญ โดย “ขวัญ” เป็นความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ไท - ไท ถ้ามองในเรื่องความเก่าแก่แล้วจะพบว่า ความเชื่อเรื่องขวัญ อาจนับเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งในกลุ่มของคนเผ่าไท

8. ภาพสะท้อนด้านภูมิศาสตร์

ผลการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้สะท้อนคุณค่าทางสังคม ด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต ปรากฏสถานที่ต่าง ๆ ของจังหวัด เพชรบูรณ์ที่เกี่ยวข้องกับไทยและลาว ซึ่งจากการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม เกี่ยวกับภาพ สะท้อนด้านภูมิศาสตร์ โดยชาวไทยในอดีต จะใช้วิธีการจับจองที่ดินเพื่อตั้งถิ่นฐานด้วยการ เปลี่ยนสภาพที่ดินเปล่ามาเป็นที่ดินทำกิน การทำการเกษตร ปลุกพืชสวน พืชไร่ โดยเลือก ทำเลที่ติดแหล่งน้ำ โดยเฉพาะชาวเพชรบูรณ์ที่มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน เช่นเดียวกันกับชาวลาว ที่มักจะมีการตั้งถิ่นฐานหรือหมู่บ้านตามโนนหรือโคก โดยยึดทำเลเพื่อการทำนาได้เป็นสำคัญ ท้องทุ่งนาชาวลาวจึงเป็นนาคั้นทุ่ง คือ บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านจะมีที่ราบลุ่มมีหนองน้ำ หรือลำน้ำเล็ก ๆ เป็นภูมินิเวศน์ของวิถีชีวิต มุ่งเน้นความอุดมสมบูรณ์ในการหาข้าวปลา อาหาร การสร้างวัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติ และชุมชนหมู่บ้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา “วรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และวรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว: การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม” จำนวน 100 เพลง ผลการศึกษาในด้านภาพสะท้อนทาง สังคม พบเนื้อหาสาระ 8 ด้านได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านภาษาถิ่น ด้านประเพณี ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต

จากการศึกษาวรรณกรรมเพลงของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเทศไทย และ วรรณกรรมเพลงแขวงเวียงจันทน์ พบว่าได้สะท้อนเนื้อหาด้านภูมิศาสตร์และวิถีชีวิต มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านภาษา ด้านประเพณีและด้านเศรษฐกิจ

ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา และด้านครอบครัว ตามลำดับ ผู้ศึกษาได้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างสังคมไทยและลาว ซึ่งนอกจากจะเป็นประเทศที่มีเขตแดนติดกันแล้ว ก็ยังฝังแน่นด้วยมิติความสัมพันธ์ทางด้านต่าง ๆ ที่มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของสังคม แต่ละยุคแต่ละสมัยจากบทเพลงของทั้งสองประเทศ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเยาวชน ได้เรียนรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดี จากยุคสู่ยุค ระหว่างประเทศอีกด้วย

เมื่อศึกษาวรรณกรรมเพลงทั้งสองประเทศ พบว่า มีการนำเสนอภาพสะท้อนที่ใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะ ภาพสะท้อนด้านการศึกษาและด้านเศรษฐกิจ ส่วนภาพสะท้อนด้านความเป็นอยู่และครอบครัว มีรายละเอียด บางส่วนที่แตกต่างกัน เช่น รายละเอียดการประกอบอาชีพ การสร้างที่อยู่อาศัยและการใช้ชีวิตที่ผูกพันกับ ธรรมชาติ จากผลการวิจัยข้างต้นพบว่าภาพสะท้อนสังคม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ ไชยสุข (2558: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดี ของมกุฏ อรฤดี” มีความสอดคล้องกันในภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนด้านการศึกษาและภาพสะท้อน ด้านครอบครัว และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ บุรณะกร (2558: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมของ งามพรรณ เวชชาชีวะ” มีความสอดคล้องกันในภาพสะท้อนด้านความเป็นอยู่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ (2558: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทัน ตามแนวทฤษฎีการวิเคราะห์” มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เมื่อศึกษาวรรณกรรมเพลงของทั้งสองประเทศ ในระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้วัฒนธรรมและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคใหม่เป็นสิ่งสำคัญ และเกี่ยวข้องกับสถานะครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยที่กำหนดระดับการศึกษาอาชีพ และวิถีชีวิตของคนในสังคมให้แตกต่างกันตามค่านิยมอันเกิดจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาปรับใช้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลังจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมให้ทันสมัย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวรรณกรรมเพลงในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อการสะท้อนคุณค่าด้านสังคมและวรรณศิลป์ของภาษาถิ่นที่มีความแตกต่างและหลากหลาย
2. ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของเพลงวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีต่อสังคมเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักถึงคุณค่าของเพลงวรรณกรรมท้องถิ่นที่จะนำเสนอต่อไปในอนาคต

3. ควรมีการศึกษาเนื้อหาเพลงวรรณกรรมท้องถิ่นย้อนหลังประมาณ 3 – 5 ปี และศึกษาในปีต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาจุดร่วมและข้อแตกต่างที่จะทำให้เข้าใจสภาพสังคมของแต่ละพื้นที่ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น

4. ควรมีการศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมเพลงที่เห็นภาพพจน์ของทางภาคเหนือของจรัล มโนเพ็ชร, บุญศรี รัตนัง, วิฑูรย์ ใจพรหม เพื่อทราบถึงลักษณะของการใช้ภาษา

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รัชมณี. (2559). **เนื้อหาและแนวคิดของวรรณคดีไทย**. ในเอกสารการสอนชุดวิชา วรรณคดีไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยวัฒน์ ไชยสุข. (2558). **กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดีของมกุฏ อรฤดี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จันทิมา อังคพณชกิจ. (2561). **การวิเคราะห์ข้อความ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2562). **มอญซอนสยาม: จากสาละวินถึงถิ่นแมกลอง**. มหาสารคาม: กากะเีย.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2556). **พื้นบ้านพื้นเมือง**. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปิ่นอนงค์ อำปะละ. (2558). **ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโศตัม ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรินทร์ บุรณะกร. (2558). **ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมของงามพรรณ เวชชาชีวะ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ลักขณา ศกุนะสิงห์. (2556). **ความเชื่อและประเพณี: เกิด แต่งงาน ตาย**. กรุงเทพฯ: พราวเพรส.
- วสันต์ รัตนโกศา. (2561). **วรรณกรรมกับสังคม**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาศิลปกับสังคมไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2562). **ภาษาไทยถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2560). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษาชาติพันธุ์ และการจัดการศึกษา**. นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

Abbott, A. (2013). **On the concept of turning point**. Comparative social research.

[https://www.youtube.com/results?search_query: Vientiane Song](https://www.youtube.com/results?search_query:Vientiane+Song).

[https://www.youtube.com/results?search_query: Phetchabun Song](https://www.youtube.com/results?search_query:Phetchabun+Song).

Smith S and Hamon R. (2015). **Exploring Family Theories**. 3rd ed. New York: Oxford University Press.

Vogel N. (2012). **Analysis of Performance Excellence Evaluations of Regional Natural Resource Management**.

การศึกษาการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่องการใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม: การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม
The Study of Computational Thinking and Science and Technology (Computing Science) Learning Achievement on Using Logical Thinking to Solve the Problems of Students in Grade 6 By Using Engineering Design Process: A Multivariate Analysis of Covariance

เพียงขวัญ แก้วเรือง, วิไลลักษณ์ ลังกา, อรุณา เจริญสุข

Phiangkwan Kaewruang, Wilailak Langka, Ornuma Charoensuk

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Education, Srinakharinwirot University

E-mail: phiangkwan.fern@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2564 จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 2) แบบวัดการคิดเชิงคำนวณ (ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.600 – 0.773 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.570 – 0.884 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960) 3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.440 – 0.720 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.209 – 0.714 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.840) และ 4) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ (ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.587 – 0.747 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.551 – 0.947 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.967) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1) สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง และ 2) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม (MANCOVA)

ได้รับบทความ: 2 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 4 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2565

Received: June 2, 2022; Revised: July 4, 2022; Accepted: July 4, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อควบคุมตัวแปรความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 15.213$, $df = 2$, $p = .000$) โดยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน = 15.955 (S.D. = 0.594) และ 7.182 (S.D. = 0.472) ขณะที่หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 34.000 (S.D. = 0.499) และ 15.864 (S.D. = 0.316) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การคิดเชิงคำนวณ, การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม, วิทยาการคำนวณ

Abstract

The purpose of this research is to compare the computational thinking and computing science learning achievement on using logical thinking to solve the problems of students in grade 6 between before and after learning by using engineering design process when controlling scientific problem-solving ability. The sample in this study consisted of 22 students in Grade 6 at Wat Amphawan School during the second semester of the 2021 academic year. The research instruments include the following; 1) lesson plans based on engineering design process, 2) computational thinking test ($p = 0.600 - 0.773$, $r = 0.570 - 0.884$, and Reliability = 0.960), 3) computing science learning achievement tests ($p = 0.440 - 0.720$, $r = 0.209 - 0.714$, and Reliability = 0.840), 4) scientific problem-solving ability test ($p = 0.587 - 0.747$, $r = 0.551 - 0.947$ and Reliability = 0.967). The statistics used in this study were 1) descriptive statistics, which used mean, standard deviation, skewness, kurtosis and 2) hypothesis test with Multivariate Analysis of Covariance (MANCOVA).

The results of the research showed that:

The mean scores of computational thinking and computing science learning achievement when controlling scientific problem-solving ability of posttest were higher than those of pretest at the statistically significant .05 level ($F = 15.213$, $df = 2$, $p = .000$), the mean scores of pretest of computational thinking and computing science learning achievement were 15.955 (S.D. = 0.594) and 7.182 (S.D. = 0.472) while

the mean scores of posttest of computational thinking and computing science learning achievement were 34.000 (S.D. = 0.499) and 15.864 (S.D. = 0.316) respectively.

Keywords: Computational Thinking, Engineering Design Process, Computing Science

1. บทนำ

ปัจจุบันเศรษฐกิจ สังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ในด้านอุตสาหกรรมการผลิตการบริการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สังคม การพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้รัฐจึงได้วางนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่เน้นขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศตามแนวทางแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จากนโยบายนี้ในปี พ.ศ. 2560 กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางให้สถานศึกษาและท้องถิ่นนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร โดยได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรไปสู่หลักสูตรสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ โดยได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักคือมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ และใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560: 5)

การคิดเชิงคำนวณเป็นกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา ค้นหาและพิจารณาปัญหา จัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และสร้างวิธีการแก้ปัญหาด้วยการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลเป็นขั้นตอน และสามารถทดสอบวิธีการแก้ปัญหาที่ออกแบบไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อปรับปรุงแก้ไข นำไปสู่การหาวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบที่สามารถนำไปประมวผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในด้านการคิดเชิงคำนวณและมีความคิดสร้างสรรค์ในการเข้าใจโลกและเปลี่ยนแปลงโลกได้ (Wing, 2006: 33-35) การคิดเชิงคำนวณจะทำให้ผู้เรียนเกิดลำดับวิธีคิดเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ในที่สุด

จากปัญหาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันจะสังเกตเห็นได้ว่าผู้เรียนขาดโอกาสได้เลือกเรียนตามความสนใจหรือความถนัดของตนเอง และควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณให้เกิดขึ้น จึงควรมีการปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู โดยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่

น่าสนใจวิธีหนึ่งคือกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบสรคณยม (Constructivism) ที่ถือเป็นทฤษฎีพื้นฐานในการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นผู้สามารถประกอบสรคองค์ความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมให้ความสำคัญกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมและเทคโนโลยีในการสรคองสรคณวัตกรรมในรูปแบบผลิตภัณฑ์และวิธีการเพื่อกแก้ปัญหาที่ท้าทาย แต่เนื่องจากกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อน จึงมีนักการศึกษาพยายามเสนอรูปแบบการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่ปรับให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยหนึ่งรูปแบบนั้นคือ โมเดลรูปแบบการสอน SLED (The Science Learning through Engineering Design: SLED) เสนอโดย Capobianco และคณะ ซึ่งเป็นการทำให้กระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมศาสตร์ง่ายลงเหมาะกับการสอนในระดับโรงเรียน ซึ่งโมเดล SLED นี้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) ระบุปัญหา 2) แลกเปลี่ยนและวางแผน 3) สรคองและทดสอบ 4) นำเสนอและรับฟังข้อเสนอแนะ และ 5) ปรับปรุงและทดสอบซ้ำ (Capobianco, Nyquist and Tyrie, 2013: 58) และพบว่า มีงานวิจัยที่นำกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมไปทดลองจัดการเรียนรู้ผลการวิจัยสามารถช่วยพัฒนาการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ ดังตัวอย่างงานวิจัยของอาทิตย์ ฉิมกุล (2559: 324-342) ที่ใช้จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการรักษาดุลยภาพในร่างกาย พบว่า นักเรียนมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนอยู่ในระดับดีมากและนักเรียนมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนอยู่ในระดับดี

นอกจากรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผลต่อการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนแล้วยังมีตัวแปรร่วมที่ส่งผลต่อการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนคือความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ จากงานวิจัยการศึกษาและสรคองแบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณและนำแบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณมาหาความสัมพันธ์กับแบบทดสอบมาตรฐานทางจิตวิทยา พบว่าการคิดเชิงคำนวณมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติกับความสามารถในการแก้ปัญหา ($r=0.67$) (González, et al., 2017: 678-691) จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่อาจส่งผลต่อตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ได้

จากมูลเหตุที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เพื่อพัฒนาการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เป็นตัวแปรร่วมในการวิจัย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม โดยมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เป็นตัวแปรร่วม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนในอำเภอยะผามบุรี จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 14 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 133 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอัมพวัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2564 จำนวน 22 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) โดยมีหน่วยการสุ่มคือโรงเรียน ผลการสุ่มได้โรงเรียนวัดอัมพวัน ซึ่งมีนักเรียนที่กำลังชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ทั้งหมด 22 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณจากโปรแกรม G*Power 3.1 โดยกำหนดค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัยของ ณัฐพร อรุณรัตน์ (2561) โดยได้ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.11 กำหนดนัยสำคัญที่ระดับ .05 และระบุอำนาจการทดสอบที่ .80 ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 11 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดตัวอย่างเพื่อเป็นการป้องกันอัตราการขาดหายของตัวอย่าง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 22 คน

3.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบแผนการทดลองเบื้องต้น (Pre – Experimental Design) ผู้วิจัยใช้การทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดก่อนและหลัง (One group Pretest-posttest design) (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561: 142) มีแบบแผนการทดลองดังตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

	กลุ่ม 1	Obs ₁	Tx	Obs ₂
เมื่อ	Tx	หมายถึง การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม		
	Obs ₁	หมายถึง ผลที่ได้จากการวัดการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ก่อนการทดลอง		
	Obs ₂	หมายถึง ผลที่ได้จากการวัดการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) หลังการทดลอง		

3.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ทดลองจัดการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

3.4 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง “การใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหา” ซึ่งตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ ว 4.2 เข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้การทำงานและการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทันและมีจริยธรรม ตัวชี้วัด ว 4.2 ป.6/1 ใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการอธิบายและออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม

เป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ออกแบบตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เรื่อง การใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหา ประกอบด้วยทั้งสิ้น 5 แผน ใช้เวลาแผนละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง ผลการประเมินคุณภาพแผนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าจากการประเมินทั้งหมด 20 ประเด็น ผลการประเมินคุณภาพแผนการสอนทั้ง 5 แผนที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.22 – 4.47 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ 0.20 – 0.27

2. แบบวัดการคิดเชิงคำนวณ

เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย โดยมีลักษณะเป็นสถานการณ์ปัญหา 4 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมีคำถามย่อยจำนวน 4 ข้อ ซึ่งจะวัดตามขั้นตอนของการคิดเชิงคำนวณทั้ง 4 ขั้น จำนวนรวมทั้งหมด 16 ข้อย่อย การตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.800 – 1.000 และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการ try out พบว่ามีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.600 – 0.773 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.570 – 0.884 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหา เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.800 – 1.000 ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.440 – 0.720 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.209 – 0.714 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.840

4. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย โดยมีลักษณะเป็นสถานการณ์ปัญหา 4 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะมีคำถามย่อยจำนวน 4 ข้อ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.800 – 1.000 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.587 – 0.747 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.551 – 0.947 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.967

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือการวิจัยไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 22 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดและแบบทดสอบ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ
2. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เริ่มเก็บในปีการศึกษา 2/2564 ใช้เวลาในการทดลอง 20 ชั่วโมง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

- สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ ความโด่ง
- สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม (Multivariate Analysis of Covariance: MANCOVA)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่าความเบ้และค่าความโด่งของคะแนนการคิดเชิงคำนวณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

จากการวิเคราะห์ผลคะแนนการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนก่อนเรียนจากคะแนนเต็ม 48 คะแนน นักเรียนมีการคิดเชิงคำนวณต่ำสุดเท่ากับ 11 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 22 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.955 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.594

ส่วนคะแนนหลังเรียนมีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 30 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 38 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.000 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.499

ผลคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุดเท่ากับ 4 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 12 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.182 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.472 ส่วนคะแนนหลังเรียนมีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 13 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 18 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.864 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.316

ผลคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนจากคะแนนเต็ม 48 คะแนน นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ต่ำสุดเท่ากับ 29 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 45 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 37.409 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.243

เมื่อพิจารณาค่าลักษณะการกระจายของข้อมูล พบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่มีลักษณะเบ้ซ้าย และเตี้ยกว่าโค้งกว่าปกติเล็กน้อย หรืออาจกล่าวได้ว่าการแจกแจงแตกต่างจากโค้งปกติเล็กน้อยจึงสามารถวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไปได้ ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่าความเบ้และค่าความโด่งของคะแนนการคิดเชิงคำนวณ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ (n = 22 คน)

ตัวแปร	MIN	MAX	M	SD	Sk	Ku
1. การคิดเชิงคำนวณ						
ก่อนเรียน	11	22	15.955	0.594	0.144	-0.701
หลังเรียน	30	38	34.000	0.499	-0.288	-0.537
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน						
ก่อนเรียน	4	12	7.182	0.472	0.460	-0.767
หลังเรียน	13	18	15.864	0.316	-0.410	-1.115
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์	29	45	37.409	5.243	-0.200	-1.389

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น

การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของคะแนนนักเรียนที่ได้รับจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม พบว่าผลการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลของตัวแปรตามด้วยสถิติ Shapiro-Wilk โดยใช้คะแนนการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน พบว่า คะแนนการคิดเชิงคำนวณมีค่า $p\text{-value} = .537$ ($df = 22$) และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่า $p\text{-value} = .125$ ($df = 22$) ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าข้อมูลทั้งหมดมีการแจกแจงแบบปกติ เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม

การตรวจสอบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มของตัวแปรตามโดยใช้สถิติ Bartlett's test of Sphericity พบว่า การคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน แตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Bartlett's test of Sphericity = 15.537, $df = 2$, $p = .000$) แสดงว่าการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม

Shapiro-Wilk		Statistic	df	p-value
การคิดเชิงคำนวณ		.962	22	.537
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		.930	22	.125
Bartlett's test of Sphericity	Likelihood Ratio	Approx. Chi-Square	df	p-value
	.000	15.537	2	.000

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน

4.3.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม

เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนาม พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มีคะแนนการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อควบคุมตัวแปรความสามารถในการ

แก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Wilks' Lambda = 0.384, $F = 15.213$, $df = 2$, $p = .000$) ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนามของคะแนนการคิดเชิงคำนวณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

Within Subjects Effect	Multivariate test	Value	F	Hypothesis df	Error df	p-value
time	Pillai's Trace	.297	4.017*	2.000	19.000	.035
	Wilks' Lambda	.703	4.017*	2.000	19.000	.035
	Hotelling's Trace	.423	4.017*	2.000	19.000	.035
	Roy's Largest Root	.423	4.017*	2.000	19.000	.035
time* ความสามารถ ในการ แก้ปัญหาทาง วิทยาศาสตร์	Pillai's Trace	.616	15.213*	2.000	19.000	.000
	Wilks' Lambda	.384	15.213*	2.000	19.000	.000
	Hotelling's Trace	1.601	15.213*	2.000	19.000	.000
	Roy's Largest Root	1.601	15.213*	2.000	19.000	.000

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3.2 ผลการวิเคราะห์รายตัวแปรตามของคะแนนการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

เมื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมตัวแปรพหุนามของค่าเฉลี่ยในแต่ละตัวแปรตาม โดยมีตัวแปรความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เป็นตัวแปรร่วมพบว่า เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมแล้วนักเรียนมีการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 27.511$, $df = 1$, $p\text{-value} = .000$) เช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 5.641$, $df = 1$, $p\text{-value} = .028$) ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์คะแนนของผู้เรียนรายตัวแปรตามก่อนและหลังเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

Source	Measure	SS	df	MS	F	p-value
time	การคิดเชิงคำนวณ	6.272	1	6.272	5.372*	.031
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	.454	1	.454	.241	.629
time* ความสามารถใน การแก้ปัญหาทาง วิทยาศาสตร์	การคิดเชิงคำนวณ	32.124	1	32.124	27.511*	.000
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	10.645	1	10.645	5.641*	.028
Error(time)	การคิดเชิงคำนวณ	23.354	20	1.168		
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	37.742	20	1.887		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการศึกษาการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีคะแนนการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละตัวแปรตาม โดยมีตัวแปรความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เป็นตัวแปรร่วม พบว่า เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมแล้วนักเรียนมีการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เช่นเดียวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีคะแนนการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อควบคุมอิทธิพลของความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา (Identify problem) ขั้นที่ 2 แลกเปลี่ยนและวางแผน (Share and Develop a plan) ขั้นที่ 3 สร้างและทดสอบ (Create and Test)

ขั้นที่ 4 นำเสนอและรับฟังข้อเสนอแนะ (Communicate results gather feedback) และขั้นที่ 5 ปรับปรุงและทดสอบซ้ำ (Improve and Retest) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจากกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนได้นำความรู้จากประสบการณ์ของตนเองมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา ได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่ติดตัวมาก่อนเข้าด้วยกันเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนจึงเกิดการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมจะเน้นกระบวนการสืบสอบ (Inquire method) สอดคล้องกับทฤษฎีสรคนิยม (Constructivism) ที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) และไวโกตสกี (Vygotsky) (ทศนา แคมมณี. 2553: 91-92) มีความเชื่อว่านักเรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองด้วยการปฏิบัติหรือลงมือทำ มีการจัดกระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับด้วยความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม การที่นักเรียนได้เรียนรู้จริง ลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจะช่วยพัฒนาระดับสติปัญญาและความคิด และพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของนักเรียน เมื่อนักเรียนเรียนรู้เรื่องใหม่จะเกิดการรับและซึมซับข้อมูลหรือประสบการณ์ใหม่เข้าไปสัมพันธ์กับความรู้ที่มีอยู่เดิมและเกิดการพัฒนาทางสติปัญญาเกิดขึ้น

นักเรียนมีการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน รู้จักวางแผนการแก้ปัญหา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนระดมความคิดและช่วยกันตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างเป็นขั้นตอน และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนนี้จะเห็นได้ว่าได้มีความสัมพันธ์ที่ช่วยส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณครบทั้ง 4 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ 1) การแยกส่วนย่อยปัญหา (Decomposition) 2) การหารูปแบบของปัญหา (Pattern Recognition) 3) การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) 4) การออกแบบขั้นตอนวิธี (Algorithm) 5) การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมในแต่ละขั้นตอน จึงช่วยทำให้เสริมสร้างและพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Leonard และคนอื่น ๆ (2016: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน จำนวน 124 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการออกแบบหุ่นยนต์และเกมโดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมีความสามารถในการคิดเชิงคำนวณสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมการสอนทางคอมพิวเตอร์ แสดงให้เห็นว่าการคิดเชิงคำนวณควรส่งเสริมด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้นักเรียนได้แก้ปัญหาผ่านการออกแบบและสร้างชิ้นงานขึ้นมา

และสอดคล้องกับพิเชฐ ศรีสังข์งาม (2564: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาที่ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นทำให้ทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนสูงขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายผู้เรียนด้วยปัญหาในชีวิตจริง นักเรียนได้ฝึกการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ

เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการใช้เหตุผลเชิงตรรกะในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้นักเรียนพบเจอกับปัญหาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และได้เรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ รู้สึกตื่นเต้นและสนุกสนานนักเรียนที่ได้แก้ปัญหา ได้ลองผิดลองถูก และได้สร้างสรรค์ผลงาน การเรียนรู้ในแต่ละขั้นใช้ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนต้องประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วจากประสบการณ์เดิมที่ได้เรียนมาหรือความรู้ใหม่ที่นักเรียนได้ค้นหาเพิ่มด้วยตนเองจากบทเรียนเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงานออกมา และในกระบวนการยังมีการให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน นักเรียนมีโอกาสเสนอความคิดเห็นและได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการความคิดเห็นของครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Edy Shahali และคณะ (2016: บทคัดย่อ) ได้ทดลองนำกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนจำนวน 129 คน พบว่าการนำกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการทำชิ้นงานเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางไประดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนมีความสนใจในเรียนเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางไประดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำฝน เบ้าทองคำ (2561: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เรื่องสารละลายกรดและเบส โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมพบว่าการนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมนั้นเน้นให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติจริง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือความรู้

พื้นฐานเดิมของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนที่มีความรู้พื้นฐานเดิมค่อนข้างน้อยนักเรียนอาจรู้สึกว่าการกิจกรรมยาก ไม่มีความสุขในการเรียน และอาจส่งผลให้นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้อาจถูกละเลยได้ ครูอาจแก้ไขโดยการพยายามออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมให้มากที่สุด และพยายามสังเกตอยู่ตลอดเวลาว่านักเรียนที่เกิดปัญหานี้ขึ้นหรือไม่

2. ครูอาจปรับกิจกรรมให้นักเรียนเป็นผู้ได้เลือกประเด็นปัญหาในการทำกิจกรรมด้วยตนเองตามความสนใจของแต่ละกลุ่ม แต่นักเรียนอาจเลือกปัญหาที่ใหญ่ ยุ่งยาก และมีความซับซ้อนเกินไป ครูอาจช่วยให้คำแนะนำเพื่อให้นักเรียนได้ประเด็นปัญหาที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การที่นักเรียนได้เลือกประเด็นปัญหาเองจะทำให้นักเรียนรู้สึกท้าทายและมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ส่งผลต่อการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน จึงควรมีการศึกษาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนจากการได้รับการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมกับนักเรียนที่มีระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ อรุณรัตน์. (2561). ผลการใช้กลุ่มสืบสอบร่วมกับเครื่องมือการเรียนรู้ร่วมกันออนไลน์ ด้วยกระบวนการออกแบบวิศวกรรมที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. **ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- ทิตินา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้ำฝน เบ้าทองคำ และ กฤษณา ปิ่นป้อง (2561). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารละลายกรดและเบส โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารครูพิบูล**, 6(2), 219-230.
- พิเชฐ ศรีสังข์งาม และ ชัยยศ เดชสุระ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ**, 18(2), 107-114.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ สาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ระดับประถมศึกษา**

และมัธยมศึกษา. <https://www.scimath.org/ebook-technology/item/8376-2560-2551> (สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2564)

- อาทิตย์ ฉิมกุล. (2559). ผลของการจัดการเรียนรู้ชีววิทยาตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *Online Journal of Education*, 12(1), 324-342.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. การวิจัยทางการศึกษา : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Capobianco, B. M., Nyquist, C., & Tyrie, N. (2013). Shedding Light on Engineering Design. *Science and Children*, 50(5), 58.
- Leonard, J., Buss, A., Gamboa, R., Mitchell, M., Fashola, O. S., Hubert, T., & Almughyrah, S. (2016). Using robotics and game design to enhance children's self-efficacy, STEM attitudes, and computational thinking skills. *Journal of Science Education and Technology*, 25(6), 860-876.
- Román-González, M., Pérez-González, J.-C., & Jiménez-Fernández, C. (2017). Which cognitive abilities underlie computational thinking? Criterion validity of the Computational Thinking Test. *Computers in Human Behavior*, 72, 678-691.
- Shahali, E. H. M., Halim, L., Rasul, M. S., Osman, K., & Zulkifeli, M. A. (2016). STEM learning through engineering design: Impact on middle secondary students' interest towards STEM. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(5), 1189-1211.
- Wing, J. M. (2006). Computational thinking. *Communications of the ACM*, 49(3), 33-35.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้
วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
The Development of Curriculum to Enhance English for
Speaking Communicative Ability by Using Role Play
Approach for Fifth-Grade Students

นุชนาถ เปี่ยมณี, ปริญญภาส สีทอง

Nuchanath Pearmanee, Parinyapast Seethong

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

E-mail: nuchanathpearmenee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 16 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 529 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดเหมืองง่า จำนวนนักเรียน 22 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่

ได้รับบทความ: 18 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 7 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 9 เมษายน 2565

Received: March 18, 2022; Revised: April 7, 2022; Accepted: April 9, 2022

1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและการประเมินผล หลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.22) คู่มือหลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.26) และค่าประสิทธิผลของการเรียนตามหลักสูตร เท่ากับ 0.7559

2. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ, ความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) Create and determine the curriculum effectiveness of the curriculum to enhance English for speaking communicative ability by using role play approach for fifth-grade students. 2) Study the results from curriculum to enhance English for speaking communicative ability by using role play approach for fifth-grade students. The research was pre-experimental research and the pattern used in the experiment was one-group pre-test post-test design. The samples group used fifth-grade students, Semester 2, Academic Year 2021 Watmuangnga School, 22 students. This was obtained from cluster random sampling. The research and data collection instruments were curriculum, curriculum manual and speaking communicative ability test. The statistics used for analyzed using percentage, mean, and standard deviation T-test dependent.

The research results finds that:

1. The curriculum to enhance English for speaking communicative ability by using role play approach for fifth-grade students consisted of 7 elements
1) problem statement 2) principle of curriculum 3) aims of curriculum 4) content structures 5) activity 6) materials resources and learning sources and

7) measurement and evaluation. The level of the overall appropriateness of the curriculum was high ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.22). The level of the overall appropriateness of curriculum's manual was high ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.26) and the effectiveness of learning according to the curriculum was 0.7559

2. Students who have studied with the curriculum to enhance English for speaking communicative ability by using role play approach had a statistically higher average score for speaking communicative ability after study at the level of .05.

Keywords: Curriculum Development, Role Play Approach, Speaking Communicative Ability

1. บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (กรมวิชาการ, 2551: 210)

ซึ่งการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้น ทักษะการพูดเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญและควรเร่งพัฒนา เออร์ (Ur, 1998) ได้ให้ ความคิดเกี่ยวกับเหตุผลที่ต้องพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียนว่า ทักษะการพูดเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในบรรดาทักษะทั้งหมด เพราะทักษะการพูดเป็นทักษะที่แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีความรู้ทางภาษา และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะอื่นได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับเฉลิม ทองนวล (2557: 23) ที่กล่าวว่า ทักษะการพูดเบื้องต้นจำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพูดเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริงโดยผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตามแบบหรือตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำไปสู่การพูดที่มีประสิทธิภาพและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทางภาษาของผู้เรียนให้มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการสอนที่สามารถพัฒนาความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษมีหลายวิธี วิธีหนึ่งที่น่าสนใจ คือ วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ ซึ่งสอดคล้องกับ Ladousse (1987: 5) ที่กล่าวว่ากิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมฝึกทักษะการพูดที่สนุก ช่วยให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน และมีโอกาสฝึกพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทำให้นักเรียนกล้าแสดงความรู้สึกที่ซ่อนอยู่ ให้โอกาสนักเรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และเป็นแรงจูงใจนำไปสู่การเรียนรู้โดยอัตโนมัติ อีกทั้งทิศนา ขัมมณี (2551: 38) และอาภรณ์ ใจเที่ยง (2550: 160) ยังกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า วิธีการสอนบทบาทสมมติเป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมติจากความเป็นจริงมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตนและนำเอาการแสดงของตนด้านต่างๆ มาอภิปรายได้ เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

จากรายงานผลการประเมินตนเองโรงเรียนวัดเหมืองง่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 ปีการศึกษา 2563 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 69.5 ซึ่งยังไม่ถึงเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้คือร้อยละ 75 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) อยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง และจากการสังเกตในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนเข้าใจประโยคสนทนาภาษาอังกฤษที่ครูสื่อสาร แต่ไม่สามารถพูดโต้ตอบสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจ ไม่มีความกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ระดับพอใช้ (โรงเรียนวัดเหมืองง่า, 2563)

จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนให้ดีขึ้น และนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre - Experimental Design) แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ แบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One-Group Pretest-Posttest Design) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1 ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 16 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 529 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนวัดเหมืองง่า จำนวนนักเรียน 22 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 ชั่วโมง และมีขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย คือ 1) Greeting 2) At the market 3) Giving direction และ 4) Talking on a phone ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้ 1) หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.22) 2) คู่มือการใช้หลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.26) 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 1 ข้อ โดยผลการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบเท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้ (try out) ได้ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ที่ 0.46 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบอยู่ที่ 0.93 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับอยู่ที่ 0.98 จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลและหาประสิทธิภาพของหลักสูตรเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร แล้วนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ใช้สถิติทดสอบที่แบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริม

ความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวม ปรากฏผลดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	3.90	0.32	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.20	0.42	มาก
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.20	0.41	มาก
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.25	0.44	มาก
5. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.15	0.67	มาก
6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.04	0.46	มาก
7. การวัดและการประเมินผล	3.93	0.56	มาก
รวม	4.11	0.22	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่างค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.22)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.00	0.00	มาก
2. คำแนะนำการใช้หลักสูตร	4.10	0.32	มาก
3. กำหนดการสอน	4.20	0.42	มาก
4. บทบาทของครูผู้สอน	4.00	0.00	มาก
5. การวัดและประเมินผล	4.00	0.67	มาก
6. แผนการจัดการเรียนรู้	4.04	0.51	มาก
ผลรวมการประเมิน	4.04	0.26	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่าคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.26)

ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน เพื่อหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลปรากฏดังตารางที่ 3

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	E.I.	คิดเป็นร้อยละ
ก่อนเรียน	27	20	233	8.63	0.7036	70.36
หลังเรียน	27	20	449	16.63		

จากตารางที่ 3 พบว่าการเรียนตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เท่ากับ 0.7036 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 70.36

2. ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวัดเหมืองง่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 22 คน ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	22	20	7.50	1.87	55.50*	0.00
หลังเรียน	22	20	17.36	1.50		

*p < .05

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาท

สมมติก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 7.50 และ 17.36ตามลำดับ แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการสร้างและประสิทธิผลหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบาท ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวินิจฉัยความต้องการ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาความต้องการ บริบทของสังคม และวิธีการสอนต่าง ๆ เพื่อนำมาจัดทำความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวหลักสูตร วิธีการสอน และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการมาจัดทำหลักการของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา แล้วเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องโดยคำนึงถึงเหมาะสม เพื่อนำมาจัดทำโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ ซึ่งเหมาะสมกับการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยมี 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ผู้สอน/นักเรียน นำเสนอสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ ขั้นที่ 2 ผู้สอน/นักเรียนเลือกผู้แสดงบทบาท ขั้นที่ 3 ผู้สอนเตรียมผู้สังเกตการณ์ ขั้นที่ 4 นักเรียนแสดงบทบาท และสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก ขั้นที่ 5 ผู้สอนและนักเรียน อภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดง ขั้นที่ 6 ผู้สอนและนักเรียนสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ ขั้นที่ 7 ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา เพื่อนำมาจัดทำกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ ผู้วิจัยวิเคราะห์วิธีการวัดและประเมินผลการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ ผู้วิจัยเลือกวิธีการวัดและประเมินผลเป็นการทดสอบโดยใช้

แบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ของพระมหาภาณุวัฒน์ ฤๅใจคำ และปริญญาธิ สีสทอง (2563: 10-20) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นคือหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัญหาและความจำเป็น 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้าง/เนื้อหาสาระของหลักสูตร 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) ระยะเวลา 7) ผู้เข้ารับการอบรม 8) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 9) การประเมินผลการฝึกอบรม และยังสอดคล้องกับทิพวรรณ สุวรรณ, สุริศักดิ์ ประสานพันธ์, วาริรัตน์ แก้วอุไร และวิเชียร อ่างโสดธิสกุล (2559: 1-12) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้โครงงานวิทยาศาสตร์สำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 5) กิจกรรมการพัฒนา 6) ระยะเวลาในการพัฒนา 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ประกอบการพัฒนา 8) การวัดและประเมินผลการพัฒนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมนสิข สิริธินันท์ (2561: 157-165) ที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัย พบว่า ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) สมรรถนะที่มุ่งเน้น 4) โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร 5) กระบวนการพัฒนา 6) ระยะเวลาการพัฒนา 7) สื่อการเรียนรู้ และ 8) การวัดและประเมินผล

2. ผลการหาคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรตามขั้นตอนต่าง ๆ อีกทั้งยังนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับนักเรียนและได้ศึกษาบริบทจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำไปให้ที่อาจารย์ปรึกษาตรวจสอบเบื้องต้นและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ จากนั้นผู้วิจัย ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและคู่มือการใช้ให้หลักสูตรเพื่อให้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกมลกลั้ย สตาร์ตัน และสิทธิพล อาจอินทร์ (2563: 60-72) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา

หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม อ16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและพูด โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.29) และยังสอดคล้องกับสุวิภา สุริยะปัญญา และศิริพงษ์ เพี้ยศิริ (2564: 323-335) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมภาษาจีนสู่เมืองพระยาแล เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมภาษาจีนสู่เมืองพระยาแล มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.56) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับศศิธร บุญวุฒิวิวัฒน์ และอมรรัตน์ วัฒนาธร (2560: 214-229) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาษาเกาหลีเบื้องต้นสำหรับแรงงานไทย ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.13) และคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.15)

3. นักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7036 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 70.36 ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตรที่วิเคราะห์ หาคุณภาพเครื่องมือโดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวศณ มังชาดา, (2562: 59-60) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ ของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 โดยใช้สถานการณ์จำลอง มีค่าเท่ากับ 0.6600 นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 66 และสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนีย์ กันทะใจ, ชูปทอง กว่างสวาสดี และประภารัตน์ พรหมปภากร (2559: 101-112) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมการเล่าเรื่อง ระหว่างเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติตามเรื่อง และเทคนิคการแสดงตามเรื่อง ด้วยหุ่นเชิดที่มีต่อทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษและความมั่นใจในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมการเล่าเรื่อง ด้วยเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติตามเรื่อง มีค่าเท่ากับ 0.6264 นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 62.64

ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดทำหลักสูตรโดยวิเคราะห์ หาคุนภาพเครื่องมือโดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนสามารถพูดสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ช่วยให้นักเรียนสามารถโต้ตอบการสนทนาเป็นภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วขึ้น นอกจากนี้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบบทบาทสมมติทั้ง 7 ขั้นตอนนี้ นักเรียนสะท้อนให้เห็นว่าการให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างครูและนักเรียน โดยเฉพาะในชั้น 2 ผู้สอน/นักเรียนเลือกผู้แสดงบทบาท เป็นชั้นที่นักเรียนเลือกผู้แสดงบทบาทด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเลือกผู้แสดงบทบาทได้อย่างอิสระตามขอบเขตของเนื้อเรื่อง และชั้นที่ 5 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดง เป็นชั้นที่ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้แสดงแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุงต่อไป ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่านักเรียนให้ความสนใจกระตือรือร้นเป็นอย่างมากในการอภิปราย เพื่อจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุงต่อไป ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช่วงแรกเรื่อง Greeting พบว่านักเรียนยังขาดทักษะการแสดงบทบาทสมมติ ในเรื่องที่เรียน จากการทำกิจกรรมในชั้นที่ 4 ชั้นที่นักเรียนแสดงบทบาท และสังเกตพฤติกรรม พบว่านักเรียนยังไม่กล้าแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการฝึกฝนในด้านการแสดงบทบาทให้มากขึ้น สำหรับเรื่องที่ 2 At the market นักเรียนสามารถพูดแสดงบทบาทสมมติได้ดีขึ้น ส่วนในการวิเคราะห์การเรียนรู้ในเรื่องที่ 3 และ 4 นักเรียนสามารถแสดงบทบาทสมมติและพูดสื่อสารภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่วสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจันทกานต์ ไพรศรี, สรพล จิระสวัสดิ์ และ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2561: 267) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้บทบาทสมมติในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การสอนโดยการใช้บทบาทสมมติช่วยพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับณัฐชา บุปผาชาติ (2561: 1-156) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

คันสนะ มูลทาดี ทวีศักดิ์ ชัยยศ และชนม์ชกรณ วรอินทร์ (2559: 68) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะ ในการพูดภาษาอังกฤษด้วยวิธีแสดงบทบาทสมมติของผู้เรียน หลังการทดลองสูง กว่าก่อนการ ทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนการแสดงบทบาทสมมติจริง ครูผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการเตรียมการ ฝึกซ้อมการแสดงเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและ แสดงบทบาทสมมติได้สมบทบาทมากขึ้น
2. การฝึกพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยการแสดงบทบาทสมมติต้องฝึกฝน บ่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอและค่อย ๆ เพิ่มทักษะขึ้นเรื่อย ๆ จะส่งผลให้นักเรียนกล้าที่จะพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ ในชีวิตประจำวัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติในระดับชั้นอื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธี สอนแบบบทบาทสมมติ หลังจากที่มีการทดสอบหลังเรียนไปสักระยะหนึ่ง เพื่อทดสอบความ คงทนของความสามารถในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียน
3. ควรมีการประเมินด้านเจตคติ เช่น การเข้าถึงบทบาทสมมติที่ต้องแสดง

เอกสารอ้างอิง

- กมลกลัย สดาร์ตัน และสิทธิพล อาจอินทร์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม 16201 ภาษาอังกฤษเพื่อความเป็นเลิศ เพื่อพัฒนาทักษะการฟังและพูดโดยการจัดการเรียนรู้ แบบสมมติเป็นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารการประชุมวิชาการ ระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา, 7(1), 60-72.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

- จันทกานต์ ไพศรี สรพล จิระสวัสดิ์ และ สุขุม เกลยทรัพย์. (2561). การใช้บทบาทสมมติในการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. **วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต**, 14(3), 267-275.
- เฉลิม ทองนวล.(2557). **เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: ไฮเอดพับลิชชิง.
- ณัฐชญา บุปผาชาติ. (2561). การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนयोแซฟอุปถัมภ์อำเภอ สามพราน จังหวัดนครปฐม. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทัศนีย์ กันทะใจ ธูปทอง กว้างสวัสดิ์ และประภารัตน์ พรหมปากร. (2559). ผลการใช้กิจกรรมการ เล่าเรื่อง ระหว่างเทคนิคการแสดงบทบาทสมมติตามเรื่อง และเทคนิคการแสดงตาม เรื่อง ด้วยหุ่นเชิด ที่มีต่อทักษะการฟัง การพูดภาษาอังกฤษและความมั่นใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. **วารสารวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาสารคาม**, 22(พิเศษ), 101-112.
- ทิพวรรณ สุวรรณ สุริศักดิ์ ประสานพันธ์ วาริรัตน์ แก้วอุไร และวิเชียร อารังโสติสกุล. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้โครงการวิทยาศาสตร์ สำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์**, 18(2), 1-12.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มี ประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหากษัตริย์ ฤกษ์คำ และปริญญา สี่ทอง. (2563). การพัฒนาหลักสูตรเตรียมความพร้อมเพื่อ เป็นพระธรรมทูตสำหรับสามเณร. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง**, 9(1), 10-20.
- มนสิข สิริสมบุญ. 2561. การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครู ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์**, 20(4), 157-165.
- โรงเรียนวัดเหมืองง่า. (2563). **รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563**. ลำพูน: โรงเรียนวัดเหมืองง่า.
- วศณ มังขาดา. (2562). การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาท สมมติของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. **วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**, 3 (2), 59-72.

- ศศิธร บุญภูมิวัฒน์ และอมรรัตน์ วัฒนาร. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาษาเกาหลีเบื้องต้นสำหรับแรงงานไทย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 19(2), 214-229.
- คันสนะ มุลทาดี ทวีศักดิ์ ชันยศ และชนม์ชกรณ์ วรอินทร์.(2559). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีแสดงบทบาทสมมติ.**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**, 10(1), 68-83.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2551). **นวัตกรรมตามแนวคิดแบบ Backward Design**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม.
- สุวิภา สุริยะปัญญาและศิริพงษ์ เพียศิริ. (2564). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมภาษาจีนสู่พระยาแล เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย**, 13(1), 323-335.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). **หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Ladousse, G. P. (1987). **Roleplay**. Oxford: Oxford University Press.
- Taba Hilda. (1962). **Curriculum Development Theory and Practice**. New York, Harcourt, Brace and Word Inc.
- Ur, P. (1998). **A Course in Language Teaching Trainee**. Cambridge: Cambridge University Press.

การประยุกต์หลักอรรถในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการ
ปลูกป่าของนายคำนิง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
An Application of Interest in Buddhism and Sufficiency Economy
Theory in Forest cultivation of Kamneng Charoensiri of Charoensiri
of Chum Saeng Sub-District, Satuk District, Buriram Province

ณัฐวุฒิ งามสง่า, พระมหาพจน สุวโจ, ไว ชีรัมย์

Nattawut Ngamsanga, Phramaha Phocana Suwajo, Wai Chueram

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: vi0880@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักอรรถในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ประยุกต์หลักอรรถในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนิง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ มีการสัมภาษณ์ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีความกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงภาคสนาม แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยมีประชากรศึกษาเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรหรือชาวบ้านทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า

อรรถหรืออรรถประโยชน์ หมายถึง ความเจริญอกงามของชีวิต หรือสิ่งที่จะช่วยให้ชีวิตดีขึ้นเจริญขึ้น มี 3 ระดับ คือ 1) ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมายในปัจจุบันหรือในภพชาติ

ได้รับบทความ: 25 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 18 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 20 กรกฎาคม 2565

Received: April 25, 2022; Revised: July 18, 2022; Accepted: July 20, 2022

นี้เรียกว่าทฤษฎีมกัตถะ 2) ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมายในชาติหน้าหรือในภพชาติหน้า เรียกว่าสัมปรายิกัตถะ และ 3) ประโยชน์หรือผลอย่างยั่งยืนหรือประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพาน เรียกว่าปรมัตถะ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ได้ในหลายระดับ หลายมิติ และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน กล่าวคือดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติและปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิตโดยใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐานกับสถานะที่เผชิญอยู่ ให้สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่โลภมาก มีเหตุผล และไม่ประมาท เป็นการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเข้ากับการพึ่งตนเอง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักอัตถะในพระพุทธศาสนา, แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, การปลูกป่า

Abstract

The research title "An Application of Interest in Buddhism and Sufficiency Economy Theory in Forest Cultivation of Kamneng Charoensiri of Chumsaeng Sub-district, Satuk District, Buriram Province" consists of 3 objectives as follows; 1) to study of interest in Buddhism, 2) to study of Sufficiency Economy Theory and 3) to study of an application of Interest in Buddhism and Sufficiency Economy Theory in Forest Cultivation of Kamneng Charoensiri of Chumsaeng Sub-district, Satuk District, Buriram Province. This research is qualitative Research, which is analyzed data from the Tripitaka, Buddhist academic documents, and the relation researches. It is a field-based study. Those data are used by descriptive analysis method.

The research's result found that:

Interest or benefit means life's prosperity or something that will help life grow, or it means benefits bringing happiness, wealth, and virtues that advance life. In other words, it means the goal or aim of human life. If one's aim focuses on useful actions, it means one's actions are conducive to goodness, happiness, and benefit to such goodness and happiness. Those happiness

contain with three levels: 1) the benefit obtainable here and now called Ditthadhammikkatta, 2) the benefit to be won in the next life called Samparayikatta, and 3) The great benefit or effect means Nibbana called Paramattha.

The concept of sufficiency economy can be applied in many levels, dimensions, and forms. Manage life by using the principles and morals as a fundamental guideline to the conditions you are facing. to be able to support oneself Based on the basis of moderation, sufficiency moderate consumption, not greed, reasonableness and carelessness. It is a moral and ethical development with self-reliance.

Keywords: An Application of Interest in Buddhism, Sufficiency Economy Theory, Forest Cultivation

1.บทนำ

สิ่งแวดล้อม คือ สรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์ (สมพร เทพสิทธา, 2537) เป็นทั้งรูปธรรมคือสิ่งที่มนุษย์สามารถสัมผัสสัมผัสทางทวารทั้ง 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เช่น ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด เป็นต้น และเป็นนามธรรมคือสิ่งที่มนุษย์รับรู้ได้ทางใจอย่างเดียว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546) เช่น วัฒนธรรม จารีต ประเพณี เป็นต้น ว่าโดยแหล่งกำเนิด สิ่งแวดล้อมบางอย่างเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ทะเล ภูเขา ป่าไม้และแร่ธาตุต่าง ๆ แต่บางอย่างเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น ถนน หนทาง อาคารบ้านเรือน และสวนสาธารณะ ดังนั้น เมื่อมองตามความหมายของสรรพสิ่งแล้วทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน ดังภาษิตที่ว่า น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า หรือ เสือยังเพราะป่าปูก ป่ารกเพราะเสือยังเป็นต้น

ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานไว้เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พร้อมกับอยู่บนพื้นฐานของความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ผลที่เกิดขึ้นคือ เกิดการอนุรักษ์และเพิ่มพื้นที่ป่าของประเทศไทย เนื่องจากประชาชนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าจากการใช้ประโยชน์ของป่าไม้ที่ปลูก โดยสังเขปมี 4 อย่างดังนี้ 1) พออยู่ คือการปลูกต้นไม้ที่ใช้เนื้อไม้และไม้เชิงเศรษฐกิจให้เป็นป่า ไม้กลุ่มนี้เป็นไม้อายุยาวนานซึ่งจะเน้น

ประโยชน์โดยใช้เนื้อไม้เพื่อสร้างบ้าน ทำเครื่องเรือน และถือได้ว่าเป็นการออมทรัพย์เพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคต ต้นไม้กลุ่มนี้ เช่น ตะเคียนทอง ยางนา แดง สัก พะยูง พะยอม 2) พอกิน คือ การปลูกต้นไม้ที่กินได้รวมทั้งใช้เป็นยาสมุนไพร ไม้ในกลุ่มนี้ เช่น แคนตาลูป มะขามเทศ สะตอ ผักหวาน ฝรั่ง แอปเปิ้ล กล้วย พืชข้าว 3) พอใช้ คือ การปลูกต้นไม้ให้เป็นป่าไม้สำหรับใช้สอยในครัวเรือน อาทิ ทำฟืน เผาถ่าน ทำงานหัตถกรรม หรือทำน้ายาซีกกลาง ไม้ในกลุ่มนี้ เช่น มะค่าสีควาย หวาย ไม้ หมีเหม็น เป็นต้น และ 4) พอรั่มเย็น คือ ประโยชน์อย่าง ที่ 4 ที่เกิดจากการปลูกป่า 3 อย่าง ที่ทำให้เกิดความร่มเย็น และป่าทั้ง 3 อย่างนี้ จะช่วยฟื้นฟูปะบบนิเวศดินและน้ำ ให้กลับอุดมสมบูรณ์รุ่มชื้นและฉ่ำเย็นขึ้นมา

คำนึ่ง เจริญศิริ (คำนึ่ง ชายที่หนีจากโลกมนุษย์เงินเดือน, ออนไลน์) ได้ลาออกจากงานประจำมาเป็นเกษตรกร และลงมือเปลี่ยนพื้นที่กว่า 30 ไร่ ให้เห็นพื้นที่เกษตรกรรม พร้อมสร้างเครือข่ายเกษตรแบบปราณีต จนชุมชนให้การยอมรับ หลังตัดสินใจลาออกจากงานช่างพิมพ์ ซึ่งมีรายได้กว่า สองหมื่นบาท มาเป็นเกษตรกร ในช่วงแรกญาติพี่น้องของคำนึ่ง ไม่มีใครเห็นด้วยกับแนวคิดนี้ แต่ก็ไม่ยอมแพ้ เขาชักชวนหลาน ๆ ลงมือเปลี่ยนพื้นที่รกร้างกว่า 30 ไร่ ให้เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ผ่านไป 6 ปี ต้นไม้และพืชไร่หลายสายพันธุ์เติบโต สร้างรายได้ให้เขามากกว่าเดือนละ 25,000 บาท คำนึ่งย้ำเสมอว่า สิ่งที่ได้มากกว่ารายได้ คือ การยอมรับจากญาติพี่น้องและคนในชุมชน ยอมรับในสิ่งที่เขาทำ ได้ใช้ชีวิตที่เขาเลือกเอง และได้อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ นอกจากพื้นที่แห่งนี้จะเป็นพื้นที่ทางการเกษตรแล้ว ยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับคนในชุมชนและคนต่างถิ่นอีกด้วย วันนี้ชุมชนของนายคำนึ่ง เจริญศิริ เลิกทะเลาะเบาะแว้ง ช่วยกันทำมาหากิน ด้วยการแบ่งปันพันธุ์พืชแจกจ่ายต้นกล้า และเมื่อได้ผลผลิต ก็รวมตัวกันขายสินค้า นำรายได้เข้าสู่กองกลางของชุมชน วันนี้บ้านตามา ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ จึงกลายเป็นป่าผืนใหญ่ “กินอิ่มนอนอุ่น ไม่เป็นหนี้” คือเป้าหมายชีวิตของอดีตพนักงานเอกชนคนหนึ่ง ที่ตัดสินใจออกจากงานก้าวสู่การเป็นเกษตรกร คำนึ่ง ไม่เคยชวนใคร ให้มีเป้าหมายชีวิตแบบเดียวกับเขา หากแต่ตั้งเป้าว่าจะทำให้ทุกคนได้เห็น เพื่อวันหนึ่งจะมีใครมองว่าสิ่งที่เขาทำ สามารถเป็นหนึ่งในทางเลือกของชีวิตได้บ้าง

หลังจากที่นายคำนึ่ง เจริญศิริ ได้ดำเนินการตามรอยพ่อโดยการปลูกป่ามานานจนกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียงบ้านสุขวัฒนาซึ่งเป็นแบบอย่างการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ และการจัดการดิน น้ำ ป่า เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์

ให้เป็นเมืองน่าอยู่ มีการสนับสนุนให้เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน ยากจน เข้าไปทำการเกษตรแบบประณีต 1 ไร่หัวใจเป็นสุข โดยการจัดแบ่งที่ดินสาธารณะ วางระบบน้ำ และบริหารจัดการอย่างเป็นระบบน้ำเข้าพื้นที่เพื่อทำการเกษตร บนพื้นที่สาธารณะกว่า 24 ไร่ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 20 ครอบครัว ภายในพื้นที่ มีการปลูกไม้ยางนา ไม้ผล สลับกับแปลงเกษตรผสมผสานพืชผักหลากหลายชนิด มีคลองน้ำล้อมรอบ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบด้วยคนภายในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ น้ำ ป่าชุมชนร่วมกันโดยน้อมนำหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางการดำเนินงาน (ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียงบ้านสุขวัฒนา, ออนไลน์)

จากการศึกษาเบื้องต้นทำให้เห็นว่าการปลูกป่าของนายคำนึง เจริญศิริ เป็นอีกแนวทางหนึ่งสำหรับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร และก่อให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน เมื่อว่าตามแนวทางของพระพุทธศาสนาได้แก่ประโยชน์ 3 ประการ คือ 1) ทิฐุธรรมมีกัตถะ ได้แก่ ประโยชน์ปัจจุบัน 2) สัมปรายิกัตถะ ได้แก่ ประโยชน์เบื้องหน้า 3) ปรมัตถ์ หรือ ปรมัตถะ ได้แก่ ประโยชน์อย่างสูงสุด ท่านประสบความสำเร็จในชีวิตจนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่ต่างก็ลี้ภัยไปเพื่อมาศึกษาเรียนรู้หลักการและแนวคิดวิถีดำเนินชีวิตของเกษตรกรต้นแบบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักอรรถะในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อเป็นแนวทางในการทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และนำผลการวิจัยไปเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอรรถะในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึง เจริญศิริ
3. เพื่อประยุกต์หลักอรรถะในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม ได้โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ การสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

การศึกษาในเชิงเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2539 อรรถกถา หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ รูปแบบ ความสัมพันธ์ ของการประยุกต์หลักอรรถกถาในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของชุมชนตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศึกษาอรรถกถาในพระพุทธศาสนาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของชุมชนตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

2. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการ ในการการประยุกต์หลักอรรถกถาในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของชุมชน ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

3. สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา องค์ประกอบการประยุกต์หลักอรรถกถาในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของชุมชนตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

3.2 พื้นที่การวิจัย

การศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ชุมชนตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งใช้ภาษาประจำถิ่นซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นข้อค้นพบจากปรากฏการณ์ในพื้นที่เขตชนบทซึ่งมีพื้นที่ทำการวิจัย ดังนี้

1. ทำการศึกษาและคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Selection) ตามความสำคัญของเรื่อง

2. ศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key-informant)

ประชากรศึกษาเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรหรือชาวบ้านทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลชุมแสง อำเภอเสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Selection) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) พระสงฆ์	จำนวน	5	รูป
2) ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น	จำนวน	5	คน
3) เกษตรอำเภอ	จำนวน	1	คน
4) ประชาชนท้องถิ่น/นักวิชาการ	จำนวน	4	คน
5) เกษตรกร/ชาวบ้านทั่วไป	จำนวน	10	คน
	รวมเป็น	25	รูป/คน

3. ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์

4. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักอรรถในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอเสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ในแต่ละข้อมีรายละเอียดสรุปไว้ดังนี้

4.1 หลักอรรถในพระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาพบว่า “ประโยชน์” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มาจากศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตว่า “อรรถ” หรือ “อรรถ” หมายถึงผลที่มุ่งหมาย อรรถ หรืออรรถประโยชน์ หมายถึง ความเจริญงอกงามของชีวิต หรือสิ่งที่จะช่วยให้ชีวิตดีขึ้น เจริญขึ้น หรือหมายถึงผลประโยชน์ที่นำมาซึ่งความสุข ทรัพย์สมบัติ รวมไปถึงคุณธรรมที่ทำให้ชีวิตก้าวหน้า หรืออีกนัยหนึ่งก็คือหมายถึง จุดหมายหรือเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ ถ้ามุ่งถึงการกระทำที่มีประโยชน์นั้นหมายถึงการกระทำที่เอื้ออำนวยต่อความดี ความสุข และเกื้อกูลต่อความดีหรือความสุขนั่นเอง มี 3 ระดับชั้น คือ 1) ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมายในปัจจุบันหรือในภพชาตินี้เรียกว่า ภูมิธรรมมีกัตถะ 2) ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมายในชาติหน้าหรือในภพชาติหน้าเรียกว่า

สัมปรายิกัตถะ 3) ประโยชน์หรือผลอย่างยิ่งหรือประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพานเรียกว่า
ปรมัตถะ

4.2 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ

การประกอบกิจการงานเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่าย จ่าย แจก การบริโภค และการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ให้ได้ผลดี หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ โดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิต มีดุลยภาพระหว่างชีวิตกับสิ่งต่าง ๆ ดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินเป็นสัมมาอาชีวะ เพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์และสังคมให้มุ่งไปสู่ความยั่งยืนด้วยการรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ไม่โลภมาก มีเหตุผล และไม่ประมาท เพื่อพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไว้ด้วยการพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองได้จึงไม่ได้มีความหมายเพราะการพึ่งตนเองได้ทางวัตถุเท่านั้น แต่หมายความว่ากว้างขวางถึงการควบคุมตนเองให้เป็นอิสระปลอดโปร่งจากอำนาจของกิเลสและสามารถข่มตนเอง ช่มใจให้เกิดปัญญาในการมีชีวิตอย่างมีคุณค่ารู้จักทุกข์รู้เท่าทันทุกข์ และมีความสุขตามอัตภาพ

4.3 ประยุกต์หลักอรรถะในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษาพบว่า ประยุกต์หลักอรรถะในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีการประยุกต์ใช้ได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ ดังนี้

หลักทฤษฎีอรรถะมีกัตถะประโยชน์และแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการทั้ง 2 นี้ อาจมีความแตกต่างกันตรงที่ความเข้าใจในความหมาย ซึ่งเป็นบัญญัติศัพท์เรียกต่างกัน แต่มีความสอดคล้องกันในด้านความประพฤติและการปฏิบัติ ซึ่งทั้ง 2 หลักการนี้เมื่อประพฤติปฏิบัติด้วยความเข้าใจอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอเป็นประจำแล้ว มีผลที่จะได้รับคือประโยชน์สุขในปัจจุบัน ทั้งยังส่งผลให้เป็นเกราะหรือภูมิคุ้มกันจากปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

การประยุกต์หลักปรมัตถะประโยชน์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ ประโยชน์สูงสุดตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของนายคำนึ่ง เจริญศิริ ได้สร้างคุณประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อตนเอง และสังคมส่วนใหญ่มหาศาล ซึ่งจัดว่าเป็น

ประโยชน์ที่ยั่งยืนและยาวนานต่อโลกเป็นอย่างมากดังกล่าวนมาแล้วที่ได้เน้นการพัฒนาฐานความเป็นอยู่ของบุคคลให้มั่นคงอย่างยั่งยืน คือ รู้ทำงานด้วยความขยัน รู้ป้องกันเก็บรักษา คบเพื่อนและกลุ่มบุคคลหรือเครือข่ายที่ดี มีชีวิตอย่างสมดุลพอเพียง เป็นพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการชีวิตให้มั่นคงอยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ เพื่อความสุขในชีวิตปัจจุบันของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักปรมัตถะ ประโยชน์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ มีอยู่หลายส่วนที่ควรส่งเสริม ผู้วิจัยได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันนำไปปฏิบัติปรับใช้ตามบริบทของแต่ละฝ่าย เพื่อบูรณาการร่วมกัน ดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การสร้างความกินดีอยู่ดี อยู่ดี มีสุขในปัจจุบันของประชาชนในชุมชน ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีองค์ประกอบสำคัญร่วมด้วยอีกหลายมิติ ซึ่งความเป็นอยู่ของชาวชุมชน ที่มีความพอเพียง พอประมาณได้นั้น เกษตรกรต้องการแหล่งน้ำชลประทาน เพราะแหล่งน้ำธรรมชาติไม่เพียงพอ และเกษตรกรต้องขุดเจาะบาดาลแต่น้ำมีคุณภาพเป็นต่างใช้ทำการเกษตรไม่ได้ในทันที เกษตรกรต้องมีบ่อไว้เพื่อพักน้ำบาดาลเสียก่อนประมาณ 2 วันเพื่อให้น้ำตกตะกอนเสียก่อน แล้วจึงนำมาใช้ในการเกษตร นอกจากนี้ยังมีในเรื่องของไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ที่ต้องให้ความสำคัญและช่วยเหลือสนับสนุน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนผู้เป็นเกษตรกรควรเข้าไปดูแลและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้คือการประยุกต์หลักอรรถในพระพุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการปลูกป่าของนายคำนึ่ง เจริญศิริ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ายังมีหลายกลุ่มในชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มเกษตรปลอดสาร เป็นต้น ซึ่งสามารถที่จะทำการศึกษเพิ่มเติมได้ และจากผลการวิจัยที่สรุปมายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก จึงขอเสนอหัวข้อในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาบทบาทผู้นำกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน
2. เศรษฐกิจพอเพียงเชิงพุทธ: แนวทางการอยู่รอดอย่างปลอดภัยในยุคโควิด 19
3. ศึกษาเกษตรอินทรีย์กับการพัฒนาชุมชนสีเขียว

เอกสารอ้างอิง

- สมพร เทพสิทธา. (2537). ศาสนากับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนามีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.
- YouTube. คำนิ้ง ชายที่หนีจากโลกมนุษย์เงินเดือน. <https://www.voicetv.co.th/read/112861> (สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2563).
- YouTube. ศูนย์การเรียนรู้เกษตรพอเพียงบ้านสุขวัฒนา. <http://gg.g2537g/ma5z1> (สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2563).

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย
กรณีศึกษาน้ำพุร้อนสันกำแพง เชียงใหม่

Factor Affecting Health Tourism Behavior of Senior Thai Tourists
Case Study of Sankamphaeng Hot Spring Chiangmai

ชนิษฐา ใจเป็ง

Chanistha Jaipen

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Lecturer of Tourism and Hospitality Management, Christian University

วิลาวรรณ พิศแสง

Wilawan Pttsawang

บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Bachelor of Business Administration Program in General Management,

Ramkamheang University

E-mail: peeup@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง จำนวน 428 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ สเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation Coefficient Test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพงส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน

ได้รับบทความ: 3 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 1 สิงหาคม 2565

Received: May 3, 2022; Revised: July 27, 2022; Accepted: August 1, 2022

โดยมีการเดินทางมากกว่า 3 ครั้งต่อปี และมีครอบครัวและญาติเป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยว ทั้งนี้ มีครอบครัวและญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์/รถจักรยานยนต์ส่วนตัว ในขณะที่กิจกรรมที่นิยมในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ได้แก่ อาบน้ำแร่/แช่น้ำร้อน และ 2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ประกอบด้วย อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ, น้ำพุร้อนสันกำแพง

Abstract

The objectives of the research are 1) to examine the Thai senior's health tourism behavior visiting to Sankamphaeng Hot Spring and 2) to investigate factors affecting health tourism behavior of senior Thai tourists who visiting to Sankamphaeng Hot Spring. A quantitative research design employing questionnaires was used to collect the data from a sample of 428 senior citizens in Thailand. The data were analyzed and expressed as frequency, percentage, means, standard deviations, and Spearman's Rank Correlation Coefficient Test.

The research results showed that:

1. Health tourism behaviors of senior Thai tourists had the main purpose of leisure tourism. They traveled more than 3 times a year and had family and relatives as guides. There were family and relatives as participant in the trip. Most of them traveled by private car/motorbike. While popular activities for traveling to Sankamphaeng Hot Springs included mineral bathing/hot spring bathing and 2. Factors affecting health tourism behavior of senior Thai tourists who visiting to Sankamphaeng Hot Springs were age, occupation and marriage status. In addition, no significant differences were found among respondents' age on their health tourism behavior.

Keywords: Health Tourism, Senior Thai Tourists, Sankamphaeng Hot Spring

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จำเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง (ศรัณยา วรากุลวิทย์, 2558 :1) เป็นที่ทราบกันดีว่า ปัจจุบันประชาคมโลกมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในอนาคตโดยเฉพาะประเทศไทยที่เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมนับเป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (วาริษฐ์ มัธยมบุรุษ, 2554: 3) กลุ่มนักท่องเที่ยวเกษียณอายุการทำงานหรือผู้สูงอายุนั้นมีรูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เฉพาะคือ 1) เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี 2) มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง ขณะเดียวกันคำนึงถึงความคุ้มค่า 3) ความมั่นใจด้านความปลอดภัย 4) ความมั่นใจด้านบริการ ดูแลสุขภาพที่ดี และ 5) กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ อีกทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ไม่ต้องกังวลต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทางเนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิต จึงมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการที่ส่งผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในจังหวัดทางภาคเหนือที่มีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอสันกำแพง เป็นอำเภอที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีสำหรับนักท่องเที่ยวว่าเป็นหนึ่งในแหล่งกิจกรรมที่มีชื่อเสียง และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติอยู่หลายแห่ง และจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่กำลังเป็นที่นิยมนั้น น้ำพุร้อนสันกำแพงก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวมากมายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งน้ำพุร้อนสันกำแพงมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ได้แก่ การแช่น้ำแร่เพื่อสุขภาพ การบริการบ้านพักและสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการอาหาร การบริการนวด และร้านขายของที่ระลึก อีกทั้งยังมีบริการสถานที่กางเต็นท์/ห้องประชุม และจัดงานเลี้ยงอีกด้วย ทั้งนี้การท่องเที่ยวแหล่งพุร้อนในประเทศไทยถือว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรูปแบบหนึ่ง (ศุภกิจ ยิ้มสรวล และ ตติยา เทพพิทักษ์, 2560: 1960) และจากการที่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุมิแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความพร้อมในด้านเวลาและงบประมาณ มีกำลังซื้อ ไม่มีการระแวงหวาดระแวง บางส่วนมีรายได้จากเงินบำนาญและทรัพย์สินสามารถจ่ายเงินเพื่อเดินทางท่องเที่ยวได้สูงกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้นกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแรกๆ ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเชื่อว่ามีศักยภาพและมีกำลังซื้อ

โดยกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นเป้าหมายหลักคือ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 55 ปี ขึ้นไป (อรนภา ทศนัยนา, 2559: 3) นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นกลุ่มตลาดที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น มีอายุยืนยาว มีสุขภาพแข็งแรงและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้มากขึ้นหลังเกษียณจากการทำงาน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีกำลังในการใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวและซื้อสินค้าที่พึงพอใจ ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมที่มีผลต่อการตัดสินใจด้านการท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เฉพาะแตกต่างจากกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเพื่อรองรับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพง เนื่องจากไม่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพงไว้อย่างชัดเจน มีแต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพงเท่านั้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงใช้สูตรของ คอชแรน Cochran (1953 อ้างถึงใน อภินันท์ จันตะนี, 2550: 25) ดังนี้

$$n = \frac{P (1 - P) Z^2}{e^2}$$

ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จะมีค่าเท่ากับ 384.16 คน แต่เพื่อความสะดวกในการประมวลผลข้อมูล คณะผู้วิจัยจึงกำหนดให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน แต่ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องมีการปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อลดปัญหาของการตอบ

กลับของแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือน้อยกว่าที่กำหนด หรือข้อมูลมีการสูญหาย (Missing data) ส่งผลต่อการเกิดอคติ (Information bias) ในการศึกษาได้ (บุญญพัฒน์ ไชยเมล์, 2556 :14)

$$\text{สูตรการปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \quad \frac{n}{1-R} = n$$

โดยกำหนดให้ค่าอัตราการสูญเสียเท่ากับร้อยละ 10 ($R = 10$)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ต้องเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 43 คน รวมเป็น 428 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยกเป็นร่างแบบสอบถาม เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ คณะผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การแปลความหมายจากคะแนนค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted mean score) ของแต่ละคำถาม โดยแบบสอบถาม มีทั้งหมด 4 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรม การท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว ความถี่ของการเดินทาง กิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้ร่วมเดินทาง การใช้บริการพาหนะในการเดินทาง การพักค้างคืน ช่วงโอกาสในการท่องเที่ยวและการรับทราบข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยใช้วิธีของ Likert (1932: 140) ตั้งแต่มากที่สุด-น้อยที่สุด ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง และ ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ทำการออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปทำการตรวจสอบความเหมาะสมของสำนวนภาษาและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามตัวแปร (Index of Item-Objective Congruence : IOC) เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive method) หลังจากนั้นนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องฯ มีค่า IOC เท่ากับ 0.87

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 428 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดย คณะผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพง และทำการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยเก็บแบบสอบถามทั้งในวันจันทร์-ศุกร์ และวันหยุดสุดสัปดาห์

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความครบถ้วนข้อมูล ความถูกต้องของข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ 1) วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล, ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ, ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพง โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) คือ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่วน้ำพุร้อนสันกำแพงโดยใช้ด้วยการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman's Rank Correlation Coefficient Test) แล้วนำผลมาวิเคราะห์สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนาให้สอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย กรณีศึกษาน้ำพุร้อนสันกำแพง เชียงใหม่ซึ่งผลการศึกษสามารถตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 326 คน (ร้อยละ 76.17) และเพศชาย จำนวน 102 คน (ร้อยละ 23.83) ตามลำดับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่อายุ 60-70 ปี จำนวน 282 คน (ร้อยละ 65.89) รองลงมาคืออายุ 71-80 ปี จำนวน 97 คน (ร้อยละ 22.66) และอายุ 81 ปีขึ้นไป จำนวน 49 คน (ร้อยละ 11.45) ตามลำดับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว

จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 56.77 รองลงมาคือ ว่างงาน/เกษียณอายุ จำนวน 114 คิดเป็นร้อยละ 26.64 และเกษตรกร จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 16.59 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 46.49 รองลงมา มีสถานภาพหม้าย จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 20.33 มีสถานภาพหย่าร้าง 76 คน คิดเป็นร้อยละ 17.76 และมีสถานภาพโสด จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 15.42 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (ร้อยละ 53.04) เพื่อสุขภาพ (ร้อยละ 32.71) เพื่อประชุม/สัมมนา (ร้อยละ 32.71) และอื่น ๆ (ร้อยละ 4.21) โดยมีการเดินทางมากกว่า 3 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 42.29) เดินทาง 1-2 ครั้ง/เดือน (ร้อยละ 32.71) เดินทาง 1-2 ครั้ง/ปี (ร้อยละ 21.26) และ เดินทางมากกว่า 3 ครั้งต่อเดือน (ร้อยละ 3.74) มีครอบครัวและญาติเป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยว (ร้อยละ 37.38) ตั้งใจเดินทางไปท่องเที่ยว (ร้อยละ 31.32) เพื่อนแนะนำและชวนไปท่องเที่ยว (ร้อยละ 28.50) และอื่น ๆ โดยเป็นการไปกับชมรม กลุ่มต่าง ๆ (ร้อยละ 2.8) ทั้งนี้มีครอบครัวและญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว (ร้อยละ 49.07) เดินทางท่องเที่ยวกับเพื่อน (ร้อยละ 21.26) เดินทางคนเดียว (ร้อยละ 20.33) และอื่น ๆ โดยเป็นการเดินทางกับชมรม (ร้อยละ 9.34) ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์/รถจักรยานยนต์ส่วนตัว (ร้อยละ 72.66) เดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง (ร้อยละ 18.46) และเดินทางโดยรถรับจ้าง (ร้อยละ 8.88) และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน (ร้อยละ 18.46) มากกว่าแบบพักค้างคืนใน (ร้อยละ 16.12) และยังพบว่าเลือกเดินทางตามโอกาสที่สะดวก (ร้อยละ 44.39) เดินทางตามฤดูกาลหรือเทศกาลท่องเที่ยวมีเพียงร้อยละ 38.08 ในขณะที่เดินทางตามฤดูกาลและเทศกาลอยู่ในลำดับสุดท้าย (ร้อยละ 17.53) กิจกรรมที่นิยมในการเดินทางมาท่องเที่ยวน้ำพุร้อนสันกำแพง ได้แก่ อาบน้ำแร่/แช่น้ำร้อน (ร้อยละ 33.17) นวดแผนไทย/แช่เท้า (ร้อยละ 29.91) ใช้บริการสรวายน้ำแร่ (ร้อยละ 11.92) ประชุม/สัมมนา (ร้อยละ 10.05) กางเต็นท์/ชมดาว (ร้อยละ 6.77) พักแรม/ค้างคืน, แอ่นอนเซน (ร้อยละ 5.84) และปิกนิก (ร้อยละ 2.34)

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวน้ำพุร้อนสันกำแพง

พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพงในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้หากพิจารณารายด้านพบว่า ความพึงพอใจในด้านห้องน้ำพุร้อนส่วนตัว อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ถัดมา ได้แก่ ด้านการตอบสนองต่อผู้มาใช้บริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99, ด้านบริเวณที่นั่งแช่เท้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95, ด้านการบริการของพนักงานแช่เท้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94, ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91, ด้านความสะดวกสบายของสระว่ายน้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90, ด้านความรู้/ความสามารถของพนักงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89, ด้านบ่อน้ำพุร้อนรวม และด้านร้านขายของที่ระลึก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.88, ด้านห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87, ด้านความน่าเชื่อถือของพนักงาน และด้านความมีน้ำใจของพนักงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.83, ด้านความสะดวกสบายของบ้านพัก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81, ด้านการจัดแบ่งพื้นที่ในการให้บริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79, ด้านการติดต่อสื่อสารของพนักงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77, ด้านความสะดวกสบายของบ้านพัก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76, ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพัก และด้านการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมโดยรอบ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.75, ด้านบริเวณที่นวดแผนโบราณ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74, ด้านคุณภาพของน้ำแร่โดยรวม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73, ด้านการรักษาความปลอดภัย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72, ด้านการอำนวยความสะดวกของพนักงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67, ด้านบริเวณบ่อน้ำพุร้อน (ที่ลวกไข่) และซุ้มอาหารว่างและเครื่องดื่ม รวมถึงร้านค้าต่าง ๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันเท่ากับ 3.65 และท้ายสุดด้านการให้บริการสถานที่จอดรถโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการเดินทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ณ น้ำพุร้อนสันกำแพง มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้ น้ำพุร้อนสันกำแพงควรมีห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุให้มากกว่าที่จัดให้บริการในปัจจุบัน อีกทั้งควรมีการปรับปรุงห้องน้ำห้องสุขาและเพิ่มจำนวนห้องน้ำให้มากขึ้น และควรมีเจ้าหน้าที่แนะนำการใช้บริการ ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติเมื่อมาถึงน้ำพุร้อนในด้านความสะดวก ควรรักษาความสะดวกบริเวณโดยรอบ ทำความสะอาดและมีการจัดการใบไม้ในธารน้ำแร่แช่เท้า และควรมีการควบคุมอุณหภูมิของน้ำบริเวณที่แช่เท้าสม่ำเสมอ หรือให้

พอเหมาะต่อสุขภาพ ทั้งนี้ยังอยากให้มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีร่มเงาเพื่อให้ผู้ที่เดินทางไปท่องเที่ยวได้พักผ่อนมากกว่าในปัจจุบัน และจัดพื้นที่/ซุ้มที่นั่งให้มากขึ้น และท้ายที่สุดควรมีป้ายสื่อความหมายให้ข้อมูลความรู้ น้ำพุร้อนรวมทั้งบอกวิธีการแช่น้ำพุร้อน/การแช่เท้าและสุขอนามัยในการใช้บริการที่น้ำพุร้อนสันกำแพง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ด้วยการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน

ตัวแปร	อายุ	อาชีพ	สถานภาพสมรส
พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ	-0.216**	0.204**	0.279**

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (p) พบว่าตัวแปรปัจจัยทุกตัว ได้แก่ อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดย อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ($p = -0.216$) กล่าวได้ว่า เมื่ออายุมากขึ้นพฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุจะลดลงน้อยลง ในขณะที่ อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ($p = 0.204$ และ 0.279 ตามลำดับ) กล่าวได้ว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีระดับรายได้สูง หรืออาชีพที่มั่นคงสูง มีพฤติกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีระดับรายได้ต่ำ หรือไม่มีอาชีพประจำ และไม่มีธุรกิจส่วนตัว อีกทั้ง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานภาพสมรสมีพฤติกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ครองตัวโสด

5. อภิปรายผลการวิจัย

น้ำพุร้อนสันกำแพงตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านสหกรณ์สันกำแพง ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 37 กิโลเมตร บริเวณพื้นที่เป็นที่ราบสูงล้อมรอบด้วยภูเขา แต่เดิมบริเวณนี้เป็นทุ่งหญ้าและมีธารน้ำร้อน และบ่อน้ำร้อนธรรมชาติที่มีน้ำและไอร้อนผุดพุ่งขึ้นตลอดเวลา ตำบลบ้านสหกรณ์สันกำแพงเป็นตำบลที่จัดตั้งเนื่องจากโครงการพระราชดำริ เริ่มเปิดเป็นหมู่บ้านสหกรณ์การเกษตรเมื่อปี 2516 ธุรกิจน้ำพุร้อนสันกำแพงเป็นโครงการตามพระราชดำริหมู่บ้านสหกรณ์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการร่วมทุนระหว่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง และได้ร่วมกันปรับปรุง และเปิดทำการตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2527 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาพฤติกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนสันกำแพงพบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 76.17) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 60-70 ปี (ร้อยละ 65.89) อีกทั้งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 56.77) และมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 46.49) ในด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (ร้อยละ 53.04) โดยมีการเดินทางมากกว่า 3 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 42.29) และมีครอบครัวและญาติเป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยว (ร้อยละ 37.38) ทั้งนี้มีครอบครัวและญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว (ร้อยละ 49.07) ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถยนต์/ รถจักรยานยนต์ส่วนตัว (ร้อยละ 72.66) สอดคล้องกับ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และ กรวรรณ สังขกร (2563: 67) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ และการบอกต่อ เดินทางท่องเที่ยวพร้อมครอบครัวและเพื่อน

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวแบบไม่พักค้างคืน (ร้อยละ 18.46) และยังพบว่าเลือกเดินทางตามโอกาสที่สะดวก (ร้อยละ 44.39) กิจกรรมที่นิยมในการเดินทางมาท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนสันกำแพง ได้แก่ อาบน้ำแร่/แช่น้ำร้อน (ร้อยละ 33.17) ทั้งนี้จุดกำเนิดแรกของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคือ สปา (Spa) เป็นแหล่งบำบัดโรคโดยใช้น้ำ มีคนเจ็บป่วยจำนวนมากจะเดินทางไปรักษาตัวโดยการอาบน้ำแร่ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงตลอดสมัยกลาง (Middle Age) ก็ยังมีความนิยมอาบน้ำแร่กันอย่างสม่ำเสมอในเชิงของการรักษาพยาบาล ต่อมาในราวศตวรรษที่ 16 แนวความคิดในเรื่องสปาเปลี่ยนแปลงไป คือ นักเดินทางทั้งหลายเริ่มมีความคิดว่า สปาน่าจะเป็น

แหล่งพักผ่อนได้ประกอบกับการพัฒนาการขนส่งในสมัยนั้น ที่สามารถประดิษฐ์คิดค้น Stage Coach ได้จึงทำให้สปาที่เคยให้บริการในลักษณะการรักษาโรคกลายเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ (Relaxation) (สมบัติ กาญจนกิจ, 2557: 161)

ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่สวนน้ำพุร้อน สันกำแพงในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านห้องน้ำพุร้อนส่วนตัว, ด้านการตอบสนองต่อผู้มาใช้, ด้านบริเวณที่นั่งแช่, ด้านกริยามารยาทของพนักงานเท้า, ห้องอาบน้ำ/ห้องสุขา, ด้านความสะอาดของสระว่ายน้ำ, ด้านความรู้/ความสามารถของพนักงาน, ด้านบ่อแช่น้ำพุร้อนรวม, ด้านร้านขายของที่ระลึก, ด้านห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า, ด้านความน่าเชื่อถือของพนักงาน, ด้านความมีน้ำใจของ, ด้านความสะอาดสบายของบ้านพัก, ด้านการจัดแบ่งพื้นที่ในการให้บริการ, ด้านการติดต่อสื่อสารของพนักงาน, ด้านความสะอาดของบ้านพัก, ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านพัก, ด้านการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมโดยรอบ, ด้านบริเวณที่นวดแผนโบราณ, ด้านคุณภาพของน้ำแร่ 3.73, ด้านการรักษาความปลอดภัย, ด้านการอำนวยความสะดวกของพนักงาน, ด้านบริเวณบ่อน้ำพุร้อน (ที่ลวกไข่) และร้านอาหารว่างและเครื่องดื่ม รวมถึงร้านค้าต่าง ๆ และท้ายสุดด้านการให้บริการสถานที่จอดรถ ซึ่งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จะต้องมีการประเมินและรับทราบอีกทั้งมีการประชุม เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับ รพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์ และคณะ (2562: 129) ที่พบว่าปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จของหมู่บ้านท่องเที่ยววนวัฒนวิธ องค์กรความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานชุมชน การมีจิตสำนึกต่อและตระหนักชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ชุมชนดำเนินงานประสบความสำเร็จได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก

ทั้งนี้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ณ น้ำพุร้อนสันกำแพง มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่าน้ำพุร้อนสันกำแพงควรมีห้องน้ำสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุให้มากกว่าที่จัดให้บริการในปัจจุบัน อีกทั้งควรมีการปรับปรุงและเพิ่มจำนวนห้องน้ำ ห้องสุขาให้มากขึ้น และควรมีเจ้าหน้าที่แนะนำการใช้บริการ ขั้นตอน/วิธีการปฏิบัติเมื่อมาถึงน้ำพุร้อน ในด้านความสะอาด ควรรักษาความสะอาดบริเวณโดยรอบ ทำความสะอาดและมีการจัดการไปไม้ในธารน้ำแร่แช่เท้า และควรมีการควบคุมอุณหภูมิของน้ำบริเวณที่แช่เท้าสม่ำเสมอ หรือให้

พอเหมาะต่อสุขภาพ ทั้งนี้ยังอยากให้มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ให้มีร่มเงาเพื่อให้ผู้ที่เดินทางไปท่องเที่ยวได้พักผ่อนมากกว่าในปัจจุบัน และจัดพื้นที่/ชุมชนที่นิ่งให้มากขึ้น และท้ายที่สุดควรมีป้ายสื่อความหมายให้ข้อมูลความรู้แก่น้ำพุร้อนรวมทั้งบอกวิธีการแช่น้ำพุร้อน/การแช่เท้าและสุขอนามัยในการใช้บริการที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ซึ่งสอดคล้องกับสารوخ และ วิภาวดี เผือกบัวขาว (2564: 8) ที่ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้มีทางลาดสำหรับรถวีลแชร์ห้องน้ำที่จอดรถ ที่นั่งพัก ระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อให้ผู้สูงอายุเดินทางได้สะดวกและปลอดภัยอีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ และ วสวัตต์ สุตินญามณี, ชยินทร์ธร ธาดาดุสิตา, และเดือนเด่น วิบูลย์พันธุ์ (2563: 8) ที่พบว่า อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ ข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการเลือกรูปแบบในการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุไทย ในเขตเขตภาคเหนือ ซึ่งเป็นสิ่งที่แหล่งท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังมีความต้องการด้านการบริการของบุคลากรที่มีความสุภาพ อ่อนน้อม เอาใจใส่ในการให้บริการ และการทำความสะอาดอุปกรณ์และเครื่องมือทุกครั้งหลังให้บริการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง พบว่าตัวแปรปัจจัยทุกตัว ได้แก่ อายุ อาชีพ และสถานสมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดย อายุ มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ($p=-0.216$) ในขณะที่ อาชีพ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพง ($p=0.204$ และ 0.279 ตามลำดับ) กล่าวได้ว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีระดับรายได้สูง หรืออาชีพที่มั่นคงสูง มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีระดับรายได้ต่ำ หรือไม่มีอาชีพประจำ และไม่มีธุรกิจส่วนตัว อีกทั้ง นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานภาพสมรสมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ครองตัวโสด สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล รัตนไพจิตร และคณะ (2561: 45) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุใน

จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้และ ภาวะสุขภาพ นอกจากนั้นยังพบว่า เพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบชอบเก็บตัวมีพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากกว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบชอบเข้าสังคม

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นที่นิยมกันแพร่หลายเพิ่มมากขึ้น สืบเนื่องจากคนส่วนใหญ่นอกจากจะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อความสุขและพักผ่อนร่างกายจิตใจแล้ว ก็ยังหันมาใส่ใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing) ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีโปรแกรม การทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาใน ครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในประเทศไทยและ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการวางกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิด การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมากขึ้นต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยนี้ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย กรณีศึกษาน้ำพุร้อน สันกำแพง เชียงใหม่ สามารถนำไปใช้เป็น ข้อมูลเพื่อให้สหกรณ์การเกษตรหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพงนำไปกำหนดการบริหารจัดการที่เป็น สากสกล ได้มาตรฐานและเพื่อปรับปรุงแบบการท่องเที่ยวแบบMass tourism เป็น Alternative tourism ต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

น้ำพุร้อนสันกำแพงมีการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารจัดการ มีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างเหมาะสม ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษา เกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่น้ำพุร้อนสันกำแพงและควรมีการ วิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การศึกษาด้านคุณประโยชน์และคุณภาพของน้ำแร่ในน้ำพุร้อนสันกำแพง ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล รัตนไพจิตร. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- บุญญพัฒน์ ไชยเมล์. (2556). การกำหนดขนาดตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงพรรณนาในงานสาธารณสุข. วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ, 16(2), 9-18.
- รพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์, กิติกร ฮวดศรี, ชนินาถ ทิพย์อักษร, กิติกวินท์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์ และ รังสิมาสว่างทัฬห. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของหมู่บ้านท่องเที่ยววิถีวิถีกรณศึกษาบ้านใหม่ ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 11(1), 117-131.
- วสวัตต์ สุตินฤพนธ์, ชยินทร์ธร ธาดาศุสิตา, และเดือนเด่น วิบูลย์พันธุ์. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุไทยในเขตภาคเหนือ. เอกสารรวบรวมบทความ การประชุมศิลปศาสตร์วิชาการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ครั้งที่ 2 วัน 23 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563.
- วาริชต์ มัยยมบุรุษ. (2554). แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา พื้นที่รอบการไฟฟ้าผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554; “การพัฒนานาคนคชนบทไทย : ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน” 27 - 29 มกราคม 2554.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2558). ธุรกิจท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: แว่ววาว พรินต์ติ้ง, พิมพ์ครั้งที่ 5 (ฉบับปรับปรุง).
- ศุภกิจ ยัมสรพล และ ตติยา เทพพิทักษ์. (2560) .เกณฑ์ในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและภูมิสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อนกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา.การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยนเรศวร; “นเรศวรวิจัย ครั้งที่13: วิจัยและนวัตกรรม ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม”.
- คันสนีย์ กระจำโนม และ กรวรรณ สังขกร. (2563). พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพชาวไทยและชาวต่างชาติ ในภาคเหนือตอนบน.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
40(1), 57-76.

สมบัติ กาญจนกิจ. (2557). นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว = Recreation and
tourism industry. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 2,
ฉบับปรับปรุง.

สาโรช เผือกบัวขาว และ วิภาณี เผือกบัวขาว. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(2), 4-10.

อรนภา ทศนัยนา. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุ
โดยมหาวิทยาลัย. ปรัชญาคุณูปบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย
และการกีฬา. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อภินันท์ จันตะนี. (2550). สถิติและการวิจัยทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา.

**การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4
ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช**

**Administration of Student Care and Support System according to
Brahma Vihara 4 of School Under the Secondary Educational
Service Area Office Nakhon Si Thammarat**

พชรกมล บุญฤทธิ์, มะลิวัลย์ โยธารักษ์, กษมา ศรีสุวรรณ, นพรัตน์ ชัยเรือง
Pacharakamol Boonrit, Maliwan Yotharak, Kasama Srisuwan, Nopparat Chairueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus
E-mail: pacharakamol8661@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) เปรียบเทียบการดำเนินการจัดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ศึกษาแนวทางการดำเนินการจัดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 60 โรงเรียน จำนวน 300 คน เป็นวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Differen: LSD) และสรุปข้อมูลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะโดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการจัดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ได้รับบทความ: 10 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 5 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 8 เมษายน 2565

Received: March 10, 2022; Revised: April 5, 2022; Accepted: April 8, 2022

2. เปรียบเทียบการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เมื่อจำแนกตามสถานภาพ และการเข้าร่วมอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยใช้หลักความเป็นธรรม ความใส่ใจ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ: การบริหาร, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, พรหมวิหาร 4

Abstract

The purposes the student were 1) to study the implementation of the student care and support system management, 2) to compare the implementation of student care and support system management, 3) to explore the guidelines for the management of student care and support student support system according to the Principle of Brahnavihara 4 the schools under the Secondary Education Service Area Office Nakhon Si Thammarat. The study was conducted with school administrators and teachers, involved in the student care and support system from 60 schools total 300 people. The research instrument used was a questionnaire. The statistics used were percentage, average, and standard deviation, and comparison was conducted by testing hypothesis by t-test and one-way ANOVA analysis.

The research results finds that:

1. The average management of the student support system according of the schools under the Secondary Educational Service Area Office, Nakhon Si Thammarat, overall, was very high. When each aspect was considered, it was found that the average of student promotion and development was highest, followed by the aspect of knowing students individually with students screening. Learner forwarding section has minimum average

2. To compare the management of the student system according to the of the schools under the Secondary Educational Service Area Office,

Nakhon Si Thammarat. When they were classified by status and attendance, there was a statistically significant difference at a .05 level when they were classified by work experience and school size, there was no difference.

3. The guideline for the management of the student system according to the principle of the Brahmvihàra of the schools under the Secondary Educational Service Area Office, Nakhon Si Thammarat. The most important aspect was the screening of students employing the principle of fairness, caretaking to help students, to utilize information in promoting and developing of students to be competent in various areas.

Keywords: Administration, Student Support System, Brahma Viharn 4

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 แนวทางการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของ แต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการคือเรื่องความรู้และทักษะ ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสาน ความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานจึงกำหนดนโยบายสำคัญในการให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง นักเรียนมีทักษะต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข มีความรู้สึกรับรู้คุณค่าในตัวเองและผู้อื่น มีทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559: 1)

1) กระทรวงสาธารณสุข จึงได้กำหนดแนวทางในระบบการดูแลสุขภาพช่วยเหลือนักเรียนไว้ 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมนักเรียน 4) การป้องกันและแก้ปัญหา 5) การส่งต่อ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546: 7) จากรายงานสถิติของกรมสุขภาพจิต พบว่า ปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีอาการซึมเศร้า ท้อแท้ และหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 20–24) เยาวชนต้องได้รับการช่วยเหลือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีนักเรียนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงและทางอ้อมจากปัญหาดังกล่าว ในการสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนพบข้อมูล นักเรียนมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัว บิดามารดาหย่าร้างแยกกันอยู่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บิดามารดาอยู่ต่างจังหวัด นักเรียนต้องอาศัยอยู่ กับญาติพี่น้องหรืออยู่กันตามลำพังสภาพเช่นนี้ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกละเลยความอบอุ่น มีผลกระทบต่อด้านการเรียนมาโรงเรียนอย่างมีความสุข ส่งผลให้ไม่มีสมาธิในการเรียน ตื่นสายมาโรงเรียนไม่ทัน ขาดเรียน หนีเรียน ผลการเรียนตกต่ำ นักเรียนเหล่านี้หากถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดีเช่น การใช้สารเสพติด หรือไปเที่ยวเตร่ อาจคล้อยตามได้ง่ายจากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียน เรียนอย่างมีความสุขประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จึงได้ดำเนินงานระบบดูแลสุขภาพช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันมิให้เกิดปัญหาหรือลุกลาม โดยเฉพาะเด็กกลุ่มเสี่ยง และแก้ปัญหาให้นักเรียนในเบื้องต้นได้ให้มีการใช้ระบบดูแลสุขภาพช่วยเหลือ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2552: 14) ช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการที่เป็นไปตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ที่มุ่งให้ทั้งนักเรียน บุคลากร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน รวมทั้งได้มีการนำหลักพรหมวิหาร 4 ดำเนินงานเพื่อดูแลสุขภาพช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตรวจสอบได้เป็นที่ยอมรับของชุมชน สังคมรวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลสุขภาพช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลสุขภาพช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 จำนวน 60 โรงเรียน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) โดยการวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน แล้วสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้รับการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลตามที่ต้องการ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ และแบบสอบถามงานวิจัย ให้กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดตอบแบบสอบถามผ่าน Google Form โดยการสแกนคิวอาร์โค้ด และวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็น ข้อเสนอแนะเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช แต่ละด้าน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การใช้หลักการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในการปฏิบัติงานของครูผู้รับผิดชอบโครงการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปล

ความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยใช้วิธี F-test, t-test และวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็น ข้อเสนอแนะเรื่องแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช แต่ละด้าน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช สรุปผลการวิจัยได้ว่า

4.1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน ส่วนด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแต่ละด้าน

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนโดยการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนรายบุคคลเพื่อสะดวกในการดูแลให้ความช่วยเหลือ และมีการบันทึกและรายงานผลพฤติกรรมนักเรียนพร้อมคำชื่นชมในพฤติกรรมที่พัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้ข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนในการคัดกรองนักเรียนด้วยความปรารถนาดีจะดูแลช่วยเหลือน้อย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีการเอาใจใส่ดูแล ดูแลจัดทำเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนด้วยความรักและปรารถนาดีต่อผู้เรียน และมีการใช้ระเบียบสะสมในการคัดกรองนักเรียนเพื่อการดูแลช่วยเหลือน้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อจัดกิจกรรมช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อประสานการช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักจุดเด่น จุดด้อย และการปรับปรุงพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4) **ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา** ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการให้คำปรึกษาและแนะนำเบื้องต้นแก่นักเรียน และมีการสร้างขวัญกำลังใจ แก่นักเรียนในโอกาสต่าง ๆ ด้วยความชื่นชมยินดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

5) **ด้านการส่งต่อ** ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดให้ครูประจำชั้น หรือ ครูที่ปรึกษาประสานความร่วมมือกับครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครองเพื่อส่งต่อนักเรียนมีปัญหาไปแก้ไข มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีการประชุมกลุ่ม เพื่อปรึกษาปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี มีการจัดระบบส่งต่อนักเรียนมีปัญหา ให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกแก้ไข มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4.2 ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของโรงเรียน และการเข้าร่วมอบรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1) **จำแนกตามสถานภาพ** ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ไม่แตกต่างกัน

2) **จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน** พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการส่งต่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) **จำแนกตามระดับขนาดของโรงเรียน** พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลจากศึกษาแนวทางการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมในหลายลักษณะทั้งด้านบวกและด้านลบ ก่อให้เกิดความหลากหลายในด้านพฤติกรรม ความเป็นอยู่ สติปัญญา ดังนั้น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลจึงต้องรู้จักข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูเข้าใจในตัวนักเรียนมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม การสอบถาม เก็บข้อมูลจากระเบียนสะสม การลงเยี่ยมบ้านนักเรียน มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาด เพื่อจะได้ใช้แก้ปัญหานักเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์

2) ด้านการคัดกรองนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียน เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหา และความต้องการด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติซึ่งควรได้รับการส่งเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา 2) กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี 3) กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน 4) กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ความเป็นอัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิเศษนั้น จนถึงขั้นสูงสุด

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพมีความภูมิใจในตนเองใน ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและกลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ โรงเรียนคาดหวังต่อไป

การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธี คือ 1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 2) การเยี่ยมบ้าน 3) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน 4) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านหลักพรหมวิหาร 4 การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการ ช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และการแก้ไขปัญา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันและแก้ไขปัญาให้กับนักเรียนนั้น ครูที่ปรึกษาต้องดำเนินการมี 2 ประการ คือ 1) การให้คำปรึกษาเบื้องต้น 2) การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญา เช่น กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ่อมเสริม กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน

5) ด้านการส่งต่อตามหลักพรหมวิหาร 4 การป้องกันและแก้ไขปัญาของนักเรียน อาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบคือ 1) การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง 2) การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นปัญาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ เพื่อไม่ให้ นักเรียนเสียโอกาส เสียอนาคต

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยมี สมมติฐาน คือ การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก เป็นไปดั่งข้อสมมติฐาน ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า ในการบริหารงานให้การศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับนโยบายของการจัดการศึกษา ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้อย่างมีความสุขตลอดชีวิต ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้หลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ควบคู่กับการบริหารงานเพื่อส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นริศรา จูแย้ม, 2555: 40) ได้ศึกษาวิจัย “การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนตามความ คิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง” พบว่า การดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริม นักเรียนและพัฒนา นักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช วิชาเรขาคณิต ข้อมูลจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.1 จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปดังข้อสมมติฐานเพราะว่า ผู้บริหารกับครูมีความรู้ประสบการณ์ทำงานในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ผู้บริหารมีหน้าที่หลักคือการบริหาร แต่ครูมีหน้าที่หลักคือการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประนอม แก้วสวัสดิ์, 2556: 59) ได้วิจัย เรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูที่ปรึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมแตกต่างกันโดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการส่งเสริมพัฒนานักเรียนการป้องกันและแก้ไขปัญหา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 8 ระดับ .05 ผู้บริหารและครูที่ปรึกษาที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เพราะว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย ซึ่งมีการสะสมประสบการณ์ไม่เท่ากัน ความรู้ที่มี หรือทัศนคติจึงต่างกัน ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (มุกดา อนุภานนท์, 2555: 43) ได้ศึกษาวิจัย “การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของ

ครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 17” พบว่า (1) คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามการ รับรู้ของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา (2) ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามการรับรู้ของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติ .05

2.3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ขนาดโรงเรียนมีขอบข่ายงานหลัก หรือภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเหมือนกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (จันจิรา ไชยรัตน์ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2561: 32) ได้ศึกษาวิจัย “การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา ที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 จำแนกตามการเข้าร่วมอบรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ควรได้รับการฝึกอบรมสัมมนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (รัฐสยาม วงศ์จันทร์, 2559: 60) ได้ศึกษาวิจัย “การศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23” ผลการวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและประสิทธิผลต่อการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน ประสบการณ์ทำงานต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมแล้วไม่แตกต่างกัน ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยภาพรวมแล้วแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ก็แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูผู้สอน มีระดับความคิดเห็นที่

แตกต่างกัน ดังนั้น ควรได้รับการฝึกอบรม สัมมนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การศึกษาดูงานเพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนางานให้มากขึ้น จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือของโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดเดียวกัน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยวิธีการจัดให้มีการเข้าร่วมอบรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกโรงเรียน
- 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ควรมีนำการบริหารเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการส่งต่อนักเรียนมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
- 2) ควรศึกษาแนวทาง/วิธีการ/บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาความสัมพันธ์กับชุมชนในการส่งเสริมการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการส่งต่อนักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **คู่มือกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จันจิรา ไชยรัตน์ และ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นริศรา จุ้ยแ้ม. (2555). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ประนอม แก้วสวัสดิ์. (2556). เรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- มุกดา อนุกานนท. (2555). การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร การศึกษาตามการ รับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. **วิทยานิพนธ์ปริญญาหลักสูตรการศึกษา มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐสยาม วงศ์จันทะ. (2559). การศึกษาการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

การประยุกต์จิตอาสาเชิงพุทธกับงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม)
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

An Application of Buddhist Volunteer to Village Health Volunteer
of Samed Sub-District, Muang Buriram District,
Buriram Province

แพรวา เพิ่มพิริยกุล, พระมหาพจน์ สุวโจ, บรรพต แคไธสง

Pearwa Pampiriyakul, Phramaha Phocana Suvaco, Banpot Khathaisong

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist Collage

E-mail: ppampiriyakul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีจุดประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาจิตอาสาในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาสภาพปัญหาทางจิตอาสาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ 3) ประยุกต์หลักเมตตากรุณามาใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและภาคสนาม โดยสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ผู้นำชุมชน และประชาชน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองจังหวัด บุรีรัมย์ จำนวน 35 คน พร้อม นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักธรรมสำหรับส่งเสริมการทำงานจิตอาสา คือ 1) เมตตา ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข และ 2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ 2. ปัญหาการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ บางคนไม่ได้มาด้วยใจรัก ไม่มีอุดมการณ์ ไม่เสียสละเวลาในการทำงาน และละเลยต่อหน้าที่ ส่วนภาระงานมีมากเพราะผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและโรคระบาดมากขึ้น ด้านปัญหาค่าตอบแทนนั้นน้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ขาดเมตตากรุณา เพราะไม่เข้าใจความหมายของจิตอาสาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ควรทำความเข้าใจหลักเมตตาและกรุณาอย่างลึกซึ้ง 3. การประยุกต์หลักเมตตาเพื่อใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ ควรมีเมตตาปรารถนาให้คนอื่นมีความสุข ทำงานต้องเน้นช่วยเหลือมนุษยโดยไม่หวังผลตอบแทน และต้องทำตนเป็นตัวอย่าง อุทิศตนเพื่อสังคมอย่าง ไม่หวังผลตอบแทน ตัวอย่างคือพระพุทธรูปเจ้าและพระสาวกสาวิกาจำนวนมาก ส่วนการ

ได้รับบทความ: 1 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 17 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 18 กรกฎาคม 2565

Received: June 1, 2022; Revised: July 17, 2022; Accepted: August 18, 2022

ประยุกต์หลักกรุณาเพื่อใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ ควรลงมือช่วยเหลือโดยไม่มีการบังคับหรือมีค่าจ้าง ความกรุณาเป็นก้าวสำคัญของงานจิตอาสา ปลายทางของกรณามีลักษณะเช่นเดียวกับเมตตา กล่าวคือต้องการให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีมีความสุข แต่ว่างกันที่เมตตาเป็นเพียงความคิดไม่แปรเป็นรูปธรรม แต่กรณากลายสภาพเกิดผลจนสามารถแปรเปลี่ยนเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์, จิตอาสาเชิงพุทธ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

This research aims 1) to study of volunteer in Theravada Buddhism, 2) to study the problem of volunteer work of village health volunteers and 3) to apply the loving kindness (metta) and compassion (karuna) for work of village health volunteers of Samet sub-district, Muang District, Buriram Province. This research is a qualitative research in fieldwork by interviewing 35 sample people including; village health volunteers, the officials of Tambon Health Promoting Hospital, village headmen and people of Samet sub-district, Muang District, Buriram Province. The data were used an analytical descriptions.

The research result finds that:

1. The Buddhist principles for promoting volunteer work are 1) loving kindness (metta); meaning goodwill for human and 2) compassion (karuna); meaning to saving wish others from suffering. 2. The working problem of village health volunteers is that some volunteers do not work with love, do not have ideology, do not have health-leading, do not sacrifice to work and neglect their duties. Also, the work of village health volunteers is over load because of increasing of the elders and the epidemic. The compensation of village health volunteers is less and is not enough for travelling expenditure. The village health volunteers lacked of loving kindness (metta) because they do not really understand the meaning of volunteer in Buddhism. They should deeply realize the principle of loving kindness (metta) and compassion (karuna). 3. The application of loving kindness (metta) for village health volunteer work is that they should have mercy and help humans to be happy. Their work

should focus on helping human without reward. The example can study from the story of the Buddha and his disciples. And, the application of compassion (karuna) for village health volunteer work is that they should act for others without reward or paying wages. The aim of compassion (karuna) is as same as loving kindness (metta). For the difference, loving kindness (metta) is just an idea that does not change to concrete object, but compassion (karuna) changes the state of effect to be concrete object.

Keywords: Application, Buddhist Volunteer, Village Health Volunteer, Buriram Province

1. บทนำ

จิตอาสา (Volunteers Spirit) หมายถึงหน้าที่ของบุคคลที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตใจดีงามทำด้วยความเต็มใจไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ไม่ว่าเงินหรือสิ่งของใด ๆ เป็นผู้เสียสละเพื่อสังคม เพื่อส่วนรวม เพื่อสาธารณะ เป็นการบำเพ็ญประโยชน์โดยการช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคมตามกำลังความสามารถของตน จิตอาสาจึงเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของความเมตตา คือความรักความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน เป็นการตระหนักรู้ปัญหาความทุกข์ความเดือดร้อนของบุคคลอื่นที่ประสบกับปัญหาหรือเพื่อขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ ในสังคมให้เป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม (AS Hornby, 2005: 1421)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้ความสำคัญต่อการทำงานเพื่อส่วนรวมงานจิตอาสาเช่นเดียวกัน โดยพระองค์พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม 2513 ความตอนหนึ่งว่า “ความเจริญของประเทศชาติเป็นความเจริญส่วนรวม ซึ่งเกิดจากผลงานหรือผลการกระทำของคนทั้งชาติ ถ้าวัดได้ว่าทุกคนแบ่งหน้าที่กันทำประโยชน์ให้แก่ชาติตามความถนัดและความสามารถและเกื้อกูลกัน ไม่มีผู้ใดจะอยู่ได้และทำงานให้แก่ประเทศชาติได้โดยลำพัง (ข่าวในพระราชสำนัก, ออนไลน์)

พระพุทธศาสนาเรียกผู้ที่มีจิตอาสาว่า เป็นผู้บำเพ็ญปรหิตประโยชน์ (ที.ปา. (ไทย) 11/246/215) โดยการช่วยเหลือบุคคลอื่นและสังคมตามกำลังความสามารถของตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่ จิตอาสาจึงเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐานของความเมตตาความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน การตระหนักรู้ถึงปัญหาของผู้อื่น รู้ความเดือดร้อนความทุกข์ของผู้อื่น แล้วพยายามหาทางช่วยเหลือหรือแก้ไข และเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

ทั้งหลาย ทั้งร่างกายแรงใจและสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบปัญหาและขับเคลื่อนระบบต่าง ๆ ในสังคม ให้เป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

แนวคิดจิตอาสาพบเห็นในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทว่าด้วยเรื่องของมฆมาณพ ผู้อุทิศร่างกายเพื่องานส่วนรวม เช่น การสร้างสะพาน ทำถนน ปลุกต้นไม้ สร้างศาลาที่พักสำหรับคนเดินทาง และทำความสะอาดที่สาธารณะ (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/199) อีกแห่งหนึ่งพบเห็นในสุภาษิตของพระสารีบุตรเถระว่า (ขุ.ม. (ไทย) 29/177/506) หมายความว่า การช่วยเหลือผู้อื่น คืองานที่กระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน และไม่ได้หวังว่าการกระทำนั้นจะส่งผลดีต่อผู้กระทำในอนาคต แต่เป็นการกระทำเพื่อกำจัดกิเลสเมื่อหมดกิเลสจะไม่มีเกิดอีก จิตอาสา มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ปัจเจกบุคคลอุทิศตนเพื่อประโยชน์คนอื่น กัลยาณมิตรคือกลุ่มเพื่อนที่ชักชวนกันมาทำสิ่งที่สร้างสรรค์และสังคมชุมชน และบุคคลที่เป็นจิตอาสาจะต้องพร้อมในฐานะความเป็นอยู่ที่ดีไม่เดือดร้อน เช่น การบริจาคเงินสร้างโรงพยาบาล สร้างวัด การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การเสียสละเวลา หรือว่าบุคคลที่เกษียณแล้วมีความพร้อมในการทำงานจิตอาสาสาธารณะ เช่น หน่วยกู้ภัย หน่วยกู้ชีพ อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาโรงพยาบาลฉุกเฉิน หรือว่าบางคนอาจบริจาคอาหารทำโรงทาน เช่น มีตู้ปันสุขใส่อาหารน้ำ ขนมไว้ให้คนที่อดอยากคนตกงานหรือคนขาดแคลนอาหาร ในภาวะประเทศเศรษฐกิจตกต่ำ

จิตอาสา มีพื้นฐานมาจากพรหมวิหาร 4 กล่าวคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อัปมัญญา 4 หมายถึง การแผ่ในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณและไม่จำกัดขอบเขต พรหมวิหารมีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1) เมตตา มีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข เป็นความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์และสังคม เมตตาเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่ต้องมีเพื่อคิดสร้างสรรค์ความเจริญให้หมดไป 2) กรุณา ความสงสาร เอ็นดู เห็นใจเมื่อเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ใคร่จะช่วยให้พ้นทุกข์ รวมถึงสัตว์เดรัจฉานที่ได้รับความลำบากก็มีความสงสาร ความกรุณาเห็นความทุกข์ของคนอื่นเป็นอาทรณ์ 3) มุทิตา ความสงสาร ยินดีช่วยให้พ้นทุกข์ในสถานการณ์ปกติ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขมีจิตใจผ่องใส บันเทิง พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุขไม่ริษยาพร้อมทั้งสนับสนุน แก้อุปสรรคเพื่อประโยชน์เพื่อสังคม และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง มีความเที่ยงธรรม ไม่ดีใจหรือเสียใจ มีความสมดุลเป็นปกติสามารถดำรงอยู่ในธรรมด้วยปัญญาและมีเหตุผลอย่างถูกต้อง

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ต.เสม็ด อ.เมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีภาระงานปกติ คือ ดูแลประชาชนรับใช้ผู้ป่วย เยี่ยมผู้สูงอายุ ดูแลผู้ป่วยติดเตียง คัดกรองตรวจสุขภาพประชาชนประจำปีและบริการชุมชนด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นงานมากอยู่แล้ว ยังต้องทำงานตามสถานการณ์โรคระบาดโควิดอีก ภาระงานจึงมากขึ้นเกินความสามารถ นอกจากนั้น

คำตอบแทนก็ถือว่าไม่สมควร เนื่องจากภาระงานเพิ่มขึ้น ด้วยสภาวะการณดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากมีการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้กับงานอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ทำงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงมีความสนใจ “การประยุกต์จิตอาสาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการทำงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคงานจิตอาสาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับงานจิตอาสาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร และกระบวนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัยดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินการกระบวนการวิจัย ดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยหรือกระบวนการวิจัยโดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสารและศึกษาแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ตามแนวทางของพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อมูลทางวิชาการ ดังนี้ 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการทำงาน อาสาสมัครสาธารณสุข และ 3) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ หลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย หรือกระบวนการวิจัย การใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ มาใช้ประกอบในการขึ้นคำถามสัมภาษณ์

ลักษณะของข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ประชากรกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสัมภาษณ์การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 และตอบข้อคำถามจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับการทำงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตามหลักพระพุทธศาสนา

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่/ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 กับงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ รวมทั้งหมด 35 คน ดังต่อไปนี้ 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ม. 11 บ้านโคกเขา จำนวน 15 คน 2) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 5 คน 3) ผู้นำหมู่บ้าน 11 บ้านโคกเขา จำนวน 5 คน และ 4) ประชาชนตำบลเสม็ด จำนวน 10 คน รวม 35 คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการกระบวนการวิจัยมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้ 1) การศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทฤษฎีการใช้หลักธรรมในการทำงานจิตอาสาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรมในการทำงานจิตอาสาอาสาสมัครสาธารณสุข 3) ดำเนินการกำหนดกระบวนการ ขั้นตอนและแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย หรือผู้ให้สัมภาษณ์ และ 4) ออกแบบการวิจัย หรือการสร้างแบบสัมภาษณ์ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบสัมภาษณ์แบบชี้นำซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธีการสัมภาษณ์ในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในเบื้องต้นก่อน เพื่อที่จะนำแนวความคิดหรือข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับปรุงข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์ โดยข้อคำถามสำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ได้นำเนิการออกแบบการวิจัยหรือการสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีรูปแบบหรือมีลักษณะที่ไม่เป็นมาตรฐาน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สรุปรวบรวมข้อมูล

1. การดำเนินการออกแบบการวิจัย 1) ศึกษาทบทวนเอกสาร ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์และแหล่งข้อมูลสำคัญ ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2. วิธีการวิจัย 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจัดหมวดหมู่ เพื่อศึกษาให้เห็นขั้นตอนการจัดกระบวนการของการนำหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) สัมภาษณ์ แบบกลุ่มตามประเด็นที่ตั้งไว้

3. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัววัว ผู้นำชุมชน และประชาชนตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 35 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ กำหนดหัวข้อไว้กว้าง ๆ เป็นการล่วงหน้า ตามประเด็นการวิจัย เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 2) กล้องถ่ายรูป เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมของการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ และ 3) เครื่องมือบันทึกเสียง เพื่อใช้ในการเก็บเสียงสนทนา เพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้งานวิจัยมีเนื้อหาสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการวิจัย

สัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน และกำหนดเกณฑ์คัดเลือก 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 2) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 3) ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 4) ประชาชนทั่วไปตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาและตรวจสอบความถูกต้อง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกแยกประเด็นข้อมูลตามความเหมาะสมพิจารณาข้อมูล แล้วรวบรวมข้อมูลแบบสังเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 เขียนรายงาน

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง แล้วให้ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ภาษา โครงสร้าง ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย แล้วเขียนรายงานเชิงพรรณนาและจัดทำรูปเล่มแล้วนำเสนอรายงานวิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการในการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาใช้ในการกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยการทำงานกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยกระบวนการและวิธีวิเคราะห์นั้นจะได้ดำเนินการกระบวนการตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก หรือแบบแผนหลักที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้น จึงนำประเด็นหลักมาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย และหัวข้อย่อย อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อย ของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยการพรรณนาข้อมูลตามปรากฏการณ์ เพื่อแสวงหาหรือให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพอันเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะ ในการกำหนดสาระสำคัญของการศึกษานำหลักพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 จิตอาสาเชิงพุทธกับงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

จิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีทั่วไป หมายถึง จิตของผู้ที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเกิดจากความสงสารเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน จึงอาสาเข้าช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ไม่เลือกปฏิบัติ เป็นการช่วยเหลือตามกำลังสติปัญญา และความรู้ความสามารถของตน ส่วนจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา หมายถึง จิตของคนผู้มีเมตตาและกรุณา ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น หรือจิตของคนผู้เสียสละแรงกายแรงใจ ช่วยเหลือผู้อื่นคลายทุกข์ มีความสุขตามความเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อสังคม อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎกได้อธิบายความว่า “ธรรมชาติโดยอมรักใคร่ อธิบายว่าเสนาหา เพราะเหตุนั้น ธรรมชาตินั้นชื่อว่าผู้รักใคร่ (เมตตา) อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาตินี้มีในมิตร หรือว่าย่อมเป็นไปเพื่อมิตร แม้เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินี้ชื่อว่าเมตตา ธรรมชาติโดยยอมทำความสะเทือนใจให้แก่สาธุชนทั้งหลาย เมื่อคนอื่นมีทุกข์ เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่าผู้ทำความสะเทือนใจ (กรุณา) อีกอย่าง

หนึ่ง ธรรมชาติโดยอ้อมถ่ายทอด คือยอมกำจัดความทุกข์ของคนอื่น ได้แก่ ยอมปลดปล่อยทุกข์ของสัตว์อื่นให้หมดไป เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่าผู้ถ่ายทอด (กรุณา) อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาติโดยอ้อมถูกทำให้กระจายไป คือยอมถูกทำให้แผ่ไป ด้วยอำนาจแห่งการแผ่ไปในสัตว์ทั้งหลายผู้ประสบความทุกข์ เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่าผู้ถูกทำให้กระจายไป (กรุณา) ขนทั้งหลายยอมยินดีต่อบุคคลผู้ร่ำรวย ด้วยธรรมชาตินั้น เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่า เป็นเหตุยินดีของขนทั้งหลาย (มุทิตา) อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาติโดยอ้อมยินดีเอง เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่าผู้ยินดีเอง (มุทิตา) หรือว่าคุณชาตินั้นเป็นเพียงความยินดีเท่านั้น เพราะเหตุนี้ คุณชาตินั้นจึงชื่อว่า เป็นเพียงความยินดี (มุทิตา) ธรรมชาติโดยอ้อมวางเฉย โดยละความขวนขวายว่า “ขอสัตว์ทั้งปวงจงอย่าผูกเวรกัน” เป็นต้น และโดยเข้าถึงภาวะความเป็นกลาง ๆ เพราะเหตุนี้ ธรรมชาตินั้นชื่อว่าผู้วางเฉย (อุเบกขา)”

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของงานจิตอาสาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยผู้สูงอายุและฟื้นฟูจิตใจคนไข้ติดบ้านติดเตียง ในชุมชนบ้านโคกเขา ตำบลเสม็ด ตามหลักของเมตตาและกรุณา การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์และผสมผสานกันอย่างเป็นกระบวนการ โดยสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตามกรอบของกฎระเบียบในสังคม ด้วยการฝึกฝนให้บริการ ให้ความรู้ ให้การปรึกษา ปลุกฝังจิตสำนึกการเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ ไม่หวังสิ่งตอบแทน บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยการเสริมสร้างจิตอาสาให้มีพลังในระหว่างการทำงานและฝึกวิธีการสอดแทรกธรรมะเข้ากับกิจกรรมในขณะปฏิบัติหน้าที่ เป็นการนำธรรมะซึมซับเข้าภายในจิตใจโดยไม่รู้ตัว ด้วยการให้ช่วยเหลือกันทำงาน ทำให้เกิดการเห็นอกเห็นใจกัน รักสามัคคีกันมากขึ้น และที่สำคัญคือหัวใจการทำงานจิตอาสา คือการให้ด้วยจิตบริสุทธิ์ พร้อมสละกำลังกายกำลังทรัพย์ ยกระดับจิตของผู้ทำงานให้สูงขึ้น ไปสู่ความเป็นผู้มีศีลสมาธิและปัญญายิ่งขึ้นต่อไป

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้าน เป็นลักษณะของบุคคลที่ได้รับใช้ประชาชนในหมู่บ้าน มีน้ำใจและจิตสำนึกที่เสียสละแรงกายแรงใจสติปัญญา เพื่อช่วยในเรื่องการเจ็บป่วย ดูแลสุขภาพของตนเองและสังคม ตัวอย่างในพระพุทธศาสนาคือคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า และคำสั่งสอนที่ดี จึงต้องศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจหลักธรรม เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจ เพื่อให้คนได้ดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ มี 4 ประการ 1) หลักเมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั่วหน้า 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ใฝ่ใจอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของมนุษย์และสัตว์ 3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิงอยู่

เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข และ 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงดุจดั่งขี้ผึ้ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก้เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม พร้อมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะรับผิดชอบตนได้ดีแล้ว

4.2 อุปสรรคและปัญหาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

1) อาสาสมัครสาธารณสุข มีความเสียสละดีมาก ช่วยเหลือประชาชนในเรื่องสาธารณสุข เป็นผู้นำในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ และควบคุมป้องกันโรคติดต่อการคุ้มครองผู้บริโภค และทำงานกับหน่วยงานอื่น เสียสละเวลาส่วนตัว รวบรวมกลุ่มชาวบ้านไปฉีดวัคซีนเพื่อขับเคลื่อนชุมชนให้มีภูมิคุ้มกันโรค เสียสละในงานส่วนรวมไม่มากเท่าที่ควร มีการเตรียมและริเริ่มมาตรการป้องกันโควิด และวิถีใหม่แบบชีวิตใหม่ทางสังคมใหม่ ๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขควรมีความสามัคคีมากกว่านี้ ควรทำงานเป็นทีมในเวลาที่มีโรคระบาด ในเรื่องของงานส่วนรวมอาสาสมัครสาธารณสุขควรมาร่วมงานให้มากกว่านี้ ให้มีความสามัคคีและเสียสละ

2) ภาระงานของจิตอาสามากเกินไป งานอาสาสมัครมีภาระงานมากตามสถานการณ์โรคระบาด ต้องดูแลประชาชนรับใช้ผู้ป่วยและบริการชุมชนในทุกเรื่องที่ร้องขอ เช่นเดียวกับงานของโรงพยาบาล ช่วยประชาชนได้ทุกเรื่อง งานเพิ่มคือการเยี่ยมผู้สูงอายุ ดูแลผู้ป่วยติดเตียง คัดกรองตรวจสุขภาพประชาชนประจำปี งานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำเดือนที่จะต้องทำประจำอยู่แล้ว ต้องทำและส่งรายงานประจำเดือน แต่ปัจจุบันมีโรคระบาดจึงทำให้ภาระงานเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งมีงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่และงานแต่งงาน เป็นต้น และต้องนำประชาชนฉีดวัคซีน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และวัคซีนพิษสุนัขบ้า งานที่ได้รับมอบหมาย เช่น คัดกรองคนเข้าออกตลาดในชุมชน ซึ่งไม่เกี่ยวกับงานสาธารณสุข แต่มาเพิ่มภาระงานโดยไม่จำเป็น งานคัดกรองอาสาสมัครรักษา ดินแดน และการตรวจสมรรถภาพร่างกายและตรวจสุขภาพงานนักศึกษา เป็นต้น

3) ค่าตอบแทนจิตอาสาไม่เหมาะสม ควรเพิ่มตามภารกิจและค่าสวัสดิการอื่นให้เหมาะสมและเพิ่มอาสาสมัครสาธารณสุขตามเกณฑ์ที่กำหนดให้เหมาะสมกับจำนวนประชากร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้านได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 1,000 บาท ปัจจุบันทำงานบริการคัดกรองผู้ติดเชื้อโควิดต้องมีค่าใช้จ่าย เช่นมีค่าโทรศัพท์เพื่อส่งข่าวสาร สื่อสาร ค่าถ่ายรูป ค่าน้ำมันรถไปประชุม การอบรมแต่ละเดือน การขอความร่วมมือออกเยี่ยมคนไข้ การฉีดวัคซีนไข้โรคไต ดูแลคนไข้หญิงหลังคลอด หรือการฉีดวัคซีนเด็กอายุศูนย์ถึงห้าปี

4.3 ประยุต์หลักเมตตา และกรุณา มาใช้กับงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำบ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

การมีหลักเมตตาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้าน มีความสำคัญมาก หากมีเมตตาางานก็สะดวกสบายโดยไม่เสียเวลาเสียงบประมาณ เพราะประชาชนให้ความไว้วางใจ ให้ความรักอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การเข้าพื้นที่ก็จะไม่ลำบากส่วนเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลก็ทำงานสะดวก เพราะมีคนมารับบริการตามนัด ไม่เกี่ยงงาน อาสาสมัครก็สะดวกใจในการดูแล ผู้นำชุมชนขอความร่วมมืออะไรประชาชนก็ยินดี เพราะอาสาสมัครสาธารณสุขมีความรักความเมตตาให้บริการประทับใจ ไม่เลือกปฏิบัติเพราะรักหรือชัง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงควรมีพรหมวิหารธรรมคือเมตตากรุณา งานจิตอาสาเป็นงานภาคประชาชนที่มีความรับผิดชอบในด้านการเป็นผู้นำสุขภาพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้านจะต้องเกี่ยวข้องกับชาวบ้านตลอดเวลา เนื่องจากผู้ประสบเหตุหรือการเจ็บป่วยไม่สามารถดูแลตัวเองได้ นอกจากนั้น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะต้องเผชิญกับชาวบ้านที่มีปัญหาสุขภาพ ปัญหาอยู่ลำพังเพราะลูกหลานไปทำงานต่างถิ่น ปัญหาถูกทอดทิ้ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้านจะต้องดูแลคัดกรองคนในชุมชน เผื่อระวังให้ประชาชนปลอดภัยจากโรคติดต่อ เพราะภาระงานมากมายเช่นนี้ อาสาสมัครสาธารณสุขต้องได้รับการฝึกฝน เพื่อขัดเกลาลดตนละวางตัวตนและบ่มเพาะ ด้วยการรักผู้อื่นโดยไม่มีเงื่อนไข ยอมสละตนเพื่อรับใช้ชาวบ้านและช่วยเหลือผู้ที่ประสบกับความทุกข์ยากลำบาก

กรุณาคือการช่วยตอบสนองความต้องการด้วยการดูแลสุขภาพ ทั้งครอบครัวตนเองและคนอื่นในชุมชน ให้มีสุขภาพดีปลอดภัยจากโรค เพื่อให้เกิดความสุขและปลอดภัย หลักการปฏิบัติจิตอาสาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้านนั้นจะต้องมีหลักเมตตาและกรุณา กล่าวคือทำดีด้วยใจไม่หวังสิ่งตอบแทน หลักธรรมนี้เรียกว่าพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา นอกจากนั้น ต้องแสดงออกด้วยการให้ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตา เป็นการดึงครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติเข้าด้วยกัน อาสาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้านส่วนใหญ่มีอุปนิสัยชอบช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมเสียสละเวลา ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญาด้วยความบริสุทธิ์ใจ นอกจากจะมีโอกาสบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมแล้ว ยังถือว่าเป็นการฝึกฝนหล่อหลอมจิตใจให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ ในทางสร้างสรรค์และเป็นผู้มีปัญญาประพฤติปฏิบัติชอบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์จิตอาสาเชิงพุทธกับงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์” มีข้อค้นพบจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

5.1 หลักเมตตาที่นำมาใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุข ผลการวิจัย พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความเมตตาเสียสละเวลาของครอบครัวด้วยความรัก คิดอยากช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาในเรื่องสุขภาพและสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความเมตตาในการทำงานในภาระงานที่หลากหลายอย่าง รับผิดชอบต่อชีวิตจิตใจที่เข้มแข็งมุ่งมั่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพราะในใจนั้นคิดแล้วว่าทำความดีด้วยหัวใจอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีใจกรุณาใช้ผู้ที่ทุกข์ให้พ้นทุกข์ตามหลักพระพุทธศาสนา ทำบุญทำกุศลด้วยใจจริง ซื่อตรง สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ป่วย ทำให้ได้รับความสุข จิตอาสายินดีรับใช้ผู้ป่วยยินดีผู้ให้บริการมีความสุขเกิดบุญแก่ผู้ให้และผู้รับ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะจิตในพระพุทธศาสนาเถรวาทกรณีศึกษานิสิตปฏิบัติศาสนกิจมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ได้สรุปลักษณะของจิตอาสาในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่ามี 4 ประการ ได้แก่ 1) การแสดงออกด้วยความยินดีหรือเต็มใจ เพื่อมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ 2) การให้ธรรมทาน 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความเมตตา และ 4) การพัฒนาตนให้เข้ากับชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นิสิตปฏิบัติศาสนกิจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยลักษณะจิตอาสาในพระพุทธศาสนาเถรวาทอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ลักษณะจิตอาสาในพระพุทธศาสนาเถรวาทสูงกว่านิสิตที่ปฏิบัติศาสนกิจที่วัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และสำหรับนิสิตที่สังกัดคณะที่แตกต่างกัน โดยภาพรวมมีคะแนนลักษณะจิตอาสาในพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนวทางการพัฒนาจิตอาสาไว้อีก 3 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง นิสิตทุกคนพึงได้รับการพัฒนาให้มีจิตอาสาจากมหาวิทยาลัยในสูงขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนาที่พึงกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมลักษณะจิตอาสาของนิสิตทุกคน ควรส่งเสริมการมีลักษณะจิตอาสาควบคู่กับการเรียนการสอนในแต่ละวิชาและพึงให้นิสิตได้รับรู้ประสบการณ์การเรียนรู้จากศิษย์เก่าหรือศิษย์ปัจจุบันที่มีคุณลักษณะของผู้นำที่มีลักษณะจิตอาสาที่น่ายกย่อง ประการที่สอง ควรเสนอทางเลือกในการปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นโรงเรียนหรือสถานศึกษาให้แก่ นิสิตให้มากขึ้น สำหรับวัดที่เป็นสถานปฏิบัติศาสนกิจ มหาวิทยาลัยน่าจะนำเสนอแนวคิดในการร่วมพัฒนาระบบการปฏิบัติงานให้เป็นระบบที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้นิสิตได้มีโอกาสพัฒนางาน และลักษณะจิตอาสาของตนได้เต็มที่ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยพึงจัดระบบการนิเทศที่ติดตามใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อช่วยขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างการปฏิบัติศาสนกิจ ให้กำลังใจและส่งเสริม การพัฒนาตนแบบกัลยาณมิตร และประการที่สาม ควรปรับมาตรฐานการปฏิบัติศาสนกิจให้สูงขึ้น โดยการวางแผนงานล่วงหน้า มีการประสานงานที่เข้มแข็งและประสานงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบโดยทั่วถึง เน้นนโยบายการส่งเสริมลักษณะจิตอาสาในนิสิตระหว่างคณะ มีการให้ขวัญกำลังใจตามระดับคณะและนิสิตที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกว้างขวางเป็นรูปธรรม ภายใต้ระบบการนิเทศที่ดำเนินงาน อย่างมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้ง่าย (พระกอมสอร์ท โชติรฤทธิโต (สวน), 2552: บทคัดย่อ-34)

5.2 ปัญหาของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยส่วนรวมมีความเสียสละ มีการช่วยเหลือประชาชนเรื่องสาธารณสุข เป็นผู้นำการส่งเสริมสุขภาพ และควบคุมป้องกันโรคติดต่อ การคุ้มครองผู้บริโภค และทำงานกับหน่วยงานอื่น มีการเสียสละเวลาส่วนตัวรวบรวมกลุ่มชาวบ้านไปฉีดวัคซีนเพื่อขับเคลื่อนชุมชนให้มีภูมิคุ้มกันโรคและประชาชนตื่นตัว มีการเสียสละในงานส่วนรวม มีการเตรียมและริเริ่มมาตรการป้องกันโควิดและวิถีใหม่แบบชีวิตใหม่ทางสังคมใหม่ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเป็นผู้นำการจัดการสุขภาพในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขควรมีความสามัคคีมากกว่านี้ ควรทำงานเป็นทีมในเวลาที่มิโรคระบาด งานส่วนรวมอาสาสมัครสาธารณสุขควรมาร่วมงานให้มากกว่านี้ให้มีความสามัคคี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีภาระมากเกินไประดับการศึกษา โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์โรคระบาด นอกจากต้องดูแลประชาชนรับใช้ผู้ป่วยและบริการชุมชนในทุกเรื่องที่ร้องขอแล้วยังต้องมีภาระเฝ้าระวังการระบาดของโรคโควิดอีกด้วย ส่วนค่าตอบแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำบ้านถือว่าน้อยไม่เหมาะสม ควรให้มีการบริหารจัดการส่งเสริมหรืออบรมเพิ่มความรู้ และเพิ่มค่าตอบแทนหรือเป็นสวัสดิการ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจของผู้ทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อสม” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษา และด้านการฟื้นฟู โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง โดยผลการปฏิบัติงานในรายด้าน ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ด้านการป้องกันโรคผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง ด้านการรักษาพยาบาลผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง และด้านการฟื้นฟูผลการปฏิบัติงานระดับปานกลาง (นิฏจรัส มธรส, 2549: บทคัดย่อ)

5.3 ประยุกต์หลักเมตตากรุณามาใช้กับงานจิตอาสาของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

การใช้หลักความกรุณาสงสารในงานจิตอาสาสาธารณสุขประจำบ้าน คือ การใช้หลักธรรมในการทำงานอาสา โดยให้ความกรุณาปรารถนาดีต่อผู้รับบริการ หรือประชาชนที่เจ็บป่วยต้องการคำปรึกษา หรือคนในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เพื่อให้เขาได้รับความสุขและมีกำลังใจต่อสู้กับทุกข์ที่กำลังเผชิญอยู่ เป็นการนำเอาความรู้เชิงทฤษฎีหรือความรู้ที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ในการทำงานจิตอาสาให้มีประสิทธิภาพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับคำชมเชยจากบุคคลทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศในเรื่องของงานจิตอาสา กรุณาเป็นหลักธรรมในการนำมาประยุกต์ใช้ในงานจิตอาสา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นพื้นฐานความดีความงามให้กับตนเองและผู้อื่นและเป็นผู้ที่ให้การบริการดูแลบริการประชาชน ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ แต่การจะทำอย่างนั้นได้จะต้องอาศัยคุณธรรม

ภายใน คือ เมตตากฎา ซึ่งประยุกต์ใช้ได้ผลจริง และจะต้องเว้นจากอคติที่เป็นความลำเอียง 4 อย่าง คือ ลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะหลงเชื่อ และลำเอียงเพราะความกลัวภัย เมื่อเว้นจากอคติแล้วก็จะมีความเที่ยงธรรมและความยุติธรรมในการเป็นจิตอาสา สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ. 91” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดจิตอาสา เป็นแนวคิดที่เป็นสากลตามความหมายของคำว่า อาสาสมัครที่หมายถึงการเลือกกระทำกิจกรรมที่ตนเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ควรกระทำ เป็นความรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน และเป็นการกระทำที่ไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่ต้องกระทำ ส่วนแนวคิดจิตอาสาของอาสาสมัคร สวพ 91 เป็นการทำงานที่เกิดจากการหลอมรวมหลักพุทธธรรมที่นำไปสู่การให้ ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน บรรเทาทุกข์แก่บุคคลอื่นผ่านโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยอาสาสมัครอาสาชญากรรม แจ้งสภาพจราจร วิทยากรอาสา อาสาช่วยเหลือผู้ประสบภัย และกองทุนเหรียญสลึง หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนา พบว่ามีหลักพุทธธรรมที่ใช้ คือ 1) พรหมวิหาร 4 หลักธรรมประจำใจ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2) สังคหวัตถุ 4 หลักธรรม เพื่อการสงเคราะห์สังคม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา และ 3) หลักธรรมที่ส่งเสริมการทำงานจิตอาสา คือหลักไวยาวัจมัย หมายถึงการชวนชวนช่วยเหลือตามกำลัง ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและผู้อื่น ส่วนการประยุกต์หลักพุทธธรรมต่อการทำงานจิตอาสาสมัคร สวพ 91 พบว่า มีการประยุกต์ การให้ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน บรรเทาทุกข์ มาใช้กับวิถีชีวิตประจำวันในยุคปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องกัน และมีปัญหาที่จะนำหลักพุทธธรรมที่เป็นหลักประจำใจคือพรหมวิหาร 4 และ สังคหวัตถุ 4 มาสังเคราะห์สังคม เพื่อประโยชน์ของผู้อื่นในสังคมและประโยชน์ตนคือการมีความสุข การเห็นสังขธรรมของชีวิต การให้อภัยและมีทุกข์น้อยลง (ไจตนย์ ศรีวังพล, 2552: บทคัดย่อ)

5.4 สรุป

หลักธรรมสำหรับส่งเสริมการทำงานจิตอาสา คือ 1) เมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั่วหน้า และ 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใส่ใจอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของมนุษย์และสัตว์

ปัญหาการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ จิตอาสาบางคนไม่ได้มาด้วยใจรัก มีงานประจำ จัดสรรเวลาไม่ตรงกับงาน ไม่มีอุดมการณ์ ไม่เป็นผู้นำสุขภาพ ไม่เสียสละเวลาในการทำงาน ไม่ช่วยเพื่อนในการแจ้งข่าวโรคระบาด ละเลยต่อหน้าที่ จึงทำให้งานไม่สมบูรณ์และเกิดความเสียหายอันตรายถึงชีวิต ภาระงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีมาก เพราะผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและโรคระบาดมากขึ้น ส่วนปัญหา

คำตอบแทนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านนั้นน้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อค่าเดินทาง และงานจิตอาสาพบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านขาดเมตตากรุณา เพราะไม่เข้าใจในความหมายของจิตอาสาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง แนวทางแก้ไขคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านควรทำความเข้าใจหลักเมตตาและกรุณาอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ มุ่งทำความดี ไม่เบียดเบียนกันทางกายวาจาและใจ สร้างความรักความศรัทธาต่อประชาชน และทำงานด้วยความเสียสละไม่หวังผลตอบแทน

การประยุกต์หลักเมตตาเพื่อใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไม่ควรเห็นต่างทางความคิดเห็นกับคนอื่น ใช้หลักเหตุผลพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นกัน ให้เห็นว่าทุกคนมีเมตตาปรารถนาให้คนอื่นมีความสุขเหมือนกัน ทุกคนต้องการให้เพื่อนมนุษย์มีความสุขกายสบายใจเหมือนกัน การทำงานต้องเน้นช่วยเพื่อนมนุษย์โดยไม่หวังผลตอบแทน เพราะความสุขของจิตอาสาคือความสบายใจสุขใจที่เห็นเพื่อนมนุษย์มีความสุข ขณะเดียวกันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต้องทำตนเป็นตัวอย่าง กล่าวคืออุทิศตนเพื่อสังคมอย่างไม่หวังผลตอบแทนอันใด ตัวอย่างดังกล่าวเห็นได้จากพระพุทธเจ้าและพระสาวกสาวิกากำนานมาก สุตท้ายความเมตตาต้องมาสู่ความสามัคคีของชุมชนและความผาสุกของสังคม

การประยุกต์หลักกรุณาเพื่อใช้ในงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านควรตั้งความปรารถนาให้ผู้อื่นหรือสรรพสัตว์พ้นจากทุกข์ด้วยการลงมือทำโดยไม่มีการบังคับหรือมีคนจ่ายค่าจ้าง การช่วยเหลือเป็นการเสียสละอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความปรารถนาดีที่ออกจากใจ ความกรุณาหรือการช่วยเหลือเป็นอีกก้าวหนึ่งของงานจิตอาสา เพราะนอกจากจะปรารถนาดีช่วยเหลือเท่านั้น แต่เป็นการลงมือทำให้เกิดผลทันที จนกลายเป็นรูปธรรม สังคมต้องการกรุณาเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมทุกอย่างจะดำเนินไปได้ต้องมาจากการลงมือกระทำ ปลายทางของกรณาก็มีลักษณะเช่นเดียวกับเมตตา กล่าวคือต้องการให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและผาสุก แต่ต่างกันที่เมตตาเป็นเพียงความคิดไม่แปรเป็นรูปธรรม แต่กรุณาเกิดผลสามารถแปรเปลี่ยนอย่างเป็นรูปธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เรื่องคำตอบแทนควรเพิ่มให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ และควรมีสวัสดิการเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ
2. อาสาสมัครสาธารณสุขควรมีกฎหมายรองรับ เมื่อเวลาพบอุบัติเหตุหรือพิการ ให้มีการเยียวยาหรือค่าเสียหายเหมือนกับพนักงานจ้างของรัฐ

3. ให้ความสำคัญกับอาสาสมัครสาธารณสุขมากกว่านี้ ควรมอบของขวัญเพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน

4. ให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้นำเสนอโครงการกับองค์การบริหารตำบลเสม็ดและกำหนดงบประมาณเองให้สอดคล้องกับภาระงาน

5. ให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมียานพาหนะสำหรับใช้รับส่งยาหมุนเวียนในตำบลเสม็ด และใช้งบประมาณขององค์การบริหารตำบลเสม็ด

6. อาสาสมัครสาธารณสุขควรผ่านการอบรม ควรมีความรู้ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างน้อย เพื่อสะดวกในการทำงานการสื่อสารหรือเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อการพัฒนาตัวของอาสาสมัครเอง โดยรัฐสนับสนุนออกค่าใช้จ่ายให้ให้ได้รับการศึกษาถึงระดับปริญญาตรีด้วยความสมัครใจ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาจิตอาสาของตำบลเสม็ด โดยเน้นผู้มีความตั้งใจและปฏิบัติจริง ๆ

2. ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อจิตอาสาของตำบลเสม็ด และตำบลอื่น ๆ

3. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินการมีจิตอาสาของตำบลเสม็ด และตำบลอื่น ๆ โดยเน้นผู้มีความตั้งใจและปฏิบัติจริง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ไจตนย์ ศรีวังพล. (2552). ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสาของอาสาสมัคร
สพว. 91. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และ
ศิลปะแห่งชีวิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- นัญจรัส มธรส. (2549). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้านในค่ายนวมินทรราชินี อำเภอ จังหวัดชลบุรี. **ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระกัณโธ สอรรถ ไซตรฤทธิ (สวน). (2552). การศึกษาลักษณะจิตอาสาในพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท:
กรณีศึกษานิสิตปฏิบัติศาสนกิจมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชีวิตและความตาย. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- AS Homby. (2005). **Oxford Advanced Learner's Dictionary**. 7th Edition. Oxford: Oxford University Press.
- ข่าวในพระราชสำนัก. (10 กรกฎาคม 2513). <http://www.ch7.com/news/news-speech.aspx> (สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2563).

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่าย
หัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
School Administration Towards Academic Excellence of Huasai Network 2
Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3

จันทร์จิรา สระแดง

Janjira Sadang

โรงเรียนชุมชนวัดเกาะเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ChomchonWatKhophet School Nakhon Si Thammarat Primary Educational

Service Area Office 3

พระมหาสุพจน์ สุเมโธ, พระครูประโชติกิจจาภรณ์, อาภรณ์ อ่อนคง

Phramaha Supot Sumato, Phrakhruprachotkichchaporn, Aporn Onkong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: Janjira.taktarng@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 2) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 3) นำเสนอการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 5 คน และการจัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษามี

ได้รับบทความ: 28 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 9 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 9 เมษายน 2565

Received: March 28, 2022; Revised: April 9, 2022; Accepted: April 9, 2022

บทบาทในการสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษาได้กำหนด

2. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 คือ 1) ภาวะผู้นำหรือการนำองค์กร ใช้วงจร PDCA 2) การวางแผนกลยุทธ์ สร้างความตระหนักถึงความจำเป็นการดำเนินการ 3) การให้ความสำคัญกับผู้เรียน มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) การดำเนินงานการวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล จัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย 5) การให้ความสำคัญกับบุคลากร กำกับดูแล การเสริมขวัญกำลังใจแก่ครู 6) การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ ใช้วัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียน 8) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวางแผนการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ 9) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ บุคลากรส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม

3. การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ, ความเป็นเลิศทางวิชาการ

Abstract

The study aimed (1) to study the state of educational institution administration towards excellence. 2) to study the administration of educational institutions towards academic excellence of the Hua Sai 2 network educational institutions 3) to present the school administration towards academic excellence in educational institutions Hua Sai Network Group 2 using qualitative research regulations study and research information from textbooks Documents and research related to school administration towards academic excellence The data were collected by in-depth interviews with 15 participants, 5 in-depth interviewees and 7 panel discussions by experts.

The results of the study were as follows:

1. The state of educational institution administration towards excellence in the network of educational institutions Hua Sai 2 is an operation related to

teaching and learning in educational institutions. There are activities related to the development of teaching and learning to achieve the best and most effective results for the learners. The school administrators play a role in supporting teachers to organize teaching and learning activities to achieve the goals of the curriculum. The academic administration is the implementation of the objectives that the educational institutions have set.

2. Educational Institution Administration towards Academic Excellence of Network Education Institutions Hua Sai 2 is 1) Leadership or leadership using the PDCA cycle 2) Strategic planning Create awareness of the need for action. 3) Focus on learners. There is an operation of the student support system. 4) Measurement operations. analysis and knowledge management study and analysis of individual learners 5) The importance of personnel, supervision and morale enhancement of teachers. 6) Management towards excellence Use participatory management principles. 7) Action results. Use to measure and evaluate grades. 8) Learning achievement Plan teaching and learning for achievement 9) Desirable characteristics. Integrate and promote desirable characteristics in 8 learning subject groups.

3. The administration of educational institutions towards academic excellence of the Hua Sai 2 network educational institutions was found to be appropriate. possible helpful can be used.

Keywords: School Management Towards Excellence, Academic Excellence

1.บทนำ

การศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ตลอดจนการเสริมสร้างและปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม อันดีงามให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ถือเป็นแผนแม่บทหลักในการพัฒนาประเทศมี หลักการสำคัญคือ “ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ดังกล่าว ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” เพื่อการดำเนินการให้ถึงเป้าหมายสำคัญนี้ หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องร่วมมือกัน (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554: ก)

สถานศึกษาจึงถือเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะผู้เรียนจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานตามแนวทางของสถานศึกษา ปัจจุบันการบริหารงานในสถานศึกษาได้จัดรูปแบบการบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ บริหารวิชาการ บริหารงบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารทั่วไป ซึ่งการที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จทางด้านการเรียนรู้นั้น ฝ่ายงานการบริหารวิชาการจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นฝ่ายงานที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นหลักบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน (หทัย ศิริพิน, 2558: 3) ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพผู้เรียนไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของสถานศึกษาอยู่เสมอ

จากการรายงานผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้สรุปวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษาสารสนเทศทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2563 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษา ได้กำหนดจุดเน้นเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ ดังนี้ 1) การพัฒนาการศึกษาปฐมวัย 2) การอ่านออก เขียนได้ 3) การปลอดขยะ 4) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ (O-NET/NT) 5. การพัฒนาสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐาน/ระบบประกันคุณภาพภายในเข้มแข็ง จากรายงานประเมินคุณภาพของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2563 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มากกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกกลุ่มสาระ ยกเว้นกลุ่มสาระภาษาอังกฤษเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2561 พบว่า ต่ำกว่าปีที่ผ่านมา 1 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามแผนปฏิบัติการประจำปี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงกว่าค่าเป้าหมาย (กลุ่มนโยบายและแผน, 2563: 5)

ดังนั้น การทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่ประเทศชาติต้องการนั้น เกี่ยวข้องกับงานบริหารวิชาการโดยตรง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อพัฒนางานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา จะทำให้ได้ประโยชน์และแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

3.วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้
1) การศึกษาสภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 7 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน รวมจำนวน 15 คน 2) การศึกษาการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 2 คน รวมจำนวน 5 คน 3) การนำเสนอ ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน และหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 7 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และแบบประเมินและแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดย (1) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (2) ขั้นตอนการศึกษาการบริหาร โดยขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขั้นตอนการนำเสนอการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของ

สถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 ด้วยการจัดประชุมกลุ่มผ่านรูปแบบออนไลน์ google Meet เพื่อให้ความเห็น และข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนำเสนอการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของงานวิชาการ ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นการดำเนินงาน ครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การประเมินผลรางวัลและการนิเทศการสอน

2. การศึกษาการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มีกระบวนการดำเนิน 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำหรือการนำองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การให้ความสำคัญกับผู้เรียน 4) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) การให้ความสำคัญกับบุคลากร 6) การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ 8) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 9) คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. การนำเสนอร่างการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ต่อผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์มีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ดังนี้

- 1) ภาวะผู้นำหรือการนำองค์กร มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้
(1) ชื่นวางแผน (P) (2) ชื่นปฏิบัติงาน (D) (3) ชื่นตรวจสอบงาน (C) (4) ชื่นปรับปรุงงาน (A)
- 2) การวางแผนกลยุทธ์ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของกลยุทธ์ (2) การดำเนินการทำแผนกลยุทธ์ (3) การประสานแสวงหาผู้ร่วมพัฒนาแผนกลยุทธ์ (4) การสร้างพันธสัญญาร่วมกัน
- 3) การให้ความสำคัญกับผู้เรียน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (2) การประเมินผู้เรียนรายบุคคล (3) การจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงความต้องการของผู้เรียน
- 4) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้
(1) ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรและจัดทำหลักสูตร (2) การจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม (3) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ (4) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (5) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเทคนิคและวิธีการ (6) จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน (7) การติดตามและการประเมินผลการจัดการศึกษา (8) นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 5) การให้ความสำคัญกับบุคลากร มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) ศึกษาและวิเคราะห์ความรู้และคุณภาพของครู (2) สำนวจความคิดเห็นของครูผู้สอน (3) วิเคราะห์ผลข้อมูลการสำวจความคิดเห็นของครู (4) ประสานงานกับวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ (5) กำกับดูแล สนับสนุน ช่วยเหลือ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน (6) การเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่คุณครู
- 6) การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้
(1) สถานศึกษาโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและบริหารการศึกษาที่มุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันประชุมวางแผนดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย (3) มีการทำงานเชิงรุก (4) มีการวางแผนการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ
- 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สถานศึกษามีการวางแผนดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (2) สถานศึกษาดำเนินโครงการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน (3) การวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียน
- 8) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) วางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (2) ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) คุณครูจะเน้นการเรียนการสอนแบบให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ (4) สถานศึกษามีนโยบายให้ครูออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม

9) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สถานศึกษา มีการบูรณาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม (2) สถานศึกษามีนโยบายส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (3) มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 ผลการศึกษาพบว่า เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน เพราะว่าความเป็นเลิศของสถานศึกษา เป็นงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีชา จันทรมณี (2556: 16) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นการจัดการกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร

2) การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 ผลการศึกษาพบว่า มีกระบวนการดำเนิน 9 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ภาวะผู้นำหรือการนำองค์กร (2) การวางแผนกลยุทธ์ (3) การให้ความสำคัญกับผู้เรียน (4) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ (5) การให้ความสำคัญกับบุคลากร (6) การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ (7) ผลลัพธ์การดำเนินการ (8) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (9) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นไปตามกระบวนการบริหารของปรัชญา เวสารัชช (2554: 3) กล่าวว่า เป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการมีรูปแบบ ขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผล การศึกษาเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

3) การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 ผลการศึกษาพบว่ามีการดำเนินงานกระบวนการบริหารทั้งหมด 9 องค์ประกอบประกอบด้วย

(1) ภาวะผู้นำหรือการนำองค์กร มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) ขั้นวางแผน (P) (2) ขั้นปฏิบัติงาน (D) (3) ขั้นตรวจสอบงาน (C) (4) ขั้นปรับปรุงงาน (A) ทั้งนี้เพราะกระบวนการบริหารสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ ชิดไธสง (2553: 111) ศึกษาการพัฒนาระบบบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งการนำองค์กรมีการดำเนินการโดยใช้การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ผู้บริหารได้มีการวางแผนและกำหนดการประชุมเพื่อกำหนดค่านิยม การวางแผนกลยุทธ์ โครงสร้างการบริหารงานร่วมกันเพื่อการรับทราบแนวทางปฏิบัติ

(2) การวางแผนกลยุทธ์ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของกลยุทธ์ (2) การดำเนินการทำแผนกลยุทธ์ (3) การประสานแสวงหาผู้ร่วมพัฒนาแผนกลยุทธ์ (4) การสร้างพันธมิตรยุทธศาสตร์ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภา เพียรเจริญ (2556: 126) ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนเกี่ยวกับเกณฑ์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาพบว่า ผู้บริหารใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยให้ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอนและนักเรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน

(3) การให้ความสำคัญกับผู้เรียน ขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้ (1) มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน (2) การประเมินผู้เรียนรายบุคคล (3) การจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งชัชดาพร เวะชาติ (2554: 28) กล่าวว่า การให้ความสำคัญกับผู้เรียน ควรจัดการประชุมกำหนดนโยบาย แผนงานโครงสร้างการสอน วางแผนการเรียนการสอนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการเตรียมเกี่ยวกับการศึกษาหลักสูตร ศึกษาคู่มือครู ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีคุณภาพและผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้

(4) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรและจัดทำหลักสูตร (2) การจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม (3) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ (4) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล (5) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเทคนิคและวิธีการ (6) จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน (7) การติดตามและการประเมินผลการจัดการศึกษา (8) นำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับชาลินี ฉายารัตน์ (2550: 122) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนางานวิชาการด้านการวัดผล

ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนรู้ คือ ร่วมกันวางแผน จัดการประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ และเหมาะสมกับผู้เรียน

(5) การให้ความสำคัญกับบุคลากร มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) ศึกษาและวิเคราะห์ความรู้และคุณภาพของครู (2) สืบหาความคิดเห็นของครูผู้สอน (3) วิเคราะห์ผลข้อมูลการสืบหาความคิดเห็นของครู (4) ประสานงานกับวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ (5) กำกับ ดูแล สนับสนุน ช่วยเหลือ ติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน (6) การเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่คุณครู สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา เพียรเจริญ (2556: 126) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านการส่งเสริมการพัฒนาคู ถือเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะอื่น ๆ

(6) การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สถานศึกษาโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและบริหารการศึกษาที่มุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (2) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันประชุมวางแผนดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย (3) มีการทำงานเชิงรุก (4) มีการวางแผนการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ เช่นเดียวกับ เอกธิป สุขวารี (2554: 54) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการสู่ความเป็นเลิศเป็นภารกิจของผู้บริหาร ที่ต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารไม่ดีจะกระทบกระเทือนส่วนอื่นของหน่วยงาน

(7) ผลลัพธ์การดำเนินการ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สถานศึกษามีการวางแผนดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (2) สถานศึกษาดำเนินโครงการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน (3) การวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมเกียรติ ชิตไธสง (2553: 54) พบว่าผลการดำเนินการด้านการปฏิบัติการของกระบวนการที่สร้างคุณค่า รวมทั้งผลิตภาพ รอบเวลา ผลการดำเนินการขององค์กรหรือส่วนราชการที่ทำงานเกี่ยวข้องกัน รวมถึงตัวชี้วัดประสิทธิผลอื่น ๆ ที่เหมาะสม ตัวชี้วัดที่สำคัญ ของผลการดำเนินการด้านการปฏิบัติการของกระบวนการสนับสนุน

(8) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) วางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (2) ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) คุณครูจะเน้นการเรียนการสอนแบบให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ (4) สถานศึกษามีนโยบายให้ครูออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูล ศรีกิ่งแก้ว (2558: 35) ศึกษาเรื่อง การ

พัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทยเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนต์โยเซฟพิพัต พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีมีประสิทธิภาพและตระหนักถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลเพราะผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

(9) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) สถานศึกษา มีการบูรณาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม (2) สถานศึกษามีนโยบายส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (3) มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ สุจิตตรา บัวจันทร์ (2558: 5) ได้ศึกษารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุดรธานีเขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยจัดบูรณาการในการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ควรมีการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการที่ชัดเจน
2. สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาครูและบุคลากรของทางการศึกษาให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. สถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ควรพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบนำไปเป็นแบบแผนปรับใช้ในการดำเนินงานและปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการในกลุ่มเครือข่ายอื่น เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาหลักการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ต่อไป
2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปเพื่อเป็นการเปิดกว้างควรให้มีการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ระดับเขตพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนโยบายและแผน. (2563). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2563. กลุ่มนโยบายและแผน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3.
- จิราภา เพียรเจริญ. (2556). บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ปรีชา จันทร์มณี. (2556). ตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2554). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา: นำศิลป์.
- วิบูล ศรีกิ่งแก้ว. (2558). การพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองวิชาภาษาไทยเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเซนต์โยเซฟทิพวัล. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). แนวคิดทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมเกียรติ ชิดไธสง. (2553). การพัฒนาระบบบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). **การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจิตตรา บัวจันทร์. (2558). รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. **วารสารศึกษาศาสตร์**, 9(พิเศษ), 843-858.
- หทัย ศิริพิน. (2558). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครราชสีมาประสิทธิ์). **สารนิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรลดา พุทธินันท์. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
Performance according to the Teacher Professional Standards
Affecting the Quality of Students in Educational Institutions Under
Krabi Primary Educational Service Area Office

สลิลทิพย์ เกลี้ยงเกล้า

Salinthip Klangklow

โรงเรียนบ้านเกาะไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

BanKohsai School Krabi Primary Educational Service Area

พระปลัดโมชิต โฆสิตโต, อีรพงษ์ สมเขาใหญ่, อารณ อ่อนคง

Phra Paladkosit Kosito, Teeraphong Somkhaoyai, Arporn Onkong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: salinthip9319@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 2) ศึกษาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ 3) ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ลักษณะการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามที่ใช้กรอบแนวคิดการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ได้รับบทความ: 3 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 17 พฤษภาคม 2565

Received: April 3, 2022; Revised: April 21, 2022; Accepted: May 17, 2022

2. คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะในการคำนวณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาได้ ส่วน อ่านออก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู, หน้าที่ครู, คุณภาพผู้เรียน

Abstract

The objectives of the study were 1) to study the performance of teacher professional standards in the schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office, 2) to explore the quality of students in schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office, and 3) to investigate the performance of teacher professional standards affecting the quality of students in the schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office. The research was quantitative with a sample of 331 people. The tools used in the research include questionnaires based on the frameworks related to teacher professional standards affecting the quality of students in schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office. Statistics used to analyze data were included percentage, average, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results of the study were as follows:

1. The overall of performance according to the professional standards of teachers under the Krabi Primary Educational Service Area Office was high. When each aspect was taken into consideration, it was found that the level of teacher duties was at the highest average, followed by learning management whereas the relationship with parents and community was at the lowest level.

2. The overall of the quality of students in schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office was very high. When each aspect was taken into consideration, it was found that the highest average was found in the calculating skills and followed by critical thinking skills and problem-solving whereas reading ability was at the lowest average.

3. Performance according to teacher professional standards affecting the quality of students in the schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office was statistically significant at a .05 level.

Keywords: Professional Standards, Teacher Duties, Learner Quality

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ในหมวด 7 ว่าด้วย ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับการประสานให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาคณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง” โดยรัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนสำหรับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ และมาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารงานของสภาวิชาชีพในการกำกับของกระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครูผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของภาครัฐ และเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายกำหนดโดยการจัดให้มีองค์กรวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาศูนย์และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติหลักเกณฑ์วิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562: 25)

มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของการประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้บริการอันเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้สามารถนำไปใช้ประกอบวิชาชีพ การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาสู่เกณฑ์มาตรฐาน ครูต้องมีความกระตือรือร้นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถทางวิชาการ มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพต่อไป จึงเป็นสิ่งจำเป็นของครูที่ต้องมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ในการนี้ครูสภาในฐานะเป็นองค์กรส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครู ได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการยกฐานะมาตรฐานวิชาชีพการศึกษาให้สูงขึ้นอันจะเป็นผลต่อผู้รับบริการทางการศึกษาที่จะได้รับการศึกษา อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานที่สูงขึ้นด้วย

ซึ่งจะทำให้วิชาชีพและผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้รับความเชื่อถือ ศรัทธา มีเกียรติและศักดิ์ศรีในสังคม (สมหมาย ปะบุตร, 2558: อัดสำเนา)

คุรุสภาได้กำหนดข้อบังคับในด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู พ.ศ. 2562 โดยครูจะต้องมีมาตรฐานวิชาชีพครู 3 ด้าน คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน มาตรฐานด้านการปฏิบัติตน และในส่วนมาตรฐานด้านการปฏิบัติงานกำหนดไว้ 3 หมวด ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู ประกอบด้วย (1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู (2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (3) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล (4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม (5) พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (2) บูรณาการความรู้ และศาสตร์การสอน ในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญา รู้คิด และมีความเป็นนวัตกรรม (3) ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ (4) จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน โดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน (5) วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (6) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ประกอบด้วย (1) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน (3) ศึกษาเข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม (4) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 19)

ดังนั้นทักษะกระบวนการพัฒนาผู้เรียนนั้น ครูควรมีความสามารถทางวิชาการ มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ จึงจำเป็นที่ครูจะต้องมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เพราะครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ได้แก่ 1) ความสามารถในการอ่าน เขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ ตามเกณฑ์ของแต่ละระดับชั้น 2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา 3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 4) ความก้าวหน้าทางการเรียนตามหลักสูตร 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ 6) ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงาน หรือการ

ทำงาน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ได้แก่ 1) มีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและ วัฒนธรรมอันดีของสังคม 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) ยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและความหลากหลาย 4) สุขภาวะทางร่างกายและลักษณะจิตสังคม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: ออนไลน์)

ทั้งนี้พบข้อเท็จจริงว่าครูมีปัญหาด้านคุณภาพการสอนและมีข้อจำกัดอยู่มาก เช่น ปัญหาจากกระบวนการผลิต การใช้และการพัฒนาครูที่ขาดประสิทธิภาพ ปัญหาเรื่องหนี้สินของครู ปัญหาของครูบางคนไร้ศีลธรรม จริยธรรม เล่นการพนันและค้ายาเสพติด และปัญหาความเอาใจใส่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนครูในการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังมีไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้ทำให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกระบวนการผลิต พัฒนา และเสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่ ครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้อาชีพครูเป็นอาชีพชั้นสูง (ภูมิชัย ทิพนตร, 2550: 3) ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลโดยตรงต่อตัวครูผู้สอนและคุณภาพผู้เรียน หากครูได้รับการพัฒนาที่ดีและมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบในทุก ๆ ด้าน จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพของผู้เรียนอย่างมาก ทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการสอนเป็นอย่างดีและการพัฒนาครูส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กร ซึ่งจะต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน และสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาในการเรียนการสอน ครูต้องมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะของตนเอง มีความเอาใจใส่และเข้าใจผู้เรียน มีความประพฤติเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน มีระบบการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพและปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูให้ดียิ่งขึ้น ทำให้เป็นครูมืออาชีพอย่างแท้จริง รวมถึงเป็นผู้นำการพัฒนาความคิดและนวัตกรรมร่วมกันเพื่ออนาคต ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดเพื่ออนาคต และการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมที่ตัวเองมีอยู่ “ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเรียนรู้ในสิ่งที่นักเรียนต้องการเปิดใจ ยอมรับในการเรียนรู้ไปพร้อมกับครูผู้สอนด้วย” เพื่อกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (นงลักษณ์ สิ้นสืบลผล, 2532: 9)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ความรู้ความสามารถของครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา และสร้างความเข้มแข็งให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอย่างเร่งด่วนและจริงจังจึงผู้เรียนทุกคน มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษา และสถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่สมวัยในทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความยืดหยุ่นทางด้านความคิด สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ภายใต้อารมณ์ที่เป็นพหุวัฒนธรรม ให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามหลักสูตร มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะทางด้านภาษาไทย มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ มีความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรม มีความสามารถด้านดิจิทัล (Digital) และใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2564: 12–18)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อพัฒนาสู่ครูมืออาชีพ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานของตน โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูเป็นมาตรฐานกลางในการปฏิบัติงานของครู เมื่อครูมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานตามเกณฑ์มาตรฐานแล้ว จะช่วยพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความมั่นคง มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของสังคม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่จำนวน 2,394 คน คนและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 331 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากตารางความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้รับการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ประกอบด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอเหนือคลอง อำเภอเขาพนม อำเภอคลองท่อม อำเภออ่าวลึก อำเภอปลายพระยา อำเภอลำทับ อำเภอเกาะลันตา โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน - พฤศจิกายน พ.ศ. 2564

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูล โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำข้อมูลการวิเคราะห์ การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา คือ ด้านจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.25$) ส่วนด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.15$)

4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของ คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยภาพรวม พบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะในการคำนวณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และ แก้ไขปัญหาได้ ($\bar{X} = 4.34$) ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.33$) ความ เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.30$) คิดอย่างสร้างสรรค์และคิดเชิงนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.28$)

ทักษะทางอาชีพและทักษะการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.21$) ความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 4.18$) ทักษะในการสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ ($\bar{x} = 4.03$) คุณธรรม เมตตาคุณ ธาระเปียบวินัย ($\bar{x} = 4.02$) เขียนได้ ($\bar{x} = 4.01$) ตามลำดับ ส่วนอ่านออก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 3.42$)

4.3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์

สหพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณมีค่า .626 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณมีค่า .391 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 3 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ได้ร้อยละ 39.10 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .208 การสร้างสมการพยากรณ์ในการค้นหาลำดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู (T1) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (T3) ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .04 ส่วนด้านจัดการเรียนรู้ (T2) ไม่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 3 ด้านร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่รวมได้ร้อยละ 38.60 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.208 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.942(\text{Constant}) + .196 (T1) + .036 (T2) + .286 (T3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{z} = .312 (T1) + .059 (T2) + .428 (T3)$$

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

5.1 ผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพครูจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพ ได้ว่าเป็นการบริการที่มีคุณภาพ ดำเนินการพัฒนานักวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานในระดับสูงหรือน้อยก็ไม่ต่ำกว่าที่สังคมหรือผู้รับบริการคาดหวัง การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูจึงเป็นการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการศึกษาได้ประการหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสายฝน ชำนาญเรียน (สายฝน ชำนาญเรียน, 2560: 86-89) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูในอำเภอบ้านค่ายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 พบว่า การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูในอำเภอบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรประภา อวิรุทธพาณิชย์ (จิรประภา อวิรุทธพาณิชย์, 2557: 53) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก พบว่า 1) ควรส่งเสริมครูเป็นผู้นำในการวางแผนงานของสถานศึกษา 2) ควรส่งเสริมครูให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนางานตามเป้าหมายและครอบคลุมงานทุกฝ่ายอย่างทั่วถึงความสามารถอย่างสร้างสรรค์ 3) ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานในสถานศึกษาตามความรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะในการคำนวณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาได้ ส่วน อ่านออก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะว่า ผู้เรียนในสถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน มุ่งเน้นการพัฒนาที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์ (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2555: 95) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1. ด้านอ่านออก พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนมีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่านและเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน นักเรียนใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ และ ส่วนนักเรียนสามารถแยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา บุรินทร์รัตน์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การสอนแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับเทคนิค KWL plus พบว่า การแก้ปัญหาในการอ่าน จับใจความสามารถทำได้หลายเทคนิควิธี ซึ่งปัญหาจากงานวิจัยมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความได้ยังไม่เต็มศักยภาพและมีผลการทดสอบยังไม่เป็นที่น่าพอใจทุกโรงเรียนให้ความสำคัญกับทักษะการอ่านจับใจความ เพราะมีผลกระทบต่อสอบระดับชาติของนักเรียนในสาระการอ่าน

2. ด้านเขียนได้ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนสามารถเขียนสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจ นักเรียนมีมารยาทในการเขียน และ นักเรียนสามารถใช้วิธีการเขียนหลาย ๆ แบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ แววงค์ (ไพฑูรย์ แววงค์, 2562: 236-249) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านออก เขียนได้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมีสุข คือ มีนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสามารถและทักษะการอ่านร้อยละ 73.71 และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินความสามารถและทักษะการเขียนร้อยละ 78.05 และกำหนดแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนมีสุข 3 โครงการ ได้แก่ โครงการอ่านออกเขียนได้ 100 % โครงการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และโครงการเปิดบ้านวิชาการ ผลการประเมินการพัฒนางานวิชาการเพื่อการอ่านออกเขียนได้ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ภณทิรา ประทุมโช, 2559: 73–89)

3. ด้านทักษะในการคำนวณ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนมีความสามารถในการสื่อความหมาย และการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ได้ นักเรียนสามารถคิดแบบเป็นเหตุเป็นผลได้ และ นักเรียนสามารถคำนวณตัวเลขได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิ อุดทา (รัชนิ อุดทา, ๒๕๕๒) ที่ได้ศึกษาการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในการคำนวณโดยใช้การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนบ้านปางสัก จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เน้นปัญหาเป็นฐาน ซึ่งนักเรียนเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรม จึงทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในการคำนวณ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาที่เป็นสถานการณ์จริงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ปัญหาโดย

เน้นให้นักเรียนตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ที่พบหลังจากนั้นวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันทำให้มีข้อมูล เป็นแนวทางในการหาเหตุผลของคำตอบ อีกทั้งยังหาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพได้อีกด้วย (ปัทมาพร แสงแจ่ม, 2559: 77-80)

4. ด้านทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น นักเรียนสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ถูกต้อง และ นักเรียนมีความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมนตรี วงษ์สะพาน ที่กล่าวว่า Critical Thinking and Problem Solving : ทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา เป็นการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดด้านอื่น ๆ ที่สูงขึ้น ซึ่งจะช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องต้นของสิ่งที่เกิด เข้าใจความเป็นมาของเหตุการณ์ เพื่อนำมาตัดสินใจแก้ปัญหาหรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ถูกต้อง ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือ ครู ดังนั้นครูจึงควรทำความเข้าใจและนำกระบวนการคิดวิเคราะห์มาบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

5. ด้านคิดอย่างสร้างสรรค์และคิดเชิงนวัตกรรม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนคิดอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ และ นักเรียนสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพล พรเพ็ญ (สุพล พรเพ็ญ, 2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ พบว่า คุณภาพผู้เรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามีขมิ้มเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

6. ด้านความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นักเรียนรู้หลักการสื่อสารและแก้ปัญหาเป็น และ นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมุลนิอิสตาร์ฟิชเอ็ดดูเคชั่น (Starfish Education) กำหนดว่า Collaboration

Teamwork & Leadership คือ ทักษะการทำงานร่วมกัน การสร้างทีมเวิร์ค และภาวะผู้นำ เป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่เด็ก ๆ ควรมีติดตัว เพราะในการทำงานร่วมกันเป็นทีม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญซึ่งอยากให้ทุกคนในห้องเรียน ได้มีโอกาสได้คุยกัน โดยใช้กิจกรรม Team Building เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในห้องเรียน ถ้าภายในห้องเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี และมีความเข้าใจกันมากขึ้น การตัดสินใจ การตัดสินใจเพื่อน การล้อเลียน การต่อว่ากัน ความขัดแย้งต่าง ๆ ก็จะลดลง

7. ด้านทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกและใช้เวลาในการชมสื่อแบบต่างๆ นักเรียนมีความสามารถในการเข้าถึงโดยผู้รับสารได้รับสื่อประเภทต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และ นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิจารณ์ พานิช, 2555: 19) ที่กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นของคนในศตวรรษที่ 21 จะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C: 3R ประกอบด้วย (R) eading (อ่านออก), (W) riting (เขียนได้), และ (A) rithmetics (คิดเลขเป็น) และ 7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

8. ด้านความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนค้นพบความสนใจของตนเองและมีทางเลือกในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ นักเรียนเปิดโอกาสให้ตนเองได้มีประสบการณ์การเรียนรู้กับวัฒนธรรมใหม่ ๆ โดยปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมจริง และ นักเรียนเห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญรอด โชติวชิราและคณะ ที่กล่าวว่า ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม เป็นการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การสื่อสาร ความร่วมมือและการสร้างความเข้าใจผ่านกระบวนการของการศึกษาระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ของสองประเทศที่มีความแตกต่างด้านเชื้อชาติ มีภูมิหลังทางภาษา วัฒนธรรมและวิถีคิดโดยจัดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับภาษา วัฒนธรรมและวิถีคิดที่ต่างต่างนั้นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจถึงภาษา วัฒนธรรมและวิถีคิดที่ต่างต่างกันของทั้งสองประเทศ เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจน ให้ผู้เรียนได้มีการเชื่อมโยงความรู้จากการเรียนการสอนไปสู่การปฏิบัติจริง

9. ด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนรู้ถึงโทษและประโยชน์ของเทคโนโลยี นักเรียนมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม และ นักเรียนมีทักษะการจัดการสารสนเทศเพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวี ศิริลักษณ์ ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักเรียน ในศตวรรษที่ 21 โดยทำการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ศึกษาเกี่ยวกับทักษะศตวรรษที่ 21 จำนวน 9 คน เก็บข้อมูล นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พบว่า ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการคิด สร้างสรรค์ 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา 3) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และ เทคโนโลยี 4) ทักษะการสื่อสาร 5) ทักษะชีวิตและอาชีพ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ ระหว่าง 0.85 0.98 ซึ่งทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

10. ด้านทักษะทางอาชีพและทักษะการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และ นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะการทำงานสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรณยุทธ นิลโคตร ที่กล่าวว่า Career and Learning Skills: ทักษะทางอาชีพและทักษะการเรียนรู้ เป็นความสามารถในการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะการทำงานสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นที่ครูต้องได้รับพัฒนาเพื่อให้คุณภาพชีวิตในด้านทักษะชีวิตที่ดี ทักษะอาชีพจะช่วยให้ คนเรารู้จัก เจตคติ และทักษะ ซึ่งจะสามารถจัดการกับปัญหารอบ ๆ ตัว ให้อยู่รอดในสภาพสังคม และวัฒนธรรมยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

11. ด้านมีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต นักเรียนแสดงออกถึงความรักชาติ ศาสน์ และนักเรียนมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ เจ้าสกุล (2552: 170-179) ศึกษาเรื่อง การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในชั่วโมงโฮมรูม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับมัธยมศึกษา ผลการประเมินจำแนกรายด้านและโดยรวม พบว่าโดยรวมระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนก่อนทำกิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในชั่วโมงโฮมรูมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ 1 มีระเบียบวินัย มีสัมมาคารวะและมีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง หลังทำกิจกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

5.3 ผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู (T1) และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน (T3) ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านจัดการเรียนรู้ (T2) ไม่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 3 ด้านร่วมกันพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่รวมได้ร้อยละ 38.60 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.208 ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและการมุ่งคุณภาพ ทำให้ครูส่วนมาก ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบของความเป็นครู ประพฤติตนอยู่ในภายใต้กฎกติกาของอาชีพ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และสูงส่งด้วยคุณธรรมตามที่สังคมคาดหวังมากขึ้น ทำให้ครูทุกคน ให้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียนและสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนของครูในโรงเรียนจะมีผู้บริหารคอยกำกับดูแลทั้งในด้านพฤติกรรมและการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎารัช ชัยชนะ พบว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูสังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่า คือ ความตระหนักในสำคัญของสถานศึกษาและรับฟังความคิดเห็นยอมรับความรู้ความสามารถซึ่งกันและกันมีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอยู่ตลอดเวลาการทำงานเป็นทีมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน และสอดคล้องกับมณเฑียร ชินพลชาย (มณเฑียร ชินพลชาย, 2556: 123) กล่าวว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 3 มาตรฐานที่ควรพัฒนาเป็นอันดับแรกคือ มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ประกอบด้วย ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น สถานศึกษาจัดตำรา วารสารทางวิชาการเพื่อให้ครูได้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการทำผลงานทางวิชาการ สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูที่มีความสามารถมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรให้ความรู้และสนับสนุนให้ครูทำผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ผลงานที่ขึ้น

6. ข้อเสนอแนะการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรมีการสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมการอบรม สัมมนา แสวงหาความรู้เพิ่มเติม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นเพื่อเป็นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และมีการสอนซ่อมเสริมให้กับผู้เรียนที่ไม่ผ่าน
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน มีสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรสนับสนุนให้ครูประพุดิตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี และอยู่ในศีลธรรมอันดีงามตามหลักพระพุทธศาสนา
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรมีการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และภาคเอกชนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรมีสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูมีการติดตามข้อมูลข่าวสารทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
2. ควรศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู
3. ควรศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ในแต่ละมาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. <http://www.wattana.ac.th/wwa/news/moe2-2559.pdf> (สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564).
- จิระประภา อวิรุทธพาณิษฐ์. (2557). **แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน วิชาชีพครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.**
- นงลักษณ์ สีนสืบผล. (2532). **การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- ปัทมาพร แสงแจ่ม. (2555). **การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดพวงนิมิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1.**

- วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประวีตา มีเปี่ยมสมบูรณ์. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูรย์ แววงศ์. (2562). การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านออก เขียนได้ของ นักเรียนระดับประถมศึกษา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(1), 236-249.
- ภณทิรา ประทุมโช. (2559). ระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูอาชีวศึกษาในวิทยาลัยเครือข่ายไทย-เทศ. วารสารกรุงเทพตะวันออกเฉียงใต้, 2(1), 73–89.
- ภูมิชัย ทิพนตร. (2550). ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มณเฑียร ชินพลชาย. (2556). การศึกษาการพัฒนาครูตามมาตรฐานการปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครพนม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- รัชนี อุดทา. (2552). การส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในการคำนวณโดยใช้การเรียนรู้ที่เน้นปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านปางสัก จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เล่ม 136 /ตอนพิเศษ 68 ง/ หน้า 19/ 20 มีนาคม 2562.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ:มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- สุพล พรเพ็ญ. (2561). การบริหารงานวิชาการกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมหมาย ปวะบุตร. (2558). การพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการพัฒนาความเป็นครูวิชาชีพ. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- สายฝน ชำนาญเรือน. (2560). การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูในอำเภอบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระยอง เขต 1. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2564). **แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2564**. กระบี่: งานแผนและนโยบาย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562**. กรุงเทพมหานคร:สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เสาวลักษณ์ เจ่าสกุล. (2552). การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในชั่วโมงโฮมรูม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์). **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, 32(4), 170-179.

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

Guidelines for the Participatory Management of
Nakhon Si Thammarat Special Education Center

โสพล เพ็งเหมือน

Soros Pengmhuan

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Nakhon Si Thammarat Special Education Center Special Education Bureau

บุญเลิศ วีระพรกานต์, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ

Boonlert Weeraponkan, Phramaha Supot Sumato

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: tawizkn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) นำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน การศึกษาแนวทาง จำนวน 7 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเสนอแนวทาง จำนวน 7 คน โดยใช้การสนทนากลุ่ม และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) กลุ่มบริหารวิชาการ 2) กลุ่มบริหารงบประมาณ 3) กลุ่มบริหารงานบุคคลและ 4) กลุ่มบริหารทั่วไป มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลักการ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
2. แนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการดำเนินงานบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

ได้รับบทความ: 30 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 10 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 17 พฤษภาคม 2565

Received: March 30, 2022; Revised: May 10, 2022; Accepted: May 17, 2022

นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) กลุ่มบริหารวิชาการ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการวัดและประเมินผล (4) ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (6) ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ (7) ด้านการนิเทศ และ (8) ด้านการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ

2) กลุ่มบริหารงานบุคคล มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) งานสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจากราชการ (3) งานวินัยและการรักษาวินัย (4) งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ (5) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (6) งานพิจารณาความดีความชอบ (3) กลุ่มบริหารงบประมาณมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานแผนงาน และการจัดตั้งงบประมาณ (2) งานศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศ (3) งานการเงิน (4) งานบัญชี (5) งานพัสดุและสินทรัพย์ (6) งานควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง (4) กลุ่มบริหารทั่วไป มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (1) งานอาคารสถานที่ (2) งานรักษาความปลอดภัย (3) งานยานพาหนะ (4) งานสัมพันธ์ชุมชน เครือข่ายและวิเทศสัมพันธ์ ระดมทรัพยากร (5) งานโภชนาการ (6) งานอนามัย (7) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (8) งานกิจกรรมนักเรียน (9) งานโสตทัศนูปกรณ์ ประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ (10) งานตามพระบรมราโชบาย งานตามพระราชดำริ มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลักการ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ, การบริหารงานบุคคล, การบริหารงานงบประมาณ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the general condition of Nakhon Si Thammarat Special Education Center, 2) to study the approach of participatory administration Nakhon Si Thammarat Special Education Center, 3) to present a guideline for participatory administration of Nakhon Si Thammarat Special Education Center. The qualitative research was designed for the research. Data was collected by in-depth interview from 15 people. A study of the guidelines consisted of 7 people by in-depth interviews with key informants and propose guidelines for 7 people using focus group discussion. Use analytic induction method by bringing together the information and systematically classified.

The research result finds that:

1. Conditions for the implementation of Nakhon Si Thammarat Special Education Center was found that the administration of this place consists of 4 administrative groups consisting of 1) Academic management group 2) Budget Management Group 3) Personnel Management Group and 4) General Management Group. There is a participatory management with 4 principles as follows: 1) Participation in decision-making 2) Participation in operations 3) Participation in benefits and 4) Participation in the evaluation.

2. Guidelines for The Participatory Management of Nakhon Si Tammarat Special Education Center was found that there is a participatory management operation consisting consists of 4 administrative groups. All of them are 1) Academic management group which has operating guidelines as follows : (1) curriculum creation and development, (2) teaching management, (3) measurement and evaluation, (4) research and development of educational quality, (5) education quality assurance, (6) management of learning resources, (7) supervision and (8) development and training of careers with disabilities, 2) Budget Management Group which has operating guidelines as follows: (1) manpower planning and positioning, (2) recruiting and appointing and leaving government service, (3) discipline, (4) history registration and academic promotion, (5) insignia and (6) consider merit, 3) Personnel Management Group which has operating guidelines as follows: (1) work planning and budgeting, (2) data center and information systems, (3) financial, (4) account, (5) supplies and assets and (6) internal control and risk management and 4) General Management Group which has operating guidelines as follows: (1) premises, (2) security, (3) vehicle, (4) community relations network and international relations mobilize resources, (5) nutrition, (6) hygiene, (7) student support system, (8) student activities, (9) audiovisual work public relations, and publicity and (10) royal works royal initiative. There is a participatory management with 4 principles as follows: 1) Participation in decision-making, 2) Participation in operations, 3) Participation in benefits and 4) Participation in the evaluation.

3. The experts have examined Guidelines for the Participatory Management of Nakhon Si Thammarat Special Education Center found that appropriate is possible and useful and has a structure according to the elements can be used.

Keywords: Participatory Management, Academic Management Group, Budget Management Group, Personnel Management Group, Nakhon Si Thammarat Special Education Center

1. บทนำ

ปัจจุบันการทำงานของสังคมมุ่งเน้นการทำงานแบบประชาธิปไตย เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกันในสถานศึกษา โดยเน้นหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการกระจายงานเป็นส่วน ๆ ตามความสามารถ ฉะนั้นแล้ว การทำงานแบบมีส่วนร่วม จะต้องแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความสามารถมีความเอาใจใส่ในการทำงานและมีความรับผิดชอบ จึงจะทำให้องค์กรมีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่วางไว้อย่างสูงสุด (เมตต์ เมตการุณจิต, 2554: 10) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไป ส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อให้มีอิสระในการบริหารจัดการ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ นำไปสู่การกระบวนการพัฒนาตนเองตามธรรมชาติของผู้เรียนและเต็มตามศักยภาพ การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ค่านิยม และคุณภาพของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบด้วย พลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว และให้ผลที่แน่นอน (สนธยา เผือกยาน, 2550: 8)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการให้บริการทางการศึกษา ลักษณะการบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมเด็กพิการทั้ง 9 ประเภท โดยใช้หลักสูตรปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พื้นฟูสมรรถภาพนักเรียนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น จำนวน 510 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564: 50)

จากข้อความข้างต้นจะพบว่าการบริหารของการสถานศึกษาจะมีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยจะต้องแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามเหมาะสมและความสามารถ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจและทราบถึงกระบวนการนี้ให้มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษา

พิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพ การศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม และขั้นตอนการนำเสนอ

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ จำนวน 15 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูการศึกษาพิเศษ และบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ
2. ขั้นศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหัวหน้าฝ่ายการบริหารงาน
3. ขั้นตอนการนำเสนอ จำนวน 7 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูและนักวิชาการด้านการศึกษาพิเศษ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และแบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ได้แก่ การการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา และการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
2. ขั้นศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ขั้นตอนเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยโดยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน และสัมภาษณ์รายบุคคล

3. ขั้นตอนการนำเสนอ ได้แก่ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ร่วมประชุม ทั้ง 7 คน เพื่อขอเชิญประชุม ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทราบ ดำเนินการประชุมกลุ่ม สนทนาและบันทึกผลการประชุม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สรุปผลศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม

1) **กลุ่มบริหารวิชาการ** (1.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ กลุ่มบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจหลักในการบริหารงานของสถานศึกษา หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการศึกษากำหนดทิศทางของการศึกษาของศูนย์ฯ การพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมกับการพัฒนาการของผู้เรียนและสอดคล้องต่อบริบทของศูนย์และชุมชนมีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละประเภทความพิการ (1.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ การที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จมีขั้นตอนในการปฏิบัติการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถในการสอน การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน สื่อการสอนในแต่ละความพิการ (1.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การวางแผนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของผู้เรียนประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครู ผู้ปกครองนักเรียน นักสหวิชาชีพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ (1.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของผู้เรียนมีบุคคลต่าง ๆ ร่วมกันจัดทำแล้วนั้น ขั้นตอนสุดท้ายในการจัดทำแผนคือการประเมินผลการพัฒนาผู้เรียน การประเมินผลพัฒนาผู้เรียนนั้นก็ต้องมีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของทุกคน

2) **กลุ่มบริหารงบประมาณ** (2.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณมีการจัดสรรงบประมาณ โดยมีการประชุมครู

และบุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจร่วมกัน (2.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ครูและบุคลากรร่วมกันปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ในแต่ละแบบ ในแต่ละแผนพัฒนาการจัดการศึกษามีการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดโครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ระยะเวลาในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน (2.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การที่ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ จัดตั้งงบประมาณ ส่งผลให้ครูผู้ปกครอง นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ และได้ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม (2.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดทำแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ มีการประชุมชี้แจงเพื่อได้ทราบผลของการจัดทำแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ

3) กลุ่มบริหารงานบุคคล (3.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางต่าง ๆ เป็นไปตามระเบียบและจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีการร่วมตัดสินใจในการทำข้อตกลงต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน (3.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกันให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ร่วมกัน (3.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ มีการปฏิบัติงานตามข้อตกลงและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้ตกลงร่วมกันมีความยุติธรรมและเท่าเทียม เนื่องจากเป็นข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกัน มีการกระจายอำนาจให้แก่บุคลากรในการรับผิดชอบงานในส่วนต่าง ๆ (3.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการประเมินผล การปฏิบัติงานที่เป็นไปตามรูปแบบและข้อกำหนดของระเบียบกฎเกณฑ์จรรยาบรรณวิชาชีพและข้อตกลงของสถานศึกษามีความยุติธรรมชัดเจนและตรวจสอบได้ไม่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการประเมินเป็นไปด้วยหลักความเป็นจริง

4) กลุ่มบริหารทั่วไป (4.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีการวางแผนการดำเนินงาน มีผู้รับผิดชอบในแต่ละงานตามความสามารถและเหมาะสม และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ (4.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละงานอย่างชัดเจน มีการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน (4.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ครูบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองต่างได้รับผลประโยชน์จากโครงการที่ได้วางไว้ มีอาคารห้องเรียนหรือส่วนต่าง ๆ ที่สะอาดปลอดภัย สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนผู้ปกครอง (4.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการใช้งานส่วนต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ และหน่วยบริการจึงทำให้มีความรู้และเข้าใจในบริบทของศูนย์ฯ และหน่วยบริการ มีข้อเสนอแนะข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. สรุปผลการศึกษานโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การศึกษาแนวการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการดำเนินงานบริหารแบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 1) กลุ่มบริหารวิชาการ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการวัดและประเมินผล (4) ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (6) ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ (7) ด้านการนิเทศ (8) ด้านการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) งานสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจากราชการ (3) งานวินัยและการรักษาวินัย (4) งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ (5) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (6) งานพิจารณาความดีความชอบ 3) กลุ่มบริหารงบประมาณ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานแผนงาน และการจัดตั้งงบประมาณ (2) งานศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศ (3) งานการเงิน (4) งานบัญชี (5) งานพัสดุและสินทรัพย์ (6) งานควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง 4) กลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานอาคารสถานที่ (2) งานรักษาความปลอดภัย (3) งานยานพาหนะ (4) งานสัมพันธ์ชุมชน เครือข่ายและวิเทศสัมพันธ์ ระดมทรัพยากร (5) งานโภชนาการ (6) งานอนามัย (7) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (8) งานกิจกรรมนักเรียน (9) งานโสตทัศนูปกรณ์ ประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ (10) งานตามพระบรมราโชบาย งานตามพระราชดำริ ซึ่งมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลักการ 4 หลักการดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. สรุปผลการนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จากการนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ดังนี้

การดำเนินงานการบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการดำเนินงานบริหารแบบมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 1) กลุ่มบริหารวิชาการ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการวัดและประเมินผล (4) ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (6) ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ (7) ด้านการนิเทศ (8) ด้านการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) งานสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจากราชการ (3) งานวินัยและการรักษาวินัย (4) งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ (5) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (6) งานพิจารณาความดีความชอบ 3) กลุ่มบริหารงบประมาณ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานแผนงาน และการจัดตั้งงบประมาณ

(2) งานศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศ (3) งานการเงิน (4) งานบัญชี (5) งานพัสดุและสินทรัพย์ (6) งานควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง (4) กลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ (1) งานอาคารสถานที่ (2) งานรักษาความปลอดภัย (3) งานยานพาหนะ (4) งานสัมพันธ์ชุมชน เครือข่ายและวิเทศสัมพันธ์ ระดมทรัพยากร (5) งานโภชนาการ (6) งานอนามัย (7) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (8) งานกิจกรรมนักเรียน (9) งานโสตทัศนูปกรณ์ ประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ (10) งานตามพระบรมราโชบาย งานตามพระราชดำริ ซึ่งมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลักการ 4 หลักการดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1 สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

นครราชสีมา พบว่า การดำเนินงานบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา ประกอบไปด้วย 4 กลุ่มบริหารงาน ประกอบด้วย

1) กลุ่มบริหารวิชาการ 1.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการศึกษาจะต้องพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมกับการพัฒนาของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องต่อบริบทของศูนย์ฯ และชุมชนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละประเภท 1.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ครูผู้สอนทุกคน มีความรู้ความเข้าใจหลักการจัดการศึกษา หลักสูตรของสถานศึกษา 1.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การวางแผนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น 1.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา ชัยสุภวัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2) ประสิทธิผลของงานวิชาการ ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปาน 3) ความสัมพันธ์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลของงานวิชาการ พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ชนิตา ชัยสุภวัฒน์, 2560: 54)

2) กลุ่มบริหารงบประมาณ 2.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดสรรงบประมาณเป็นไปด้วยความยุติธรรม 2.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดโครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ระยะเวลาในการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน 2.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การจัดทำแผนงานโครงการต่าง ๆ

เพื่อจัดตั้งงบประมาณ 2.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการประชุมชี้แจงเพื่อให้ทราบผลของการจัดทำแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พาติยะห์ เดเบาะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตร ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละด้าน ด้านการบริหารงานบุคคล ควรจัดสรรอัตรากำลังให้ตรงตามสาขาวิชาที่สถานศึกษาขาดแคลน การบริหารงานทั่วไป ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษา (พาติยะห์ เดเบาะ, 2562: 89-92)

3) กลุ่มบริหารงานบุคคล 3.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางต่าง ๆ เป็นไปตามระเบียบและจรรยาบรรณในวิชาชีพ การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างหลากหลายในการปฏิบัติงาน 3.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้ทำร่วมกันให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ 3.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การปฏิบัติงานตามข้อตกลงและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้ตกลงร่วมกันมีความยุติธรรมและเท่าเทียม 3.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามรูปแบบและข้อกำหนดของระเบียบกฎเกณฑ์จรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษมศรี จาตุรพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวมและแยกพิจารณาในแต่ละด้าน 2) ธรรมาภิบาลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและแยกพิจารณาในแต่ละด้าน 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาล โดยภาพรวมและรายคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เกษมศรี จาตุรพันธ์, 2554: 67)

4) กลุ่มบริหารทั่วไป 4.1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การวางแผนการดำเนินงานมีการประชุมชี้แจงการปฏิบัติงานตามโครงสร้าง มีผู้รับผิดชอบในแต่ละงานตามความสามารถและเหมาะสม 4.2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ให้แต่ละคนทราบอย่างชัดเจนมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละงานอย่างชัดเจน 4.3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ครูบุคลากรนักเรียนและผู้ปกครองต่างได้รับผลประโยชน์จากโครงการที่ได้วางไว้ มีอาคารห้องเรียนหรือส่วนต่าง ๆ ที่สะอาด ปลอดภัย 4.4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการประเมินการใช้งานห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั้นมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศักดิ์ ปักกาเวสา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการ

มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการสถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่บุคลากร การบริหารงบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญของงาน การบริหารงานบุคคล สถานศึกษาควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพบุคลากร การบริหารทั่วไป การมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้และปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ ทั้งในด้านการจัดหางบประมาณเพิ่มเติมด้วย (พงศ์ศักดิ์ ปักกาเวสา, 2558: 78-79)

5.2 แนวการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินงานบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. กลุ่มบริหารวิชาการ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและนักเรียนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 3) ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนสามารถเลือกวิธีวัดผลที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละบุคคล 4) ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทำวิจัย เพื่อ แก้ปัญหาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา มีการทำงานเป็นขั้นตอนและมีระบบ สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา 6) ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ มีการออกแบบและวางแผนการทำแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน 7) ด้านการนิเทศ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร ร่วมกันนิเทศเพื่อให้มีคุณภาพอยู่เสมอ 8) ด้านการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กพิการ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคแก่เด็กพิการ 2. กลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ร่วมกันวิเคราะห์อัตรากำลังของสถานศึกษา 2) งานสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจากราชการ การสรรหาการเลือกสรรคุณสมบัติของบุคคลที่รับสมัครแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสรรหา 3) งานวินัยและการรักษาวินัย การปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม วางตนเป็นกลาง 4) งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ ผู้บริหาร สามารถปรับปรุงยุคได้ แก้ไขปัญหา และสร้างการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ 5) งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การพิจารณาร่วมกัน ในการกระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน 6) งานพิจารณาความดีความชอบ การพิจารณาความดีความชอบ ของครูและบุคลากร 3. กลุ่มบริหารงบประมาณ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) งานแผนงาน และการจัดตั้งงบประมาณ มีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาร่วมกัน 2) งานศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศ มีการประสานงานเครือข่ายข้อมูลของสถานศึกษา ให้เชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น ๆ 3) งานการเงิน มีการปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ 4) งานบัญชี การบันทึกบัญชีของสถานศึกษาและ

หน่วยบริการแต่ละอำเภอ มีการวิเคราะห์รายการที่เกิดขึ้น จัดทำบัญชีแสดงการรายรับ-รายจ่าย

5) งานพัสดุและสินทรัพย์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสำรวจวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน อาคาร และสิ่งก่อสร้างทั้งหมด จัดทำระเบียบการใช้ทรัพย์สินของสถานศึกษา ทะเบียนคุมทรัพย์สิน 6) งานควบคุมภายในและบริหาร มีการบริหารงานและการตัดสินใจด้านต่าง ๆ เช่น การวางแผน การติดตาม ควบคุม และวัดผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ 4. กลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) งานอาคารสถานที่ ร่วมกันวางแผนกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติการใช้อาคารสถานที่ และระบบสาธารณูปโภคให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) งานรักษาความปลอดภัย ร่วมกันจัดระบบมาตรการการรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด 3) งานยานพาหนะ ร่วมกันจัดทำข้อตกลงในการให้บริการรถยนต์ของทางราชการ 4) งานสัมพันธ์ชุมชน เครือข่ายและวิเทศสัมพันธ์ ระดมทรัพยากร ร่วมรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและชุมชน 5) งานโภชนาการ ร่วมกันกำหนดอาหารที่ถูกหลักโภชนาการของนักเรียน ดูแลโรงอาหารให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ 6) งานอนามัย การบริการด้านสุขภาพอนามัย อำนวยความสะดวกในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 7) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ร่วมกันปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ 8) งานกิจกรรมนักเรียน การร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้เรียน 9) งานโสตทัศนูปกรณ์ ประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์ 10) งานตามพระบรมราโชบาย งานตามพระราชดำริ ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร และผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ซึ่งมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี พูลพัฒน์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3” ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก (ราตรี พูลพัฒน์, 2553: 120-123) และตรงกับแนวคิดของ นิภา อินทวงค์ ได้เสนอแนะในการแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมิน (นิภา อินทวงค์, 2548: 12)

5.3 เสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ดังนี้

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1. กลุ่มบริหารวิชาการ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) ด้านการสร้างและพัฒนา ร่วมกันในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อให้หลักสูตรของสถานศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพมากที่สุด 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 3) ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนสามารถเลือกวิธีวัดผลที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน 4) ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทำวิจัย เพื่อ แก้ไขปัญหาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา 6) ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ มีการออกแบบและวางแผนการทำแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน 7) ด้านการนิเทศ ผู้บริหารครูและบุคลากรร่วมกันนิเทศเพื่อยึดหลักในการพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรให้มีคุณภาพอยู่เสมอ 8) ด้านการพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ เพื่อสร้างโอกาสและความเสมอภาคแก่เด็กพิการ 2. กลุ่มบริหารงานบุคคล ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ร่วมกันวิเคราะห์ อัตรากำลังของสถานศึกษา เพื่อเสนอแผนอัตรากำลังเพื่อขอความเห็นจากอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ) 2) งานสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจากราชการ การสรรหาการเลือกสรรคุณสมบัติของบุคคลที่รับสมัครแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสรรหาและเลือกสรร 3) งานวินัยและการรักษาวินัย การปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม 4) งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ การปรับปรุงยุคต์ แก้ไขปัญหา ริเริ่ม พัฒนา คิดค้น ปรับเปลี่ยน และสร้างการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ 5) งานเครื่องราชย์อิสริยาภรณ์ การพิจารณา ร่วมกัน ในการกระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการ 6) งานพิจารณาความดีความชอบ การพิจารณาความดีความชอบ ของครูและบุคลากร ใน 1 ปีงบประมาณมี 2 ครั้ง 3. กลุ่มบริหารงบประมาณ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) งานแผนงาน และการจัดตั้งงบประมาณ มีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาร่วมกัน 2) งานศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศ มีการประสานงานเครือข่ายข้อมูลของสถานศึกษา ให้เชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น ๆ 3) งานการเงิน มีการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย ในการเบิกเงินและการตั้งเบิกเงิน มีหลักฐานการขอเบิกเงินที่ถูกต้อง 4) งานบัญชี การบันทึกบัญชีของสถานศึกษา จัดทำบัญชีแสดงการรายรับ-รายจ่าย 5) งานพัสดุและสินทรัพย์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคลากรเพื่อสำรวจวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน อาคาร และสิ่งก่อสร้างทั้งหมด จัดทำระเบียบการใช้ทรัพย์สินของสถานศึกษา ทะเบียนคุมทรัพย์สิน 6) งานควบคุมภายใน และบริหารความเสี่ยง มีการบริหารงานและการตัดสินใจด้านต่าง ๆ 4. กลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) งานอาคารสถานที่ ร่วมกันวางแผนกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติการใช้ อาคารสถานที่ และพัฒนา ปรับปรุง ซ่อมแซม อาคารสถานที่และระบบสาธารณูปโภคให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) งานรักษาความปลอดภัย ร่วมกันจัดระบบมาตรการการรักษาความ

ปลอดภัยอย่างเคร่งครัด 3) งานยานพาหนะ ร่วมกันจัดทำข้อตกลงในการให้บริการรถยนต์ของทางราชการ 4) งานสัมพันธ์ชุมชน เครือข่ายและวิเทศสัมพันธ์ ระดมทรัพยากร ร่วมรับฟังข้อเสนอแนะของผู้ปกครองและชุมชน มีการจัดสถานที่บริการชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมภายในสถานศึกษา 5) งานโภชนาการ ร่วมกันกำหนดอาหารที่ถูกหลักโภชนาการของนักเรียน ดูแลโรงอาหารให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ 6) งานอนามัย การบริการด้านสุขภาพอนามัยให้กับครู บุคลากรและนักเรียน ตามมาตรฐาน บริการยา เวชภัณฑ์ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 7) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในศูนย์ฯ ร่วมกันปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด 8) งานกิจกรรมนักเรียน การร่วมกันจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม สร้างขวัญและกำลังใจ จัดกิจกรรมที่ปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี 9) งานโสตทัศนูปกรณ์ ประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษา 10) งานตามพระบรมราโชบาย งานตามพระราชดำริ ผู้บริหาร ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร และผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ซึ่งมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลักการ 4 หลักการดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในโรงเรียน (ศรัญญาภรณ์ สุพัทธธรรม, 2556: 123)

6. ข้อเสนอแนะการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจน
2. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาครูและบุคลากรของทางการศึกษา ให้มีความพร้อมในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
3. ควรพัฒนารูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใสในวิถีแห่งประชาธิปไตย

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม
2. ควรให้มีการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครราชสีมา ระดับกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

เกษมศรี จาตุรพันธ์. (2554). การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ชนิตา ชัยสุวัฒน์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพของงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. โครงการบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นิภา อินทวงค์. (2548). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- พงศ์ศักดิ์ ปักกาเวสา. (2558). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. **วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พาตีเฮอร์ เดเบาะ. (2562). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เมตต์ เมตการุณจิต. (2554). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บัคพอยท์.
- ราตรี พูลพัฒน์. (2553). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา**. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศรัญญาภรณ์ สุทธรรม. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2564). **สารสนเทศ ฝ่ายวิชาการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีการศึกษา 2563**. นครศรีธรรมราช: ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช.
- สนธยา เผือกยาน. (2550). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนเทพรัตน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้
ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

The Relationship between Administrator's Creative Leadership with
Learning in the 21st Century of Schools Under the Secondary
Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat

นริรัตน์ ศิริวัฒน์, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ, สามิตร อ่อนคง, อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง
Nareerat Siriwat, Phramaha Supot Sumato, Samit Onkong, Arungiat
Chansongsaeng

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus
Email: Narerat.bo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 338 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดจากการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่น 0.974 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบความสัมพันธ์ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา โดยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

ได้รับบทความ: 2 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 2 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 6 มีนาคม 2565

Received: February 2, 2022; Revised: March 2, 2022; Accepted: March 6, 2022

พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชโดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the creative leadership of educational institution administrators; 2) to study the 21st century learning management of educational institutions; 3) to study the relationship between creative leadership and the 21st century learning management of educational institutions. Under The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat. This research is a quantitative research. The sample group consisted of 338 school administrators and teachers under The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat. It was obtained by determining the sample size according to Krejcie and Morgan's tables. and then stratified sampling The research tool was a questionnaire created by the researcher using the research conceptual framework. The research instrument was a questionnaire with 0.974 confidence. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation. The correlation test was performed using the Pearson correlation coefficient.

The results of the study found that:

Creative leadership of educational institution administrators. Overall, it's at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect of having imagination with the highest average, followed by the ability to communicate as for the consideration of individuality have the lowest average. Learning management in the 21st century of educational institutions by a high level. When considering each aspect, it was found that the use of information technology for education with the highest average, followed by the development of learning management processes. Course Development Section have the lowest average.

And the relationship between creative leadership of administrators and learning management in the 21st century of educational institutions under The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat as a whole. It have a positive correlation is at a relatively high level statistically significant at the .01 level.

Keywords: Creative leadership, School Administrators, Learning Management in the 21st Century, The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่กำลังคนที่ไร้ฝีมือและมีทักษะต่ำ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการผลิตและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการใช้คอมพิวเตอร์ หุ่นยนต์ เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ และเทคโนโลยีอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมของระบบเศรษฐกิจมีความทันสมัยเพิ่มมากขึ้น (วิทยากร เชียงกูล, 2559: 64) จากสาระสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ มีวัตถุประสงค์ คือการเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 65)

ในการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกจะเห็นได้ว่า การพัฒนาคนจัดเป็นเป้าหมายที่สำคัญในแผนการพัฒนาประเทศดังกล่าวข้างต้น ซึ่งการพัฒนาคนดังกล่าวมีวิธีการสำคัญยิ่งคือการจัดการศึกษา ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างและเตรียมเยาวชนของชาติเพื่อเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมไปสู่ กระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ท้าทายและซับซ้อน เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้ เอาความรู้ไปใช้ เป็น มีทักษะต่อยอดสร้างความรู้เองได้ทั้งวิชาและอุปนิสัย (วิจารณ์ พานิช, 2558: 9) จึงเป็นภาระสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21 จะต้องจัดการศึกษาให้มีความถูกต้องและสอดคล้องกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการศึกษานอนาคตนต้องสร้างผู้นำให้ได้ นอกจากนี้ผู้นำจะต้องมีแนวคิดใหม่และทักษะภาวะผู้นำใหม่ การปรับโรงเรียนให้สอดคล้องกับโลกอนาคต จำเป็นต้องมีกลยุทธ์ใหม่มีกระบวนการบริหารจัดการใหม่ (New Processes) และต้องมีทัศนคติใหม่ (New Mindset) รวมถึงมีกระบวนทัศน์ใหม่ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ (กุลชลี จงเจริญ, 2562: 191)

กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาภาวะผู้นำจึงมีความสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยจะต้องเป็นภาวะผู้นำที่มีกระบวนทัศน์ใหม่ในเชิงสร้างสรรค์ หมายรวมถึง การสร้างสรรค์ นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาซึ่งเป็นภาวะผู้นำที่สามารถจูงใจผู้อื่นด้วยความรู้ เทคนิค วิธีการหรือแนวทางแบบใหม่ เพื่อส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้อื่นมีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ ได้พัฒนาศักยภาพและสามารถสร้างสรรค์หรือผลิตสิ่งใหม่ ๆ ร่วมกัน นำไปสู่การสร้างบรรยากาศหรือวัฒนธรรมองค์การแบบใหม่ที่มีความท้าทายอยู่เสมอ เป็นภาวะผู้นำที่สามารถหาแนวทางที่ชาญฉลาดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ หรือเรียกได้ว่ามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (กิตติกาญจน์ ปฏินันท์, 2556: 31) ผู้บริหารที่เป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะสามารถส่งเสริมคุณภาพการคิดของทุกคนในชุมชนของโรงเรียน สร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้ การสร้างวัฒนธรรมใหม่และการปรับเปลี่ยนเงื่อนไขต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความสามารถของครูและบุคลากรให้กลายเป็นผู้นำที่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าและนำการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีผลงานที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารยังมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนหรือการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง, 2556: 124)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีพื้นที่รับผิดชอบให้บริการการศึกษาครอบคลุมจังหวัดนครศรีธรรมราช มีโรงเรียนในการกำกับดูแล 71 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12, 2563: 2) ในการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันเพื่อก้าวไปสู่อนาคตหรือศตวรรษที่ 21 จำต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างทันทั่วถึง จึงต้องเร่งพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบใหม่ของผู้บริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาภาวะผู้นำแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงให้สถานศึกษามีความพร้อมสู่การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,781 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน แล้วสุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่ม ตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 55 คน กลุ่มโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 89 คน กลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 87 คน และกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 107 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด จำนวน 338 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิดจากนักวิชาการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และได้รับการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลตามที่ต้องการ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ และแบบสอบถามงานวิจัย ให้กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดตอบแบบสอบถามผ่าน Google Form โดยการสแกนคิวอาร์โค้ด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย

ของระดับค่าเฉลี่ยของ Best และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson 5 Product Moment Correlation) และเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับเพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สรุปผลการวิจัยได้ว่า

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านการมีจินตนาการ	4.20	0.74	มาก
2. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.13	0.72	มาก
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.15	0.78	มาก
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.15	0.80	มาก
5. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.09	0.80	มาก
6. ด้านการมีความยืดหยุ่น	4.16	0.74	มาก
7. ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	4.19	0.75	มาก
8. ด้านการมีความเป็นผู้นำ	4.16	0.75	มาก
รวม	4.15	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีจินตนาการ ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.19$) ส่วนด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.09$)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวม

การบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านการพัฒนาศักยภาพครู	4.30	0.58	มาก
2. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.28	0.65	มาก
3. ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้	4.40	0.54	มาก
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา	4.41	0.53	มาก
5. ด้านการพัฒนากระบวนการประเมินผลการเรียนรู้	4.37	0.62	มาก
รวม	4.35	0.53	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.41$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.28$)

4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร	การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21					
	ด้านการพัฒนาศักยภาพครู	ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ด้านการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้	ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา	ด้านการพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้	รวม
ด้านการมีจินตนาการ	0.62	0.58	0.53	0.58	0.57	0.63
ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	0.66	0.65	0.59	0.64	0.61	0.69
ด้านการมีวิสัยทัศน์	0.68	0.69	0.61	0.64	0.61	0.71
ด้านการทำงานเป็นทีม	0.59	0.56	0.50	0.55	0.53	0.60
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	0.55	0.60	0.50	0.56	0.56	0.61
ด้านการมีความยืดหยุ่น	0.57	0.59	0.50	0.56	0.57	0.61
ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	0.61	0.63	0.55	0.61	0.56	0.65
ด้านการมีความเป็นผู้นำ	0.62	0.61	0.53	0.59	0.56	0.64
รวม	0.64	0.65	0.57	0.62	0.60	0.68

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.68$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเป็นรายด้านกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาานครศรีธรรมราชโดยรวม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($r = 0.71$) รองลงมาคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($r = 0.69$) ส่วนด้านการทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด ($r = 0.60$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโดยรวมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช เป็นรายด้าน พบว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ($r = 0.65$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ($r = 0.64$) ส่วนด้านการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด ($r = 0.57$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

5.1 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช โดยมีสมมติฐาน คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาานครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นภาวะผู้นำของผู้บริหารในการนำผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นด้วยความรู้ เทคนิค วิธีการหรือแนวทางแบบใหม่เพื่อส่งเสริม กระตุ้น และให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้อื่นได้พัฒนาความสามารถและพัฒนาศักยภาพ ให้มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์หรือผลิตสิ่งใหม่ ๆ ร่วมกันนำไปสู่การสร้างบรรยากาศหรือวัฒนธรรมองค์การแบบใหม่ที่มีความท้าทายอยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา ศิลา (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ คือ ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านการไว้วางใจ ด้านการเจรจาต่อรอง ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการสื่อสาร

ด้านการงานเป็นทีม และด้านการบริหารเวลา และสอดคล้องกับแนวคิดของ มณฑาทิพย์ เสี่ยงคะ (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า จากการสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารพบว่ามี องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านมีจินตนาการ 2) ด้านมีความยืดหยุ่น 3) ด้านมีวิสัยทัศน์ และ 4) ด้านมีความคิดริเริ่มและพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 การศึกษาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช โดยมีสมมติฐาน คือ ผลการบริหารการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการดำเนินการบริหารจัดการเรียนรู้ให้สถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเน้นรองรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ คือ การพัฒนาศักยภาพของครู การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และการพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของปิณฑา คงสี (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบและทักษะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทักษะการออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 ทักษะการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนการสอน และทักษะการวัดผลการเรียนรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของวิศวะ ผลกอง (2562: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ในภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดการบูรณาการมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่วนด้านการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยมีสมมติฐาน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง

จากผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจาก ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 บรรลุวัตถุประสงค์มีผลต่อการพัฒนาองค์กรทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ มีความพร้อม มีสมรรถนะและศักยภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู ตอบสนองความต้องการของบุคลากร กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความคล่องตัว และยืดหยุ่นเข้ากับทุกสถานการณ์ สามารถจูงใจ กระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายทั้งด้านการผลิตและผลสัมฤทธิ์ของงานสามารถบริหารจัดการศึกษาและดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารสถานศึกษาเพราะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาได้อีกด้วย สอดคล้องกับการวิจัยของ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากทุกด้านมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการวิจัยของ หทัยรัตน์ วิโย (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย มีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับสูง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ด้านการมีความยืดหยุ่น ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีจินตนาการ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์และด้านการเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มความรู้และทักษะด้านภาวะการเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษามากขึ้น

2. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายกระตุ้นให้ผู้บริหารนำภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มาปรับใช้ในสถานศึกษา โดยการสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้างประสบการณ์และนำไปพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนต่อไป

3. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนมาประยุกต์ใช้โดยทางหน่วยงานต้นสังกัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา

3. ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ศิลา. (2556). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- กุลชลี จงเจริญ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.**
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 12(1), 191.
- ปวีณา คงสี. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูใน
ศตวรรษที่ 21. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิจัยและ
ประเมินผลการศึกษา.** มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มณฑาทิพย์ เสียงคะ. (2556). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร
สถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.**
- วิจารณ์ พานิช. (2558). **แนวโน้มการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21.**
https://issuu.com/tlcspu/docs/special_lecture (20 มกราคม 2564).
- วิทยากร เชียงกูล. (2559). **สภาวะการศึกษาไทย ปี 2557/2558 “จะปฏิรูปการศึกษาไทยให้
ทันโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- วิศวะ ผลกอง. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา.** มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พุทธศักราช 2560-2564.**
กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานปลัด
กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564).** กรุงเทพมหานคร: สำนัก
นโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. (2563). **ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา.**
นครศรีธรรมราช: สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมี
ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

หทัยรัตน์ วิโย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา* **มหาบัณฑิต**. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

Background and Change of Temple Names, Nai Wiang Sub-district, Mueang Nan District, Nan Province

แอนนา ใจปิง, วิไลวรรณ เข้มขัน

Aenna Jaiping, Wilaiwan Kemkan

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

E-mail: wiwan_view_00@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวน ทั้งหมด 25 วัด มีวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ พระหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง วัดละ 1 รูป จำนวน 20 วัด และการศึกษาเชิงเอกสาร จำนวน 5 วัด

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัดเกี่ยวกับจำนวนพยางค์ พบว่า มีชื่อวัด ที่มีจำนวนพยางค์ 2 พยางค์ 18 ชื่อ วัดที่มีจำนวนพยางค์ 3 พยางค์ 5 ชื่อ และชื่อวัดที่มีจำนวนมากกว่า 4 พยางค์ 2 ชื่อ ประเด็นต่อมาการศึกษาที่มาของชื่อวัด พบว่า มีที่มาจากภาษาถิ่นเหนือจำนวน 4 ชื่อ ที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์จำนวน 9 ชื่อ ที่มาตามความหมายที่เป็นมงคลจำนวน 4 ชื่อ ที่มาจากสิ่งสำคัญภายในวัดจำนวน 6 ชื่อ ที่มาจากนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ จำนวน 4 ชื่อ ที่มาจากประวัติความเป็นมาและตำนานของวัดจำนวน 5 ชื่อ และที่มาจากนามบ้านเมืองจำนวน 3 ชื่อ 2) ด้านความหมาย พบความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศจำนวน 9 ชื่อ ความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล จำนวน 4 ชื่อ นอกจากนั้นยังมีการเปรียบเทียบลักษณะภาษาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัดเกี่ยวกับจำนวนพยางค์ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เท่าเดิมจำนวน 3 ชื่อ การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เพิ่มขึ้นจำนวน 1 ชื่อ และการปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์ลดลง 1 ชื่อ อีกทั้งที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง พบว่า มีการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือจำนวน 1 ชื่อ ที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์จำนวน 2 ชื่อ ที่มาตามความหมายที่เป็นมงคลจำนวน 2 ชื่อ ที่มาตามสิ่งสำคัญ

ได้รับบทความ: 1 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 18 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 18 พฤษภาคม 2565

Received: April 1, 2022; Revised: May 18, 2022; Accepted: May 18, 2022

ภายในวัดจำนวน 2 ชื่อ ที่มาตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ จำนวน 2 ชื่อ 2. ด้านความหมายพบว่า มีความหมายคล้ายเดิมจำนวน 4 ชื่อและความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม จำนวน 1 ชื่อ

คำสำคัญ: ที่มาของชื่อวัด, การเปลี่ยนแปลงชื่อวัด

Abstract

Research Article on Background and change of temple names, Nai Wiang sub-district, Mueang Nan District, Nan province; The objectives were to study the background and change of temple names, Nai Wiang sub-district, Mueang Nan District, Nan province, a total of 25 temples; there was a research method of conducting an interview with one monk or those involved in each temple, totaling 20, and a documentary study of 5 temples.

The research results finds that:

1. In terms of linguistic characteristics of temple names with respect to the number of syllables, it was found that there were 18 temple names with 2 syllables, 5 temples with 3 syllables, and 2 temple names with more than 4 syllables. Subsequently, the study of the background of temple names found that there were 4 names from northern dialects, 9 geographical features, 4 auspicious meanings, from 6 names of important things within the temple, 4 names from the creator, contributor, or renovator, 5 names from the history and legend of the temple, and 3 from the city name. 2) Meaningful aspect: found the meaning about Topography of 9 names, meanings about people and genealogy of 4 names, there was also a comparison of the language characteristics of the temple names that have changed, divided into 2 aspects: 1. The language characteristics of the temple name, about the number of syllables, it was found that the number of syllables was modified by 3 names the same, the number of syllables was increased by 1, and the number of syllables was decreased by one name, and the background of the language used to name temples. It was found that there was 1 name from the northern dialect, 2 from the geographical feature, 2 from the auspicious meaning, the source of important things within the temple. A number of 2 names, originating from the name of the creator, the contributor, or the restorer, the amount of

2 names. 2. In terms of meaning, it was found that there were 4 similar meanings, and the meaning changed from the original amount of 1 name.

Keywords: The Background of Temple Name, Change of Temple Name

1. บทนำ

สังคมมนุษย์ที่พูดภาษาเดียวกันเรียกว่า ชุมชนภาษา ทั้งนี้ภาษาอาจมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้และอาจเป็นชุมชนหนึ่งภาษาหรือชุมชนหลายภาษาก็ได้ ในชุมชนหลายภาษาสมาชิกในชุมชนมีความรู้ความสามารถในการพูดมากกว่าหนึ่งภาษา ภาษาเหล่านั้นอาจมีความใกล้เคียงกันหรือแตกต่างกัน นอกจากนั้นภาษายังมีหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร โดยมีการแบ่งระบบสื่อสาร 2 ระบบ เป็นภาษาเดียวกัน หรือคนละภาษาในกรณีที่มีความคล้ายคลึงกัน รวมทั้งการใช้ภาษาในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ดังนั้นนักภาษามีวิธีตัดสินว่าระบบ 2 ระบบเป็นภาษาเดียวกันโดยใช้เกณฑ์ที่ว่า ถ้ามีความเข้าใจซึ่งกันและกันสูงมากระหว่าง 2 ระบบ และมีความคล้ายคลึงกันที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นระบบ และเชื่อว่าเป็นภาษาเดียวกัน ไม่เพียงเท่านั้นคุณสมบัติที่นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์ว่าภาษาต่าง ๆ เป็นภาษาที่แตกตัวมาจากภาษาดั้งเดิมเป็นภาษาเดียวกันหรือไม่ ถ้าการคล้ายคลึงเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ เช่น กฎที่สังเกตไม่ได้ ดังนั้นจึงถือว่าไม่ใช่ภาษาเดียวกันนั่นเอง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 1)

การศึกษาชื่อสถานที่ จัดเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในภาษาส่วนมากภูมินามมักมุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรือไม่ก็มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (ปิ่นฤทัย คงทอง, อ่างถึงโน, กุสุมา สุ่มมาตร, 2552: 10) ทั้งนี้ ชื่อสถานที่ สามารถนำมาศึกษาได้หลายประเภท เช่น ชื่อวัด ชื่อเมืองชื่อหมู่บ้าน ชื่อถนน ชื่ออำเภอ และชื่อตำบล ซึ่งการศึกษาชื่อสถานที่ต่าง ๆ มักมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วยปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะลักษณะทางภาษา ที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

แนวทางในการศึกษาชื่อสถานที่ ที่น่าสนใจ คือ การศึกษาชื่อวัด ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลงชื่อวัดไปจากเดิม โดยจะต้องพิจารณาจากภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อวัด ทั้งนี้การใช้ภาษาในการตั้งชื่อวัด มีหลายปัจจัยที่ผู้ตั้งชื่อนำมาใช้ในการตั้งชื่อวัด ไม่ว่าจะเป็นชื่อสถานที่ที่เป็นสิริมงคล การตั้งชื่อโดยศึกษาจากการใช้คำ รวมทั้งความหมายของคำที่นำมาใช้ นอกจากนั้นการศึกษาชื่อวัดยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การสร้างเมืองขึ้นใหม่ รวมทั้งการรับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาและศิลปกรรมของแต่ละยุคสมัย ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการศึกษา

ชื่อสถานที่เป็นหัวข้อที่น่าสนใจ เพราะการศึกษาชื่อสถานที่เป็นแหล่งความรู้หนึ่งที่ทำให้เข้าใจชื่อสถานที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยอื่นที่มีความเกี่ยวข้องในการตั้งชื่อสถานที่นั้น ๆ โดยการศึกษาผ่านภาษา ดังที่ โทมัส เอฟ.ทอร์นตัน (อ้างถึงใน, กุสุมา สุ่มมาตร, 2552: 10) ได้กล่าวไว้ว่า

ชื่อสถานที่ เป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการศึกษาวัฒนธรรม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับลักษณะการวิเคราะห์พื้นฐานทางวัฒนธรรม 3 ลักษณะคือ ภาษา ความคิด และสิ่งแวดล้อม ชื่อสถานที่นอกจากจะเป็นชื่อที่มนุษย์กำหนดขึ้นและเป็นคำที่มีความหมายชัดเจนในแต่ละภาษา ยังบ่งบอกถึงลักษณะทางกายภาพหรือภูมิศาสตร์ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่า มนุษย์สามารถรับรู้ สร้างมโนทัศน์และจัดประเภทสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวอย่างไร ดังนั้นชื่อสถานที่ไม่เพียงแต่ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือลักษณะทางกายภาพเท่านั้น ยังทำให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางภาษา และความหมายของคำที่ปรากฏในการนำมาตั้งชื่อสถานที่อีกด้วย

การตั้งชื่อสถานที่ มักกำหนดให้บุคคลสำคัญในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะผู้ครองเมืองหรือผู้ที่ปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ให้ความหมายของชื่อสถานที่ โดยผ่านกระบวนการคิดเกี่ยวกับภาษา สภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์บ้านเมือง ค่านิยม รวมทั้งบริบททางสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เพียงเท่านั้นการตั้งชื่อสถานที่ยังมีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ที่แฝงไว้ในชื่อสถานที่และอัตลักษณ์ของจังหวัดที่ปรากฏในการตั้งชื่อ ดังที่ ปราณี กุลละวณิชย์ (อ้างถึงใน, นื่องนุช มณีอินทร์, 2552: 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาชื่อสถานที่ เช่น ชื่อหมู่บ้าน ชื่อแม่น้ำ ชื่อภูเขา นอกจากจะใช้เป็นเครื่องหมายบ่งบอกหรือกำหนดแหล่งที่อยู่เพื่ออ้างอิงรับรู้ร่วมกันแล้ว ยังให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น บอกลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะภูมิหลังของท้องถิ่น

การตั้งชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีความสำคัญกับบริบททางสังคมของจังหวัดน่าน ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิต การปกครองนครน่าน รวมทั้งผู้ปกครองนครเมืองน่านยังต้องการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองน่าน และความกล้าหาญในการปกครองบ้านเมืองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองอื่น ดังนั้นผู้ครองเมืองจึงต้องการพัฒนาบ้านเมือง ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การบูรณะวัดและการตั้งชื่อวัดยังเป็นการพัฒนาอีกด้านหนึ่ง กล่าวคือ ทำให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบ้านเมืองที่ถูกบันทึกไว้ในสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเรื่องราววิถีชีวิตโดยบันทึกผ่านจิตรกรรม และภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อวัด นอกจากนั้นการตั้งชื่อวัดในจังหวัดน่าน

ยังมีการตั้งชื่อวัดตามอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของวัด เช่น พระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตั้งอยู่ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีเจดีย์ทรงลังกา (ทรงระฆัง) ได้รับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมยุคสุโขทัย รอบฐานมีการก่ออิฐถือปูนและปั้นเป็นรูปช้างครึ่งตัว ด้านละ 5 เชือก และมุมทั้งสี่อีก 4 เชือก ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “ช้างค้ำ” และลักษณะดังกล่าวนี้คล้ายกับวัดช้างล้อมสุโขทัย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน จำนวนวัด 25 วัด เนื่องจากการศึกษาชื่อสถานที่พระพุทธศาสนา เป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงของภาษา นอกจากนั้นวัดยังมีบทบาทสำคัญที่สะท้อนให้เห็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ปัจจัยทางสังคม การเมืองการปกครองของผู้ครองนครน่าน การรับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย บริบททางสังคม รวมทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ของตำบลในเวียง ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับคำและความหมายของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อีกทั้งผู้วิจัยค้นพบว่ายังไม่มีผู้ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด และยังไม่พบว่ามีกรรวบรวมชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชื่อวัดยังมีประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังเพราะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดน่าน อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชื่อวัดในจังหวัดน่านอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษารูปชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินวิจัยออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) เป็นกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ (in-depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะเป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคนเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

- 2.1 รวบรวมรายชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองจังหวัดน่าน จาก www.onab.go.th ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่รวบรวมรายชื่อ

วัดทั้งหมดของประเทศไทย จากการสำรวจวัดตำบลในเวียงอำเภอเมืองจังหวัดน่านพบว่า มีวัดทั้งหมดจำนวน 25 วัด

2.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดน่าน เช่น ประวัติศาสตร์จังหวัดน่าน พงศาวดารนครน่าน

2.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัดในจังหวัดน่าน เช่น ประวัติวัดภูมินทร์ ประวัติวัดพญาภู ประวัติวัดมิ่งเมือง ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร เป็นต้น

2.4 รวบรวมและศึกษารายชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการสัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์จักรพลสุเมธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร พบว่ามีวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดภูมินทร์ วัดมิ่งเมือง วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดศรีพันต้น

2.5 รวบรวมข้อมูลวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการสัมภาษณ์ พระอาจารย์และพระครูวัดละ 1 รูป

2.6 นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในด้านภาษา เกี่ยวกับที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัด

2.7 สรุปผลการวิจัยการศึกษาที่มาและชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการศึกษาที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดทั้งหมด 25 วัด แบ่งเป็นวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวน 5 วัด และวัดที่ยังมีชื่อคงเดิมจำนวน 20 วัด โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาภาษาและความหมายของชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยมีการศึกษา 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัด ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะด้านภาษา ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ จำนวนพยางค์ และที่มาของการตั้งชื่อวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 จำนวนพยางค์ การศึกษาเกี่ยวกับชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้จำแนกจำนวนพยางค์ ดังนี้

1) ชื่อวัดที่ประกอบด้วยจำนวน 2 พยางค์ มีจำนวน 18 ชื่อ ได้แก่ วัดมิ่งเมือง วัดพระเนตร วัดมณเฑียร วัดท่าช้าง วัดไผ่เหลือง วัดมงคล วัดเชียงช้าง วัดช้างเผือก วัดสวนตาล วัดดอนแก้ว วัดเมืองเส้น วัดน้ำล้อม วัดพระเกิด วัดอภัย วัดภูมินทร์ วัดกุคำ วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้

2) ชื่อวัดที่ประกอบด้วยพยางค์จำนวน 3 พยางค์ มีจำนวน 5 ชื่อ ได้แก่ วัดพญาภู วัดสภารศ วัดมหาโพธิ์ วัดพวงพะยอม และวัดศรีพันต้น

3) ชื่อวัดที่ประกอบด้วยจำนวนมากกว่า 4 พยางค์ มีจำนวน 2 ชื่อ ได้แก่ วัดอรุณญาวาส และวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร

1.1.2 ที่มาของชื่อวัด การตั้งชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบที่มาของการตั้งชื่อดังต่อไปนี้

1.1.2.1 การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ เป็นการนำคำศัพท์ในภาษาถิ่นเหนือมาตั้งชื่อวัด โดยพบชื่อวัดที่มีการใช้ภาษาถิ่นเหนือ จำนวน 4 ชื่อ ได้แก่ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดภูค่า วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดหัวเวียงใต้ เป็นวัดที่มีการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ คือคำว่า **เวียง** ในภาษาไทยกลางหมายถึง เมืองที่มีกำแพงล้อม ทั้งนี้ที่มีการใช้คำว่า **เวียง** มาตั้งชื่อ เนื่องจากวัดตั้งอยู่หัวเมืองและมีกำแพงล้อมรอบนั่นเอง (พระครูนิเทศน์ทกิจ, 2564, ตุลาคม, 20, สัมภาษณ์)

1.1.2.2 การตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีวัดที่ตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 9 ชื่อดังนี้ วัดมิ่งเมือง วัดอรุณญาวาส วัดช้างเผือก วัดสวนตาล วัดท่าช้าง วัดไผ่เหลือง วัดพวงพะยอม วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดมิ่งเมือง ปรากฏคำว่า **เมือง** หมายถึง การตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างถาวรอันได้แก่ ประปา อาคาร บ้านเรือน วัด เป็นต้น เมืองจึงเป็นที่อยู่อาศัยของพลเมืองจำนวนมากต่างสถานภาพ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ พื้นฐานของประชากร เมือง ระบบการปกครอง และยังเป็นศูนย์รวมของขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (วรโรจน์บล ควรอาจ, อ้างถึงใน วิไล, 2535: 3) อีกทั้ง วัดมิ่งเมืองยังตั้งอยู่ใจกลางเมืองน่าน นับตั้งแต่มีการย้ายเมืองมาจากเมืองภูเพียงแช่แห้ง มาตั้งเมืองใหม่ ฝั่งตะวันตกคือเมืองน่านในปัจจุบัน หรือที่ตั้งของวัดมิ่งเมืองในปัจจุบันนั่นเอง

1.1.2.3 การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล จำนวน 4 ชื่อ ดังนี้ วัดมิ่งเมือง วัดศรีพันต้น วัดมงคล และวัดอภัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัดมิ่งเมือง มีการตั้งชื่อตามความหมายและชื่อที่เป็นมงคล คือคำว่า **“มิ่ง”** ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายคำว่า **“มิ่ง”** หมายถึง สิ่งที่เป็นสิริมงคล เช่น มิ่งเมือง เมียมิ่ง จะเห็นได้ว่าวัดมิ่งเมืองเป็นวัดที่มีการตั้งชื่อตามความหมายที่เป็นมงคล คือคำว่า **มิ่งเมือง** (พระครูสุนทรมุณี, สัมภาษณ์: 24กันยายน 2564)

1.1.2.4 การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด จำนวน 6 ชื่อ ดังนี้ วัดมิ่งเมืองมีการตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดศรีพันต้น วัดสภาราช วัดภูค่า และวัดดอนแก้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารเป็นวัดที่มีการเรียกชื่อตามสิ่งสำคัญภายในวัด คือพระธาตุหรือเจดีย์ที่มีช้างล้อมรอบ ก่อนเป็นรูปช้างล้อมสถฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐาน ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้าน ๆ ละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อาการของช้างประคองเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ ดังนั้นจึงมีการเรียกชื่อวัดว่า พระธาตุช้างค้ำ (พระครูศรีสังฆรักษ์จักรพล สุขเมโธ, สัมภาษณ์: 24 กันยายน 2564)

1.1.2.5 การตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ จำนวน 4 ชื่อ ดังนี้ วัดภูมินทร์ วัดศรีพันต้น วัดพญา และวัดมงคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วัดศรีพันต้นมีการตั้งชื่อตามนามผู้สร้าง คือ พญาพันต้น ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “พญา” หมายถึง เจ้าแผ่นดิน ผู้เป็นใหญ่ ผู้เป็นหัวหน้า ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าพญาพันต้นเป็นผู้ครองเมืองน่านองค์ที่ 14 ครองเวียงน่าน(เวียงใต้) ระหว่าง พ.ศ. 1960-1969 ดังนั้นวัดศรีพันต้นมีการตั้งชื่อตามนามผู้สร้างวัดนั่นเอง (พระอาจารย์พงษ์สิทธิ์ ตุงคุปรี, สัมภาษณ์: 24 กันยายน 2564)

1.1.2.6 การตั้งชื่อวัดตามประวัติความเป็นมาและตำนานของวัด จำนวน 5 ชื่อ ดังนี้ วัดมณเฑียร วัดน้ำล้อม วัดเมืองเส้น วัดมหาโพธิ์ และวัดพวงพยอม ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดน้ำล้อมเป็นวัดที่มีการตั้งชื่อวัดตามความเป็นมาของวัด กล่าวคือ วัดน้ำล้อม มีการเล่าต่อกันสืบมาว่า มีน้ำล้อมรอบ แล้วมีสี่ทิศทาง ทั้งนี้จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อวัด คือ วัดน้ำล้อม ซึ่งเป็นชื่อที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน (พระครูโกศล นันทวิทย์, สัมภาษณ์: 8 ตุลาคม 2564)

1.1.2.7 การตั้งชื่อวัดตามนามบ้านเมือง หมายถึง ชื่อวัดที่ตั้งตามชื่อสถานที่ ชื่อหมู่บ้าน หรือชื่อสภาพแวดล้อม การศึกษาที่มาของวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีวัดที่ตั้งชื่อตามนามบ้านเมืองจำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ วัดเชียงแข็ง วัดพระเนตร และวัดพระเกิด ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

วัดเชียงแข็งเป็นวัดที่ตั้งตามนามบ้านเมือง เนื่องจากวัดเชียงแข็งได้สร้างขึ้น ณ หมู่บ้านเชียงแข็ง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ได้สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2513 จึงมีการตั้งชื่อวัดว่า วัดเชียงแข็งมาจนถึงปัจจุบัน (พระมหาธีระพงศ์ สิริธีวังโส, สัมภาษณ์: 8 ตุลาคม 2564)

1.2 ด้านความหมาย การศึกษาชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของชื่อวัด 2 ด้าน ได้แก่ ความหมายที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ และ ความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ความหมายเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มีจำนวนวัดทั้งหมด 9 ชื่อ ได้แก่ วัดมิ่งเมือง วัดอรัญวาส วัดช้างเผือก วัดสวนตาล วัดท่าช้าง วัดไผ่เหลือง วัดพวงพะยอม วัดหัวข่วง และวัดหัวเวียงใต้ เช่น วัดท่าช้าง เป็นวัดที่มีการตั้งชื่อตามลักษณะภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม เนื่องจากวัดท่าช้าง เป็นวัดที่ติดกลับทำนํ้านาน จึงทำให้มีการตั้งชื่อวัดว่า วัดท่าช้าง มาจนถึงปัจจุบัน

1.2.2 ความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล การศึกษาเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล ผู้วิจัยศึกษาพบว่ามียอดทั้งหมด 4 ชื่อ ได้แก่ วัดมงคล วัดพญาภู วัดศรีพันต้น วัดวัดภูมินทร์ เช่น วัดมงคล เป็นวัดที่มีความหมายเกี่ยวกับคนและวงศ์ตระกูล เนื่องจากเป็นวัดที่มีการตั้งชื่อวัดตามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้าง คือ มีการตั้งชื่อวัดตามนามของสมเด็จพระเจ้ามงคลวรยศราชอิทธิราช พระองค์ที่ 56 ก่อนการขึ้นครองนครน่านของเจ้าอัตถวรปัญโญ องค์ที่ 57 ทั้งนี้เจ้าอัตถวรปัญโญ เป็นผู้สร้างวัดขึ้น เพื่ออุทิศให้สมเด็จพระเจ้ามงคลวรยศราชอิทธิราช จึงมีการตั้งชื่อวัดว่า วัดมงคล มาจนถึงปัจจุบัน

2. การเปรียบเทียบลักษณะภาษาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านลักษณะทางภาษาของชื่อวัด ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ จำนวนพยางค์ และความหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 จำนวนพยางค์

การเปรียบเทียบจำนวนพยางค์ชื่อเดิมและชื่อที่ปรับเปลี่ยนของวัด พบว่ามีการปรับเปลี่ยนชื่อวัดไปจากเดิมแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่ การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เท่าเดิม และการปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เพิ่มขึ้น สรุปลได้ตามตาราง ดังนี้

จำนวนพยางค์	ชื่อเดิมของวัด	ชื่อวัดที่ปรับเปลี่ยน
การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เท่าเดิม	-วัดพรหมมินทร์	-วัดภูมินทร์
การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์เพิ่มขึ้น	-วัดป่า -วัดหลวงกลางเวียง -อัฐรส	-วัดอรัญญาวาส -วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร -สภารศ
การปรับเปลี่ยนที่จำนวนพยางค์ลดลง	-วัดสลีพันต้น	-วัดศรีพันต้น

2.1.2 ที่มาของภาษาที่ใช้ตั้งชื่อวัด การตั้งชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาที่มาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ ตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญ ภายในวัด การตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.2.1 การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือ เป็นการนำคำศัพท์ในภาษาถิ่นเหนือมาตั้งชื่อวัดพบว่า ชื่อวัดที่มีการใช้ภาษาถิ่นเหนือ จำนวน 1 ชื่อ คือ วัดหลวงกลางเวียง หรือ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร การตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือตามชื่อเดิมคือ วัดหลวงกลางเวียง โดยมีคำว่าเวียงที่เป็นภาษาถิ่นเหนือ ในภาษาไทยกลางหมายถึง เมืองที่มีกำแพงล้อมรอบ และได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดเป็นวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ยังคงมีการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือคือคำว่า “ค้ำ” เนื่องจากพระธาตุหลวงก่อเป็นรูปช้างล้อม สันฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐานสูง ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสี่ด้าน ๆ ละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อาการของช้างประคองเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ในภาษาถิ่นภาคเหนือเรียกว่า “ค้ำ” จึงเรียกว่า “วัดช้างค้ำ” (สำราญ จรุงจิตร ประชาคมย์: 1)

2.1.2.2 การตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีการตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 2 ชื่อ ดังนี้ วัดป่า หรือวัดอรัญญาวาส และวัดหลวงกลางเวียง หรือ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ในสมัยก่อนเมืองน่านเป็นเมืองที่มีเจ้าปกครอง วัดนี้เป็นวัดหลวงประจำเมือง ที่เจ้าเมืองใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพิธีสำคัญของบ้านเมือง เช่น พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และเนื่องจากวัดอยู่กลางใจเมืองด้วยเหตุนี้จึงมีชื่อเรียกวัดนี้มาแต่เดิมว่า วัดหลวง วัดหลวงกลางเวียง และวัดหลวงกลางเมือง

2.1.2.3 การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล หมายถึง ชื่อวัดที่ตั้งโดยใช้ภาษาที่มีความหมายดีและเป็นสิริมงคล จำนวน 1 ชื่อ คือ วัดสลีพันต้น หรือ วัดศรีพันต้น มีการตั้งชื่อวัดตามชื่อและความหมายที่เป็นมงคล คือคำว่า “ศรี” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายคำว่า “ศรี” หมายถึง มิ่ง สิริมงคล ความรุ่งเรือง ความงามและความเจริญ จะเห็นได้ว่าคำว่าศรีที่นำมาใช้ในการตั้งชื่อวัดเป็นคำที่มีความหมายที่เป็นสิริมงคล ทั้งนี้ยังมีความหมายที่ตรงกับลักษณะเด่นของวัด กล่าวคือ วัดศรีพันต้น เป็นวัดที่มีวิหารที่สวยงาม มีลักษณะเด่น คือ มีสีทองระยิบระยับ เป็นอีกวัดหนึ่งในจังหวัดน่าน ที่มีจิตรกรรมปูนปั้นที่สวยงามโดยเฉพาะพญานาคเจ็ดเศียรเฝ้าบันได หน้าวิหารวัดสีทองเหลืองอร่ามสวยงามตระการตา ดูอ่อนโยนมีชีวิตชีวา (พระอาจารย์

พงษ์สิทธิ์ ตุงคบุรี, สัมภาษณ์ 24 กันยายน 2564) ทั้งนี้การนำคำว่า “ศรี” มาตั้งชื่อวัดเป็นคำที่มีความหมายสอดคล้องกับชื่อวัด คือเป็นวัดที่มีความรุ่งเรืองและมีสวยงามที่เป็นเอกลักษณ์

2.1.2.4 การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด ชื่อวัดที่ตั้งตามสิ่งสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นในวัด จำนวน 2 ชื่อ คือ วัดอัฐรส หรือ วัดสภารศ และวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร.เช่น วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหารเป็นวัดที่มีการเรียกชื่อตามสิ่งสำคัญภายในวัด คือพระธาตุหรือเจดีย์ที่มีช้างล้อมรอบ ก่อเป็นรูปช้างล้อมสี่เหลี่ยมจัตุรัสฐาน ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้านละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อาการของช้างประดุจเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ ดังนั้นจึงมีการเรียกชื่อวัดว่า พระธาตุช้างค้ำ คำว่าคำหมายถึงคำว่าในภาษาไทยกลางนั่นเอง

2.1.2.5 การตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศ หรือผู้บูรณะ ชื่อวัดที่ตั้งตามชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างวัด จำนวน 2 ชื่อ ดังนี้ พรหมินทร์ หรือ วัดภูมินทร์ และวัดศรีพันต้น เช่น วัดภูมินทร์ เป็นวัดที่มีการตั้งชื่อตามผู้สร้างและมีการให้ความหมายตามตำแหน่งผู้สร้าง เนื่องจากวัดภูมินทร์ในอดีตมีชื่อเรียกว่าวัดพรหมินทร์เป็นชื่อของผู้ครองเมืองน่านในอดีต ดังนั้นการตั้งชื่อวัดว่าวัดภูมินทร์ ได้หมายถึงพระเจ้าแผ่นดินหรือเรียกชื่อตามตำแหน่งของผู้สร้าง และเกิดการเพี้ยนเสียงจากวัดพรหมินทร์กลายเป็นวัดภูมินทร์ในปัจจุบัน (พระครูปลัดอู๋ชัย, สัมภาษณ์: 24 กันยายน 2564)

จากการศึกษาเกี่ยวกับที่มาของชื่อวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยพบว่าการตั้งชื่อวัดที่มาจากภาษาถิ่นเหนือจำนวน 1 ชื่อ การตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ จำนวน 2 ชื่อ การตั้งชื่อวัดตามความหมายที่เป็นมงคล จำนวน 1 ชื่อ การตั้งชื่อวัดตามสิ่งสำคัญภายในวัด จำนวน 2 ชื่อ และการตั้งชื่อวัดตามนามผู้สร้าง ผู้อุทิศหรือผู้บูรณะ จำนวน 2 ชื่อ

2.2 ด้านความหมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบด้านการเปลี่ยนแปลงของความหมาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 การเปรียบเทียบด้านการเปลี่ยนแปลงของความหมาย ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของความหมายออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ความหมายคล้ายเดิม ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1.1 ความหมายคล้ายเดิม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของชื่อวัดที่มี การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ามีความหมายคล้ายเดิม จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดป่า หรือ วัดอรุณญาวาส วัดสลีพันต้น หรือ วัดศรีพันต้น วัดพรหมินทร์ หรือ วัดภูมินทร์ และวัดสภารศ

2.2.1.2 ความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม วัดที่การเปลี่ยนแปลงชื่อแล้วมีการเปลี่ยนแปลงความความหมายมีเพียงวัดเดียว คือ วัดหลวงกลางเวียง หรือ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร ตามชื่อเดิมคือ วัดหลวงกลางเวียง เป็นวัดที่เจ้าเมืองใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา และพิธีสำคัญของบ้านเมือง เช่น พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และมีการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดใหม่เป็นวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร โดยมีความหมาย คือ พระธาตุที่มีช้างล้อม หรือพระธาตุหลวงก่อเป็นรูปช้างล้อมฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกฐานสูง ก่ออิฐถือปูนและปั้นรูปช้างครึ่งตัวโผล่หน้าออกมาโดยรอบองค์พระเจดีย์ทั้งสิ้นด้าน ๆ ละ 6 เชือก รวม 24 เชือก อาการของช้างประคองเอาหลังหนุนองค์พระเจดีย์ไว้ในภาษาถิ่นภาคเหนือเรียกว่า “ค้ำ” จึงเรียกว่า “วัดช้างค้ำ” (สำราญ จรุงจิตระประขามย์: 1)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ที่มาและการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถวิทย์ รอดเจริญ (2558: บทคัดย่อ) เกี่ยวกับการศึกษาที่มาของชื่อวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี ทั้งนี้มีความสอดคล้องเกี่ยวกับที่มาของการตั้งชื่อวัด อาจเป็นเพราะว่าการตั้งชื่อวัดในแต่ละพื้นที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น การตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อตามภาษาถิ่น การตั้งชื่อตามผู้อุทิศ หรือผู้สร้าง และการตั้งตามนามบ้านเมือง เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้อีกว่า วัดและชุมชน รวมทั้งเจ้าผู้ครองเมือง เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา รวมถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เนื่องจากการพัฒนาเกี่ยวพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และทำให้เห็นถึงประวัติของบ้านเมืองอีกด้วย

การศึกษาที่มาของชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบการตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าวัดกับพื้นที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าการตั้งชื่อวัดที่มาจากลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม มีความเป็นมาและเรื่องราวสำคัญในอดีต จนทำให้เป็นที่มาของการตั้งชื่อวัดตลอดจนในพื้นที่นั้น ๆ มีลักษณะเด่นเฉพาะ เช่น วัดมิ่งเมือง เป็นวัดที่เจ้าผู้ครองเมืองได้ย้ายมาตั้งเมืองน่านในอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีพื้นที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองน่าน อีกทั้งความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมเดียวกันและดำรงชีวิตร่วมกัน เช่น คนกับช้าง ซึ่งเป็นที่มาของการตั้งชื่อวัดช้างเผือก และคนกับสิ่งแวดล้อม เช่น วัดพวงพยอม วัดสวนตาล วัดอรัญญาวาส เป็นต้น นอกจากนั้นความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นมงคลมีการใช้คำหรือกลุ่มคำที่มีความหมายอันเป็นมงคล และความเจริญรุ่งเรือง

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่านมีการเปลี่ยนแปลงชื่อวัดที่จำนวนพยางค์ แต่ยังคงมีความหมายคล้ายเดิมมีความสอดคล้องกับงานวิจัย ของ กุสุมา สุ่มมาตร (2552: บทคัดย่อ) เป็นการศึกษาการปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จำนวนพยางค์และความหมาย เช่น จำนวนพยางค์ลดลงจำนวนพยางค์เพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีความหมายที่คล้ายเดิม อาจเป็นเพราะว่ามีการเปลี่ยนแปลงแค่รูปศัพท์ แต่ยังคงความหมายเดิม เช่น วัดภูมินทร์ หมายถึง เจ้าแผ่นดิน แต่ชื่อเดิมคือ พรหมินทร์ ซึ่งเป็นเจ้าผู้ปกครองนครน่าน ทั้งนี้เห็นได้ว่ายังคงมีการให้ความหมายเกี่ยวกับเจ้าแผ่นดินหรือผู้ครองเมือง แต่อาจมีการเพี้ยนเสียงไปบ้างตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยนั่นเอง

ข้อสังเกตประการหนึ่งที่พบจากการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์ พระอาจารย์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการเรียกชื่อวัดเป็นภาษาถิ่นเหนือมากกว่าภาษาไทยกลาง และมีการเรียกชื่อวัดแบบสั้น ๆ เช่น วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร จะเรียกว่า วัดช้างค้ำ คำว่า ช้าง ในภาษาถิ่นเหนือ หมายถึง ช้าง อาจกล่าวได้ว่าคนในชุมชน หรือคนในพื้นที่ นิยมภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียนและภาษาที่เป็นทางการ อีกทั้งคนในพื้นที่ที่มีการใช้ภาษาถิ่นเหนือเป็นภาษาแม่และนิยมใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เกิดความเคยชิน และง่ายต่อการใช้เรียกชื่อวัด ดังนั้นจึงภาษาถิ่นเหนือเป็นหลัก

6. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มาของชื่อวัด ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาที่มาของการตั้งชื่อวัดทุกตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. การศึกษาความสัมพันธ์ของชื่อวัดกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน
3. การศึกษาเปรียบเทียบชื่อวัดกับชื่อโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา สุ่มมาตร. (2552). งานวิจัยการปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- น้องนุช มณีอินทร์. (2543). งานวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนของชื่อหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศาวดารน่าน. (2543). เชียงใหม่: ธนุขพรินติ้ง.

- พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคเหนือ. (2539). เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมและศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วรรณโณบล ควรอาจ และ ผกามาศ ถิ่นพังงา. (ม.ป.ป). กระบวนการกลายเป็นเมืองใน
ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- สำราญ จรุงจิตรประชากรมย์. (ม.ป.ป.). ประวัติวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ. (2558). งานวิจัยเรื่องที่มาของชื่อในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). ภาษาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พระครูสุนทรมนี. (24 กันยายน 2564). เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง รองเจ้าคณะจังหวัดน่าน. วัดมิ่งเมือง.
สัมภาษณ์.
- พระครูปลัดอุทัย. (24 กันยายน 2564). ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดภูมินทร์. วัดภูมินทร์.
สัมภาษณ์.
- พระครูศรีสังฆรักษ์จักรพล สุเมธ. (24 กันยายน 2564). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุช้างค้ำ
วรวิหาร. วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร. สัมภาษณ์.
- พระครูนิเทศ นันทกิจ. (20 ตุลาคม 2564). เจ้าอาวาสวัดหัวเวียงใต้ วัดหัวเวียงใต้. สัมภาษณ์.
- พระครูโกศล นันทวิทย์. (8 ตุลาคม 2564). เจ้าอาวาสวัดน้ำล้อม วัดน้ำล้อม. สัมภาษณ์.

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
The Role of School Administrators Affecting to Performance
Management Learning of Teachers under Nakhon Si Thammarat
Primary Educational Service Area Office 2

ธนวัฒน์ ช่วยพิทลุง

Tanawat Chuaypattalung

โรงเรียนบ้านนาพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

BanNapa School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area District Office 2

พระครูพิจิตรศุภการ, สามิตร อ่อนคง, พระมหาสมปอง ฐานิสฺสโร

Phrakhru Phichitsuphakan, Samit Onkong, Phramaha Sompong Thanissaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: tanawat4489@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2) ศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 3) เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ลักษณะการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามที่ใช้กรอบแนวคิดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบทบาทผู้

ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 15 มีนาคม 2565

Received: February 13, 2022; Revised: February 23, 2022; Accepted: March 15, 2022

ส่งเสริมสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบทบาทผู้ให้คำปรึกษา และด้านบทบาทผู้
คาดการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า
ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม
และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบทบาทผู้อำนวยความสะดวก ด้านบทบาทผู้
คาดการณ์ และด้านบทบาทผู้ให้คำปรึกษา ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: บทบาท, ผู้บริหารสถานศึกษา, สมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้ของครู

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the role of administrators of educational institutions under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 2) to study the learning management competence of teachers under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office. Region 2 and 3) to study the role of educational institution administrators affecting the learning management performance of teachers under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. The research style was a quantitative research. The sample group consisted of 338 people. The research instrument consisted of a questionnaire that used the conceptual framework of the role of educational institution administrators affecting teachers' learning management competency under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis

The research results finds that:

1. The overall of the administrator of the educational institution Under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2, was at a high level. When considering each aspect, it was found that the role of the

promoter with the highest average, followed by the role of consultant and the role of the predictor have the lowest average.

2. The overall of teacher's learning management competency under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2, was at the highest level. When considering each aspect, it was found that the ethics and professional ethics of teachers with the highest average, followed by teamwork and the side with the lowest mean is Focusing on performance.

3. The role of the administrator of the educational institution the role of the facilitator the role of the forecaster and the role of a consultant affecting the learning management performance of teachers under the Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2 were with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Role, School Administrators, Competence, Teacher Learning Management

1. บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิตตั้งแต่การวางรากฐาน พัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและ ประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงร่วมเป็นพลังสร้างสรรค์พัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืนเพื่อให้การศึกษาของประเทศก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้เข้าสู่สังคมสี่อิมตัวที่มีความ ซับซ้อนเป็นโลกของการปฏิบัติเทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อสังคม ยิ่งใหญ่กว่าในยุควัฒนธรรมการพิมพ์หรือการสื่อสารจากสังคมอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสังคมที่มีรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นแบบดั้งเดิมแต่ในยุคปัจจุบันยุคสังคมแห่งความรู้ต้องการทักษะการคิดขั้นสูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อเพิ่มความสามารถให้เป็นผู้เรียนที่พึ่งตนเองได้ตลอดชีพและเป็นประชากรที่มีคุณภาพ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555: 21)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษายุคสมัยใหม่จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนให้ บุคลากรในสถานศึกษาเสนอความคิดเห็นให้คำแนะนำและปฏิบัติงานร่วมกันมีการระดมความคิดใหม่มาสู่การ ปฏิบัติมีการมอบหมายงานให้บุคลากร ให้ดำเนินไปด้วยดีโดยมีความสัมพันธ์ที่ตระหว่างกันให้คำปรึกษาช่วยให้บุคลากรเข้าใจงานช่วยส่งเสริมให้ บุคลากรมีความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีความสุขโดย สามารถ

วินิจฉัยและกำหนดวิธีการแก้ปัญหาก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจและเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะทางเลือกประกอบการตัดสินใจผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท ในการการกับดูแลและมีบทบาทในการติดตามเพื่อรับข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาดูแล ติดตามการทำงานของบุคลากรเพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงานและให้ข้อมูลป้อนกลับโดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดขอบข่าย และขอบเขตของงานให้ชัดเจนตั้งแต่เป้าหมาย รายละเอียดของงานมาตรฐานการปฏิบัติงานอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในอันที่จะบรรลุกฎเกณฑ์และข้อบังคับต่าง ๆ ของงานเพราะในปัจจุบันกระแสเรื่องคุณภาพได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับวงการต่าง ๆ อย่างมาก (วาสนา บุระพา, 2557: 12)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้สื่อ แหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลของผู้เรียน ในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สามารถศึกษา เรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการปรับปรุงระบบการผลิตและ พัฒนาคูครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดี มีความรู้ทักษะ และความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 108)

ฉะนั้นในการจัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของชาตินั้นโรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็น หน่วยงานที่สำคัญที่สุดหน่วยงานหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรของประเทศซึ่งโรงเรียนเป็นสถาบันทาง สังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่สร้างและพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” ที่ดีมีคุณภาพมีจิตใจ เมตตากรุณารักและเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ตลอดจนมีความคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นใน สังคมสามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันความคาดหวังที่สังคมมีต่อโรงเรียน ดังนั้นจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่จะทำให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตนรับผิดชอบดูแลอยู่มีประสิทธิภาพ (สงบ ประเสริฐพันธ์, 2543: 17)

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนด สมรรถนะวิชาชีพครูที่จะใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของและบุคลากรทางการศึกษา คือ สมรรถนะหลัก

(Core Competency) เป็นสมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมี และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) เป็นสมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของแต่ละ ตำแหน่งตามสายงานครูส่วนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของครูโดยใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือ วิทยฐานะ การขอรับหรือต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การเลื่อนขั้น เงินเดือนและการยกย่องเชิดชู เกียรติอีกส่วนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียน คือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และได้รับการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และส่วนสุดท้ายเพื่อผลประโยชน์ของสถานศึกษา คือ การพัฒนาครู เพื่อให้ มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยพัฒนาขีดความสามารถของครูให้โดดเด่น มีสมรรถนะที่ดีอยู่ ในระดับ สมรรถนะสูงและสูงมากยิ่งขึ้นตามอายุการทำงานพิจารณาจากสมรรถนะดังกล่าวข้างต้น เมื่อครูส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมินสมรรถนะแล้วผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก็น่าจะดีขึ้น แต่ ปัจจุบันนั้นยังพบปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กไทยต่ำกว่า เกณฑ์และนับวันจะต่ำลงอีกเรื่อย ๆ ถ้าไม่ได้รับการแก้ปัญหาที่ถูกจุดจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างครูที่มีคุณภาพตามนโยบายของรัฐบาลในการที่จะพัฒนาครู เป็นคนดี มีคุณธรรม และมีวิทยฐานะสูงขึ้นคุณภาพโดยจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูให้มีความสามารถในทุกด้าน เพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเอง (กัญญวรา ผลเจริญ, 2559: 77)

ดังนั้นบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ของครูให้เกิดประสิทธิภาพจึงต้องการศึกษา สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาสมรรถนะครูและความสามารถในการพัฒนาตนเองให้ทันต่อการปฏิรูปการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่จะให้ผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุน จากผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำพาการพัฒนาโรงเรียนไปสู่คุณภาพมาตรฐานตามแนวปฏิรูปการศึกษา

จากสภาพและปัจจัยดังกล่าวครูเป็นบุคคลที่ทำการถ่ายทอดความรู้และกระบวนการค้นคว้าเพิ่มเติมให้แก่แก่นักเรียนนั้นได้ดังสมรรถนะที่มีอยู่ของตนเองออกมาใช้มากน้อยแค่ไหนจึงมุ่งประเด็นไปยังบุคคลที่ทำการถ่ายทอดความรู้ก็คือครูด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์อันสำคัญยิ่งต่อการนำไปใช้พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2. เพื่อศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 2,654 คนและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 338 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากตารางความสัมพันธ์ระหว่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และได้รับการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย 8 อำเภอ ได้แก่ อำเภอฉวาง อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งสง อำเภอนาบอน อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอบางขัน อำเภอฉำพรณรา อำเภอช้างกลาง และเก็บ รวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำผลการวิเคราะห์ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะ

การจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ดังตาราง ที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม

ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. บทบาทผู้อำนวยความสะดวก	4.45	0.52	มาก
2. บทบาทผู้ประเมิน	4.45	0.58	มาก
3. บทบาทผู้คาดการณ์	4.38	0.61	มาก
4. บทบาทผู้ให้คำปรึกษา	4.49	0.54	มาก
5. บทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน	4.54	0.54	มากที่สุด
รวม	4.46	0.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$)

เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.54$) รองลงมาคือ ด้านบทบาทผู้ให้คำปรึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.49$) และด้านบทบาทผู้คาดการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.38$)

2. ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2 ดังตาราง ที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม

ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. สมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	4.48	0.54	มาก
2. สมรรถนะการบริการที่ดี	4.66	0.45	มากที่สุด
3. สมรรถนะการพัฒนาตนเอง	4.56	0.47	มากที่สุด
4. สมรรถนะการทำงานเป็นทีม	4.67	0.45	มากที่สุด
5. สมรรถนะจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู	4.79	0.38	มากที่สุด
รวม	4.63	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$)

เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านสมรรถนะจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.79$) รองลงมาคือ ด้านสมรรถนะการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.67$) ส่วนด้านสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.48$)

3. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ข้อมูลทางสถิติดังตาราง 1-2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
Enter	.773	.597	.591	.25650

a Predictors: (Constant), sumE, sumA, sumB, sumD, sumC

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.773 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.597 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ร้อยละ 59.70 และ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ มีค่า 0.25650

ตารางที่ 4. ค่าความแปรปรวนที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ

Source of Variation	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	32.407	5	6.481	98.513*	.000
Residual	21.843	332	.066		
Total	54.250	337			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ที่ศึกษาทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง สามารถนำไปสร้างสมการต่อไปได้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบขั้นตอนโดยวิธี Enter เพื่อค้นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 (n=338)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.947	.132		14.716*	.000
(sumA)	.344	.049	.451	6.950*	.000
(sumB)	-.059	.048	-.085	-1.222	.223

(sumC)	.118	.053	.182	2.234*	.026
(sumD)	.182	.052	.249	3.473*	.001
(sumE)	.018	.047	.025	.382	.703
$R^2 = .597$ Adjusted R Square = .591					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 การสร้างสมการพยากรณ์ ในการค้นหาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ ด้านบทบาทผู้อำนวยการ (sumA) ด้านบทบาทผู้คัดการณ์ (sumC) และด้านบทบาทของผู้ให้คำปรึกษา (sumD) ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านบทบาทผู้ประเมิน (sumB) และด้านบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน (sumE) ไม่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู และตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 5 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 รวมได้ร้อยละ 59.70 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐานของการพยากรณ์ค่า 0.256 โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 1.947 (\text{Constant}) + 0.344 (\text{sumA}) + -0.059 (\text{sumB}) + 0.118 (\text{sumC}) + 0.182 (\text{sumD}) + 0.018 (\text{sumE})$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.049 (\text{sumA}) + 0.048 (\text{sumB}) + 0.053 (\text{sumC}) + 0.052 (\text{sumD}) + 0.047 (\text{sumE})$$

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ผลการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีสมมติฐาน คือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนการทำงาน มีคุณธรรมจริยธรรม นำข้อมูลสารสนเทศมาประกอบการวางแผนและตัดสินใจ ให้คำปรึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ สนับสนุนให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับผ้าติมะ จงกลบาน (2560: 70) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ประกอบด้วยด้านภาษาและวัฒนธรรม ด้านปรัชญาการศึกษา ด้านความเป็นครู ด้านจิตวิทยาสำหรับครู ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและ จรรยาบรรณ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และการจัดการชั้นเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ สาระถิ เทพรักษา (2560: 37) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู โดยมีสมมติฐาน คือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูมีการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี มีการพัฒนาตนเองเสมอ ร่วมกันทำงานเป็นทีมและมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สอดคล้องกับสาระถิ เทพรักษา (2560: 70) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า

1) บทบาทของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวศิน ชูชาติ (2559: 85) ได้ศึกษาระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัดสุพรรณบุรี ระดับความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัด สุพรรณบุรี พบว่า อยู่ในระดับมาก (4.19) ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะการร่วมมือ ทำงานเป็นทีม (4.26) รองลงมาคือ ทักษะการสร้างสรค์นวัตกรรม (4.21) และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและทักษะการสื่อสาร สารสนเทศ (4.14)

ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีสมมติฐานคือ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในทิศทางบวก ปรากฏว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู คือ ด้านบทบาทผู้อำนวยการความสะดวก ด้านบทบาทผู้คาดการณ์ และด้านบทบาทผู้ส่งเสริมสนับสนุน ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก ผู้บริหารมีการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนการทำงาน มีคุณธรรมจริยธรรม นำข้อมูลสารสนเทศมาประกอบการวางแผนและตัดสินใจ ให้คำปรึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ สนับสนุนให้มีการศึกษาที่สูงขึ้นและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับวชิษฐ์พล รอบจังหวัด (2563: 79) ได้ศึกษา บทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และพบว่าอยู่ในระดับมาก 11 ด้าน

3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มความรู้และด้านบทบาทที่เหมาะสมแก่ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพมากขึ้น

2. หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายกระตุ้นให้ครูได้พัฒนาด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ โดยการสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างประสบการณ์และนำไปประยุกต์ต่อไป

3. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู โดยทางหน่วยงานต้นสังกัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาบทบาทของผู้บริหารให้มีบทบาทเชิงบวกมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขตพื้นที่อื่นๆ

2. ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 และเขตพื้นที่อื่น ๆ

3. ควรศึกษาพัฒนารูปแบบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์วรา ผลเจริญ. (2559). การศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). วิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- วชิษฐ์พล รอบจังหวัด. (2563). บทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. **ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วศิน ชูชาติ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมทักษะ
การเรียนรู้ของ ผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 จังหวัดสุพรรณบุรี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาสนา บุระพา. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนิน
ประกันคุณภาพของสถานศึกษา. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). **แนวคิดทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา**.
กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธ์.
- ฟ้าตีมีะ จงกลบาน. (2560). การปฏิบัติงานตามบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สงบ ประเสริฐพันธ์. (2543). **ร่วมกันสร้างสรรค์คุณภาพโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สาระถิ เทพรักษา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2579)**.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
Assessment of School-Based Curriculum in the Science Learning
Area at the Upper Secondary Level of Schools under the
Secondary Education Service Area Office 6

ชมพูนุช ลาบึง, ทศนีย์ ชาติไทย, นลินี ณ นคร

Chompoonut Labung, Tassanee Chatthai, Nalinee Na Nakorn

สาขาวิชาการประเมินการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Educational Administration, Master of Education, Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail: nongicenonges@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรสถานศึกษา 2) ประเมินกระบวนการของหลักสูตรสถานศึกษา และ 3) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 89 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 369 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,200 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบวัดจิตวิทยาาสตร์ และแบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร มีความพร้อมเกี่ยวกับ โครงสร้างของหลักสูตร ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน
2. กระบวนการของหลักสูตร มีความเหมาะสมเกี่ยวกับ การบริหารหลักสูตร การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน
3. ประสิทธิภาพของหลักสูตร มีการปฏิบัติเกี่ยวกับจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, หลักสูตรสถานศึกษา, กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ได้รับบทความ: 26 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 6 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 22 กุมภาพันธ์ 2565

Received: January 26, 2022; Revised: February 6, 2022; Accepted: February 22, 2022

Abstract

The objectives of this research article were to (1) assess the preliminary factors of the educational institution curriculum, (2) assess the process of the educational institution curriculum, and (3) assess the effectiveness of School-Based Curriculum in the Science Learning Area at the Upper Secondary Level of Schools under the Secondary Education Service Area Office 6

Population and sample group were 89 school administrators, 369 science teachers, and 1,200 Mathayom Suksa IV students studying in the 2018 academic year, all of whom were obtained by stratified random sampling method. The research tools used for assessment included a questionnaire, a scientific-mindedness assessment form, and a note taking form. Data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The research results finds that:

1. the input factors of curriculum are readiness about the structure of the curriculum, teaching media, teachers were and budget at a high level passed the assessment, 2. the process was appropriate in relation to curriculum administration teaching and learning activities, measurement and evaluation at a high level, passing the criteria and 3. the effectiveness of the course was on the students' psycho science practice at a high level past the assessment criteria.

Keywords: Curriculum Assessment, School-based Curriculum, Science Learning Area

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Basic Education curriculum) เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลเพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพต่อไป ในอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 4-5) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้อง

ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และหลักสูตรการศึกษาต้องมีลักษณะหลากหลาย โดยจัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ: แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553: 8-10) และจากความสำคัญของหลักสูตรจึงมีการประเมินหลักสูตรเพื่อ หาคุณค่าของหลักสูตรว่าตอบสนองต่อวัตถุประสงค์และบรรลุผลที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ทั้งยังใช้เป็นข้อมูลสำคัญ ในการตัดสินใจวางรูปแบบหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการบริหารหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษาต่อไป หลักสูตรวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการเรียนการสอนของสถานศึกษาก็มีความสำคัญเพราะในการจัดการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้ได้ทั้งกระบวนการและความรู้จากวิธีการสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลอง นำความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและการดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 3) ด้วยความสำคัญของวิทยาศาสตร์ดังกล่าวจึงได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ที่ได้มีการปรับปรุงพุทธศักราช 2560 เนื่องจากตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการขับเคลื่อนประเทศไทย โดยการสร้างรายได้จากนวัตกรรมเป็นหลักหรือที่เรียกว่าไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งจำเป็นต้องสร้างกำลังคนที่มีความเข้มแข็งในองค์ความรู้ด้าน SMT (Science Mathematics and Technology) เป็นฐานในการสร้างนวัตกรรม จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องต่อการสร้างคนพรพพรณ ไวทยางกูร ผู้อำนวยกา สสวท. กล่าวว่ ด้วยนโยบายขับเคลื่อนประเทศ 4.0 จำเป็นต้องใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นฐาน โดยเฉพาะการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงหลักสูตรอย่างเร่งด่วน การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ได้ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา เน้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา เพิ่มการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และทักษะในการดำรงชีวิต ในศตวรรษที่ 21 เพื่อตอบรับกับการพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพสูงในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 394) ผู้ประเมินจึงได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2560 ของโรงเรียนมัธยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 เพื่อประเมินระดับความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้น ระดับความเหมาะสมของกระบวนการ และประสิทธิภาพ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อนักเรียน ต่อโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ต่อครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 และต่อประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
2. เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
3. เพื่อประเมินประสิทธิผล ของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จำนวน 52 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 98 คน ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 537 คน และนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 10,333 คน และจำแนกตามขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร 89 คน ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 369 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1,200 คน กำหนดขนาดผู้ให้ข้อมูล โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น สุ่มจำนวนโรงเรียน สุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และนักเรียนจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จากจำนวนประชากรที่นับได้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3.2 เครื่องมือการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม 2 ฉบับ และแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

แบบสอบถามฉบับที่ 1 เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.60 – 1.00 เมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.95

แบบสอบถามฉบับที่ 2 เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.80 – 1.00 เมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.96

แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.80 – 1.00 เมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.94

จากนั้นนำแบบสอบถามและแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการดังนี้

1. ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามและแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของเอกสาร
2. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย และนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของแต่ละโรงเรียน
3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามและแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ รวบรวมข้อมูลไปทำการวิเคราะห์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา เกณฑ์การประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร จากผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และนักเรียน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร จากผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น	ผลการ ประเมิน
1. โครงสร้างของหลักสูตร	4.37	0.76	มาก	ผ่าน
2. ครูผู้สอน	4.26	0.75	มาก	ผ่าน
3. สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้	4.04	0.74	มาก	ผ่าน
4. งบประมาณ	3.76	0.75	มาก	ผ่าน
รวม	4.01	0.64	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์มีความคิดเห็นว่าปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร มีความพร้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.64) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร จากนักเรียน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น	ผลการ ประเมิน
1. โครงสร้างของหลักสูตร	3.83	0.71	มาก	ผ่าน
2. ครูผู้สอน	3.99	0.69	มาก	ผ่าน
3. สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้	3.87	0.84	มาก	ผ่าน
รวม	3.92	0.64	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นว่าปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรมีความพร้อมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.64) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.2 ผลการประเมินกระบวนการของหลักสูตร จากผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และนักเรียน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการของหลักสูตร จากผู้บริหาร และครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น	ผลการ ประเมิน
1. การบริหารหลักสูตร	4.12	0.69	มาก	ผ่าน
2. การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน	3.83	0.75	มาก	ผ่าน
3. การวัดและประเมินผล	4.05	0.71	มาก	ผ่าน
รวม	4.10	0.67	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์มีความคิดเห็นว่าการะบวนการของหลักสูตร มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.67) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กระบวนการของหลักสูตร จากนักเรียน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น	ผลการ ประเมิน
1. การจัดกิจกรรมในการเรียน การสอน	3.98	0.63	มาก	ผ่าน
2. การวัดและประเมินผล	3.83	0.74	มาก	ผ่าน
รวม	3.95	0.62	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการะบวนการของหลักสูตร มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.62) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.3 ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร จากนักเรียน

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพของหลักสูตร จากแบบวัดจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียน

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น	ผลการ ประเมิน
1. ความมีเหตุผล	3.72	0.58	มาก	ผ่าน
2. ความอยากรู้อยากเห็น	3.73	0.67	มาก	ผ่าน
3. ความใจกว้าง	3.88	0.67	มาก	ผ่าน
4. ความซื่อสัตย์และมีใจเป็นกลาง	3.85	0.64	มาก	ผ่าน
พิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนตัดสินใจ				

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น	ผลการ ประเมิน
รวม	3.78	0.55	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติเมื่อประเมินจากแบบ
วัดจิตวิทยาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.55) ผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ใน 3 ด้าน
ได้แก่ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านประสิทธิผล ผู้วิจัยอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์
และนักเรียน มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร มีความพร้อมเกี่ยวกับโครงสร้าง
ของหลักสูตร ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
ผ่านเกณฑ์การประเมิน อภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความคิดเห็นว่าปัจจัยเบื้องต้นของ
หลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้อง
กับงานวิจัยของจำเนียร ชูช่วย (2554: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตร กลุ่มสาระ
การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์ จังหวัดตาก พบว่า
ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ใน
ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี พักพุ่ม (2556: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมิน
หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียน
เทศบาลบ้านศรีมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ด้านความรู้
ความสามารถของครู สื่อและแหล่งเรียนรู้ และงบประมาณ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ทุกด้าน และทุกด้านผ่านเกณฑ์การประเมิน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงฤทัย
หวั่งประสพกลาง (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระ
การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนปรางค์ทองวิทยา จังหวัด
นครราชสีมา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความคิดเห็นว่าปัจจัยเบื้องต้นของ
หลักสูตร มีความพร้อมเกี่ยวกับ โครงสร้างหลักสูตร ครูผู้สอน งบประมาณ สื่อและแหล่ง
เรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

นักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ผ่านเกณฑ์
การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงฤทัย หวั่งประสพกลาง (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำ

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนปรังค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น่าปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร มีความพร้อมเกี่ยวกับ โครงสร้างหลักสูตร ครูผู้สอน งบประมาณ สื่อและแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ผลการประเมินด้านกระบวนการของหลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และนักเรียน มีความคิดเห็น่า กระบวนการของหลักสูตร มีความเหมาะสมเกี่ยวกับ การบริหารหลักสูตร การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน อภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจำเริญ ชูช่วย (2554: บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์ จังหวัดตาก พบว่า ด้านกระบวนการ ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์มีความคิดเห็น่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากซึ่งผลการประเมินเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี พักพุ่ม (2556: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านของกระบวนการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านผ่านเกณฑ์การประเมิน ได้แก่ ด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงฤทัย หวังประสพกลาง (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนปรังค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา พบว่าด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีความคิดเห็น่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

นักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงฤทัย หวังประสพกลาง (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนปรังค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านกระบวนการ การดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ การสอน การวัดและประเมินผล นักเรียน มีความคิดเห็น่า การใช้หลักสูตร

สถานศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุก ลักษณะ สติไชยนนท์ (2557: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโครงการห้องเรียน พิเศษชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี พบว่า ความเหมาะสม ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร นักเรียนมีการปฏิบัติจากแบบวัด จิตวิทยาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.78 ผ่านเกณฑ์การประเมิน อภิปรายผลดังนี้

นักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.78 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551c, อ้างถึงใน พชรินทร์ สิงห์สรศรี, 2560: 31) ที่ระบุไว้ว่าคุณลักษณะของบุคคลที่มีจิตวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ความมี เหตุมีผล ความซื่อสัตย์ ความสนใจใฝ่รู้ มีการร่วมแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับ ภพ เลหาไพบูรณ์ (2542, อ้างถึงใน พชรินทร์ สิงห์สรศรี, 2560: 30) ที่สรุปว่าผู้มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์มีคุณลักษณะคือ ความมีเหตุผล ถ้ามีหลักฐาน หรือข้อมูลมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ ความอยากรู้อยากเห็น ความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และความซื่อสัตย์บันทึกผลหรือข้อมูลตามความเป็นจริงด้วยความละเอียด ถูกต้อง สอดคล้องกับสุวัฒน์ นิยมคำ (2531, อ้างถึงใน วันวิสา กองเสน, 2558: 44) กล่าวว่า นักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์มีคุณลักษณะดังนี้ เป็นคนที่มีจิตใจกว้างขวาง มีความซื่อสัตย์ ไม่หลงข้อสรุปง่าย ๆ จนกว่าจะแน่ใจและมีหลักฐานสนับสนุนเพียงพอ และยัง สอดคล้องกับ คอซีโลว์ และเนย์ (Kozlow and Nay, 1976: 147) กล่าวว่า การแสดงออกถึงการมีจิตวิทยาศาสตร์มี ดังนี้ ความเชื่อมั่นต่อหลักฐาน ความซื่อสัตย์ ความใจกว้าง และความ อยากรู้อยากเห็น สอดคล้องกับงานวิจัยของจำเนียร ชูช่วย (2554: บทคัดย่อ) ได้ทำการ ประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน เทศบาลเพชรวิทย์ จังหวัดตาก ด้านผลผลิต ผู้บริหารและครูผู้สอนวิทยาศาสตร์มีความ คิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการปรับปรุงแหล่งการเรียนรู้ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนให้มีคุณภาพดีขึ้น

2. ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้มี
ความรู้ ความสามารถทางทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3. ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการลงมือปฏิบัติการทาง
วิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และมีเจตคติ ที่
ดีต่อวิทยาศาสตร์

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ
2. ในการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ควรเพิ่มเติมในส่วนของความ
หลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง เช่น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร ผู้ที่ใช้หลักสูตร
ผู้ปกครองของนักเรียนมีส่วนให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้ผลการประเมินครอบคลุม
ในทุก ๆ ด้าน
3. ควรเพิ่มการประเมินด้านประสิทธิผล จากข้อมูลอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2551. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการ
เรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. [http://www.sansook.ac.th
/site/?p=394](http://www.sansook.ac.th/site/?p=394) (สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2560)
- จำเนียร ชูช่วย. (2554). การประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเทศบาลเพชรวิทย์ จังหวัดตาก. **ค้นคว้าอิสระ
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. ศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดวงฤทัย หวังประสพกลาง. (2557). ประเมินหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนปรางค์ทองวิทยา จังหวัดนครราชสีมา.

ค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต . ศึกษาศาสตร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พัชรินทร์ สิงห์สรศรี. (2560). อิทธิพลของความรู้พื้นฐานเดิมและบรรยากาศชั้นเรียนที่มี ต่อ จิตวิทยาาสตร์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครปฐม โดย มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** ศึกษาศาสตร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ: แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. (2553). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 127 ตอนที่ 45ก. หมวดที่ 4 หน้า 8-9. https://drive.google.com/file/d/1io9ioK38P_pjWtZBiblus409rEdC24aj/view (สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2553)

มยุรี พักพุม. (2556). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมงคล จังหวัดเพชรบูรณ์.

ค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต . ศึกษาศาสตร:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วันวิสา กองเสน. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้และ เจตคติต่อการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง อาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการ เรียนรู้แบบวัฏจักร สืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังความคิดของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. **วิทยานิพนธ์วิทยาสตรมหาบัณฑิต.** ศึกษาศาสตร: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุภลักษณ์ สติไชยนนท์. (2557). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโครงการห้องเรียน พิเศษ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี. **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** ศึกษาศาสตร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Kozlow, M.J. & Nay, M.A. (1976). An approach to measuring scientific attitudes. **Science Education.** 60(2), 147.

ผลของกิจกรรมแนะแนว ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค
เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี

The Effect of Guidance Activities on Ability of Adversity Quotient
to Develop Self-Regulated in Learning of Upper Primary School
Students Prasanmit School Pathumthani Province

เสาวนีย์ ทองเกลี้ยง, มนัสนันท์ หัตถศักดิ์, กรกฏา นุกคิม

Saowanee Thongklieng, Manasanan Hatthasak, Karakada Nugkim

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Education and Guidance Psychology, Kasetsart University

E-mail: saowanee.th@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี 2) เปรียบเทียบการกำกับตนเองด้านการเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง เข้าร่วมกิจกรรม 10 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ กิจกรรมแนะแนว ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 2)แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแต่ละครั้ง และ 3)แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ

ได้รับบทความ: 3 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 17 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 18 พฤษภาคม 2565

Received: May 3, 2022; Revised: May 17, 2022; Accepted: May 18, 2022

กิจกรรมแนะแนวและต่อผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ Wilcoxon Signed Ranks Test

ผลการวิจัยพบว่า

กิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียน ส่งผลต่อคะแนนจากแบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียน ช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนได้

คำสำคัญ: แนะแนว, ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรค, กำกับตนเอง

Abstract

This research article Its objectives are: 1) To create guidance activities for the ability to face and overcome obstacles to develop self-direction in learning of high school students Prasarnmit School Pathum Thani Province 2) to compare the self-direction in learning before and after participating in the guidance activities the ability to face and overcome obstacles to develop self-direction in learning of students in the upper grades Prasarnmit School PathumThani Province.

This research is a quasi-experimental research. The sample group consisted of students in Prasarnmit School in the second semester of the academic year 2021. PathumThani Province, consisting of 10 people. The researcher used a specific selection. Participated in the activity 10 times, 50 minutes each time. The instrument used in the experiment was a guidance activity. the ability to face and overcome obstacles to develop self-direction in learning of students in the upper grades Prasarnmit School PathumThani Province. Data Collection Tools 1) Development of Self-Directed Learning measure has a confidence value of .87 2) A student's learning record form at the end of each activity. and 3) a questionnaire on the opinions of students towards the guidance activities and towards the researcher. The data were

analyzed using averages. standard deviation statistical test Wilcoxon Signed Ranks Test)

The research results finds that:

1. After the experiment, the students in the experimental group had higher scores on the Academic Self-Regulatory Scale than before participating in the guidance activities. the ability to face and overcome obstacles to develop self-direction in learning statistically significant at the .05 level 2) The students in the experimental group were of the opinion that participating in the guidance activities the ability to face and overcome obstacles to develop self-direction in learning Help students develop self-directed learning.

Keywords: Guidance, Adversity Quotient, Self-Regulated

1. บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก เนื่องจากเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน การศึกษาไทยมีประวัติการพัฒนามายาวนานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการการเรียนการสอนในประเทศไทยและได้รับการปฏิรูปอยู่หลายครั้งเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษาและมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เพื่อนำพาประเทศและประชาชนไปสู่ความเจริญในทุกด้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 1-4) ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการจัดการศึกษาตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561: 8-9)

สอดคล้องกับแผนพัฒนาการแนะแนวการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2561 – 2565) ที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของการแนะแนว ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมมีสุขภาวะที่ดี และทักษะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกิจกรรมแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมความสามารถของ

ผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งครูผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561: 21) มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแนะแนวของครูเพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น วชิรวิทย์ มาลาทองและจิตตินันท์ บุญสิทธิกุล (2558: 1, 108-1, 119) ผลของกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประเทืองทิพย์วิทยาและ มัทนา เกษมจิตต์, กรกฏา นักคัม และ มฤษณ์ แก้วจินดา (2564: 213-225) ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวตามตัวแบบ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร) เป็นต้น

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี คือ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity quotient) หรือ AQ เป็นทฤษฎีที่ Dr. Paul G. Stoltz คิดค้นขึ้น หลักการของทฤษฎีนี้คือการเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยการทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างไม่ท้อแท้หรือหยุดยั้งกลางทาง แม้จะเหนื่อยยากแค่ไหนก็จะต้องไม่ล้มเลิกจนกว่าจะพบกับความสำเร็จ (กรมสุขภาพจิตออนไลน์, 2561) มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เช่น วรฐา นพพรเจริญกุล (2562: 681-693) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 และ จริญญา ประสิทธิ์สุนทรและมนัสนันท์ หัตถศักดิ์ (2561: 45-55) ผลของโปรแกรมความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เป็นต้น

นอกจากทักษะความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคแล้ว เด็กในวัยประถมศึกษาตอนปลายจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทักษะการกำกับตนเองในการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกัน กระบวนการของการกำกับตนเองในการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่มีฐานความคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคม ประกอบด้วย การกำกับตนเอง และการเรียนรู้ การกำกับตนเอง คือ พฤติกรรมการควบคุมความคิด ความรู้สึกและการกระทำของตนเองด้วยความตั้งใจและฝึกฝน กระบวนการกำกับตนเอง ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้ คือ 1) กระบวนการสังเกตตนเอง 2) กระบวนการตัดสินตนเอง 3) กระบวนการแสดง

ปฏิกริยาต่อตนเอง การดำเนินการของกระบวนการย่อยดังกล่าวเป็นปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Bandura, 1986: 169-171)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างกิจกรรมแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี เพื่อพัฒนาให้นักเรียนสามารถกำกับตนเองด้านการเรียนให้ประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ มีความอดทน และพากเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเหมาะสม และเกิดความสุขในชีวิตแห่งตนต่อไปในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างกิจกรรมแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการกำกับตนเองด้านการเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งการวิจัยกึ่งทดลองมีลักษณะคล้ายการวิจัยเชิงทดลอง แต่การวิจัยกึ่งทดลองไม่มีการสุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม การวิจัยกึ่งทดลองพยายามออกแบบการวิจัยให้เกิดความเที่ยงตรงภายในโดยวิธีการสร้างการควบคุมประเภทต่าง ๆ เพื่อจัดอิทธิพลของตัวแปรภายนอกต่าง ๆ แบบการวิจัยกึ่งทดลองมีหลายประเภท แบบการวิจัยกึ่งทดลองที่นิยมใช้ ได้แก่ การวิจัยที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยในการทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบที่มีกลุ่มทดลองเดียว ซึ่งมีการวัดตัวแปรตามก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 คน โดยผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย รวมถึงการออกแบบเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย โดยเน้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมแนะแนว ความสามารถสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค
2. การกำกับตนเองด้านการเรียน

3.2 สร้างเครื่องมือในการทดลอง มีการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยนายณวิช นวชีวินมัย ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ การปรึกษารายบุคคล การให้คำปรึกษากลุ่ม นางสาวนาฏศิลป์ ศขประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนว และนางชัชชนา นุสนทรา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเด็กประถมศึกษา

เครื่องมือในการทดลอง จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
  - 1) กิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี
  - 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 3 ชุด ดังนี้
    - (1) แบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียน
    - (2) แบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อ กิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
    - (3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และต่อผู้วิจัย

3.3 ดำเนินการทดลองกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนจากแบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง

2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนการกำกับตนเองระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถิติการทดสอบที่ชนิดกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน Non Parametric Statistics (Wilcoxon Signed Ranks Test)

3. สรุปเนื้อหา ต่อไปนี้

1) สรุปเนื้อหาจากแบบบันทึกการเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยการสรุปและประเมินสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง มาประมวลผลและเรียบเรียงนำเสนอด้วยการบรรยาย

2) สรุปข้อมูลจากการแสดงความคิดของกลุ่มทดลองที่มีต่อแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และต่อผู้วิจัยด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปข้อคิดเห็นอื่น ๆ เพื่อประเมินสิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม มาประมวลผลและเรียบเรียงนำเสนอด้วยการบรรยาย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี ผลจากการวิจัย พบว่า

1. กิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำมาใช้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการกำกับตนเองด้านการเรียน และช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองด้านการวางแผนทางการเรียน และมีกระบวนการในการกำกับตนเองให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ เมื่อนำมาใช้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความ

สามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนจากแบบวัดการกำกับตนเองภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง (n=10)	คะแนนจากแบบวัด การกำกับตนเองด้านการเรียน	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
ค่าเฉลี่ย	2.88	3.27
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.48	0.37

จากตารางพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียน มีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลอง เท่ากับ 2.88 และ 3.27 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการทดลอง 0.48 และ 0.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง และผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ Non Parametric Statistics (Wilcoxon Signed Ranks Test)

กลุ่มทดลอง	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	Z	p
ก่อนทดลอง	10	2.88	0.48	-2.807	.05*
หลังทดลอง	10	3.27	0.37		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่า ผลการวิเคราะห์คะแนนโดยการทดสอบด้วยสถิติ Non Parametric Statistics (Wilcoxon Signed Ranks Test) พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนแบบวัดการกำกับตนเอง หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า กิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี ให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยนำเสนอได้ดังนี้

ผลการศึกษาครั้งนี้อธิบายได้ว่ากิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้จริง โดยการสร้างกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคตามแนวคิดของ Paul G. Stoltz (1997) ซึ่งมีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ คือ การควบคุม (Control) การรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin and ownership) การความเข้าใจ (Reach) และความอดทน (Endurance = E) อีกทั้งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบของการกำกับตนเอง ประกอบด้วย 3 ด้าน 1) การสังเกตตนเอง (Self-observation) 2) การตัดสินตนเอง (Self-judgment) และ 3) การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-reaction) กล่าวคือ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี ได้เรียนรู้ ได้ฝึกเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง การระบุสาเหตุ การมีความรับผิดชอบต่อปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้ไตร่ตรอง ทบทวน ในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ โดยวิเคราะห์ว่าสิ่งที่ตนกระทำอยู่นั้นถูกต้องหรือไม่ มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร และสามารถหาวิธีปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ให้สามารถควบคุมสถานการณ์ที่เป็นปัญหาได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางไปใช้ให้เกิดประโยชน์และประสบความสำเร็จในการเรียนต่อไปได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของจินดา น้าเจริญ (2556: 108-115) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีวิชัย" ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศรีวิชัย พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลอง เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการ

ปฏิบัติการสอนก่อนเข้าร่วมการทดลอง หลังเข้าร่วมการทดลอง และติดตามผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวรวิฐา นพพรเจริญกุล (2562: 681-693) ได้ศึกษา เรื่องผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาทักษะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) หลังจากได้รับโปรแกรม พัฒนาทักษะมุ่งอนาคตในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากผลการศึกษากิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษานำกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมแนะแนวหรือโครงการ สำหรับนักเรียน โดยผู้ใช้ต้องศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียน เพื่อที่จะสามารถนำไปพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ในการนำกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน ประสานมิตร จังหวัดปทุมธานีไปใช้นั้น ผู้สอนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียนในกิจกรรมครั้งแรก เพื่อทำให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ ส่งผลให้นักเรียนได้รับประโยชน์และความรู้ในการพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี ไปทดลองใช้กับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปของผลการวิจัยที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษากิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ที่มีบริบทด้านอื่น ๆ เช่น ด้านความรับผิดชอบ ด้านการฝึกซ้อมกีฬาหรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อทำให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับการกำกับตนเองของนักเรียนในด้านที่หลากหลาย

3. ควรศึกษาเพื่อติดตามผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี ที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมแนะแนวความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนประสานมิตร จังหวัดปทุมธานี เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรมและพัฒนาการของการกำกับตนเองด้านการเรียนของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต ออนไลน์. (2561). **ชีวิตดีได้ด้วย AQ**. <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28163>. (Accessed 30 April 2022).
- จรัญญา ประสิทธิ์สุนทร และมนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2561). ผลของโปรแกรมความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**, 29(1), 45-55.
- จินดา น้ำเจริญ. (2556). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. **ปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มัทนา เกษมจิตต์ กรกฎา นักคัมและมฤษณ์ แก้วจินดา. (2564). ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวตามตัวแบบ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร). **วารสารวิชาการ มจรบุรีรัมย์**, 6(2) 213-225.
- วชิรวิทย์ มาลาทองและจิตตินันท์ บุญสุธิกุล. (2558). ผลของกิจกรรมแนะแนวตามทฤษฎีการเลือกอาชีพเพื่อพัฒนาการเข้าใจตนเองและการเลือกอาชีพของนักเรียน

- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประเทืองทิพย์วิทยา. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(1), 1: 108-1: 119.
- วรวิฐา นพพรเจริญกุล. (2562). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาทักษะมุ่งอนาคตที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12(3), 681-693.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2562-2564 (Education in Thailand 2019-2021). บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพฯ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). แผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนว ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561-2565) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- 2580). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- Bandura,A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive Theory. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Stoltz, P. G. (1997). Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities. New York: John Wiley & Sons, Inc.

การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4
วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Educational Administration in the Bilateral System to Development

Learner Quality of the Principle according Itthipada 4

Takuapa Vocational College Phang Nga Province

ไตรวุฒิ ทองสกุล

Trivut Tongskul

วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Takuapa Vocational College Office of Vocational Education Commission

บุญเลิศ วีระพรกานต์, พระครูพิจิตรศุภการ

Boonlert Veerapornkarn, Phrakhr Phichitsupakarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: mannetza5@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีวิทยาลัยอาชีวศึกษาตะกั่วป่า จังหวัดพังงา 2) ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักการอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา 3) นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา การวิจัยในครั้งนี้ มีการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้ให้ข้อมูล จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าของกิจการ ครูนิเทศและครูฝึก การร่างแนวทางโดยวิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าของกิจการ ครูนิเทศ ครูฝึก และขั้นตอนการนำเสนอแนวทางโดยการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าของกิจการ ครูนิเทศ หัวหน้าแผนกวิชา นักวิชาการทางการศึกษาและศาสนา

ได้รับบทความ: 31 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 12 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 17 พฤษภาคม 2565

Received: March 31, 2022; Revised: May 12, 2022; Accepted: May 17, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ประกอบด้วย การทำความร่วมมือ การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การนิเทศติดตามและการวัดผลประเมินผล

2. แนวการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ประกอบด้วย ฉันทะ คือการสร้างความตระหนักให้มีความรักมีความศรัทธา มีทัศนคติที่ดี วิริยะ คือการเสริมแรงจูงใจเพื่อให้มีความขยันความพยายามและหมั่นเพียรกับงาน จิตตะ คือสนับสนุนความเอาใจใส่ ความรับผิดชอบงานตามกรอบหน้าที่และ วิมังสา คือการสรุปปัญหาพร้อมพินิจวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ปัญหา ในด้านการจัดทำความร่วมมือ การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การนิเทศติดตามรายงานผลและการวัดผลประเมินผล

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่ามีเหมาะสมมีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา, ระบบทวิภาคี, คุณภาพผู้เรียน, หลักอิทธิบาท

Abstract

This study aimed 1) to study the condition of Takua Pa Dual Vocational Training (DVT), Takua Pa Vocational College, Phang Nga Province 2) to investigate a guideline for Dual Vocational Training to improve the quality of learners according to Iddhipada principle, Takua Pa Vocational College 3) to propose a guideline for Dual Vocational Training for quality improvement according to Iddhipada principle, Takua Pa Vocational College, Phang Nga Province. The study of conditions was conducted employing an in-depth interview with 15 informants, including school administrators, business owners, supervising teachers, and trainers in the workplace, 7 experts for drafting guidelines interviewing 7 experts, including school administrators, business owners, supervising teachers, workplace trainers, and procedures for presenting guidelines by Focus Group by 7 experts consisting of academy administrators,

business owners, supervising teachers, head of the department, academics in education and religion.

The research results finds that:

1. Dual Vocational Training conditions, Takuapa Vocational College consists of Cooperation, curriculum development, professional experience training, supervision, follow-up reports, and measurements evaluation. Dual Vocational Training guideline

2. to improve the quality of learners according to Iddhipada principle, Takua Pa Vocational College, Phang-Nga Province, consists of Chanda, a raise of awareness of love, faith, positive attitude, Viriya, and enhancing motivation for being diligent and assiduous in the work, citta, support of empathy, responsibilities for duties, and Vamamsa, a summarization of the problem with consideration of the causes and solutions for the management of the Dual Vocational Training the Takua Pa Vocational College in terms of cooperation, curriculum development, teaching professional experience training, supervising teachers, follow-up reports, and measurements evaluation.

3. The experts' examination of the guideline for the Dual Vocational Training to improve the quality of the learners according to Iddhipada principle, Takua Pa Vocational College, Phang- Nga Province, revealed its suitability, possibility, and useability.

Keywords: Educational Management, Dual Vocational Training, Learner Quality, Iddhipada Principle

1. บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะวิชาชีพ โดยมีการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของ

ตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนา ให้มีองค์ความรู้ ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะอาชีพ สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพ โดยอิสระ รวมทั้งมีการกำหนดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ให้ภาคเอกชนและสถานประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในการฝึกอาชีพ ในสถานประกอบการ อันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาคุณภาพของแรงงานระดับช่างฝีมือ ให้มีทักษะและประสบการณ์ มีคุณภาพได้มาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงระบบการศึกษาอย่างทั่วถึง ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เท่าเทียมกัน

การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นรูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำความร่วมมือเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดทำแผนการเรียนแผนการฝึกอาชีพ ร่วมกับสถานประกอบการที่จัดการการศึกษาระบบทวิภาคีโดยทำข้อตกลงร่วมกัน การจัดทำหลักสูตร เป็นการจัดการเรียนตามมาตรฐานคุณวุฒิโดยต้องผ่านการทดสอบตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาในแต่ละหลักสูตร การฝึกอาชีพในสถานประกอบการและการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนควรได้รับความรู้พื้นฐานในสถานศึกษาจากครูผู้สอนและความรู้ทางด้านทักษะวิชาชีพได้จากครูฝึกในสถานประกอบการ การนิเทศติดตามและการรายงานผล การนิเทศติดตามและการรายงานผลการเป็นกระบวนการในการติดตามผู้เรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี การวัดผลและประเมินผล เป็นกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวมหลักฐาน และเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแสดงถึงมาตรฐานทางวิชาการในเชิงสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด (ธานินทร์ ศรีชมพู, 2556: 124)

การจัดการศึกษาในระบบทวิภาคีดังกล่าว ไม่เกิดคุณภาพเท่าที่ควรและยังมีปัญหาหลายประการ เช่น 1) ด้านหลักการและวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาระบบทวิภาคี 2) ด้านโครงสร้างหลักสูตร 3) ด้านครูผู้สอน และบุคลากรสนับสนุน 4) ด้านทรัพยากรจัดการเรียนการสอนและการจัดการ 5) ด้านความพร้อมสถานศึกษา 6) ด้านความพร้อมสถานประกอบการ 7) ด้านครูฝึกในสถานประกอบการ 8) ด้านคุณสมบัติของผู้เรียน 9) ด้านการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ 10) ด้านการนิเทศติดตาม 11) ด้านการวัดผลและ

ประเมินผลการเรียน 12) ด้านคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาไม่ตรงกับมาตรฐานคุณวุฒิ (สมพร ชูทอง, 2560: 77)

จากการดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ผ่านมายังประสบปัญหาในด้านบริหารจัดการระดับองค์และความสำเร็จด้านการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงหาแนวทางในการบริหารงานให้เกิดความสำเร็จโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ จึงสนใจศึกษา เรื่องการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์อันสำคัญยิ่งต่อการนำไปใช้และพัฒนาจัดการศึกษาระบบทวิภาคีต่อไป

2. วัตถุประสงค์การทำวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาแนวการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า แบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรผู้รับผิดชอบงานทวิภาคี ผู้ประกอบการหรือหัวหน้าส่วนราชการ ครูฝึกในสถานประกอบการ ครูนิเทศเขต นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาและศาสนา จำนวน 29 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า
2. แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

3. แบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ที่ได้จากการร่างแบบมาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ ในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอิทธิบาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การหาแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี และการสนทนากลุ่ม จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร ผู้รับผิดชอบงานทวิภาคี ผู้ประกอบการหรือหัวหน้าส่วนราชการ ครูฝึกในสถานประกอบการ ครูนิเทศเขต นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษาและศาสนา ตั้งแต่เดือนกันยายน 2564 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2565

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ข้อโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

4.1 สภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า

เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบระบบทวิภาคี เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ การจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับกับประสบการณ์ การจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม การวัดและการประเมินผล โดยการจัดการศึกษาสนองต่อความ

ต้องการของผู้เรียน ต้องมีการจัดเนื้อหาสาระต้องสอดคล้องกับความสนใจนัดของผู้เรียน มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ การฝึกทักษะ แต่ผู้สำเร็จการศึกษายังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร จำเป็นต้องหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ขอวิทยาลัยการอาชีพ ตะกั่วป่า จังหวัดพังงาให้เป็นไปต่อความต้องการ ของสถานประกอบการ ตลาดแรงงาน

4.2 แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เมืองค์ประกอบคือ 1) การการบ้านที่ข้อตกลงทำความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษาและสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2) การดำเนินการ พัฒนาหลักสูตรเป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา 3) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาอาชีพในสถาน ประกอบการ 4) การนิเทศติดตามและการรายงานผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถาน ประกอบการ 5) การวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้และกระบวนการรวบรวมหลักฐาน

4.3 แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตาม หลักกฤษฎีบท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า

1. การบ้านที่ข้อตกลงทำความร่วมมือ โดยมีประชุมระดมความคิดและ สร้างความตระหนักแก่บุคลากรของวิทยาลัย มีการคัดสรรบุคลากร ที่มีความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับสายงานและมีความรัก มีความศรัทธา มีทัศนคติที่ดีใน ระบบงาน ชยัน หมั่นเพียร มุ่งมั่นในการทำงาน สามารถปฏิบัติงานและดำเนินงานของ สถานศึกษา ในการทำข้อตกลงทำความร่วมมือในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และสามารถสรุปผลการทำข้อตกลงในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2. การพัฒนาหลักสูตร สร้างความตระหนักโดยมีการประชุมหารือแนว ทางการพัฒนาหลักสูตร ทั้งสถานศึกษา สถานประกอบการ โดยมีการจัดหาผู้มีความรู้ ความ เชี่ยวชาญและมีทักษะ มาร่วมพัฒนาหลักสูตรการคิดหน่วยกิตให้เป็นไปตามประกาศของ กระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในแต่ละสาขาวิชา มีการสรุปผลการใช้หลักสูตร และการมีสำรวจ ความพอใจและความพร้อมของสถานประกอบการก่อนนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้จริง

3. การจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชา โดยจัดหาครู นิเทศและครูฝึกในสถานประกอบการที่ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตรงกับ

สาขาวิชา กำหนดรายวิชาให้ครูนิเทศและครูฝึกในสถานประกอบการตรงกับความรู้ความสามารถเฉพาะบุคคลในกำหนดครูนิเทศและครูฝึกในสถานประกอบการ มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการจัดการเรียน โดยครูนิเทศและครูฝึกในสถานประกอบการ สํารวจและร่วมสรุปผล รายงานผลการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้สถานศึกษาและสถานประกอบการได้นำผลการจัดการเรียนการสอนมาสรุปพินิจพิจารณา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การนิเทศติดตาม การรายงานผล โดยสถานศึกษาและสถานประกอบการ สร้างความตระหนัก ร่วมกำหนดรูปแบบการดำเนินการนิเทศติดตาม การรายงานผลในรูปแบบเดียวกันทั้งระบบ มีการกำหนดและจัดทำปฏิทินการนิเทศติดตามผู้เรียนที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ มีรายงานผลการติดตามผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และการรายงานผลการติดตามผู้เรียน พร้อมระบุปัญหา สาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

5. การวัดผลและประเมินผล สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมประชุมกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้และกระบวนการรวบรวมหลักฐานร่วมกัน กำหนดรูปแบบหลักเกณฑ์การให้คะแนน กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ตามสภาพจริง พร้อมประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่วิทยาลัยกำหนด มีสรุปผลเป็นค่าเฉลี่ยในการวัดระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอริยบท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า มีขั้นตอนและกระบวนการจัดทำความร่วมมือกับสถานประกอบการ การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม การวัดผลประเมินผลและการรายงานผลขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากวิทยาลัยไม่ได้คัดเลือกสถานประกอบการที่เหมาะสม ครูฝึกในสถานประกอบการมีความรู้ ทักษะไม่ตรงกับสาขา และการจัดการเรียนการสอนของครูฝึกในสถานประกอบการไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด ประกอบกับวิทยาลัยไม่ได้สนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์และงบประมาณให้กับสถานประกอบการ รวมทั้งการวัดผลประเมินผลไม่เป็นตามกลไกของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี สอดคล้องกับ

วีระศักดิ์ โชติกานต์กุล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องสภาพและปัญหาในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่า สภาพการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 9 โดยสภาพการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกในแต่ละด้านคือ ด้านผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาและการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประสานงานกับสถานประกอบการ อยู่ในระดับน้อย เช่นเดียวกับ เฉลิมพล มุลาลี (2557: บทคัดย่อ) เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในระบบทวิภาคีของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก 2 พบว่า เจ้าหน้าที่งานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หัวหน้าแผนก หัวหน้าคณะและข้าราชการครูที่สอนระบบทวิภาคีในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณาเป็นรายด้านมีอยู่ 2 ปัจจัยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านผู้บริหารปัจจัยด้านสถานประกอบการ และปัจจัยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เมืองค์ประกอบ ทั้ง 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การบันทึกข้อตกลง 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4) การนิเทศติดตามและการรายงานผล 5) การการวัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ ชานินทร์ ศรีชมภู (2556: บทคัดย่อ) พบว่า การบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1) การทำข้อตกลง 2) ขอบข่ายงานการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 8 ภารกิจ 3) กระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำหรือการสั่งการ การลงมือปฏิบัติ การควบคุมตรวจสอบและประเมิน และการปรับปรุงและพัฒนา 4) สมรรถนะทางวิชาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 3 สมรรถนะ และ 5) ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เช่นเดียวกับ วรวิทย์ ศรีตระกูล (2556: บทคัดย่อ) การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีวิทยาลัยเทคนิคหนองคาย พบว่า เมืองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยในด้านต่าง ๆ เช่น 1) ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดหน่วยงาน การจัดบุคลากร การอำนวยการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดงบประมาณ 2) ด้านหลักสูตร เมืองค์ประกอบคือ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน การให้ความรู้เกี่ยวกับ

หลักสูตร และ การปรับปรุงหลักสูตร 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนมีองค์ประกอบดังนี้
วิธีการจัดการเรียนการสอนวิธีการวัดและประเมินผลเนื้อหาวิชาสาระการเรียนรู้ สื่อ แหล่ง
เรียนรู้ และ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศ 4) ด้านการฝึกประสบการณ์มีองค์ประกอบคือ
สถานศึกษา กับสถานประกอบการ สร้างความร่วมมือก่อนและหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ในสถานประกอบการ

3. แนวทางจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอริย
บาท 4 วิทยาลัยการอาชีพตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ซึ่งประกอบด้วยแนวทางดังนี้

ในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักอริยบาท 4
ประกอบด้วยแนวทาง ทั้ง 5 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำความร่วมมือ 2) การพัฒนาหลักสูตร
3) การฝึกอาชีพในสถานประกอบการ 4) การนิเทศติดตาม และการรายงานผล
5) การวัดผลและประเมินผล ในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ในกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน
นี้ อาศัยหลักแห่งความสำเร็จตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

ความรักงาน พอใจกับงานที่ทำอยู่ (ฉันทะ) สร้างความตระหนักแก่บุคลากร
ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าของสถานประกอบการ ครูนิเทศ ครูฝึกในสถานประกอบการ ให้มี
ความรักมีความศรัทธา มีทัศนคติที่ดี ในระบบงาน จัดหาผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมี
ทักษะ ผู้มีความเข้าใจและพอใจกับงานที่ทำ เพื่อดำเนินการจัดทำความร่วมมือในการจัด
การศึกษาระบบทวิภาคี การพัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอน การนิเทศติดตาม
การวัดผลประเมินผล

ขยันหมั่นเพียรกับงาน (วิริยะ) เสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมแก่บุคลากร
ผู้ที่เกี่ยวข้อง ครูนิเทศและครูฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ เพื่อร่วมกัน
กำหนดกรอบแนวทางหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำความร่วมมือ การพัฒนาหลักสูตร การ
จัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ การนิเทศ
ติดตาม การวัดผลประเมินผล โดยการปฏิบัติหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถ มีความขยันหมั่นเพียรกับงาน มีความตั้งใจในการทำงาน

ความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน (จิตตะ) สนับสนุน ให้ผู้บริหารสถานศึกษา
เจ้าของกิจการ ครูนิเทศ ครูฝึกในสถานประกอบการ มีความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน ตาม
กรอบแนวทางและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายในการการทำความร่วมมือ การพัฒนา

หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ การนิเทศติดตาม การวัดผลประเมินผล จริงจัง มีความเอาใจใส่รับผิดชอบงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

การพินิจพิเคราะห์ หรือ ความเข้าใจทำงาน (วิมังสา) มีการสรุปผลและการร่วมหาแนวทางการรับผิดชอบ โดยการร่วมกันคิดและร่วมกำหนดข้อตกลงการทำงานร่วมมือ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ การนิเทศติดตามการรายงานผล การวัดผลประเมินผล พินิจพิเคราะห์ และหาสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหา มีความเข้าใจกับการทำงานเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ บุญมี วิทยาลัย (2560: บทคัดย่อ) พบว่า การประยุกต์หลักอภิปาธ 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปและด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคลตามลำดับ โดยแนวทางในการส่งเสริมการประยุกต์หลักอภิปาธ 4 คือ 1) ควรมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพนักเรียน แผนงาน วิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) ควรมีการพิจารณาไตร่ตรองในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและก่อประโยชน์สูงสุด 3) ควรพิจารณาความสามารถของบุคลากรและมอบหมายงานตามความถนัด และ 4) ควรมีความพอใจยืนยันมั่นเพียรในหน้าที่ความรับผิดชอบพบว่า ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน เช่นเดียวกับ พระวัชรินทร์ ชินวโร (2556: บทคัดย่อ) พบว่า ระดับการบริหารงานตามหลักอภิปาธ 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราชทั้ง 5 ด้านพบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอภิปาธ 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผลด้านการนิเทศและด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนน้อยที่สุด

6. ข้อเสนอแนะการวิจัย

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานต้นสังกัดให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการโดยร่วมสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี

2. หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมและกำหนดกรอบแนวทางหน้าที่ความรับผิดชอบให้สถานศึกษาและสถานประกอบการในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี

3. สถานศึกษาและสถานประกอบการมีการดำเนินแลกเปลี่ยน เรียนรู้การจัดการศึกษาระบบทวิภาคีต่างสถานศึกษาหรือต่างสถาบัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบและประเมินผลการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาหรือสถาบันอื่น

2. ควรศึกษาปัจจัยการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในรูปแบบตามลักษณะบริบทของต่างสถานศึกษาหรือต่างสถาบัน

3. ควรมีการศึกษางานวิจัยเรื่องความพึงพอใจต่อคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล มุลาสี. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในระบบทวิภาคีของสถานศึกษา. **การอาชีวศึกษาภาคตะวันออก 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- ธานินทร์ ศรีชมภู. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร**
- บุญมี วิทาสีสิทธิ์. (2560). การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. **วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- พระวัชรินทร์ ชินวโร ยิ้มย่อง. (2556). บริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- วรวิทย์ ศรีตระกูล. (2556). การพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีวิทยาลัยเทคนิคหนองคาย. **ปริญาญปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตรการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.**

- วีระศักดิ์ โชติกานต์กุล. (2556). สภาพและปัญหาในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบ
ทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษาที่ 9.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมพร ชูทอง. (2560). การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีสู่มาตรฐานของวิทยาลัยการอาชีพ
กาญจนาภิเษกหนองจอก. **หลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูงกระทรวงศึกษาธิการ**
นบส.ศธ. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.

ผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จ
ในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่
Effects of Emotional Intelligence and Accounting Potential on
Accounting Performance Success in the New Normal

ทัตฟ้า ลาขุณี, พรทิพย์ ชุ่มเมืองปัก

Thadfa Lakhunee, Porntip Shoommuangpak

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

Faculty of Business Administration,

King Mongkut's University of Technology North Bangkok

E-mail: tiptip_bkk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชีและความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ และ 2) ศึกษาผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ สืบค้นข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี จำนวน จำนวน 352 ราย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความสำคัญของความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชีและความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ความฉลาดทางอารมณ์ ($\bar{X} = 4.28$) รายการที่สำคัญมากที่สุดได้แก่ ด้านความสามารถภายในตนเอง ($\bar{X} = 4.34$) ศักยภาพทางบัญชี ($\bar{X} = 4.31$) รายการที่สำคัญมากที่สุดได้แก่ ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.36$) และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ($\bar{X} = 4.33$) รายการที่สำคัญมากที่สุดได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.38$)

2. ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสามารถภายในตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด การจัดการอารมณ์ตนเอง และศักยภาพทางบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ได้รับบทความ: 13 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 4 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2565

Received: June 13, 2022; Revised: July 4, 2022; Accepted: July 4, 2022

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, ศักยภาพทางบัญชี, ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน, นักบัญชี, ยุควิถีชีวิตใหม่

Abstract

The purpose of this research are 1) to study emotional intelligence accounting potential and accounting performance success of accountants in the new normal and 2) to study the impact of emotional intelligence and accounting potential on accounting performance success in new normal. This study was conducting quantitative research. Survey data with questionnaires from 352 accountants who working in accounting firms.

The research result fines that:

1. Effects of emotional intelligence and accounting potential on accounting performance success in the new normal. Overall, the significance level was at a high level ($\bar{X} = 4.29$), emotional intelligence ($\bar{X} = 4.28$) the most valuable aspect was intrinsic ability ($\bar{X} = 4.34$), accounting potential ($\bar{X} = 4.31$) the most valuable aspect was accounting professional ethics ($\bar{X} = 4.36$), and accounting performance success in the new normal ($\bar{X} = 4.33$) the most valuable aspect was use technology effectively ($\bar{X} = 4.38$).

2. The hypothesis testing results, it was found that emotional intelligence in aspects of self-efficacy, adaptation, stress management, self-management emotion and accounting potential in professional ethics and continuous learning has an impact on accounting performance success in the new normal with statistical significance at the 0.001 level.

Keywords: Emotional Intelligence, Accounting Potential, Accounting Performance Success, Accountant, New Normal

1. บทนำ

จากการที่ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 พ.ศ. 2563 ถึงไตรมาสที่ 3 พ.ศ. 2564 จำนวน 3,569, 3,594, 25,269, 229,246 และ 1,374,229 ตามลำดับ และมีแนวโน้มว่าจะมีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้น (กรมควบคุมโรค กระทรวง

ได้รับบทความ: 13 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 4 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 4 กรกฎาคม 2565

Received: June 13, 2022; Revised: July 4, 2022; Accepted: July 4, 2022

สาธารณสุขสาธารณสุข, 2564: ออนไลน์) ทำให้ธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ได้รับผลกระทบในการดำเนินงาน การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของแต่ละจังหวัดส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาคเอกชนและผู้ประกอบการทุกระดับ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน, 2564: ออนไลน์) หลายองค์กรที่เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับต่อสถานการณ์ในรูปแบบนี้แล้วอาจไม่ได้รับผลกระทบในด้านการปฏิบัติงานเนื่องจากมีความพร้อมของระบบปฏิบัติการภายในองค์กร แต่ในองค์กรที่ไม่มีแผนการรองรับการดำเนินงานในลักษณะนี้จะต้องหาวิธีปฏิบัติและแนวทางแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะส่วนงานของวิชาชีพบัญชีซึ่งมีความจำเป็นต้องทำงานโดยใช้เอกสารประกอบการทำงานเป็นจำนวนมากและเอกสารส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของกระดาษที่ไม่สามารถนำออกนอกสำนักงานได้ ในขณะที่สถานการณ์ส่งผลให้บุคลากรในสำนักงานบัญชีต้องนำงานกลับไปทำที่บ้าน (Work from Home) นอกจากนี้ผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาการขาดทุน โดยสำนักงานบัญชีที่มีผลการดำเนินงานที่ขาดทุนตั้งแต่ พ.ศ. 2559-2563 มีจำนวน 1,082, 1,199, 1,379, 1,517, และ 1,715 แห่ง ตามลำดับ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564: ออนไลน์) ผลการขาดทุนของสำนักงานบัญชีเกิดจากข้อบกพร่อง เช่น เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี การบันทึกบัญชี รวมถึงการจัดทำและการนำเสนอรายงานทางการเงิน เป็นต้น ข้อบกพร่องดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติงานของนักบัญชี

ดังนั้น นักบัญชีจะต้องมีความรู้ ความสามารถ รวมถึงปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบัญชีอย่างเคร่งครัด มุ่งมั่นพัฒนาความรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่องและนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านบัญชี ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความพึงพอใจ จากสถานการณ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ที่เกิดการติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ทำให้สำนักงานบัญชีซึ่งมีผลการดำเนินงานที่ขาดทุนอยู่แล้วและต้องปรับเปลี่ยนการทำงานเป็นรูปแบบออนไลน์ ขาดการสื่อสารกันต่อหน้า ศักยภาพการปฏิบัติงานน้อยลง อาจเกิดการทุจริต การจัดทำและนำเสนอรายงานทางการเงินไม่ทันตามเวลาที่กำหนด การปรับเปลี่ยนเช่นนี้อาจส่งผลให้สำนักงานบัญชีขาดทุนอย่างต่อเนื่อง และยังคงรับมือกับสถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) จึงทำให้นักบัญชีต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ (Bar-On, 1997: 13-25) ในการจัดการอารมณ์ของตนเองเพื่อปรับตัวในสถานการณ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ทำให้ต้องเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้น รวมถึงมีการเปิดรับแนวคิดและข้อมูลใหม่โดยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพอย่างเคร่งครัด (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564: ออนไลน์)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่เพื่อนำมาพัฒนานักบัญชีให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานด้านบัญชีให้ประสบความสำเร็จในยุควิถีชีวิตใหม่ที่นักบัญชีกำลังเผชิญกับสถานการณ์อยู่ในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชี และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชีจำนวน 2,950 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564: ออนไลน์) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Taro Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวน 352 รายใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) โดยการจับสลาก (Lottery Method) (Koul, 1984: 108)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งจัดทำจากการประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผ่านการประเมินของผู้เชี่ยวชาญตามผลการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งเกินกว่า 0.50 (Rovinelli & Hambleton, 1977: 49-60) แล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 คน (Grove, Burns, & Gray, 2013: 268) จากนั้นวิเคราะห์ค่า Cronbach Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.956 ซึ่งเกินกว่า 0.70 (Nunnally & Bernstein, 1978: 248-292) ดังนั้นเนื้อหาในแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้

จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลรายชื่อและที่อยู่ของนักบัญชีที่ปฏิบัติงานในสำนักงานบัญชี จำนวน 325 คน จากฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2564: ออนไลน์) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Sampling) โดยการจับสลาก

(Lottery Method) (Koul, 1984: 108) ติดต่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือเข้าสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม หากไม่สะดวกให้เข้าพบจะใช้วิธีการส่งแบบสอบถามและรับกลับทางไปรษณีย์ และทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อครบ 15 วัน มีแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวน 145 ฉบับ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับมีความสมบูรณ์ จำนวน 140 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 43.08 ซึ่งมากกว่าร้อยละ 20 (Aaker, Kumar & Day, 2001: 751) และทดสอบความลำเอียงจากการไม่ตอบแบบสอบถามกลับมา (Non-Response Bias) ใช้ t-test โดยนำข้อมูลด้านเพศของกลุ่มตัวอย่างที่ส่งคืนแบบสอบถามเร็วและช้า พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Armstrong & Oventon, 1977: 396-402) จากนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เป็นรายชื่อในส่วนของการหาค่าถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ด้วยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ในส่วนของข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าด้วยการหาค่า Cronbach Alpha สำหรับการวิจัยครั้งนี้ในส่วนข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ด้วยการวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.474-1.117 ส่วนข้อคำถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlated Item-Total Correlation) ได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.301-0.460 และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.885 ซึ่งเกินกว่า 0.70 (Nunnally & Bernstein, 1994: 248-292)

3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ทั้งสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางปัญญา และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard Deviation: S.D.) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

รายการ	ร้อยละ
เพศหญิง	66.20
อายุ 31-35 ปี	46.00
ประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี	56.50
ระดับการศึกษาปริญญาโท	48.00
ตำแหน่งงานบัญชี	51.99

จากตารางที่ 1 พบว่า นักบัญชีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.20 อายุระหว่าง 31-35 ร้อยละ 46.00 มีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี ร้อยละ 56.50 ระดับการศึกษาปริญญาโท ร้อยละ 48.00 และปฏิบัติงานในตำแหน่งนักบัญชี ร้อยละ 51.99

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชี และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่โดยภาพรวม

ความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชี และ ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในยุควิถีชีวิตใหม่	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
ภาพรวม	4.29	0.24	มาก
ความฉลาดทางอารมณ์	4.28	0.26	มาก
1. ด้านความสามารถภายในตนเอง	4.34	0.33	มาก
2. ด้านการปรับตัว	4.31	0.37	มาก
3. ด้านการจัดการความเครียด	4.28	0.41	มาก
4. ด้านการจัดการอารมณ์	4.17	0.45	มาก
ศักยภาพทางบัญชี	4.31	0.32	มาก
5. ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.36	0.38	มาก
6. ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.26	0.46	มาก

ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่	4.33	0.28	มาก
7. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.31	0.40	มาก
8. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ	4.38	0.38	มาก
9. ด้านกระบวนการคุณภาพในการปฏิบัติงาน	4.32	0.37	มาก
10. ด้านการตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.30	0.41	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) ความฉลาดทางอารมณ์ ($\bar{X} = 4.28$) ศักยภาพทางบัญชีของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ($\bar{X} = 4.31$) และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ($\bar{X} = 4.33$)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชี และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

ตัวแปร	ความสามารถภายในตนเอง	การปรับตัว	การจัดการความเครียด	การจัดการอารมณ์	จรรยาบรรณวิชาชีพ	การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	ค่าความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง (VIF)
ความสามารถภายในตนเอง	1							1.463
การปรับตัว	0.355**	1						1.422
การจัดการความเครียด	0.302**	0.244*	1					1.143
การจัดการอารมณ์	0.268**	0.139*	0.191*	1				1.101
จรรยาบรรณวิชาชีพ	0.297**	0.308*	0.141*	0.106*	1			1.161
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	0.442**	0.462*	0.161*	0.192**	0.158**	1		1.445
ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน	0.463**	0.549*	0.237*	0.263**	0.445**	0.595**	1	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของความฉลาดทางอารมณ์ ศักยภาพทางบัญชี และความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ มีจำนวน 21 คู่ โดยมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 20 คู่ มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 คู่ ซึ่งแต่ละคู่มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (Hinkle, 1998: 118)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในยุควิถีชีวิตใหม่	
	สมการที่ 1	สมการที่ 2
ความฉลาดทางอารมณ์	0.304*** (0.047)	
ด้านความสามารถภายในตนเอง		0.830** (0.037)
ด้านการปรับตัว		0.183*** (0.033)
ด้านการจัดการความเครียด		0.022 (0.027)
ด้านการจัดการอารมณ์		0.061** (0.024)
ศักยภาพทางบัญชี	0.483*** (0.037)	
ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ		0.198*** (0.029)
ด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง		0.232*** (0.027)
ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Adj. R ²)	0.529	0.544
ค่าความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง (VIF) สูงสุด	1.351	1.463

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ พบว่า

H₁: ความฉลาดทางอารมณ์มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H_{1a}: ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสามารถภายในตนเองมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H_{1b}: ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการปรับตัวมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H_{1c}: ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความเครียดไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H_{1d}: ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H₂: ศักยภาพทางบัญชีมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H_{2a}: ศักยภาพทางบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

H_{2b}: ศักยภาพทางบัญชีด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

5. อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่ได้พบจากการวิจัยในเรื่องผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายเพื่อสรุปเป็นข้อยุติ โดยมีการนำเสนอเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุนหรือขัดแย้ง ดังนี้

5.1 ในการปฏิบัติงานด้านบัญชี สิ่งที่นักบัญชีให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถภายในตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด และการจัดการอารมณ์ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านบัญชีเพื่อเพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงานให้กับตนเองและสำนักงานบัญชีต่อไป สอดคล้องกับ (พิมพ์ภรณ์, 2563: 57-58) และ (Phan, Mai & Nguyen, 2021: 1021-1034) ที่พบว่า นักบัญชีที่นำความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ จะทำให้เกิดความสำเร็จในหน้าที่การงาน

5.2 ในการปฏิบัติงานของนักบัญชีสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสนใจคือ ศักยภาพทางบัญชีของนักบัญชีที่ประกอบด้วย จรรยาบรรณในวิชาชีพบัญชี และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยนักบัญชีที่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพสามารถปฏิบัติงานด้านบัญชีด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เที่ยงธรรม รักษาความลับ รวมถึงมีความโปร่งใสเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและความภาคภูมิใจในวิชาชีพบัญชีและในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักบัญชีได้ก้าวทันเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานด้านบัญชีส่งผลทำให้การปฏิบัติงานด้านบัญชี

เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการเรียนรู้ด้านธุรกิจ เนื่องจากในยุคปัจจุบันรูปแบบและลักษณะการดำเนินงานธุรกิจได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับนักบัญชีจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อช่วยผู้บริหารสำนักงานบัญชีวางแผนกลยุทธ์วางแผนการตลาด รวมถึงหาประสบการณ์ใหม่เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับตนเอง สอดคล้องกับ (สุลิตา, อรยา และธิตีรัตน์, 2563: 124-132) และ (Lase & Edward, 2021: 326-338) ที่พบว่า ศักยภาพของนักบัญชีเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานด้านบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ประสบความสำเร็จ

5.3 นักบัญชีควรให้ความสำคัญกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานและควรพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางวิชาชีพเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โปรแกรมบัญชีออนไลน์ โปรแกรม Zoom, Google Meet เป็นต้น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น กระบวนการคุณภาพในการปฏิบัติงาน เช่น ปฏิบัติงานด้านบัญชีอย่างถูกต้องและทันเวลา แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นต้น และการตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งลูกค้า เพื่อนร่วมงาน รวมถึงนักลงทุนได้อย่างน่าพอใจ สอดคล้องกับ (พิมพาภรณ์, 2563: 57-58) (สุลิตา, อรยา และธิตีรัตน์, 2563: 124-132) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (Phan, Mai & Nguyen, 2021: 1021-1034) (Lase & Edward, 2021: 326-338) และ (Huy & Phuc, 2021: 73-94) ที่พบว่า นักบัญชีที่นำความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางวิชาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านบัญชีจะได้รับจากยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในยุควิถีชีวิตใหม่ได้เป็นอย่างดี

5.4 ความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสามารถภายในตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด การจัดการอารมณ์ตนเอง รวมถึงศักยภาพทางบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความสำเร็จของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ เนื่องจากนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่จะต้องปรับตัวโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงานด้านบัญชี จัดการความเครียดและอารมณ์ของตนเอง รวมถึงมีทักษะและจรรยาบรรณวิชาชีพและการเรียนรู้ในด้านบัญชีอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านบัญชีได้ดี สอดคล้องกับ (พิมพาภรณ์, 2563: 57-58) (สุลิตา, อรยา และธิตีรัตน์, 2563: 124-132) รวมถึงสอดคล้องกับ (Phan, Mai & Nguyen, 2021: 1021-1034) (Lase & Edward, 2021: 326-338) และ (Huy & Phuc, 2021: 73-94) ที่พบว่า ทั้งความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีของนักบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

5.5 นักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่จะต้องมีทั้งความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสามารถภายในตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด การจัดการอารมณ์ตนเอง สอดคล้องกับ (พิมพาภรณ์, 2563: 57-58) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (Phan, Mai & Nguyen, 2021: 1021-1034) ที่พบว่า นักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ควรมีความฉลาดทางอารมณ์ในการปฏิบัติงานด้านบัญชี รวมถึงศักยภาพทางบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งมีกระทบต่อความสำเร็จของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ สอดคล้องกับ สุลีตา, อรยา และอิทธิรัตน์, 2563: 124-132) (Lase & Edward, 2021: 326-338) และ (Huy & Phuc, 2021: 73-94) ที่พบว่า ศักยภาพทางบัญชีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับ นักบัญชี เนื่องจากในยุควิถีชีวิตใหม่นักบัญชีจะต้องมีทั้งความรู้ด้านทักษะทางวิชาการบัญชี จรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี การเรียนรู้ด้านบัญชีอย่างต่อเนื่อง สิ่งดังกล่าวเรียกว่า Intelligence Quotient: IQ และจะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ทั้งความสามารถภายในตนเอง ปรับตัว จัดการความเครียด จัดการอารมณ์ตนเอง สิ่งดังกล่าวเรียกว่า Emotional: EQ จะส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านบัญชีของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการความเครียดไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ ซึ่งขัดแย้งกับพิมพาภรณ์ (2563: 57-58) เนื่องจากในยุควิถีชีวิตใหม่นักบัญชีต้องเผชิญกับความเครียดในเรื่องการเฝ้าระวังการติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) อยู่แล้ว จึงเกิดความเคยชินกับความเครียดทำให้สามารถดำเนินชีวิตทั้งเรื่องส่วนตัวและการปฏิบัติงานด้านบัญชีภายใต้ความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ความเครียดจึงไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพบัญชี ได้แก่ สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักบัญชีเชิงวิชาการทั้งศักยภาพทางบัญชีและจรรยาบรรณทางวิชาชีพเป็นประจำอยู่แล้ว ควรทบทวนมาตรการใหม่ ๆ ที่จะส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของนักบัญชีเชิงวิชาการและจรรยาบรรณทางวิชาชีพเพิ่มเติม และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านความสามารถภายในตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด และการจัดการอารมณ์ตนเองให้กับนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดแนวทางที่ทันสมัยและสามารถปฏิบัติได้จริง

2. สถาบันการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพทางบัญชี จรรยาบรรณวิชาชีพ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างฉลาดทางอารมณ์

ด้านความสามารถภายในตนเอง การปรับตัว การจัดการความเครียด และการจัดการอารมณ์ตนเองให้กับนักศึกษาวิชาบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงกำหนดแนวทางการพัฒนาดังกล่าวอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาผลกระทบของความฉลาดทางอารมณ์และศักยภาพทางบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในยุควิถีชีวิตใหม่ โดยใช้กลุ่มประชากรอื่นเพิ่มเติม เช่น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นต้น โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น แนวคิดและทฤษฎีของ Mayer & Salovey, Schutte, Weisinger เป็นต้น เพื่อมากำหนดตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากงานวิจัยเล่มนี้ ศึกษาการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการของสำนักงานบัญชี รวมถึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่หลากหลาย เช่น Cluster Analysis, AMOS เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขสาธารณสุข. (2564). **จำนวนผู้ติดเชื้อ Covid-19**. <https://www.ddc.moph.go.th> (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2565).
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2564). **ผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชี**. <https://www.dbd.go.th> (สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564).
- _____. (2564). **จำนวนนักบัญชี**. <https://www.dbd.go.th> (สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2564).
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน. (2564). **ความปกติใหม่**. <https://www.fda.moph.go.th/PLAN/SitePages/index.html> (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565).
- พิมพาภรณ์ พึ่งบุญพานิชย์. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในประเทศไทย. **วารสารสุนารี**, 14(1), 57-58.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). **ทักษะนักบัญชี**. <https://www.tfac.or.th/upload/9414/1s721TNQoM.pdf> (สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2564).
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). **จรรยาบรรณของนักบัญชี**. <https://www.tfac.or.th/upload/9414/5HnUcQr4Rn.PDF> (สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2564).
- สุลิตา สุปิณะ, อรยา เรียบไรสงค์ และอิทธิรัตน์ วงษ์กาฬสินธุ์. (2563). การศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี:

กรณีศึกษา นักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. **วารสารวิทยาการ
จัดการปริทัศน์**, 1(22), 124-132.

Aaker, D. A., Kumer, V. & Day, G. S. (2001). **Marketing research (7th ed.)**. New York: John Wiley & Sons.

Armstrong, J. S., & Overton, T. S. (1977). Estimating non-response bias in mail surveys. **Journal of Marketing Research**, 14(3), 396-402.

Bar-On, R. (1997). (2006). The Bar-On model of Emotional-social Intelligence (ESI). **Psicothema**, 18, 13-25.

Grove, K., S., Burns, N., & Gray, J. (2003). **The Practice Nursing Research: Appraisal, Synthesis, and Generation of Evidence (8th ed.)**. Elsevier.

Hinkle, D.E. (1998). **Applied Statistics for the Behavioral Sciences**. Boston: Houghton Mifflin.

Huy, P. Q., & Phuc, V. K. (2021). Accounting Information Systems in Public Sector towards Blockchain Technology Application: The Role of Accountants' Emotional Intelligence in the Digital Age. **Asian Journal of Law and Economics**, 12(1), 73-94.

Koul, L. (1984). **Methodology of Educational Research**. Vani Education Book, New Delhi.

Lase, E., Hwee, T. S., & Edward, Y. R. (2021). The Effect of Role Conflict and Ethical Sensitivity on Auditor Performance with Moderation of Emotional Intelligence. **Journal of Economics, Business, & Accountancy Ventura**, 24(2), 326-338.

Nunnally, J. C. and I. H. Bernstein. (1994). **Psychometric Theory**. New York: McGraw-Hill.

Phan, H., T., Mai, T., T. & Nguyen, T. T. (2021). The Impact of Emotional Intelligence Orientation on Audit Sustainability: Empirical Evidence from Vietnam. **The Journal of Asian Finance, Economics and Business**, 8(3), 1021-1034.

Royvinnelli, R., J., & Hambleton, R., K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion Reference Test Item Validity. **Dutch Journal of Educational Research**, 2, 49-60.

Yamane. (1967). **Taro Statistic: An Introductory Analysis**. New York: Harper & row.

**แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19
ของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**
**Guidelines for Promoting Buddhist Well-being in the COVID-19
Epidemic Situation of Monks in Kantharawichai District,
Maha Sarakham Province**

พระวิมาน คมภิรปญโญ, พระครูโพธิธรรมานุศาสน์, พระครูพิศาลโพธิธรรม, ชาญชัย เพียงแก้ว
Phra Viman Khambhirapanno, Phrakhru Bodhidhammanusat, Phrakhru
Phisanphotham, Chanchai Piengkaew
วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahasarakham Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-Mail: arsomman1653@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาวะเชิงพุทธในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19 ของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 2) ศึกษากระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และ 3) สร้างเครือข่ายสุขภาวะเชิงพุทธของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ สังเกตการณ์ สัมภาษณ์ สทนากลุ่ม ปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์และสัมมนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิจัยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน 1) สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 พระสงฆ์ประสบกับปัญหาและผลกระทบทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจและปัญญา 2) กระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธให้กับพระสงฆ์ 4 แนวทาง คือ แนวทางส่งเสริมสุขภาวะตามสภาพปัญหาและผลกระทบกับพระสงฆ์ แนวทางส่งเสริมสุขภาวะตามพระธรรมวินัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ แนวทางส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์เชิง

ได้รับบทความ: 21 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 8 ตุลาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 18 ตุลาคม 2565

Received: September 21, 2022; Revised: October 8, 2022; Accepted: October 18, 2022

บูรณาการแบบมีส่วนร่วมและแนวทางส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์เชิงประยุกต์แบบองค์รวม ส่งผลให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาวะพระสงฆ์ควบคู่กับการสร้างปัจจัยเอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาวะ พระสงฆ์มีพฤติกรรมสุขนิสัยและสามารถปรับกิจวัตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 3) เครือข่ายความร่วมมือส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ 6 ส่วน ประกอบด้วย เครือข่ายพระพุทธศาสนา เครือข่ายสุขภาพ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคเอกชน เครือข่ายภาคการศึกษา และเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งได้ดำเนินงานด้านการป้องกันปัญหาสุขภาวะ การแก้ปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมสุขภาวะ รวมทั้งการรักษาสุขภาวะให้กับพระสงฆ์ด้วย

คำสำคัญ: แนวทาง, การส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธ, สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19, พระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย.

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the problems and effects on Buddhist well-being in the situation of the COVID-19 epidemic of monks in Kantharawichai District, Maha Sarakham Province, 2) to study of the process of developing guidelines for promoting Buddhist well-being of monks in Kantharawichai District, Maha Sarakham Province and 3) to build a network of Buddhist well-being of monks in Kantharawichai District, Maha Sarakham Province. It is a qualitative research and participatory practice by using data collection methods from survey, observation, interviews, group discussions, practice sessions, Operations to promote the health of monks and seminars. Data were analyzed by content analysis method and presented the results of descriptive and analytical research.

The research results finds that:

The results of the research were Classified into 3 parts 1) In the epidemic of Covid-19, monks faced problems and their physical, social, mental and intellectual effects. 2) There are 4 guidelines for developing Buddhist well-being promotion guidelines for monks, namely, well-being promotion guidelines according to problems and effect on monks, well-being promotion guidelines according to the Dharma and Discipline in accordance with the

situation, an integrated well-being promotion guidelines of monks with participation and an applied well-being promotion guidelines of monks with a holistic approach. This has resulted in activities to promote well-being of monks in accordance with the situation of the epidemic of COVID-19, there is the development of well-being monks behaviors along with creating factors that contributing to well-being promotion. Monks had healthy behaviors and be able to adjust their routines in accordance with the situation of the COVID-19 epidemic. 3) There are 6 parts of the well-being monks promotion cooperation network, consisting of the Buddhism network, government network, private network, education network and public network which have worked on the prevention of well-being problems, problem solving, development and promotion of well-being including also maintaining the well-being of the monks also.

Keywords: Guidelines, Buddhist Well-being Promotion, COVID -19 Epidemic Situation, Monks in Kantharawichai District.

1. บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกได้ประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยมีผู้ติดเชื้อทั่วโลก 504,657,054 ราย เสียชีวิตไปแล้ว 6,222,756 ราย ส่วนประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อผู้ป่วยสะสม 4,106,230 ราย เสียชีวิตสะสม 27,932 ราย (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 21 เมษายน 2565) โดยระดับความรุนแรงจัดอยู่ลำดับที่ 26 ของโลก องค์การอนามัยโลกจึงได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นการระบาดใหญ่” (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563) ซึ่งเป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่แพร่ระบาดจากคนสู่คนได้อย่างรวดเร็ว และเป็นภัยคุกคามมนุษย์ในรูปแบบของเชื้อไวรัส “ผู้ติดเชื้อนอกจากจะมีผลกระทบต่อสุขภาพกายแล้วยังมีผลกระทบต่อจิตใจด้วย” (Unicef, 2563: 1) ส่งผลทำให้มีสภาวะความเครียดและฆ่าตัวตายเป็นจำนวนมาก จังหวัดมหาสารคามมีผู้ติดเชื้อสะสมอยู่ที่ 31,900 ราย เสียชีวิต 101 ราย และมีผู้ติดเชื้อรายวัน 254 ราย เสียชีวิต 1 ราย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 17 เมษายน 2565)

พระพุทธศาสนาก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทั้งทางตรงและทางอ้อม ข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายนและกรกฎาคม ซึ่งมีพระมรณภาพที่โรงพยาบาลสงฆ์ 50-60 รูป (Post Today, 10 ธันวาคม 2564) จากการแพร่ระบาดส่งผลกระทบต่อพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัยหลายด้าน โดยพระสงฆ์จำนวนมากมีปัญหาสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ

ทำให้พระสงฆ์ส่วนหนึ่งมีความเครียด ซึมเศร้า เป็นต้น ส่งผลให้พระสงฆ์ที่เคยเป็นที่พึ่งของประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และยังมีพระสงฆ์จำนวนมากที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 หลายด้าน แต่ยังคงขาดแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์แพร่ระบาดดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพเชิงพุทธในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อสร้างเครือข่ายสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research โดยได้ดำเนินการวิจัย 2 รูปแบบ คือ การศึกษาข้อมูลเอกสารจากหนังสือ ตำรา บทความ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งได้ดำเนินการ 13 ขั้นตอน ดังนี้ 1) สำรวจข้อมูลพื้นฐานและปัญหาสุขภาพของคณะสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย 2) การจัดกลุ่มปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์ 3) การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์ 4) การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพพระสงฆ์ 5) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสุขภาพ 6) การกำหนดแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ 7) การปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ 8) การวิเคราะห์ผลการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ 9) การจัดสัมมนา 10) การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์ 11) การจัดกิจกรรมคืนความรู้ในเชิงปฏิบัติให้กับพระสงฆ์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ 12) การสร้างเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ 13) การจัดการความรู้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี และการเผยแพร่ผลการวิจัย

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้ได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เฉพาะผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ จำแนกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มพระสังฆาธิการระดับอำเภอกันทรวิชัย จำนวน 3 รูป

2) กลุ่มพระสงฆ์ฆาติการระดับตำบลในอำเภอกันทรวิชัย	จำนวน 5 รูป
3) กลุ่มพระสงฆ์ในอำเภอกันทรวิชัย	จำนวน 10 รูป
4) กลุ่มผู้นำชุมชนในอำเภอกันทรวิชัย	จำนวน 5 คน
5) กลุ่ม อสม. ในอำเภอกันทรวิชัย	จำนวน 5 คน
6) ประชาชนในอำเภอกันทรวิชัย	จำนวน 10 คน
รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น	จำนวน 38 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัย 3 ส่วน คือ 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีการสร้างเครื่องมือวิจัย 6 ขั้นตอน คือ กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ การออกแบบเครื่องมือวิจัย การจัดทำร่างเครื่องมือวิจัย ส่งร่างเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ 3 ท่าน การปรับปรุงพัฒนาเครื่องมือวิจัยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบจริยธรรมการวิจัย 2) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่วิจัย ได้แก่ การสำรวจ สังเกต แบบมีส่วนร่วม สนทนากลุ่ม การปฏิบัติการ และการสัมมนา 3) กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยสำรวจข้อมูลปัญหาสุขภาพของคณะสงฆ์ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาสุขภาพแล้วร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ (Plan) และการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพ (Action) หลังจากนั้นจึงประเมินผลกระทบจากการปฏิบัติเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์ โดยได้จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/สัมมนาและสร้างสร้างเครือข่ายการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่วิจัย 6 วิธีการ ดังนี้ 1) การสำรวจข้อมูลด้านสุขภาพพระสงฆ์ ทำให้ทราบปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพพระสงฆ์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 2) สัมภาษณ์ (Interviews) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 กลุ่มรวมจำนวน 38 รูป/คน โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ทำให้ได้ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาสุขภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพพระสงฆ์ 3) การสนทนากลุ่ม โดยเลือกตัวแทนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มละ 2 รูป/คน รวมจำนวน 12 รูป/คน มาร่วมสนทนากลุ่มย่อย ทำให้ได้แนวทางส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 4) การปฏิบัติการ โดยสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์เชิงปฏิบัติการทุกขั้นตอน ทำให้ได้กระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย 5) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทุกขั้นตอน ทำให้เห็นขั้นตอนการดำเนินงาน บทบาทของเครือข่าย และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการ

ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ และ 6) การจัดสัมมนา โดยจัดกิจกรรมสัมมนาร่วมกับพระสงฆ์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์และคณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยอาศัยฐานความรู้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์บริบทพื้นที่วิจัยและข้อมูลพื้นฐานของพระสงฆ์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล 6 วิธี คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรม และวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นในการสัมมนา หลังจากนั้นจึงประมวลผลข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างชุดความรู้ในการพัฒนาแนวทางส่งเสริมสุขภาพเชิงพุทธแก่พระสงฆ์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพเชิงพุทธในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

จากการวิจัยพบว่า ปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพของพระสงฆ์ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จำแนกออกเป็น 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีปัญหาและผลกระทบมากที่สุด ดังนี้ 1) ปัญหาสุขภาพทางด้านร่างกาย 10 ปัญหา ได้แก่ การอาพาธ มีโรคแทรกซ้อน ขาดความต่อเนื่องในการดูแลสุขภาพ การบริโภคปัจจัยดำรงชีพที่ไม่เอื้อต่อสุขภาพ การเสื่อมสมรรถภาพทางร่างกายหรืออวัยวะ การใช้ยาไม่สมดุ การไม่เข้าใจกระบวนการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง ขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง ปัจจัยดำรงชีพไม่สะอาดถูกหลักอนามัย และเครื่องมือป้องกันโรคไม่มีคุณภาพ 2) ปัญหาสุขภาพทางด้านสังคม 7 ปัญหา ได้แก่ พระสงฆ์ขาดปฏิสัมพันธ์กับสังคม ไม่สามารถปรับตัวกับสังคมแบบใหม่ได้ การแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่เหมาะสม มีภัยคุกคามจากมิจฉาชีพ ปลีกตัวอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีมลภาวะ และอยู่ในสถานที่ไม่สัปปายะ 3) ปัญหาสุขภาพทางด้านจิตใจ 4 ปัญหา คือ ปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ ความเครียด และวิตกกังวล ปัญหาคุณภาพจิต ได้แก่ ความฟุ้งซ่าน เสร้าหมองและขาดกุศลจิต ปัญหาศักยภาพทางจิต ได้แก่ ขาดความมุ่งมั่น ย่อท้อ ปัญหาประสิทธิภาพทางจิต ได้แก่ ขาดแรงจูงใจเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาตนเอง และ 4) ปัญหาทางด้านปัญญา 3 ปัญหา ได้แก่

ขาดกระบวนการเรียนรู้ ขาดความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติเชิงลบ และการไม่เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้พระสงฆ์มีความทุกข์

4.2 กระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธของพระสงฆ์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

กระบวนการพัฒนาแนวทางส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19 โดยนำปัญหาและผลกระทบมาพัฒนาสุขภาวะพระสงฆ์ 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) กระบวนการป้องกันปัญหาสุขภาวะของพระสงฆ์ โดยมีการสำรวจสภาพปัญหาสุขภาวะเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านสุขภาวะของพระสงฆ์และเฝ้าระวังโรคแล้วหาวิธีการป้องกันปัญหาสุขภาวะพระสงฆ์ 2) กระบวนการแก้ปัญหาและจัดการกับปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาวะ โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาไปพร้อมกับการจัดการกับปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดปัญหาสุขภาวะ 3) กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาวะของพระสงฆ์ 4 ด้าน คือ ร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา 4) กระบวนการรักษาสุขภาวะพระสงฆ์ โดยใช้การรักษาสุขภาวะในส่วนที่เป็นผลมาจากกระบวนการส่งเสริมสุขภาวะมาแล้วเพื่อไม่ให้มีปัญหาซ้ำเดิม และรักษาคุณภาพของสุขภาวะที่ยังไม่เป็นปัญหาเอาไว้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น ส่วนการพัฒนาแนวทางส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย ได้ดำเนินการ 4 แนวทาง ดังนี้

1) แนวทางส่งเสริมสุขภาวะตามสภาพปัญหาและผลกระทบกับพระสงฆ์ โดยนำผลการศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาวะพระสงฆ์มาเป็นฐานในการส่งเสริมสุขภาวะ พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและผลกระทบ โดยออกแบบกิจกรรมและกำหนดบทบาทของเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมและแก้ปัญหาสุขภาวะตามสภาพปัญหา การส่งเสริมปัจจัยเอื้อ การจัดการปัจจัยเสี่ยงและเยียวยาพระสงฆ์ที่ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด

2) แนวทางส่งเสริมสุขภาวะตามพระธรรมวินัย โดยการส่งเสริมสุขภาวะตามกรอบพระธรรมวินัย เพื่อให้สุขภาวะพระสงฆ์ยึดโยงอยู่กับพระธรรมวินัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ โดยมีหลักธรรมภาวนา 4 เป็นกรอบในการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม คือ การส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา ในส่วนพระวินัยก็ปรับรูปแบบการปฏิบัติตามหลักพระวินัยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เว้นระยะห่างในการทำกิจวัตรและเสขียวัตรของพระสงฆ์ และกิจกรรมที่เน้นการป้องกันตามมาตรการป้องกันโรค

3) แนวทางส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมกับเครือข่าย เพื่อประสานความร่วมมือกัน ได้แก่ คณะสงฆ์ แพทย์ อสม. ฝ่ายปกครอง ชุมชน อปพร. เป็นต้น เพื่อบูรณาการบทบาทหน้าที่กับส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วม

4) การพัฒนาแนวทางส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์เชิงประยุกต์แบบองค์รวม ซึ่งพัฒนามาจากปรัชญา เทพละออง และคณะ ที่ได้เสนอผลการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธตาม แนว BASIC MODEL โดยผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางพัฒนาสุขภาวะพระสงฆ์ให้ สอดคล้องกับสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการออกแบบกิจกรรมขึ้นมา รองรับให้ครอบคลุมสุขภาวะเชิงพุทธแบบองค์รวมของพระสงฆ์ เรียกว่าแนวทาง Basic Guidelines ดังแผนภาพต่อไปนี้

B = Behavior development คือ การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาวะที่เหมาะสมกับ พระสงฆ์ ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมด้านกายภาพ (physical development) ได้แก่ การบริโภคปัจจัยดำรงชีพอย่างเกื้อกูลต่อสุขภาพ การฉันอาหารให้ถูกหลักอนามัย การบริหารร่างกายสม่ำเสมอ การดูแลสุขภาพสุขภาพ การปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรค การฉีดวัคซีน และฝึกทักษะการใช้อุปกรณ์ป้องกันโรคอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งการพัฒนา พฤติกรรมสุขภาวะให้กับพระสงฆ์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งส่งผลให้ พระสงฆ์มีสุขภาวะทางด้านร่างกายที่ดี (Good Health Body)

A = Attitude development คือ การพัฒนาทัศนคติและการบริหารอารมณ์ ซึ่งเป็นการพัฒนาสุขภาวะให้กับพระสงฆ์ด้านจิตตาวินา (emotional development) โดยมีความสัมพันธ์กัน 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพจิต โดยบริหารจัดการตาม หลักธรรมพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ควบคู่กับการฝึกสมาธิและสติ ควบคู่อารมณ์ 2) การพัฒนาสมรรถภาพจิต โดยการฝึกสมาธิและสติเพื่อให้มีความมุ่งมั่น ทุ่มเทและสร้างแรงจูงใจให้มีทัศนคติที่เป็นกุศล ฝึกจิตใจให้เข้มแข็งและอดทน ไม่ย่อท้อหรือ

หวั่นไหวต่อปัญหาและอุปสรรค 3) การพัฒนาสุขภาพจิต โดยการพัฒนาคุณลักษณะของจิตให้มีสุขภาพ คือ จิตสงบ จิตมีลักษณะเป็นกุศล ความเบิกบานใจ ปิติ เอิบอิ่มใจ ร่าเริงบันเทิงใจในทางกุศล เป็นต้น 4) การพัฒนาศักยภาพทางจิต คือ พัฒนาจิตใจให้ตั้งมั่นและสร้างสรรค์สิ่งดีงาม การสร้างพลังใจในเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาศักยภาพในการควบคุมจิตใจ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจให้พระสงฆ์มีเป้าหมายชีวิตที่ตั้งงามตามหลักธรรมและพระวินัย ส่งผลให้พระสงฆ์มีสุขภาพทางด้านจิตใจที่ดี (Good Health Mind/Mental)

S = Social development คือ การพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นการสร้างสุขภาพองค์รวมทางด้านศีลภาวนา (moral development) โดยการเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมให้มีระเบียบวินัย การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม การปฏิบัติตามมาตรการทางสังคมและมาตรการป้องกันโรคอย่างเคร่งครัด รวมถึงการมีวินัยในการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยปรับรูปแบบกิจวัตรและเสียชีวิตตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม ซึ่งส่งผลให้พระสงฆ์มีสุขภาพทางด้านสังคมที่ดี (Good Health Moral/Behaviors)

I = Interested in learning new things คือ พัฒนาการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ฝึกใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้เท่าทันข่าวสาร ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ (Creative attitude) รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อปรับตัวตามสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้พระสงฆ์มีสุขภาพทางด้านสังคมและมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี (Good Health Moral/Behaviors)

C = Cultivation of Wisdom คือ การปลูกฝังและพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาสุขภาพด้านปัญญาภานาให้กับพระสงฆ์ 2 ลักษณะ คือ (1) การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสภาวะการณ์ของโรคระบาด การป้องกันและการดูแลรักษาอย่างถูกต้องตามหลักการแพทย์ เรียนรู้การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ป้องกันโรคและนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตของพระสงฆ์อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ (2) การพัฒนาปัญญาทางธรรม โดยการพัฒนาธรรมวินัยสนทนากัมมัฏฐานเพื่อให้เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง ทำให้คลายความยึดมั่นถือมั่นและเป็นผลพวงให้ปราศจากความเครียด ไม่วิตกกังวล ไม่ซึมเศร้า ไม่หวาดกลัว และตั้งรับกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างมีสติรู้เท่าทัน ซึ่งส่งผลให้พระสงฆ์มีสุขภาพทางด้านปัญญาที่ดี (Good Health Knowledge/Wisdom)

4.3 สร้างเครือข่ายสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

การสร้างเครือข่ายเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มบุคคลซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตรายางองค์กรสมาชิกที่ต้อง

อาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและทำข้อตกลงเป็นองค์กรเครือข่ายทางสังคม ส่วนการสร้างเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์อำเภอกันทรวิชัย เริ่มจากการสร้างจุด (points) ประสานงานกับเครือข่าย และสร้างเครือข่ายแบบเส้น (lines) ประสานความร่วมมือ แล้วสร้างความเชื่อมโยง (connections) เครือข่ายที่มีภารกิจในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะเครือข่ายโยงใยทางสังคม (Sociometry) และมีภาคีเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เชื่อมโยงกัน 6 ภาคส่วน ดังนี้

1) **ภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา** ซึ่งมีบทบาทในการสำรวจข้อมูลสุขภาพพระสงฆ์ วางแผนและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้กับพระสงฆ์ พร้อมทั้งกำกับดูแลพระสงฆ์ การประสานงานกับเครือข่ายส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ โดยภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนามีพลังในการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำกับดูแลและประสานงาน พระคณาภิเษการสุขภาพพระสงฆ์ พระวินยการควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย พระวินยคณาจารย์และสำนักปฏิบัติธรรมพัฒนาสุขภาพจิต ส่วนพุทธศาสนิกชนและพุทธสมาคมจังหวัดมหาสารคามส่งเสริมและให้ความอุปถัมภ์พระสงฆ์

2) **ภาคีเครือข่ายทางด้านสุขภาพ** ซึ่งมีบทบาทในการดูแลรักษาสุขภาพ ป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับพระสงฆ์ โดยภาคีเครือข่ายทางด้าน

สุขภาพที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยให้กับพระสงฆ์ ส่วนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลกันทรวิชัย และสาธารณสุขประจำอำเภอกันทรวิชัย มีบทบาทในการดูแลรักษาสุขภาพพระสงฆ์

3) ภาควิชาการหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ในรูปของการส่งเสริมสนับสนุนสุขภาพพระสงฆ์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองประสานความร่วมมือกับภาคส่วนราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมหาสารคามและวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคามสนับสนุนกิจกรรมด้านสุขภาพพระสงฆ์ และตำรวจดูแลความปลอดภัยและป้องกันมิฉ้อฉลทรัพย์สินของพระสงฆ์และของวัด

4) ภาควิชาการเอกชน ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนสุขภาพของพระสงฆ์ในรูปของการถวายปัจจัยการดำรงชีพ และสนับสนุนการจัดซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภคให้กับพระสงฆ์ โดยภาควิชาการทางด้านเอกชน ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ร้านขายยาและคลินิกสุขภาพถวายการรักษาโรค ร้านอาหารถวายอาหารพระสงฆ์ที่ขาดแคลน กลุ่มผู้ประกอบการส่งอาหารเป็นสื่อกลางนำส่งอาหารให้กับพระสงฆ์ เพราะประชาชนใช้วิธีการโทรสั่งอาหารให้นำส่งพระสงฆ์ที่วัด ส่วนร้านค้า/ตลาดและสถานประกอบการมีบทบาทในการบริจาคปัจจัยสิ่งของยังชีพเพื่อถวายพระสงฆ์

5) ภาควิชาการภาคส่วนการศึกษา ซึ่งมีบทบาททางด้านการให้ความรู้กับพระสงฆ์ในรูปของวิชาการและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด 19 การป้องกันและการดูแลรักษาสุขภาพอย่างถูกต้องในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19

6) ภาควิชาการภาคประชาชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้จำแนกภาควิชาการของภาคประชาชนที่มีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ประธานชุมชนเป็นผู้นำชาวบ้านมาช่วยดูแลพระสงฆ์ในวัดประจำชุมชน ประชาชนและชมรมผู้สูงอายุอุปถัมภ์ปัจจัยยังชีพพื้นฐานให้กับพระสงฆ์ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ช่วยดูแลความปลอดภัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพเชิงพุทธในสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19 โดยการศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อสุขภาพพระสงฆ์ในบริบทเชิงพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ให้ตรงตามสภาพปัญหาที่แท้จริง และประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมสุขภาพที่มีความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยใช้กระบวนการส่งเสริมสุขภาพองค์รวมเชิงพุทธตามหลักภavana 4 คือ ส่งเสริมทางด้านร่างกาย

ศีล จิต และปัญญา ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูภาวนาโพธิคุณ (2557: 108) ที่ว่าแนวความคิดการพัฒนาศุขภาวะครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจและอารมณ์ และด้านปัญญา ซึ่งการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ควรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาพระสงฆ์แล้วบูรณาการกับหลักพระธรรมวินัย กระบวนการทางการแพทย์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ยึดโยงกับเครือข่ายทางสังคมและสอดคล้องกับสถานการณ์

2. กระบวนการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะเชิงพุทธของพระสงฆ์อำเภอ กันทรวิชัย ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ไม่ควรให้พระสงฆ์เป็นผู้รับการส่งเสริมเท่านั้น แต่พระสงฆ์ควรพัฒนาศุขภาวะของตัวเองควบคู่กันไป คือ สร้างวินัยความรับผิดชอบต่อสุขภาวะของตนเอง ปรับกิจวัตรพระสงฆ์เชิงเกื้อกูลต่อสุขภาวะ พัฒนาพฤติกรรมสุขภาวะพระสงฆ์ และเสริมสร้างพฤติกรรมสุนิสาัย รวมทั้งการปฏิรูประบบบริการสุขภาวะพระสงฆ์ ส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม และการสร้างปัจจัยเอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์กับวิถีชีวิตและบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดของพระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ และสายชล ปัญญชิต (2558: 963-964) ที่ว่าการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์แบบประยุกต์ใช้ 4 ส่วน คือ 1) การประยุกต์ใช้โดยอาศัยบทบาท หน้าที่ และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 2) การประยุกต์ใช้โดยอาศัยปัญหาของวัดและชุมชน 3) การประยุกต์ใช้โดยอาศัยการเรียนรู้และความสัมพันธ์ทางสังคม 4) การบูรณาการและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ โดยในส่วนของสังคมควรปรับพฤติกรรมการทำงานโดยเน้นถวายปัจจัยดำรงชีพให้เอื้อต่อสุขภาวะพระสงฆ์ด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของศุภนิกันต์ ศรีมณี และคณะ (2561: 36) ที่พบว่าถวายปัจจัยมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของพระสงฆ์และพฤติกรรมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์เป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยของพระครูปลัดพรหมเรศ โชติวิโร และคณะ (2558: 30) ที่ว่าการมีสุขภาพดีในทัศนะพระพุทธศาสนาหมายถึงความมีโรคพาทน้อยหรือมีโรคน้อย และการมีสุขภาพดีไม่ควรมองเฉพาะในมิติของสุขภาพ แต่ควรมองในมิติองค์รวมที่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภากร สิทธิสาตร์และสุชาดา สนวนุ่ม (2550: 9) ที่เห็นว่าการส่งเสริมสุขภาพเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลด้านสุขภาพให้เกิดภาวะของการมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ จิตวิญญาณและสังคม แต่ส่วนที่เห็นแตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าว คือ ควรมีกรอบการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมผ่านพันธกิจ 4 ส่วน คือ การส่งเสริมสุขภาวะด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยเพิ่มพันธกิจของคณะสงฆ์ไทยด้านการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์และชุมชน การแก้ไขธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและออกแบบกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ในเชิง

ปฏิบัติการ พร้อมทั้งกำกับติดตาม ประเมินผล และนำผลประเมินไปใช้พัฒนาการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

3. การสร้างเครือข่ายสุขภาพเชิงพุทธของพระสงฆ์ในอำเภอกันทรวิชัย โดยการสร้างเครือข่ายจำเป็นต้องมีหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในพันธกิจเดียวกันอย่างมีขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร (2543: 30) ที่ว่ากระบวนการสร้างเครือข่าย 6 ขั้นตอน ครอบคลุมถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขั้นตอนต่อกับองค์กรเครือข่าย ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกัน ขั้นตอนพัฒนาความสัมพันธ์ ขั้นตอนการขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม และขั้นตอนติดตาม/ประเมินผล โดยเห็นเพิ่มเติมว่าควรนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เครือข่ายส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ควรมีทั้งเครือข่ายแบบจัดตั้งอย่างเป็นทางการและเครือข่ายตามธรรมชาติในสังคมควบคู่กันไป โดยกำหนดวัตถุประสงค์พร้อมทั้งแนวทางดำเนินงาน กิจกรรม และบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติ โดยมุ่งสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ไทยควรเพิ่มพันธกิจคณะสงฆ์ด้านการส่งเสริมสุขภาพเชิงพุทธ เพื่อใช้เป็นนโยบายส่งเสริมสุขภาพพระภิกษุ สามเณร และพัฒนาธรรมานุยุสุขภาพพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า ควรทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริการสุขภาพพระสงฆ์ การส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์เชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม และยุทธศาสตร์การเสริมสร้างสุขภาพพระสงฆ์ในสถานการณ์ปัจจุบัน และชุมชนต้นแบบการเสริมสร้างสุขภาพเชิงพุทธ

เอกสารอ้างอิง

- Post Today. (2564). รพ.สงฆ์ระส่ำพระติดเชื้อโควิดมรณภาพรายวันล้นห้องเก็บศพ. <https://www.posttoday.com/social/general/659448> (สืบค้น 10 ธันวาคม 2564).
- Unicef. (2563). คู่มือคำแนะนำสำหรับนายจ้างเรื่องการจัดการทำงานแบบยืดหยุ่น การสนับสนุนการดูแลบุตรหลานพนักงานและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในสถานที่ทำงานในบริบทสถานการณ์โรคโควิด 19.

- prod.s3 . amazonaws.com/uploads/2 0 2 0 / 0 4 / 7 - Guidance-for-employers-on-flexible-work-arrangements-childcare-support-practices-during-COVID-19.pdf (สืบค้น 25 ธันวาคม 2563).
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2. (2563). **ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19.** <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/10020200423034157> (สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2563).
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พระครูปลัดพรหมเรศ โชติวิโร และคณะ. (2558). การจัดการสุขภาวะเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือ. **รายงานการวิจัย.** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูภาวนาโพธิคุณ. (2557). ศึกษาบทบาทการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขอนแก่น. **รายงานการวิจัย.** สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และสายชล ปัญญชิต. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ของสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา. **Veridian E-Journal Silpakorn University.** สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(1), 958-971.
- วิภาพร สิทธิศาสตร์และสุชาดา สอนนุ่ม. (2550). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเขตความรับผิดชอบของสถานีอนามัยบ้านเสาหิน ตำบลวัดพริก อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก. **รายงานการวิจัย.** วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตนราชธานี สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ศนิกันต์ ศรีมณี และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการบริโภคของพระสงฆ์และพฤติกรรมการถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ของประชาชนในเขตภาคีเจริญ กรุงเทพมหานคร. **วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม**, 19(37), 36.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, **สรุปข่าว สธ.** https://pr.moph.go.th/_WEBADMIN/uploads/attfiles/2 4 c2 l1 as3 9 s0 wo4 c0 c.pdf (สืบค้น 21 เมษายน 2565).
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. (2565). **สถานการณ์ COVID-19 จังหวัดมหาสารคาม.** <http://mkho.moph.go.th/mko/frontend/web/index.php/site/index> (สืบค้น 17 เมษายน 2565).

- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.). (2562). **คู่มือการใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสำหรับพระภิกษุสามเณร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.).
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2561). ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติเพื่อสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า. **วารสารก้าวใหม่หลักประกันสุขภาพ**, 11(54).
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2562). **คู่มือแนวทางการอบรมหลักสูตรการอบรมพระคิลานุปัฏฐาก (พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด-อศว.) ขั้นต้น**. กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

The Intergration of Buddhadhamma for Improve the Quality of Life
of the Elderly in Muang District, Nakhonratdhasima Province

พระครูปริยัติธรรมชัย, พระยุพธนา อธิจิตโต, เสถียร ทั้งทองมะดัน

Phrakhrui Pariyatdammachai,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

E-mail: kamklang.kam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) ศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) สภาพปัญหาด้านร่างกาย เกิดจากผิวหนังผดผื่นคัน มีอาการผิวหนังจะบวมและเหี่ยว ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก มีการเสื่อมลง 2) สภาพปัญหาด้านครอบครัวและสังคม เกิดจากสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก คู่ชีวิตเสียชีวิตหรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกถูกทอดทิ้งจากบุคคลอันเป็นที่รัก 3) สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ การขาดรายได้ ไม่ได้ประกอบอาชีพ และ 4) สภาพปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ มีความจำเสื่อม ความจำเสื่อมง่าย หลงลืม อันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงภายในสภาพจิตใจ

หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย คือ หลักธรรมไตรลักษณ์ 3 ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เป็นหลักธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย 2) ด้านครอบครัวและสังคม คือ หลักพรหมวิหารธรรม 4 คือ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา เป็นธรรมอยู่อย่างประเสริฐ

ได้รับบทความ: 8 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 12 กรกฎาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 17 กรกฎาคม 2565

Received: June 8, 2022; Revised: July 12, 2022; Accepted: July 17, 2022

3) ด้านเศรษฐกิจ คือ หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ ได้แก่ ทาน บุญสำเร็จด้วยการให้ทาน สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และภวานมัย บุญสำเร็จด้วยการภวานา และ 4) ด้านจิตใจ และอารมณ์ คือ หลักภวานา 4 คือ กายภวานา การพัฒนากาย ศีลภวานา การพัฒนาศีล จิตภวานา การพัฒนาจิต และปัญญาภวานา การพัฒนาปัญญา

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย ต้องปฏิบัติตามหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตา 2) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวและสังคม ต้องปฏิบัติตามหลัก พรหมวิหารธรรม 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ต้องปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทานมัย สีลมัย ภวานมัย และ 4) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ ต้องปฏิบัติตามหลักภวานา 4 คือ กายภวานา ศีลภวานา จิตภวานา และปัญญาภวานา

คำสำคัญ: บูรณาการ, หลักพุทธธรรม, พัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of the research article were 1) to study the quality of life problem of the elderly in Muang District 2) to study the Buddhist principles for quality of life improving of the elderly in Theravada Buddhism and 3) to study the integration of Buddhist principles for quality of life improving of the elderly in Muang District, Nakhon Ratchasima Province by interviewing in the target area and group discussions of 48 population in 4 sub-districts of Muang district, namely Nong Bua Sala Sub-district, Hua Thale Sub-district, and Cho Ho Sub-district, Nakhon Ratchasima Province to collect data for analysis and synthetic.

The research results finds that:

The Condition of quality of life problems for the elderly in Muang District Nakhon Ratchasima Province has 4 issues as follows: 1) physical problems caused by abnormal skin. The skin is thin and shriveled musculoskeletal system has deteriorated 2) family and social problems caused by the loss of a loved one, the spouse died or moved to another location causing the

elderly to feel deprived of their loved ones, 3) economic problems, lack of income, lack of work, and 4) mental and emotional problems have amnesia easily deteriorating, forgetfulness caused by changes in the mental state.

The Buddhist principles for quality of life improving for the elderly in Theravada Buddhism are: 1) the body aspect, which is the Three Characteristics, namely impermanent, suffering, and non-self, which are the moral principles for improving the quality of life in the body; 2) the family and social aspects, which are four Brahma Vihara, namely loving-kindness, compassion, sympathetic joy, and equanimity, which are the noble ones, 3) the economy is the base of meritorious action, which are: generosity, moral behavior, mental development), and 4) Mental and emotional aspects, which are the four principles of meditation: physical development, moral meditation, mental meditation, and intellectual development.

Keywords: Integration, Buddhist Principles, Quality of Life, Elderly

1. บทนำ

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีผู้สูงอายุมาก เพราะเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีอำเภอทั้งหมด 32 อำเภอ มีประชากรจำนวน 2,620,517 คน (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, ออนไลน์) และมีผู้สูงอายุจำนวน 206,503 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, ออนไลน์) จากการที่มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ส่งผลถึงสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว สังคมโดยรวมของจังหวัดนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมาเป็นอำเภอหนึ่งที่มีผู้สูงอายุมาก และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เป็นกลุ่ม บุคคลผู้สูงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายประกอบ กับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเอง ลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด จะทำให้รู้สึกท้อแท้ หดหู่ บุคลิกภาพเปลี่ยนไปจะรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่นก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้น การเตรียมตัวเตรียมใจของผู้สูงอายุที่มีต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า เป็นผู้ไม่ประมาท มีการเตรียมตัวเตรียมใจ เพราะไม่รู้ว่าตนจะมีอายุอยู่ได้นานสักเพียงใด ฉะนั้นการทำบุญให้ทาน

รักษาศีลและปฏิบัติธรรมแผ่เมตตา เป็นต้นตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมอย่างยิ่งแก่ผู้สูงอายุ เพราะเป็นการส่งเสริมให้ท่านเป็นผู้มีสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตที่เข้มแข็ง สามารถที่จะเตรียมตัวเพื่อรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่คอยรุมเร้าอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหว ทางด้านพระพุทธศาสนา มีทัศนะว่าความเจ็บป่วยเป็นปัญหาสำคัญของมนุษย์เช่นเดียวกับ ปัญหาเรื่องความเกิดความแก่และความตายเนื่องจากความเจ็บป่วยเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ อย่างหนึ่งของทุกชีวิตดำเนินไปตามกฎของธรรมชาติซึ่งใคร ๆ ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ แม้แต่พระพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาเอกในโลกทรงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงพระองค์ก็ทรงประจักษ์ทางพระวรกายและดับขันธปรินิพพานเช่นกันเรื่องนี้เป็นปกติธรรมดาตามที่พระองค์ตรัสว่า “เรามีความแก่เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้เรามีความเจ็บเป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความเจ็บไปได้เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้” (อง. ปญจก.(ไทย) 22/57/99-100)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เห็นแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมาและเพื่อเสริมสร้างรูปแบบการเรียนรู้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3.2 กลุ่มประชากร/พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ในเขตจังหวัดนครราชสีมา 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองบัวศาลา ตำบลหัวทะเล และตำบลจอหอ โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 45 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มประชากร เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกลุ่มประชากร โดยการสัมภาษณ์ สอบถามสภาพปัญหาผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการเก็บรวบรวมขึ้นมาจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500 พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร ตำรา บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ แบบเป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์กระบวนการ การบูรณาการเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในบริบทของการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ 3) การนำเสนอการศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาเชิงวิชาการ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบเรียงแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

4.1 สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาด้านร่างกาย เกิดจากความเสื่อมโทรม และเกิดโรคภัยไข้เจ็บ แม้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความเสื่อมถอยดังกล่าว ปัจจัยหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านพันธุกรรม “ปัญหาสุขภาพด้านร่างกายของผู้สูงอายุ เกิดจากการทำงาน ระบบกล้ามเนื้ออ่อนล้า ส่งผลถึงความเจ็บป่วยด้านสุขภาพร่างกายขึ้น” (แดง เสมบุรณ์, สัมภาษณ์:

4 พฤศจิกายน 2564) 2) สภาพปัญหาด้านครอบครัวและสังคม การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก “บางท่านสามีเสียไปก่อน ภรรยาอยู่ก็ต้องเสียใจ และทำมาหากินตามลำพังคนเดียว เกิดความลำบากในความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความรู้สึกต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไป อยู่คนเดียว นั่งเศร้า นึกถึงความหลังที่เคยอยู่กินกันมา” (หอม ชื่นกระโทก, สัมภาษณ์: 10 ธันวาคม 2564). การสูญเสียสถานภาพทางสังคม และสูญเสียสัมพันธภาพในครอบครัว 3) สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ วัยผู้สูงอายุ เป็นวัยที่มีการทำงานลดลง หรือเกษียณอายุการทำงาน มีรายได้ลดลง การขาดรายได้ “ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ไม่ได้ประกอบอาชีพ และเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือค่าอาหารต่าง ๆ แต่ละวันก็ขาดเพราะไม่มีรายได้ที่เกิดจากการประกอบอาชีพ และนอกจากนี้ผู้สูงอายุบางท่านยังใช้จ่ายเกินความเป็นจริง โดยบางท่านยังติดสิ่งเสพติด เช่น สุรา บุหรี่ เป็นต้น” (สมศักดิ์ สนพะเนาว์, สัมภาษณ์: 13 ธันวาคม 2564) ค่ารักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น ไม่ทำบัญชี และไม่สามารถประกอบอาชีพได้ 4) สภาพปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ เกิดจากความจำเสื่อม ความหวาดเหว่เศร้าหมอง จิตใจหดหู่ สติปัญญาลดลง สติปัญญาและความสามารถทางสมองจะลดลง ความเสื่อมถอยในระบบความคิดเสื่อมลง “ผู้สูงอายุมีความเสื่อมของร่างกาย ส่งผลถึงด้านสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็ส่งผลถึงสภาพจิตใจที่หดหู่ ส่งผลถึงอารมณ์รุนแรงเกิดขึ้น” (วิเชียร นามการ, สัมภาษณ์: 19 ตุลาคม 2564)

4.2 หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งผู้วิจัยพบว่า 1) หลักธรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หลักธรรมไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา “ผู้สูงอายุจะต้องพิจารณาหลักอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา หรือปฏิบัติให้เข้าใจ ด้วยการทำสมาธิ การทำสมาธิพิจารณาร่างกาย ถือเป็นส่วนหนึ่งไม่ยึดติด ไม่เพิ่มความต้องการ หรือสามารถลดทอนกิเลสของตนเองได้” (พระครูสุตธรรมประสิทธิ์, สัมภาษณ์: 10 ธันวาคม 2564) 2) หลักธรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวและสังคม หลักธรรมพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (1) ระดับครอบครัว การมีเมตตาซึ่งกันและกันหรือความรักนั้น เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างเห็นอกเห็นใจกัน เมตตาจะเป็นตัวเชื่อมที่แสดงออกมาเป็นการกระทำของบุคคลที่มีจิตใจที่งดงาม (2) จากความรักของบุคคลที่แสดงออกมา เมตตาส่งถึงบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม เมตตาจะเป็นตัวเชื่อมหรือเป็นตัวสร้างความเจริญในสังคม ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายในสังคม “การช่วยเต็มกำลังความสามารถแล้วก็จะแก้ปัญหาได้ ส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขและความเจริญ การกระทำนี้แสดงถึงพฤติกรรมที่ดีและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลภายในครอบครัว เพื่อการเอาแบบอย่างบุคคลที่ได้ปฏิบัติพรหมวิหารธรรม 4 ประการ” (จำลอง มหิงษาเดช, สัมภาษณ์:

16 ตุลาคม 2564) 3) หลักธรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ หลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา “การปฏิบัติที่ถูกต้องต่อปัจจัย ทำให้ปัจจัยเป็นพื้นฐานที่จะได้อาศัยในการนำชีวิต และสังคมก้าวหน้าขึ้นสู่ความดีงาม คือ ทาน การปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย คือ ศีล และการปฏิบัติเพื่อการมีปัญญา คือ ภาวนา” (วทัญญู ภูครองนา, สัมภาษณ์: 14 กันยายน 2564) 4) หลักธรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและอารมณ์ หลักธรรมภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา การพัฒนากาย การมีกายที่พัฒนาดี การพัฒนาศีล การมีศีลที่พัฒนาดี “การมีศีลอบรมมาดีแล้ว มีความดี ความงาม ความรู้ ด้านพฤติกรรมทางศีลธรรม ด้านปฏิสัมพันธ์กับสังคม” (พระครูสุตธรรมประสิทธิ์, สัมภาษณ์: 10 ธันวาคม 2564) การพัฒนาจิต การพัฒนาจิตดี และการพัฒนาปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญาที่ดีงาม

4.3 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ผู้สูงอายุต้องปฏิบัติตามหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา 1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการป้องกัน เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังไม่ประสบปัญหาสภาวะโรคทางกายที่ยังไม่รุนแรงให้พิจารณาหรือปฏิบัติตามหลักไตรลักษณ์ 2) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการเยียวยา “การปรับเปลี่ยนสภาพของการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นได้มีการพัฒนาขึ้นมาทั้งนี้ก็ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา” (แดง เสมบุรณ์, สัมภาษณ์: 4 พฤศจิกายน 2564) 3) กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการแก้ไข พิจารณาร่างกายของตนเองที่เปลี่ยนแปลงไปและเกิดความทุกข์จากโรคภัยต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขกับสภาวะความทุกข์ทางร่างกายให้ฟื้นฟู และ 4) กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง “เป็นกลุ่มที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันด้านร่างกายที่จะต้องปลอดโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งนี้เพื่อการคอยระมัดระวัง หรือเพื่อช่วยให้สุขภาพของตนเองนั้นได้มีความสุขทางร่างกาย โดยมีการพิจารณาจากการปฏิบัติธรรม” (แดง เสมบุรณ์, สัมภาษณ์: 4 พฤศจิกายน 2564)

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านครอบครัวและสังคม ผู้สูงอายุต้องปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา 1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการป้องกัน “การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เป็นเกาะป้องกันความเลื่อมทั้งครอบครัวและสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน สามารถสร้างความเจริญให้ชีวิต

และสร้างความสามัคคีในสังคม” (พระใบฎีกายุทธนา ยุทธนปญโญ, สัมภาษณ์: 22 ธันวาคม 2564) 2) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการเฝ้าระวัง การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม เป็นการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การยินดีซึ่งกันและกัน และการวางใจเป็นกลาง ก็จะสามารถเฝ้าระวังจิตใจ” (ประสิทธิ์ คำกลาง, สัมภาษณ์: 9 พฤศจิกายน 2564) 3) กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการแก้ไข “การปฏิบัติพรหมวิหารธรรม ผู้สูงอายุก็จะเปลี่ยนพฤติกรรม ลดทรมานมาณะ แก้ไขความเสียหาย และจะเห็นความสำคัญต่อครอบครัวและสังคม” (วิเชียร นามการ, สัมภาษณ์: 19 ตุลาคม 2564) 4) กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง “การมีจิตใจเป็นกลางต่อครอบครัวและสังคม การขัดจูง ก็เพื่อความสงสารเห็นเพื่อนผู้สูงอายุเกิดความทุกข์ ให้หันกลับมาทำคุณงามความดี ด้วยการแนะนำสิ่งที่ดีงามต่อกัน เพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง” (มนต์ ศูนย์สำโรง, สัมภาษณ์: 4 พฤศจิกายน 2564)

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ทาน ศีล และภาวนา 1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการป้องกัน “บุญกิริยาวัตถุเป็นเกาะป้องกันความเสียหาย ความเสื่อมต่อชีวิต มีความไม่ประมาทในชีวิต” (พระครูสุตธรรมประสิทธิ์, สัมภาษณ์: 10 ธันวาคม 2564) 2) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการเฝ้าระวัง “การตั้งใจปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุหรือกระทำให้เกิดขึ้นภายในจิตใจที่เป็นกุศลคุณงามความดีตลอดเวลา แสดงถึงการปฏิบัติเพื่อการเฝ้าระวังทางสภาพจิตใจของผู้สูงอายุอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” (พระครูสุตธรรมประสิทธิ์, สัมภาษณ์: 10 ธันวาคม 2564) 3) กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการแก้ไข “การภาวนา ซึ่งประเด็นนี้ทำให้ผู้สูงอายุเพียงทำจิตใจให้สบายอาจจะสวดมนต์ก่อนนอน เวลายืน เดิน นั่ง นอน ก็ให้มีการสำรวม โดยใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่ผิดชอบชั่วดี เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้แล้วก็สามารถปรับพฤติกรรมที่เคยปฏิบัติมา ให้หันมาปฏิบัติทาน ศีล และภาวนาในทุก ๆ วัน” (วิเชียร นามการ, สัมภาษณ์: 19 ตุลาคม 2564) และ 4) กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง “ทำได้ด้วยการให้ความรู้เป็นทาน การรักษาศีลเพื่อปฏิบัติเพื่อสำรวม และการภาวนาด้วยความตั้งใจเพื่อความละเพื่อความคลายกำหนด ยินดีหรือเพื่อความดับทุกข์ ซึ่งก็ถือว่าตั้งใจปฏิบัติอย่างแท้จริงอย่างแน่วแน่ (พระครูสุนทรคุณวัตร, สัมภาษณ์: 24 ธันวาคม 2564)

4. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตและอารมณ์หลักภาวนา 4 คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการป้องกัน เป็นการป้องกันมิให้สติปัญญาเกิดความเสียหาย ด้วยการเข้าใจระบบความเป็นอยู่ การปฏิบัติตนเอง ทั้งนี้ก็ต้องปฏิบัติควบคู่กับ

หลักธรรม หรือหลักภานา 4 ในทางพระพุทธศาสนาทั้งในชีวิตประจำวัน ทั้งการยืน การเดิน การนั่ง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการเยียวยา เพื่อเยียวยาทางกาย เยียวยาทางจิตใจ จะได้ส่งผลถึงการปรับสภาวะอารมณ์ที่ขุ่นมัว หรือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยการตั้งสติสัมปชัญญะ เพื่อสำรวมกาย รักษาศีล ตั้งมั่นแห่งจิต และเพื่อความรอบรู้แห่งปัญญา โดยกำหนดจิต และเข้าใจจิตตนเองให้ลึกซึ้ง จะสามารถควบคุมจิต หรืออารมณ์ คลายความโกรธ คลายความโลภ และคลายความหลง ลงได้

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการแก้ไข มีกิจกรรมการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และ

กลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการพัฒนาเพื่อคุณภาพชีวิตที่เกิดจากปัญหาต่าง ๆ ความเสื่อมโทรม ความเจ็บปวด ความทุกข์ โดยการดูแลเอาใจใส่ร่างกายและจิตใจ ด้วยการดูแลถึงสุขภาพร่างกาย และควบคู่กับสภาพจิตใจ เป็นการดูแลสภาวะหรือสุขภาพนั้น ย่อมต้องเข้าใจหลักปฏิบัติควบคู่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อพิจารณาให้เกิดความรู้ว่าสาเหตุมาจากประการใด แล้วกระทำการที่ไม่เป็นโทษ และควบคุมสิ่งที่ทำให้เกิดโทษ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี กล่าวว่า “การส่งเสริมสุขภาพ เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูประบบสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วยสิ่งที่สังคมมีจิตสำนึกหรือจินตนาการใหม่ในเรื่องสุขภาพ และเกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับปัจเจกบุคคลครอบครัวชุมชน โรงเรียน สถานที่ทำงาน ระบบบริการสังคมสื่อมวลชน ตลอดจนนโยบาย อาจเรียกกระบวนการนี้ว่าการส่งเสริมสุขภาพสำหรับคนทั้งมวล(Health Promotion for All) คนทั้งมวลส่งเสริมสุขภาพ (All for Health Promotion) หรือคนทั้งมวลมีสุขภาพดี (Good Health for All)” (ประเวศ วะสี, 2541: 15)

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาถือว่าเป็นการพัฒนาทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ เพื่อความสุข ความเจริญ ซึ่งการปฏิบัติที่คอยกำกับอย่างนี้ถือได้ว่าเป็นการตระหนักรู้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น การตระหนักรู้สามารถทำให้เข้าใจ คอยตรวจสอบร่างกายและจิตใจ เพื่อที่จะอันเกิดโทษ

ในภาคหน้า การตระหนักรู้เป็นการคอยตรวจตราร่างกายและจิตใจ และถือเป็นการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อมิให้เกิดอกุศลธรรมให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือ เป็นทุน เป็นปัจจัยใน การที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการพัฒนามนุษย์โดยมองคนในฐานะเป็นมนุษย์ มีความหมายว่า มนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตนเอง ชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมาย จุดหมายของชีวิตคือ ความสุข อิสรภาพ ความดี ความงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543: 51)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน หรือองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน หมู่บ้าน โรงเรียน และวัด เพื่อได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยกัน โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสนับสนุนในส่วนของกิจกรรมร่วมกันในทางพระพุทธศาสนา ทั้งประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ทั้งกันนี้การส่งเสริมสุขภาพแบบใกล้ชิดติดตาม เพื่อคอยประคับประคองผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้ได้รับข่าวสารหรือป้องกันโรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ทันถ่วงที

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็น “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งเป็นการผสมผสานความรู้ด้านสุขภาพ ด้านคุณภาพชีวิต และเพื่อการพัฒนาบูรณาการในทางศาสตร์สมัยใหม่ พร้อมทั้งใช้ความรู้ในทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติควบคู่เพื่อพัฒนาทางกาย และสภาพจิตใจ แต่หากจะมีการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีระบบการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุในระดับจังหวัด
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ อสม. อบจ. สามารถศึกษาวิจัยในประเด็นของการพัฒนาไปต่อยอดเพื่อความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2541). **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพวิถีชีวิตและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎก หมดศึกศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). สืบค้นออนไลน์ <https://th.wikipedia.org/wiki/> (สืบค้น 20 ตุลาคม 2564).
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2563). สืบค้นออนไลน์ <http://nakhonratchasima.kapook.com/> (สืบค้น 22 ตุลาคม 2564).
- นางแดง เสมบุญ. (4 พฤศจิกายน 2564). อสม. ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายหอม ชื่นกระโทก. (10 ธันวาคม 2564). สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทะเล. ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ดร.สมศักดิ์ สมนะวัน. (13 ธันวาคม 2564). อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ดร.วิเชียร นามการ. (19 ตุลาคม 2564). อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. หน่วยบริการ นครราชสีมา วัดสุทธจินดาอาราม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูสุตธรรมประสิทธิ์. (10 ธันวาคม 2564). เจ้าอาวาสวัดศาลาลอย. ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายจำลอง มหิชาเดช. (16 ตุลาคม 2564). ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน. ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- ดร.วาทัญญู ภูครองนา. (14 กันยายน 2564). นักวิชาการ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. หน่วยบริการนครราชสีมา วัดสุทธจินดาอาราม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.

- พระใบฎีกายุทธนา ยุทธนปญฺญ. (22 ธันวาคม 2564). เลขานุการเจ้าคณะตำบลหนองบัวศาลา. วัดหนองบัวศาลา ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายประสิทธิ์ คำกลาง. (9 พฤศจิกายน 2564). อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- นายมนต์ ศูนย์สำโรง. (4 พฤศจิกายน 2564). ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองบัวศาลา. ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระครูสุนทรคุณวัตร. (24 ธันวาคม 2564). รองเจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา และเจ้าอาวาสวัดประมวลาธารราษฎร์. ตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระโสภณปริยัติวิธาน. (4 ธันวาคม 2564). เจ้าคณะอำเภอเมืองนครราชสีมา. วัดสะแก (พระอารามหลวง) ถนนสุรนารี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.
- พระสีหราชสมาจารย์. (9 ธันวาคม 2564). รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร. ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สัมภาษณ์.

พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว Buddhism and the Solution of Family Violence

พระครูพัชรกิตติโสภณ, พระครูปัญญาสารบัณฑิต, พระมหาวิรุฬหจิต นริสสร, พีรพงษ์ มาลา

Phrakhruphatcharakittisophon, Phrakhrupanyasarabandit,

PhramahaWirunchit Narissaro, Peerapong Mala

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: khanphakwan.p@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) นำเสนอปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2) แนวทางการแก้ไขปัญหความรุนแรงในครอบครัวโดยใช้หลักพุทธธรรม เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละบุคคลต้องปรับเปลี่ยนนิสัยดั้งเดิม เพื่อหาจุดร่วมกันอย่างเหมาะสม ควรให้เวลากับครอบครัวมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ช่วยให้บุคคลในครอบครัวเข้าใจกันและกันได้มากยิ่งขึ้น สร้างความตระหนักรู้ให้บุคคลในครอบครัว โดยใช้เหตุและผลเป็นตัวนำ การใช้เหตุผลมาพูดคุยในหัวข้อสนทนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การอธิบายพูดคุยกันโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก จึงจำเป็นยิ่งสำหรับบุคคลในครอบครัว แนวทางการแก้ไขโดยใช้หลักพุทธธรรม คือ การนำเอาหลักฆราวาสธรรมมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มที่ตัวบุคคลและแต่ละบุคคลลงมือปฏิบัติ การแก้ไขปัญหทุกอย่าง ควรใช้สติพิจารณาแก้ไขปัญหเพื่อหยุดการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคม เพื่อสันติ ความสงบสุขของครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: พุทธธรรม, การแก้ไขปัญห, ความรุนแรงในครอบครัว

Abstract

This article the objectives were 1) to present the problem of domestic violence 2) an approach to solving the problem of domestic violence by using Buddhist principles. It is imperative that individuals modify their original habits. In order to find the right place to share, time should be spent with the family as much as possible. Help family members understand each other better. Raise awareness among family members using cause and effect as a

ได้รับบทความ: 15 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 4 สิงหาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 9 สิงหาคม 2565

Received: June 15, 2022; Revised: August 4, 2022; Accepted: August 9, 2022

guide Using reasoning to discuss the topic of discussion. therefore it is absolutely necessary Explanations are discussed based on reasoning. Therefore, it is especially necessary for family members. The approach to fixing by using Buddhist principles is to bring secular Dharma principles as a tool for living life. By starting with the individual and each person acting. fix all problems You should use your mind to solve problems in order to stop inappropriate behavior. which will lead to social order for peace, peace of family, community and the next society.

Keywords: Buddhism, Problem Solving, Domestic Violence

1. บทนำ

ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุดในการสร้างคุณภาพของบุคคลตั้งแต่เยาว์วัย แต่ในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งยังผลให้การดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยและสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยที่มีความสำคัญของสังคม ได้รับผลกระทบโดยตรง ทำให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดความห่างเหิน ความรักใคร่ในครอบครัวไม่แน่นแฟ้น มีความไม่เข้าใจกัน สมาชิกในครอบครัวขาดความอบอุ่น ทำให้หันไปหาเพื่อน หรือบุคคลอื่นนอกบ้าน อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในครอบครัวและผลพวงที่ตามมาก็คือ ความรุนแรง

จากข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ ที่ได้เห็นกันเกี่ยวกับเรื่องของความรุนแรงในครอบครัว ก็มีข่าวเรื่อง พ่อเลี้ยงและแม่แท้ ๆ ฆ่าลูกสาวตนเอง ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ แม่แท้ ๆ ไม่เคยได้ดูแลลูกตั้งแต่ยังแบเบาะ ส่วนพ่อแท้ ๆ ของน้องเสียชีวิตและเมื่อไม่นาน แม่แท้ ๆ ก็ไปรับน้องมาดูแล สาเหตุหนึ่งคือ ความผูกพัน ความห่างเหินระหว่างแม่แท้ ๆ กับน้อง เป็นปมประการหนึ่งที่ทำให้แม่และน้องไม่ค่อยสนิมสนมและลงรอยกันเท่าใดนัก และประการต่อมาคือ แม่มีสามีใหม่ จึงทำให้ความไม่ลงรอยกันระหว่างแม่และน้องเพิ่มระยะห่างออกไปมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาระหว่างพ่อเลี้ยงกับลูก (สาว) เลี้ยง กรณีฆ่าข่มขืน พ่อเลี้ยงกับลูก (ชาย) เลี้ยง กรณีทารุณกรรม ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

บทความฉบับนี้ ต้องการนำเสนอทางออกของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจ ได้ให้ความใส่ใจความสุขในครอบครัว หันมาดูแลบุคคลในครอบครัวอย่างจริงจัง มากกว่าการหาความสุขนอกบ้าน

2. สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

ครอบครัวส่วนใหญ่ในเมืองใหญ่ เนื่องจากมีภาระหน้าที่ในการหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจทำให้คู่สามีภรรยา บุตรธิดามีเวลาให้กันน้อย ลักษณะของครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเล็ก ๆ ที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก ไม่เกิน 2-3 คน ความผูกพันระหว่างครอบครัวบางครั้งก็แทบไม่มี หรือมีน้อย ปัญหาที่ครอบครัวส่วนใหญ่ประสบมักเป็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมส่วนบุคคล

1) ความรุนแรงเป็นผลพวงจากความก้าวร้าว: ในทางจิตวิทยาระบุไว้ถึงสภาพที่ ทำให้เกิดความก้าวร้าวดังนี้ (จิราภา เต่งไตรรัตน์ และคณะ, 2547: 250-251)

ก) การเสริมแรง (Reinforcement) เกิดขึ้นเมื่อมีการส่งเสริมให้ก้าวร้าว โดยการยกย่อง หรือให้กำลังใจเวลามีความก้าวร้าว หรือการกระทำก้าวร้าวทำให้เกิดผลดี

ข) การเลียนแบบ (Modeling) การเห็นตัวอย่างที่ก้าวร้าว โดยเฉพาะจากคนที่ตนเองชื่นชอบ

ค) ปทัสถาน หรือรูปแบบแห่งการเสนอสนอง (Norm of reciprocity) เช่น ความเชื่อในสังคมที่ว่า ความแค้นต้องมีการชำระแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน ซึ่งส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดความก้าวร้าว

ง) ความเครียด (Stress) สาเหตุเกิดจากความความยากจน การตกงาน การถูกสังคามรังเกียจ อากาศร้อน พ่อแม่รักลูกไม่เท่ากัน เสี่ยงรบกวนโสตประสาท ความรู้สึกขื่นขมของบุคคลในครอบครัว ฯลฯ

จ) สัญญาณความก้าวร้าว (Aggressive cues) เช่น การดูความก้าวร้าวจากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ การคลุกคลีกับอาวุธต่าง ๆ สามารถเป็นปัจจัยส่งเสริมความก้าวร้าวได้

2) ในทางสังคมวิทยา: มีแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่น่าสนใจในระดับกลุ่มบุคคลและสังคม ดังนี้

ก) ทฤษฎี “อะโนมี” ของ เมอร์ตัน (Merton's Theory of Anomie) นักสังคมวิทยาผู้มีชื่อเสียงกล่าวว่า “ที่ใดก็ตามที่มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนต่างเพศ ที่มี การให้ค่าแก่เพศทั้งสองแตกต่างกันและการบรรลุถึงบทบาททางเพศดังกล่าวถูกยับยั้ง หรือ

ประสบอุปสรรค ที่นั่นก็จะมีอัตราการเกิดความรุนแรงทางเพศสูง” (กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ, 2546: 6) กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ถ้าสังคมใดส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศกันมากขึ้นเท่าใด อัตราการเกิดความรุนแรงทางเพศในสังคมนั้น ย่อมจะลดลงเท่านั้น

ข) ทฤษฎีไร้ระเบียบหรือโกลาหลอลวน ของ เอ็ดเวิร์ด ลอร์เลนซ์ พ.ศ. 2503 (Edward Lorenz's Chaos Theory, 1960) อธิบายถึงลักษณะพฤติกรรมของระบบพลวัต ซึ่งหมายถึง ระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาที่เปลี่ยนไป โดยลักษณะการเปลี่ยนแปลงของระบบไร้ระเบียบ หรือโกลาหลอลวน จะมีลักษณะที่ปั่นป่วนจนดูคล้ายว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นแบบสุ่ม หรือไร้ระเบียบ (random/stochastic) แต่จริง ๆ แล้วระบบไร้ระเบียบ หรือโกลาหลอลวนนี้ เป็นระบบแบบไม่สุ่ม หรือระบบที่มีระเบียบ (deterministic)

ค) แนวคิด “ตะแกรงแห่งความสัมพันธ์” (The Relationship Grid) ของ เวย์น อี. เบเกอร์ (Wayne E. Baker) ในหนังสือ Net Working Smart: How to Build Relationship for Personal & Organizational Success เป็นแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพที่น่าสนใจ สามารถนำไปวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์ได้ในระดับต่าง ๆ เช่น ในระดับครอบครัว ระดับผู้ให้และผู้รับบริการ ระดับประเทศ หรือนโยบายสาธารณะ เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ที่ลงตัว หรือไม่ลงตัวจากความคาดหวังที่ตรงกัน หรือต่างกัน โดยอาศัยตะแกรงแห่งความสัมพันธ์ชนิดต่าง ๆ เนื่องจากความสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา วิเคราะห์และนำไปแก้ปัญหาอย่างจริงจัง โดยแยกออกจากประเด็นความขัดแย้ง แล้วแก้ไข จึงจะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ ดังมีเนื้อหาโดยย่อ ดังนี้

ชนิดที่ 1 ธุรกิจครั้งคราว มุมซ้ายบนของตะแกรงเป็นเรื่องของการที่ต่างฝ่ายต่างมองเชิงธุรกิจ เสมือนมีการซื้อขายสินค้ากันเป็นครั้งคราว ฝ่ายหนึ่งได้เงิน อีกฝ่ายได้ของตามข้อตกลง ก็ลงตัวในด้านผลประโยชน์

ชนิดที่ 2 เอาแต่ประโยชน์ มุมขวาบนของตะแกรงเป็นเรื่องที่ผู้อื่นมองเอาแต่ประโยชน์ ในขณะที่บุคคลหนึ่งต้องการความผูกพันระยะยาว

ชนิดที่ 3 เลิกคบ มุมซ้ายล่างของตะแกรง บุคคลหนึ่งจะมองเชิงธุรกิจ แต่ผู้อื่นจะมองเรื่องความสัมพันธ์ จะเป็นมุมมองที่มองกลับกันกับชนิดที่ 2

ชนิดที่ 4 ร่วมงานกัน มุมขวาล่างของตะแกรง ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์เช่นกัน มีความสัมพันธ์ระยะยาว มีความผูกพัน ร่วมมือ ร่วมงานกัน มองที่ผลประโยชน์ร่วม จึงเป็นความสัมพันธ์ที่สอดคล้องลงตัว

ความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของคนในครอบครัว หรือในคู่สมรส อยู่ที่ว่าความคาดหวังว่า มีตรงกันหรือไม่ หากคู่สมรสและคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์ในแบบที่ 4 นี้ ก็จะช่วยลดความขัดแย้งอันอาจนำไปสู่ความก้าวร้าวรุนแรงได้ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา ความรุนแรงที่สอดคล้องกับตะแกรงแห่งความสัมพันธ์ของเบเกอร์ มีอาทิ พฤติกรรมการ กระทำผิด กรณีทำร้ายคู่สมรส ซึ่งจัดว่าเป็นความรุนแรงในครอบครัวที่มีลักษณะเป็นข้อสรุป ที่ดูเหมือนขัดกัน (Paradox) คือขัดแย้งกันเองระหว่าง แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งแฝงไว้ ด้วยนัยแห่งการฝึกกำลังการเป็นพันธมิตร การเป็นแนวร่วมที่เข้มแข็ง การช่วยเหลือเกื้อกูล กันและการมีความเมตตากรุณาต่อบุคคลในกลุ่มเดียวกันมากกว่าที่มีต่อคนนอกกลุ่ม ซึ่งเป็น ธรรมชาติของพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ ดังนั้น การที่คนในครอบครัวทำร้ายร่างกายและ จิตใจกันเองนั้น จึงเป็นเรื่องที่มีความขัดแย้งในบริบทของความเป็นครอบครัวอย่างชัดเจน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2557: 90-93)

ง) ทฤษฎีตัวยู ของ ออตโต้ ซี. ชาร์เมอร์ (Otto C. Scharmer's U-Theory): ออตโต้ เป็นชาวเยอรมันที่ไปทำงานร่วมกับ ปีเตอร์ เซงเก้ (Peter Senge) ประมาจารย์ (kuru) ด้าน LO & KM มักถูกนำมากล่าวถึงกันมากในเรื่องของการสื่อสารอันจะนำไปสู่ความมีศักยภาพ เสรีภาพและความสุข ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารในครอบครัว เพื่อลดความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความก้าวร้าวรุนแรงได้เป็นอย่างดี เนื้อหาของทฤษฎีตัวยูมีว่า เมื่อมีการรับรู้สารอะไรก็ตาม โดยทั่วไปจะผ่านกระบวนการตัดสินบนพื้นฐานของผู้รับรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยอารมณ์และประสบการณ์ที่ผู้รับรู้มี รวมถึงการตีความด้วยตัวผู้รับรู้ตามผู้ พูดที่ให้สารนั้นมา เช่น คำพูดที่มาจากเพื่อน ๆ พี่น้อง พ่อแม่ ก็ให้เสนอให้มีการฟังให้ลึกถึงตัว สารด้วยปัญญา โดยการไม่ด่วนตัดสินใจ แต่ให้แขวนรายละเอียดของสารที่ได้รับฟังมานั้นไว้ ก่อนและนำมาพิจารณาอย่างสงบและมีสติ เมื่อผู้รับรู้เกิดปัญญาแล้ว จึงจะสามารถ เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบันและอนาคต ทำให้เห็นอนาคตและกลับไปพิจารณาอดีต ปัจจุบันด้วย กระบวนการทางปัญญา (ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, ออนไลน์)

จ) วิธีการแบบอหิงสา หรือสันติวิธี หรือยุทธวิธีไร้ความรุนแรง คือ วิธี หรือยุทธวิธีที่หลีกเลี่ยงความรุนแรงในการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด หรือละเว้นการกระทำ อย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คู่กรณีปฏิบัติตามความต้องการของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล โดยเป็น การกระทำที่ไม่ใช้การออกแรงบีบบังคับ หรือใช้กำลังรุนแรงและมักเป็นรูปแบบที่ไม่ก่อให้เกิด ความเสียหายทางจิตใจ วิธีการนี้เหมาะสมที่สุดกับคู่กรณีที่ต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันในการ ดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข เช่น คนในครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศเดียวกัน ตัวอย่าง

ของผู้ที่ใช้วิธีการในแบบอิงสาขาที่ทั่วโลกรู้จักกันดีก็คือ ท่าน มหาตมคานธี ผู้นำชาวอินเดียที่ต่อสู้เพื่อปลดปล่อยอินเดียจากการยึดครองของอังกฤษ (ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, ออนไลน์)

2. ปัจจัยที่เอื้อต่อความรุนแรงในครอบครัวทั่วไป

1) ในระดับบุคคล

ก) ประสบการณ์ความรุนแรงที่ได้รับในวัยเด็ก: อาจหล่อหลอมให้กลายเป็นความกระด้างภายในจิตใจ แนวทางป้องกันแก้ไขสำหรับพ่อแม่ คือ ต้องเข้าใจและยอมรับพฤติกรรมของเด็กก่อนว่า ที่เด็กก้าวร้าวเพราะอะไรและหยุดการกระทำที่ก้าวร้าวของเด็กด้วยท่าทางที่สงบ โดยค่อย ๆ สอนเด็กด้วยเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ หรือคำพูดที่รุนแรงซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกมีปมด้อยมากขึ้น

ข) ความเจ็บป่วยทางจิต: ความเจ็บป่วยซึ่งเกิดจากการใช้สารเสพติดต่าง ๆ การดื่มสุรา หรือแอลกอฮอล์ของผู้ลงมือกระทำการรุนแรง

ค) ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาไม่ดี: (1) ต่างฝ่ายต่างมีความเก็บกดหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญปัญหา ไม่พยายามพูดคุยปรับความเข้าใจกัน เมื่อถึงจุดที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถจะทนได้ต่อไป ก็เกิดอารมณ์ก้าวร้าวและก่อความรุนแรงได้โดยไม่มีใครคาดคิด การหลีกเลี่ยง หรือยอมถอยนี้ เป็นวิธีการที่พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาโดยไม่เผชิญกับปัญหาด้วยการถอยออกมา (2) ฝ่ายชายไม่ใคร่ชอบเผชิญปัญหาเท่าฝ่ายหญิงขณะที่ฝ่ายหญิงชอบที่จะพูดคุยให้เข้าใจกัน ทำให้เกิดการสวนทางกันและเกิดความกดดันตามมา (3) ความรักที่มีบริบทในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่า มีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน 3 ส่วน คือ (3.1) ความคุ้นเคย ใกล้ชิดสนิทสนม ผูกพันอย่างลึกซึ้ง (3.2) อารมณ์ใคร่ทางเพศ ด้วยความดึงดูดทางกายภาพ และ (3.3) การตัดสินใจอยู่ร่วมกันในระยะสั้นและการตัดสินใจที่จะร่วมวางแผนแบ่งปันความสำเร็จในระยะยาวกับอีกฝ่ายหนึ่ง (พูนสุข มาศรีสรรค์, ออนไลน์)

ง) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกไม่ดี: มักเกิดกับวัยรุ่นที่เริ่มมีความต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ต้องการการตัดสินใจเอง วัยรุ่นไม่ค่อยเชื่อบิดามารดาแต่จะเชื่อเพื่อนมากกว่า จึงเกิดการเสี่ยงภัยในเรื่องเพศและสิ่งเสพติด ทำให้เกิดความขัดแย้งและความก้าวร้าวรุนแรงในครอบครัวได้

2) ในระดับสังคม

ก) ในทางสังคมจิตวิทยา: ปัจจัยในทางสังคมจิตวิทยาที่มีประกอบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไทย เกิดจากโครงสร้างทางครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เด็กในครอบครัวขาดการดูแลเอาใจ

ใส่ในการอบรมถึงพฤติกรรมที่ถูกต้อง เมื่อบิดามารดาต่างต้องทำมาหากิน ไม่ค่อยมีเวลา จึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบในทางผิด ๆ จากผู้อื่น หรือสื่อต่าง ๆ หรือเกิดจากความเครียดเรื่องความยากจน หรือครอบครัวล้มเหลว เป็นต้น

ข) ในทางสังคมวัฒนธรรม: สังคมที่มีการยึดถือกันมาแต่อดีตว่า ผู้ชายต้องเป็นใหญ่มีอำนาจเหนือผู้หญิง จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่หลักเลียงมิได้ โดยเฉพาะสังคมไทย มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรมและกลายเป็นสังคมยุคเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัว

3. ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น อันเป็นดัชนีที่บ่งบอกถึงความเสื่อมโทรมของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี คือ ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 7-18 ปี ที่มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการกระทำผิด ซึ่งไม่ต่างจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ประเด็นที่น่าสนใจจึงอยู่ที่ว่า ความรุนแรงในครอบครัว มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร เป็นเรื่องที่ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (สุนทวิทย์ ใจเหล็ก, ออนไลน์)

3.1 ปัญหาทางด้านอารมณ์: เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว เพราะมีปัญหาทางด้านอารมณ์ โดยเฉพาะการเก็บกด มีการรับภาพความรุนแรงเข้าไปในจิตใจ เกิด ความสับสนทางด้านอารมณ์ ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง ขาดความมั่นใจ หดหู่ ซึมเศร้า และมีแนวโน้มฆ่าตัวตายได้ง่าย

3.2 ปัญหาการปรับตัวเข้ากับสังคม: เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว จะมีปัญหาด้านการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ยาก จะชอบเก็บตัวเงียบคนเดียวเพราะหวาดกลัวความรุนแรงที่เคยประสบจากครอบครัว ทำให้ไม่ไว้วางใจคนในสังคม

3.3 ทศนคติเกี่ยวกับการใช้ความรุนแรง: เด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีการใช้ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติต่อการใช้ความรุนแรงว่าเป็นพฤติกรรมปกติธรรมดาในสังคมและบางครั้งยังเห็นว่า การใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือที่ดีในการแก้ปัญหา ในบางสถานการณ์ก็เห็นว่า การใช้ความรุนแรงแสดงถึงความเป็นคนเก่งและเป็นที่ยอมรับ

3.4 พฤติกรรมการแสดงออกภายนอก: พฤติกรรมการแสดงออกภายนอกของเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีการใช้ความรุนแรง อาจจำแนกเป็น 3 ระยะ คือ

ก) เด็กในวัยก่อนเข้าเรียน จะมีความสับสนและไม่เข้าใจในพฤติกรรมของการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะต่อเด็ก เด็กมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า การใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเกิดจากความผิดของตนเอง อันนำไปสู่พฤติกรรมในการแสดงออกที่มีปัญหา

ข) เด็กที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จะมีพฤติกรรมในการแสดงออกที่มีความรุนแรงทางด้านอารมณ์มากขึ้น เช่น ก้าวร้าว กังวล มีการแสดงออกที่มีปัญหา ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กชายจะเริ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงชัดเจนขึ้นมากกว่าเด็กหญิง

ค) เด็กวัยรุ่น จะมีปัญหาด้านการเรียน มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ชอบใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา

3.5 ทศนคติต่อการใช้ชีวิตครอบครัวในอนาคต: เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสสูงที่จะใช้ความรุนแรงในครอบครัวของตนเองในอนาคต

3.6 ปัญหาซ่อนเร้นในระยะยาว: เด็กและเยาวชนที่มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว จะมีความหดหู่ เศร้าหมอง ซึ่งอาจนำไปสู่โรคซึมเศร้า อันเป็นพฤติกรรมซ่อนเร้นที่อาจนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น โรคจิต ประสาทและการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

4. พุทธธรรมสร้างครอบครัวให้มีความสุข

ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา การใช้ชีวิตในครอบครัว หรือการครองเรือนของฆราวาสนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสแสดงไว้ในหลักฆราวาสธรรม ดังนี้ว่า 1) สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง 2) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3) ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแต่ตน หรือเอาแต่ใจตัว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554: 113-114)

ปฐมบทของการอยู่ร่วมกันในลักษณะของการครองเรือน จึงเป็นเรื่องของคนสองคนที่จะใช้สติและปัญญา ประคับประคองซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่เป็นภาระของใครหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของบุคคลในครอบครัวที่จะต้องประนีประนอม ประคับประคองซึ่งกันและกัน

ชีวิตการแต่งงาน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนเรามาก การที่ตัดสินใจแต่งงาน ก็ถือว่าการตัดสินใจที่มีความสำคัญต่อชีวิตของตน หลายท่านที่อยู่ในวัย

หนุ่มสาว บางครั้งอาจจะไม่ได้มองตรงนี้ออย่างลึกซึ้ง เพราะอยู่ในอารมณ์ของความรัก ก็อาจจะรู้สึกว่ายากมาใช้ชีวิตร่วมกัน บางทีก็มีการตัดสินใจค่อนข้างเร็ว หรือบางครั้ง อาจมีเหตุจำเป็นหลายอย่าง ทำให้หลายคนกระโดดเข้าสู่ชีวิตแต่งงานโดยไม่มีการเตรียมความพร้อมมาก่อน

จริง ๆ แล้วแม้ว่าจะรักกันขนาดไหนก็ตาม แต่การมาใช้ชีวิตร่วมกันก็เป็นเรื่องสำคัญ ในหลายท่านอาจจะมีประสบการณ์ว่า เวลาที่ชีวิตแต่งงานมีปัญหาแล้ว ก็จะส่งผลกระทบต่อในส่วนตัวอื่น ๆ เกือบทั้งหมด เช่น บางคนไม่มีความสุขในการทำงาน ทำงานก็มีความหงุดหงิด เครียด เพราะว่าชีวิตแต่งงานประสบปัญหา รบกวนชีวิตการทำงานด้วยเหตุเกิดจากการทะเลาะเบาะแว้ง ตำหนิติเตียนอย่างรุนแรง บางครั้งอาจทะเลาะกันที่ทำงาน หรือสร้างปัญหามากมาย หรือถ้ามีลูก ก็พบว่า ถ้าชีวิตแต่งงานไม่ค่อยราบรื่นเป็นสุข การเลี้ยงดูลูก หรือการทบทบาทหน้าที่ของบิดามารดา ก็มักจะเสีย หรือลดน้อยลงไปด้วย

การแยกทางกัน ก็เป็นประเด็นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ในอดีตมีการพยายามรักษาชีวิตแต่งงานค่อนข้างมาก แต่ในปัจจุบัน ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ต่างก็สามารถดูแลตนเองได้ จึงมีความรู้สึก ว่าหากอยู่ด้วยกันไม่ได้ ก็แยกทางกันไป ซึ่งอาจทำให้หลายคนเข้าสู่ชีวิตแต่งงานค่อนข้างเร็ว โดยตั้งแต่เริ่มต้นการคิดเอาเองว่า ถ้าอยู่ด้วยกันไม่ได้ ก็ต่างคนต่างไป ตรงนี้เอง เป็นประเด็นแนวคิดหนึ่ง ที่ทำให้ชีวิตแต่งงานประบาง

โดยความเป็นจริงในชีวิตแต่งงานนั้น เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่มีความลึกซึ้งมากในชีวิตของมนุษย์ โดยมีความต้องการการอยู่ร่วมกันเป็นพื้นฐาน หรือมีความต้องการมีชีวิตที่เป็นคู่ แต่ก็ไม่ได้แปลว่า จะบังคับให้คู่แต่งงานทุกคู่ต้องทนอยู่ด้วยกัน แต่เป็นการให้เห็นความสำคัญว่า การพยายามประคับประคองชีวิตแต่งงานเอาไว้ เป็นเรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่ง การเลือกใครมาแต่งงานด้วย ก็คงจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ แล้วเน้นบุคคลที่เราต้องการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างจริงจัง มีปัจจัยพื้นฐานหลายอย่างที่จะช่วยประคับประคองชีวิตแต่งงานเอาไว้ได้ ดังกล่าวแล้วข้างต้น พระพุทธศาสนาได้ให้หลักในการดำเนินชีวิตคู่ไว้ คือหลักฆราวาสธรรม 4 ประการดังกล่าวข้างต้น

หลักข้อแรก สัจจะ ความจริง คือ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อบุคคลที่รัก การคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดจำต้องมีหลักธรรมสัจจะข้อนี้ อยู่ด้วยเสมอ เพราะการแสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อบุคคลที่เรารู้จัก ถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสามารถสานต่อในระยะยาวต่อไปอีกได้หรือไม่

สำหรับคนที่มีความรัก การมีความซื่อสัตย์และความจริงใจให้แกกัน ก็ย่อมจะทำให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อใจระหว่างกันทั้งคู่ หากบุคคลใดขาดสัจจะต่อคนรัก ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

ดังนั้น จึงไม่แปลกที่คนหลายคนได้ให้นิยามความรักว่า คือความจริงใจให้แกกันนั้น เพราะเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานที่บุคคลที่รักกันพึงมีให้แกกันเป็นอันดับแรก หรืออาจกล่าวได้ว่า สัจจะ เป็นหลักธรรมพื้นฐาน สำหรับทุกคนที่มีความรัก พึงจะระลึกและปฏิบัติอยู่เสมอ

หลักข้อที่ 2 ทมะ การฝึกฝน การปรับตัว ทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ การข่มใจ การปรับตัว การอยู่ร่วมกันในสังคม หรืออยู่กับคนที่เรารัก เป็นเรื่องที่ต้องปรับตัวเข้าหากัน เนื่องจากแต่ละคนต่างมาจากพื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงไม่มีใครที่สามารถเป็นได้ทุกอย่างตามที่ใจของเราคิดและเช่นเดียวกัน ตัวเราเองก็อาจไม่สามารถที่จะเป็นไปได้ทุกอย่างดังที่คนอื่นต้องการ หลักธรรมในข้อ ทมะ จึงเป็นการฝึกข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตนแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนถือด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน เพื่อที่จะทำให้เรายอมรับในจุดเด่นและข้อบกพร่องของตัวเองบุคคลรอบข้าง

หลักธรรม ทมะ เป็นหลักธรรมที่เน้นในเรื่องของการใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ควบคุมจิตใจในการทำความเข้าใจคนที่เรารัก เมื่อใดที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมเท่ากับเป็นการขาดการใช้สติปัญญาในการพิจารณา ปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรมกลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โตและถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ ก็เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน เมื่อทุกคนต่างรู้ดีว่าไม่มีใครที่จะสมบูรณ์แบบไปหมดทุกอย่าง ผู้ที่มีความรักทุกคน จึงปรารถนาที่จะได้รับความเข้าใจจากคนที่เรารัก ผู้ที่ให้คำจำกัดความของความรักว่า คือความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงแสดงให้เห็นได้ชัดว่า หลักทมะมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตร่วมกับคนที่รักอย่างไร

หลักข้อที่ 3 ขันติ ความอดทน อดกลั้น การใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกัน นอกจากจะต้องมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจและความเข้าใจกันแล้ว จะต้องมีความอดทน อดกลั้น เพราะการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน นอกจากจะมีข้อขัดแย้งแตกต่างทางด้านอุปนิสัย การอบรม ประสบการณ์เดิมแล้ว บางคนอาจมีเหตุล่วงเกินรุนแรง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำ หรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจ

หรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้น ระวังใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไป ความร้ายจึงจะระงับลงไปได้

หลักขันธ์แตกต่างจากหลักหิมะตรงที่มุ่งให้เกิดความอดทนโดยเน้นที่ร่างกายที่อดทนต่อความยากลำบากกับคนที่เรารัก เพราะในการใช้ชีวิตร่วมกับคนที่เรารัก อาจต้องพบเจอกับความลำบากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบภาระงานอาชีพ เป็นต้น ดังนั้น การร่วมหัวจมท้ายที่จะอดทนเผชิญและฟันฝ่าต่อความยากลำบากด้วยกัน ถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรักของคนทั้งสอง โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขันจะต้องมีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขและมีความอดทนเพียรพยายามเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน ก็จะสามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ร้ายไปด้วยกันได้ แต่หากชีวิตของคุณครองที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่าง ๆ อันเป็นประดุจกรรมแห่งชีวิตไปได้ หากใครเคยนิยามความรักของตนเองไว้ว่า คือการอยู่เคียงข้างกัน ไม่ว่าในเวลาที่ดีทุกข์ หรือสุข นั่นก็หมายความว่า กำลังพูดถึงขันติธรรมที่บุคคลรักคนรักจะต้องยึดเป็นข้อปฏิบัติประจำใจ

หลักข้อที่ 4 จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน “ทั้ง...ชีวิตจิตใจ ฉันมีแต่ให้...ให้เธอ” ท่อนหนึ่งจากเพลงให้ ที่เคยโด่งดังในอดีตแสดงให้เห็นได้ชัดถึงความสำคัญของการให้ว่า ควรเป็นนิยามหนึ่งของความรัก ที่สอดคล้องกับหลักทศราชาธรรม 4 ในข้อจาคะ นี้

หากทุกคนลองสังเกตตัวเองเวลาที่ทำอะไร หรือให้สิ่งใดกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจจะพบว่า ความสุขของผู้ที่รับสิ่งนั้นจากเรา จะถูกส่งผ่านมาถึงตัวเราเองด้วย นั่นแสดงให้เห็นว่าการให้นั้น มอบความสุขให้กับคนทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ

การให้ในที่นี้ มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นสิ่งที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่าย ๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ ความเจ็บไข้ หรือมีธุรกิจใหญ่ เป็นต้น ก็เสียสละความสุข ความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสม รวมความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว

ชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิม ก็คงที่ หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่อับเฉา ร่วงโรย ไม่มีความสดชื่นงอกงามประดื่นที่เกี่ยวกับการให้ อีกประเด็นหนึ่งที่ยาก

เสริมไว้ คือ การให้ ที่เรียกว่า การให้อภัย เนื่องจากบางทีการให้อภัยแก่คนที่เรารักนี้อาจเป็นการบอกความหมายสรุปรวมของหลักธรรมาธรรมอีกสามข้อข้างตนด้วย เพราะเมื่อคุณให้อภัยแก่คนที่คุณรัก นั่นเป็นการแสดงไมตรีจิตเรื่องความจริงใจของคุณ เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับความแตกต่างและการเข้าใจในอีกฝ่ายและคุณก็เป็นผู้ที่มีความอดทนอดกลั้นที่จะไม่ตอบโต้และมุ่งร้ายกลับคืนและอีกครั้ง ก็พร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคไปพร้อม ๆ กันอย่างองอาจและสง่าผ่าเผย

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว

ผู้เขียนนำเสนอประเด็นหลัก ๆ ที่บุคคลในครอบครัวควรนำไปปฏิบัติอันจะเป็นแนวทางดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างมีความสุข

1. แก้นิสัยส่วนตัวของบุคคลในครอบครัว ดังกล่าวแล้วว่า แต่ละบุคคลนั้นมีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกันก่อนที่จะแต่งงาน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละบุคคลต้องปรับเปลี่ยนนิสัยดั้งเดิม เพื่อหาจุดร่วมกันอย่างเหมาะสม

2. เวลา ควรให้เวลากับครอบครัวมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เหตุความรุนแรงในครอบครัวส่วนหนึ่งเกิดจากการที่บุคคลในครอบครัวไม่มีเวลาให้กันและกัน การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เช่น การทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น ช่วยให้บุคคลในครอบครัวเข้าใจกันและกันได้มากยิ่งขึ้น

3. สร้างความตระหนักรู้ให้บุคคลในครอบครัว โดยใช้เหตุและผลเป็นตัวนำ การกระทบกระทั่งกันในครอบครัว บางเรื่องก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่บางเรื่องก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นปกติไป ดังนั้น การใช้เหตุผลมาพูดคุยในหัวข้อสนทนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น การสอนลูกเมื่อลูกมีพฤติกรรมนอกกลุ่มนอกทางของสังคม ก็ต้องบอกลูกว่าการประพฤติตัวอย่างนั้นเป็นความผิด ผิดเพราะอะไร? ที่ถูกต้องคืออะไร? และผลกระทบตามมาคือ ครอบครัว สังคมไม่ต้องการพฤติกรรมอย่างนี้และเรามีจำเป็นอะไรที่ต้องทำตัวให้สังคมไม่ต้องการ เป็นต้น ดังนั้น การอธิบายพูดคุยกันโดยใช้เหตุผลเป็นหลัก จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลในครอบครัว

6. สรุป

มวลมนุษยชาติทั่วโลกไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการกระทำตามใจที่ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ปล่อยให้ความโลภ ความโกรธและความหลงของตนมีอิทธิพลเหนือปัญญา เป็นสาเหตุให้เกิดความทุกข์ ครอบครัว ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ การสร้างครอบครัวให้มีความสุข มั่นคง

มั่งคั่ง ยั่งยืนนั้น ต้องพึ่งพาการเลี้ยงดู อบรมบุดรธิดาจากบิดามารดา ให้บุตรธิดามีความเจริญ สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นอนาคตที่สำคัญของชาติต่อไป เมื่อครอบครัวดี สังคมก็ดี ประเทศชาติก็เจริญรุ่งเรืองตามไปด้วย การที่จะสร้างครอบครัวให้มีความสุข สมบูรณ์ได้นั้น บิดามารดามีส่วนสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ที่มีบทบาทและกำหนดบทบาทของทุกคนใน ครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตไปตามขอบเขต หรือความคิดอ่านของบิดามารดา แต่การณดังกล่าวนี้ อาจจะส่งผลกระทบต่อที่ตัวบุตรธิดาและสมาชิกทุกคนในครอบครัว ถ้าบิดามารดาขาดซึ่งปัญญา ในการวินิจฉัย ขาดซึ่งคุณธรรมในการจัดการ ดำเนินกิจการในครอบครัว นี่ก็เป็นสาเหตุ ประการหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม

ความรุนแรงในครอบครัวจะบรรเทาเบาบางลงได้อย่างเต็มที่ ถ้าบุคคลใน ครอบครัวปฏิบัติได้ตามหลักฆราวาสธรรม 4 คือ (1) บิดามารดา บุตรธิดา ต้องมีสัจจะ ความจริงใจต่อกัน ไม่โกหกกัน มีความซื่อซื่อซื่อซื่อใจ ต้องหันหน้าปรึกษากันเพื่อหาทางแก้ไข (2) บิดามารดา บุตรธิดาต้องมี ทมะ ความซื่อซื่อซื่อซื่อ ซื่อซื่อ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์บานปลาย (3) ทุกคนในครอบครัว ควรมีขันติ ความอดทน อดกลั้นในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามที่เข้ามากระทบกับบุคคลในครอบครัว ทุกคนต้องอดกลั้น อดทน และ (4) จาคะ การเสียสละ ควรมีการถอยหลังสักหนึ่งก้าว เพื่อการเดินหน้าอีกสามก้าว ถ้าปฏิบัติหลัก ฆราวาสธรรมได้อย่างสมบูรณ์พร้อมแล้ว ชีวิตในครอบครัวก็จะสงบสุข ปราศจากความรุนแรง ที่ไม่พึงปรารถนา

ถึงแม้ว่าบางครอบครัว อาจจะไม่สามารถปฏิบัติได้ครบสมบูรณ์ทั้ง 4 ประการ แต่อย่างน้อยก็ได้ลงมือปฏิบัติ แสดงความพร้อมในการที่จะดำเนินการเพื่อให้ครอบครัวสงบ สุขและปลอดภัย ปลอดภัยจากความรุนแรงในครอบครัว ที่ตั้งเป็นข้อสังเกตประการหนึ่งก็คือ ทุกประการจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในครอบครัว ถ้าสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไขปัญหาความรุนแรงร่วมกันอย่างเต็มความสามารถแล้ว ความเป็นอยู่และความเป็นไปของครอบครัวก็就会有ความสงบสุข มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างแน่นอน เพราะได้ยึดหลักการปกครองครอบครัวให้ดำรงตั้งมั่นในทางที่ดีทั้ง 2 ทาง ได้แก่ ทางกายและทางจิตใจ

ดังนั้น ความมั่นคง ความดำรงมั่นของสถาบันครอบครัว จำต้องเกิดจากความรักใคร่สนิทสนมกลมเกลียวกัน ร่วมแรงร่วมใจกันแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาความเป็นอยู่และพัฒนาคุณธรรมในจิตใจของทุกคน จนสามารถนำครอบครัวไปสู่ชีวิตที่ดีงามตามทัศนคติทางพระพุทธศาสนาและแนวทางที่จะสามารถสร้างสันติสุข ไร้ความรุนแรงให้เกิดมีขึ้นในโลกได้

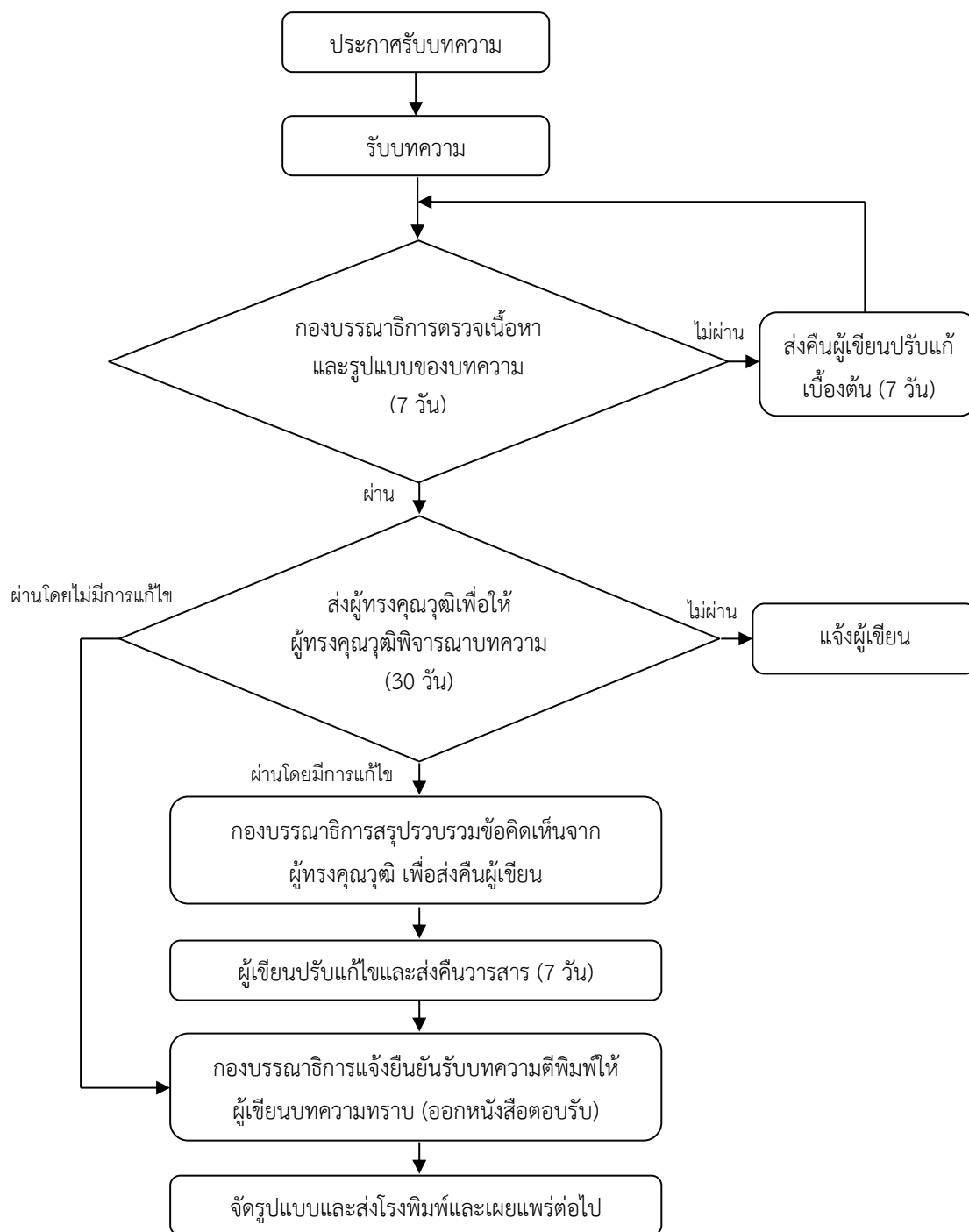
อย่างแท้จริง ก็คือ การนำเอาหลักธรรมาธรรมมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มที่ตัวบุคคลและแต่ละบุคคลลงมือปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาทุกอย่าง ควรใช้สติพิจารณาแก้ไข ปัญหาเพื่อหยุดการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคม เพื่อสันติ ความสงบสุขของครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะ. (2546). ความรุนแรงในชีวิตคู่. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดลและมูลนิธิผู้หญิง.
- จิราภา เต็งไธรัตน์ และคณะ. (2547). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อาร์.เอส.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2557). ความขัดแย้ง...หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- พูนสุข มาศรีสรสรรค์. (2560). การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ. http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=2060&menutype=1&articlegroup_id=330 (สืบค้น 16 มิถุนายน 2560).
- ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาตนเอง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาตรฐาน วิทยาและการวัด. <http://www.oknatlon.net/blog/Phllharmonlcs> (สืบค้น 16 มิถุนายน 2560).
- ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน. ความรุนแรงในครอบครัว. <http://www.gracezone.org/Inclx.php/knowledge/415-ahlmsa> (16 มิถุนายน 2560).
- สุนันทิพย์ ใจเหล็ก. ความรุนแรงในครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. <http://www.th.wikipedia.org/wiki/> (สืบค้น 16 มิถุนายน 2560).

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

สำนักวิชาการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

281 หมู่ 13 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

โทรศัพท์ 06-5108-4746, 06-4946-1595

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็น นักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อัน เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจาก วารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่ น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/jmbsb> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อม ส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้ การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อ องค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่างเช่น (พระไตรปิฎก, 27/855/191)

1.2 หนังสือ และวารสาร

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุเฉพาะนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามนำชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่เฉพาะชื่อสมณศักดิ์

ตัวอย่างเช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557: 15)

(Phraphrombandit (Prayūn Thammachittō), 2014: 15)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่าง ด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น

(ภาคสุวรรณ และ ไชยรังสี, 2524: 145-146)

(Phaksuwan and Chairangsi, 1981: 145-146)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น

(ดอกจันทร์, พรหมกุล และ โยทุม, 2552: 80)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009: 80)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” ตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น

(รัฐสินธุ และคณะ, 2525: 100)

(Ratsin, et al., 1982: 100)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อหนังสือ / (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)) / เมืองที่พิมพ์ / สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

Maslow, A. (1970). **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishers.

2. วารสาร:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / ชื่อวารสาร, / ปีที่ (ฉบับที่), / เลขหน้า.

ตัวอย่าง

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. **Journal of Microbiology & Biology Education**, 16(2), 298.

3. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย:

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / ระดับวิทยานิพนธ์, / ชื่อคณะ / : / ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

Phra channa Bhaddharakhito. (2015). An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle. **Master of arts**. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

4. สัมภาษณ์:

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สัมภาษณ์

ตัวอย่าง

PhraKrusuvithanphatthanabandhit. (10 May 2013). Voice-Rector. Interview.

5. สืออิเล็กทรอนิกส์:

ชื่อ-นามสกุล. /(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./ (วัน เดือน ปี ที่สืบค้น).

ตัวอย่าง

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model. <http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230; jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>. (12 February 2014).

4. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพหรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

5. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์” สำนักวิชาการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารสัจจานุรักษ์ ชั้น 2

281 หมู่ 13 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000

<http://www.ambj.mcu.ac.th>

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

โทรศัพท์ 065 108 4746 ดร.บรรพต แคะไธสง

064 946 1595 นายมงคล สอนไธสง

กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา.....นามสกุล.....
2. สถานภาพผู้เขียน
  - อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....
  - โปรแกรม.....คณะ.....
  - บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน).....
3. มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ ( ) บทความวิจัย ( ) บทความวิชาการ เรื่อง
ภาษาไทย.....
.....
ภาษาอังกฤษ.....
.....
4. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี).....
5. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....
เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....E-mail.....
6. สิ่งที่ส่งมาด้วย
  - แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....
  - เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด
7. หากบทความนี้ จำเป็นต้องเชิญให้ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 อ่านอีก ข้าพเจ้ายินดียอมเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มและหากเมื่อ
ข้าพเจ้าแก้ไขแล้วแต่ยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้ให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใด ๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการ
พิจารณาของกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด และไม่ขอเรียกร้องค่าใช้จ่ายทั้งหมดคืน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน
(.....)
วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
(.....)
วันที่...../...../.....